T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

ALMANYA'DA ALEVİ TOPLUMUNUN ÖRGÜTLENMESİ BAĞLAMINDA LUDWIGSBURG ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Doğa YENİGÜN

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

ALMANYA'DA ALEVİ TOPLUMUNUN ÖRGÜTLENMESİ BAĞLAMINDA LUDWIGSBURG ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Doğa YENİGÜN

Doç. Dr. Örgen UĞURLU AKMAN

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

ALMANYA'DA ALEVİ TOPLUMUNUN ÖRGÜTLENMESİ BAĞLAMINDA LUDWIGSBURG ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Doğa YENİGÜN
Tezin Kabul Edildiği
Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No : 04.10.2017/24

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Şükrü ASLAN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Örgen UĞURLU AKMAN

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Marco BOSCHELE

KOCAELİ 2017

ÖNSÖZ

Tezimi yöneten ve benden emeğini esirgemeyen değerli danışmanım Örgen Uğurlu Akman'a teşekkür ederim. Çalışma konumun belirlenmesini sağlayan ve çalışma için gerekli bağlantıların kurulmasına yardımcı olan Şükrü Aslan'a içtenlikle teşekkür ederim. Üniversitede geçirdiğim en güzel yılları borçlu olduğum Güven Bakırezer, Yücel Demirer, Hülya Kendir Özdinç, Mehmet Ruhi Demiray ve Derya Keskin Demirer'e teşekkür borçluyum.

Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi üyelerine, yardımları ve destekleri için teşekkür ederim. Mehmet Şahin'in yardımları ile her şey kolaylaştı. Zaman ayırıp benimle görüşen değerli dernek üyelerine minnettarım. Ayrıca karşılaşabileceğim her türlü zorluğu çözen ve çalışma sürecime büyük katkısı olan Ali Rıza Aslan'a ve sevgili eşi Beser Aslan'a çok teşekkür ederim. Ludwigsburg'da bulunduğum sürece beni konuk eden Şemsiye Akbayın'a, ayrıca sevgili Burcu Aslan ve ailesine teşekkür borçluyum.

Yol göstericiliğiyle ve sabrıyla her daim ışığım olan sevgili annem Zühal Yenigün'e, sabırları ve destekleri için babam Cemal Yenigün'e ve kardeşim Deniz Yenigün'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Mehmet Yılmaz'ın desteği olmasaydı yaşam oldukça zorlu olurdu. Dostça dayanışma gösterip, metnimi okuyup hatalarımı görmeme yardımcı oldukları için Elzem Aksu'ya, Ögeday Karabulut'a ve Sema Özgenç'e teşekkür ederim. Ayrıca sevgileri, dostlukları ve özverileri için tüm dostlarıma ve arkadaşlarıma minnettarım. Son olarak Şener Aksu'ya teşekkürü borç bilirim. O olmasaydı tezimi bitiremez, özgüvenli ve umutlu olamazdım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... İ
ÖZET ..... İİİ
ABSTRACT ..... İV
KISALTMALAR V
GİRİŞ 1
1. COĞRAFYA, KİMLİK VE GÖÇ 10
1.1. Kimliğin Oluşması ve Korunması 10
1.2. Alevi Kimliğinin Oluşması 15
1.3. Almanya'ya Göç ve Almanya'da Alevi Örgütlenmesi 24
1.3.1. Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Nedenleri 27
1.3.2. Alevilerin Almanya'ya Göç Etmesi ve Almanya'da Örgütlenme Süreci 40
2. LUDWIGSBURG ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ DERNEĞİNİN KURULUŞU VE GELİŞMESİ 60
2.1. Derneğin Almanya'da Örgütlenme Sürecinin Kısa Tarihi 60
2.2. Derneğin Kendisini Çevresine Kabul Ettirmesi ve Büyüme Süreci 70
2.3. Farklılıklar ve Gerilimler 89
2.4. Ortak Değerler 95
2.5. Dernekleşme ve Kültürel Aktarım İsteği 97
2.6. Alevi Derneğinde Siyaset 102
2.6.1. Aleviler ve Türkiye Siyaseti 102
2.6.2. Alman Siyasetine ve Siyasi Kurumlarına İlgi 107
2.6.3. Haziran ve Kasım Seçimlerinde Blok Adayların Desteklenmesi ve Bunun Yansımaları 112
3. ALMANYA'DA ALEVİLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ 119
3.1. Çözülme ve Yeniden Yapılanma 119
3.2. Entegrasyon ve Asimilasyon 126
3.3. Dilden Derse Kültür Aktarımının Farklılaşması 129
3.4. Almanya'da Olmanın Aleviler Açısından Getirileri 139
SONUÇ 146
KAYNAKÇA 154
ÖZGEÇMİŞ 165

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya tekrar kalkınabilmek için ülkeye yabancı işgücü çağırmıştır. Bu çağrıya yanıt veren ülkelerden biri Türkiye'dir. Özellikle 1960'lı yıllarda Türkiye'den Almanya'ya yoğun bir işçi göçü yaşanmıştır. Söz konusu işçi göçü geçici olarak planlansa da daha sonraki yıllarda Türkiyeli işçilerin büyük çoğunluğu Türkiye'ye geri dönmemiştir. Bu kişiler, ilerleyen yıllarda da aile birleşimleri yoluyla ailelerini de yanlarına almışlardır. Böylelikle göçmen işçilerin aileleri de Almanya'da kalıcı olmuştur.

Türkiye'den Almanya'ya göç sürecinde göçmen topluluğu içerisinde Aleviler de vardır. Aleviler, göçün ilk yıllarında çeşitli nedenlerle örgütlenememişlerdir. Göçülen ülkeye ve ülkenin koşullarına yabancı olmanın yanı sıra göçmenlerin kendilerini farklı örgütlerde ifade etmeyi tercih etmesi de Almanya'da Alevi örgütlenmesini geciktiren faktörlerdendir. Daha sonraki yıllarda kimlik siyasetinin yükselmesi ve yeni jenerasyonların Almanya'da doğmasıyla beraber, Aleviler Alevi kimliği çerçevesinde örgütlenmişlerdir. Bu örgütlenmeler Alevilerin dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamalarına ve kimliklerini yeni jenerasyonlara aktarmalarına yardımcı olmuştur.

Bu tez çalışması Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi üzerine yazılmıştır. Söz konusu derneğin kuruluş yılları incelenmiş, derneğin kuruluş atmosferi ve özgün özellikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda derneğin geçmiş ve güncel faaliyetleri incelenmiş; Türkiye ve Almanya ile ilişkisi araştırılmıştır. Dolayısıyla genelde Almanya'daki Alevilerin, özelde ise Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi derneğinin göç, diaspora, entegrasyon, asimilasyon ve siyasetle ilgili düşünceleri ve eylemleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Kısacası dernek özelinde Aleviliğin Almanya'da yeni konumu anlaşılmaya çalışılmış, Aleviliğin Almanya'da kamusal alandaki temsiliyetinin gün geçtikçe iyileştiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Almanya'ya göç, Alevilik, kimlik örgütlenmesi, kimlik.

ABSTRACT

After the Second World War, Germany faced a great devastation. To be able to redevelop the country, foreign workers were called. Many workers migrated from Turkey to Germany, especially in 1960s. Though the demand for the subject matter labour immigration was temporary, the majority of the workers from Turkey didn't go back to their homeland. They preferred to stay in Germany which was their new living space and they brought their families through family reunification in the following years. In this way, the families of immigrant workers stayed in Germany.

There were the Alevis among the ones who migrated from Turkey to Germany, too. In the first years after their immigration, the Alevis couldn't be organized because of several reasons. Moreover, apart from being stranger to the migrated country and the conditions of it, another reason which postponed the Alevis' organisational process in Germany is that the immigrants preferred to participate in different organisations. Afterwards, together with the rise of identity politics and the new generations born in Germany, the Alevis were organised within the frame of Alevi identity. These organisations helped the Alevis to meet their cultural needs and to pass their cultural identities to the next generations.

This dissertation focuses on Ludwigsburg Alevi Cultural Centre. The establishment years of the subject matter association are investigated, the atmosphere in which the association was established and unique characteristics of it are tried to be understood. In this regard, former and current activities of the association are investigated and its relation with Turkey and Germany is examined. Therefore, the thoughts and activities of Ludwigsburg Alevi Cultural Centre, and of Alevis in Germany in general, about migration, diaspora, integration, assimilation and politics are tried to be understood. In short, the new position of Alevism in Germany is tried to be understood by studying Ludwigsburg Alevi Cultural Centre and it is deduced that the public representation of Alevism in Germany has prospered in time.

Key Words: *Migration to Germany, Alevism, Identity Organisation, Identity*

KISALTMALAR

AABF	:Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu
AABK	:Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu
AKM	:Alevi Kültür Merkezi
AKP	:Adalet ve Kalkınma Partisi
BDP	:Barış ve Demokrasi Partisi
BP	:Barış Partisi
CDU	:Hristiyan Demokrat Birliği (Christlich Demokratische Union Deutschlands)
CHP	:Cumhuriyet Halk Partisi
DİB	:Diyanet İşleri Başkanlığı
DİTİB	:Diyanet İşleri Türk İslam Birliği
DM	:Alman Markı- Deutsche Mark
DP	:Demokrat Parti
FDP	:Hür Demokrat Parti (Freie Demokratische Partei)
HABKG	:Hamburg Alevi Bektaşi Kültür Grubu
HDP	:Halkların Demokratik Partisi
LB-AKM	:Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi
MHP	:Milliyetçi Hareket Partisi
NATO	:Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
SPD	:Almanya Sosyal Demokrat Partisi (Sozialdemokratische Partei Deutschlands)
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBP	:Türkiye Birlik Partisi
UNESCO	:Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO)

GİRİŞ

Yaşadıkları yerlerden çeşitli nedenlerle fiziksel olarak ayrı düşmüş insanlar göç ettikleri yeni mekanlarda kimlikleri çerçevesinde örgütlenebilir. Bu örgütlenme biçimleri kimlik örgütlenmesi olarak adlandırılabilir. Öz mekanlarından ayrı düşen insanların geçmişten getirdikleri kültürel, dini, sosyal, siyasal ve benzeri değerleri çerçevesinde bir araya gelip topluluk oluşturmalarına sıkça rastlanır. Yer değiştirenler yeni yerde kendi özgünlüklerini korumak ve toplumsal dayanışmanın gereklerini yerine getirebilmek durumundadırlar. Ayrıca yeni mekanda kimliği aktaramamak, kimliğin gereklerini yaşayamamak korkusu insan topluluklarının kendi aralarındaki çeşitli farklılıkları ve anlaşmazlıkları bir yana bırakarak bir kimlik etrafında örgütlenmelerini teşvik eden bir durumdur (Günlü, 2014: 272-275). Nihayetinde göç, göçen kişilerin yalnızca bedensel olarak bir yerden bir yere gitmeleri değil, aynı zamanda kimliklerin, kültürlerin kısacası değerlerin de göçmenlerle beraber yeni bir yere taşınması ve bazen farklı formlarda da olsa yeni yerde yaşanmasıdır.

Göçmenlerin gittikleri yeni yerlere kimliklerini de götürdüğü göz önüne alındığında, Türkiyelilerin Almanya'ya göç sürecinin ve sonrasının yalnızca işgücü transferi olmadığı rahatça anlaşılır. Göç imkanı doğduğunda Türkiyelileri Almanya'ya göç etmeye teşvik eden birçok neden vardır. Almanya'ya işgücü göçünün kısa süreli olacağının düşünülmesi işçileri ülke dışında çalışmaya teşvik etmiş olabilir. Ayrıca Türkiye'de ekonomik ve yer yer politik zorluklar içerisinde yaşamak insanları göç etmeye iten nedenlerdir. Almanya'ya öncelikle sınırlı bir süre için giden işçiler, daha sonraki yıllarda dönüş sürecini erteleme kararı almışlardır. Almanya'da ekonomik ve sosyal koşulların Türkiye'ye göre daha avantajlı olması Almanya'da kalmayı teşvik etmiştir. Dönüş sürecinin uzaması sonucunda aile birleşimleri gerçekleşmiş ve ailelerin yeni bireyleri Almanya'da doğmaya başlamıştır. Ayrıca ikinci jenerasyonun ve sonraki jenerasyonların Almanya'da doğup büyümesi, oranın sosyal ve iktisadi koşullarına uyum sağlaması dönüş düşüncesini sekteye uğratmış olabilir. Böylelikle Almanya'ya göçen işçiler çoğunlukla Türkiye'ye dönmemiş ve hayatlarını Almanya'da sürdürmüşlerdir.

Türkiyelilerin büyük çoğunluğunun, Almanya'da yaşamanın avantajlı olduğunu düşünmesine rağmen özellikle göçün ilk yıllarında büyük zorluklar yaşadığı da söylenebilir. Bu güçlüklerin nedeni dil bilmemek, göçülen ülkeyi tanımamak ve kültürel farklılıklar olarak ifade edilebilir. Göçülen yeni mekana ve karşılaşılan yeni kültürlere aşina olmamak özellikle göçün ilk yıllarında çeşitli uyum sorunlarının yaşanmasına neden olmuştur. Göçün olumsuz yanları ve yaşanılan zorluklar Türkiye'den gelenlerin dayanışmasıyla aşılmaya çalışılmıştır. Göç süreci ve sonrasında Almanya'da Türkiyeliler çeşitli örgütlenmeler kurmuştur. Bu örgütlenmeler, yeni ülkeye uyum sağlama ve temsile dair çalışmaları kapsar. Ancak bazıları bir süre sonra özgünlüklerini ortaya koysa da özellikle erken dönemlerdeki örgütlenmelerin Türkiye'den getirilen değerlere yönelik olduğu görülmektedir. Özellikle erken dönemde örgütlenmeler genellikle Türkiye merkezlidir. Böylelikle Türkiye'de yürütülen kimlik tartışmalarının ve dini, siyasi örgütlenme değerlerinin Almanya'ya yansıması açık olarak görülmektedir. Kısacası örgütlerde Türkiye'den birçok siyasi örgütlenme deneyimi ve kimlik örgütlenmesi ya da farklı örgütlenme biçimleri temsil edilmiştir. Dolayısıyla yeni mekanda "Türk işçileri" olarak görülen Türkiyeliler, esasında farklılıklarını, kültürel değerlerini, kimliklerini yeni ülkeye taşımış durumdadırlar.

Almanya'ya göç eden Türkiyelilerin kayda değer bir kısmını Aleviler oluşturmaktadır. Yaşamlarını Almanya'da sürdürmeye karar veren Aleviler de, diğer göçmen toplulukları gibi göçün ilk yıllarında çeşitli güçlüklerle karşılaşmışlardır. Ancak Alevi kimliğinin göçmen topluluğu içerisinde özgün bir özellik göstermesi dikkat çekicidir. Söz konusu kimlik, göç süreci sonucunda yeni mekanında da temsil edilmektedir.

Türkiye'de kırsal koşullarda geleneksel olarak süregelen Aleviliğin kentleşmesi, üstüne üstlük diaspora oluşturur hale gelmesi Alevilik için yeni bir deneyimdir. Alevilik Almanya'da eşit bir inanç olarak tanınmıştır ve çeşitli kurumlarla ilişki içerisindedir. İbadetlerini ve kültürel gereklerini baskı altında kalmadan yerine

getirebilmektedir. Kentsel ilişki ağları içerisinde olmak ve bu durumun getirileri Aleviler için alışılageldik değildir. Bu şartlarda kültürün ve inancın özü bozulmadan, kent şartlarına uyumu gereklidir. Böylelikle günümüzde Almanya'da yaşanan Alevilik, öz unsurları hariç, gelenekten farklı özellikler gösterebilmektedir. Aleviliğin Almanya'da yaşadığı süreç, yeni mekanda örgütlenme ve örgütlülüğü sürdürme tez çalışmasında incelenmek istenen unsurlardır. Göç deneyimi ve göç edilen ülkede çağdaş unsurlarla örgütlenme, nihayetinde yeni bir deneyimdir ve bu deneyimin incelenmesi gerekmektedir.

Bu tez çalışması Almanya'ya göç eden ve daha sonrasında Almanya'da kalıcı olmaya karar veren Türkiyeli Alevileri anlamaya yöneliktir. Söz konusu çalışma bütün Alevilerin genel yargılarını ve yaşayış biçimlerini kavrayıp aktarma iddiasında değildir. Almanya'da yaşayan Aleviler kalabalık bir topluluktur ve birbirlerinden farklı kentlerde, farklı koşullarda yaşamaktadırlar. Bu bağlamda çalışma Baden-Württemberg eyaletinde bulunan Ludwigsburg kentiyle sınırlandırılmıştır. Bu anlamda Almanya'daki dernekler birbirleriyle karşılaştırılmalı olarak incelendiklerinde çeşitli farklılıklarının olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, dernekler aynı çatı örgütüne de mensup olsalar, aynı inancı da taşısalar da, bu durum onların aynı olmaları anlamına gelmez (Bozkurt, 2016, 131).

Bu çalışmanın yürütüldüğü yer Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi'dir (LB-AKM). Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi, her ne kadar Almanya'daki diğer Alevi dernekleri ile kimi ortak özelliklere sahip olsa da derneğin kendine özgü özellikleri de vardır. Dernek üyelerinden alınan bilgilere göre, dernek Almanya'nın en büyük Alevi derneklerinden biridir. Bu anlamda çevresindeki Alevilerin önemli bir kısmını temsil etme özelliği taşır. Ludwigsburg ve çevresindeki Alevilerin büyük çoğunluğunun Alman bürokrasisiyle ilişkisi vardır. Alevilerin Alman kurumlarıyla ilişkileri Alevi dernekleri vasıtasıyla da kurulabilmektedir. Söz konusu dernek kuruluşundan günümüze geçen zamanda yerel yönetimler ve Alman siyasi partileriyle karşılıklı iletişim içerisine girmiştir. Bu iletişim zaman zaman işbirliği doğurmuştur. Dernekte

bu ilişki ve işbirliğini taşımaya eğilimli, özveri sahibi kişilerin bulunması derneğin Alman kamuoyunda daha iyi tanınması sonucunu doğurmuştur.

LB-AKM aynı zamanda Almanya ve Türkiye arasında da bir köprü görevi görmektedir. Öz mekandan taşınan ritüel ve değerler LB-AKM'de yaşatılmaktadır. Bu anlamda dernekte faal olarak cem yürütülmekte, semah ve folklor kursları yapılmakta, tüm bunlara ek olarak çeşitli dil kursları verilmektedir. Aynı zamanda özellikle Türkiye'de olan çeşitli siyasal olayların dernekte yansımasını görmek mümkündür. Demek ki derneğin Aleviliğin Almanya'da örgütlenmesi çevresindeki Alevilerin temsili ve inancın yeni mekandaki temsili, Aleviliğin devamı açısından önemli bir yer kaplamaktadır. Derneği, üzerinde tez yazılabilir kılan da tam olarak budur. Almanya'da Alevi toplumunun örgütlenme süreci üzerine çeşitli yayınlar yapılmıştır. Bunların bir kısmının örgütlenme tarihini anlamak açısından genel bir perspektif oluşturduğu aşikardır. Yine Alevi örgütlenmesinin geneline yönelik yayınlar bulunmaktadır. Bu çalışmada sözü edilen yayınlardan yararlanmaya çalışılmıştır fakat internet makaleleri, haber siteleri ve Alevilerin kurduğu internet siteleri özellikle güncel bilgiye ulaşmak adına oldukça yararlı olmuştur. Yine de bu bilgiler çoğunlukla örgütlenmenin genel özelliklerinden bahsetmektedir. Benzer şekilde çeşitli araştırmacıların diasporada Alevi örgütlenmesi üzerine çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca Ulusal Tez Merkezi'nde görüldüğü üzere Almanya'daki Alevi örgütlenmeleri hakkında daha önceden iki çalışma daha yapılmıştır. Bu çalışmalar Tufan Bozkurt'un "Mannheim ve Çevresinde Yaşayan 3. Kuşak Alevi Gençlerinin Alevilik, Türkiye ve Almanya Algılayışları Alan Araştırması" başlıklı tezi ve Ali Altun'un "Almanya Alevileri'nin Sorun ve Talepleri ile Almanya'nın Alevi Politikası" başlıklı tezleridir. Sözü edilen çalışmalar bu tezin ilgili bölümlerine ışık tutmuştur. Ancak LB-AKM özelinde yapılan bu çalışma genel belirlemelerin dışında özel araştırmalar ve içerikler oluşturmuştur.

Almanya'daki Alevi topluluğunun örgütlenmesi konusunda genel bilgiye sahip olmak oldukça önemlidir ancak yerel örgütlenmelerin kendilerine özgü koşulları

vardır. Bu özgünlükler LB-AKM için de geçerlidir. Her ne kadar Almanya'da Alevi örgütlenmesinin belli başlı standartları, hakları ve kazanımları da olsa yerelliğin etkileri derneklerde kendini gösterebilir. Bu kurumların Alman kurumlarıyla illişkiler, Alman kurumlarının diyaloğa açık olup olmaması, bölgedeki Alevi nüfusu ve bu nüfusun nitelikleri örgütlenmeden örgütlenmeye değişebilir. Bulunduğu yerde faal olan, ilişkileri kuvvetli ve Alevi nüfusunun fazla olduğu bir dernek olarak LB-AKM, üzerine araştırma yapılmak için özgün ve önemli bir örnektir. Derneğin büyük ve faal bir dernek olmasının yanı sıra LB-AKM üyelerinin bir kısmıyla kurulan ilişkiler ve daha sonrasında diğer üyelerle de karşılıklı güvenin tesis edilmesi dernekte araştırma yapmayı kolaylaştırmıştır.

Çalışma kapsamında LB-AKM ile ilk temas 14 Kasım 2015 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tarihte derneğin düzenlediği bir panele izleyici olarak katılınmış ve sonrasında dernek üyeleri ile tanışılmıştır. Bu sürece Şükrü Aslan aracılık etmiştir. Derneğin Aslan'ı yakından tanıyor olmasının karşılıklı güveni sağlamak bağlamında önemli olduğunu söylemek mümkündür. Tez konusunda yardım sözü alındıktan sonra dernek arşiviyle büyük ölçüde örtüşen bir arşiv olan Ali Rıza Aslan'ın arşivi yaşanılan kente götürülerek bir süre incelenmiştir. Görüşmeler yapmak üzere derneğe tekrar gidilmeden önce dernek hakkında ve Alevilik konusunda çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu anlamda Ludwigsburg'a ikinci kez gidilmeden önce bir soru listesi yapılmıştır. Daha sonra 7-12 Şubat 2016 tarihinde görüşmeler için Ludwigsburg'ta bulunulmuştur.

Üyelerle yapılan görüşmeler, derinlemesine görüşme niteliği taşımaktadır. Her ne kadar üzerine önceden çalışılmış bazı sorular olsa ve bu sorular bir anlamda görüşülen kişileri sınırlandırma niteliği taşısa da soruların gerektirdiğinden daha fazlasının yanıtlayan üyeler engellenmemiştir. Bu anlamda görüşmeler yer yer sohbet niteliği de taşımaktadır. Görüşülen kişilerin sorulara verdiği yanıtların engellenmemesi ya da müdahaleye uğramaması sonucunda çokça değerli bilgiye ulaşılmıştır. Bu bilgilerle zaman zaman daha önce fark edilmeyen ayrıntıların

öğrenilmesi mümkün olmuştur. Üyelerin bazıları 7 Şubat 2016 tarihinde yapılan toplantılarda, görüşmelerin genel içeriğini öğrenmiş, kendi görüşme günlerinde, görüşmeler için önemli olabileceğini düşündükleri dernek arşiv belgelerini beraberlerinde getirmişlerdir. Üyelerle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ve video çekim yöntemiyle kaydedilmiştir. Söz konusu kayıtların deşifreleri bu çalışmada sıkça kullanılan bir kaynak olma özelliği göstermiştir. Tez kapsamında yapılan görüşmelerin büyük çoğunluğu dernekte yapılsa da bunun uygun olmadığı durumlarda görüşmeler, görüşülen kişilerin evlerinde gerçekleşmiştir.

Görüşmelerde öncelikle derneğin kuruluş yılları hakkında bilgi alınmıştır. Bu bağlamda kentteki ve çevresindeki Alevilerin durumlarına, konumlarına, dernek öncesi yaşayışlarına dair anlatıları dinlenmiş ve bu bilgiler çalışmada özetle aktarılmıştır. Görüşülen kişilerin derneğin kuruluşundan bugününe hangi aşamasında daha aktif olduğu öğrenilerek o kişilere bu minvalde sorular yöneltilmiştir. Derneğin kurucularına kuruluş yıllarıyla ilgili sorular yöneltilirken, günümüzde aktif olanlara derneğin güncel durumuna dair sorular yöneltilmiştir. Derneğe inanç yönünden hizmet eden kişilere ise inanç meselelerine yönelik sorular sorulmuştur. Böylelikle çalışma kapsamında yazılı belgelerden de yararlanarak derneğin tarihi öğrenilmiş ve günümüz koşulları anlaşılmaya ve güncel bir betimleme yapmaya çalışılmıştır. Görüşülen kişilere yöneltilen sorular onların ne zaman dernek faaliyetlerinde aktif olduklarıyla alakalı olsa da yine de neredeyse herkese sorulan sorular da vardır. Bu sorular dernek hakkında genel ve güncel sorular olduğu gibi spesifik boyutu da vardır. Örneğin çalışmanın esasında Siyaset ve Sosyal Bilimler programı için hazırlanan bir tez olması nedeniyle de siyasetle ilgili sorular hemen herkese yöneltilmiştir. Siyasete dair soruların bir kısım üyelerce çok rahat bir şekilde yanıtlanmasına karşın bazı üyeler tarafından görece temkinlilikle yanıtlandığı görülmüştür. Görüşmeler, esasında benim de dernek hakkındaki ön kabullerimin değişmesine neden olmuştur. Görüşmeler yapılmadan evvel Alevi dernekleri hakkında sınırlı bir bilgiye sahiptim ve bu yüzden de dernekleri genelleme eğilimindeydim. Dernekte yaptığım görüşmelerden sonra ise genel olarak Almanya'daki Alevi derneklerine ve özel olarak LB-AKM'ye olan bakış

açım oldukça değişmiştir. Bu bağlamda görüşülen kişiler "konu dışına" çıksalar dahi konuşmaları kesilmemiştir ve görüşülen kişilerin aktarmak istediklerini aktarmalarına fırsat verilmiştir. Bu durum pek çok kıymetli bilginin elde edilmesine olanak sağlamıştır.

Dernek üyelerine yöneltilen sorular genel ve kısaca özetlendiğinde kuruluştan günümüze geçen zamanda LB-AKM'nin geçirdiği değişim ve dönüşüm anlaşılmaya çalışılmıştır. "Derneğin kuruluş amacı ve kuruluşunun öyküsü, neden Ludwigsburg'ta kurulduğu, neden yaşanılan yerde bir Alevi derneğine ihtiyaç duyulduğu, Almanya'ya göç süreçleri, derneğin ilk yıllarında yaşanan gerilimler ve çeşitli sorunlar" hakkındaki sorular derneğin kuruluş yıllarında dernekte aktif olan kişilere yöneltilmiştir. "Derneğin siyasi oluşumlarla ilişkinin olup olmaması, Alevilik ve sol ilişkisine dair düşünceleri, Almanya'daki Alevilerin siyasal eğilimleri, derneğin Almanya'da siyasi kurumlarla olan ilişkileri ve Türkiye siyasetine katkıları, dernek üyelerinin Alevilik dersleri ve Alevilik bilgisinin aktarımı hakkındaki düşünceleri, bir asimilasyon sürecine maruz kalıp kalmadıkları, derneğin faaliyetleri, diğer inanç gruplarıyla ilişkileri ve Alman kurumlarıyla ilişkileri"ne dair sorular ise her daim sıralı bir biçimde olmasa da genel olarak üyelerle yapılan görüşmelerin konusunu oluşturmaktadır.

Özetle, tezin amacı LB-AKM özelinde Almanya'da yaşayan Alevilerin göç koşullarını anlamak, kimlik örgütlenmesi bağlamında dernekleşme sürecini ve sonrasını dernek örneğinde incelemektir. Bu anlamda Almanya'daki Alevilerin ülkelerinden taşıdıkları değerlerin yeni bir bağlamda nasıl var olduğu ve nasıl bir dönüşüm geçirdiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma yalnızca Türkiye menşeili Alevilikle sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda hali hazırda üzerine çalışılan LB-AKM de Türkiyeli Alevilerin oluşturduğu bir dernektir. Dernek üyelerine Bektaşi yahut Türkiye dışından gelen Alevi üyelerinin olup olmadığı sorulduğunda olmadığı yanıtı alınmıştır. Böylece çalışma kapsamındaki Alevilik, zaten kendiliğinden sınırlandırılmıştır.

Tez çalışmasında görüşülen kişiler derneğin kuruluşunda ve geliştirilmesinde insiyatif almış kişilerdir. Yalnızca üyeliğini sürdüren ve dernekte aktif olarak görev almayan kişilerin görüşleri ise fazlaca alınamamıştır. Bu anlamda çalışmanın sınırlandığı ileri sürülebilir. Yine de çalışmaya yansıtılandan daha fazla kişiyle sohbet imkanı doğmuştur. Bu anlamda yapılan kısa süreli sohbetler de şüphesiz ki çalışmaya yön veren unsurlardandır. Derneğin tarihi ve bugünü hakkında konuşulduğunda karşılaşılan kişiler çoğunlukla erkeklerdi. Bu veri bir anlamda kuruluştan günümüze yönetim kurulu cinsiyet verileri ile örtüşüyordu. Derneğe üye olan kişilerin cinsiyet durumları sorulduğunda ise kadın ve erkeklerin sayıları arasında ciddi bir fark bulunmadığı öğrenilmiştir. Bu anlamda kadınların yönetime girmesi konusunda bir sınırlılık oluşmaktadır. Sonuç olarak dernekleşmeyi kadınların ve gençlerin gözüyle görmek konusunda eksik kalınmıştır.

Tezin bölümlerinden genel olarak bahsedilmesi gerekirse, çalışmasının birinci bölümünde Alevilik tarihsel açıdan incelenmiştir. Bu anlamda Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti ile tarihsel dönemi denk düşen Anadolu Aleviliğinin tarihine kısaca değinilmiştir. Daha sonraki süreçte de cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Aleviliğin konumunun değişip değişmediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda tarihten günümüze Aleviliğin yolculuğu hakkında fikir sahibi olmak amaçlanmıştır. Bu çaba, Türkiye'de ve Almanya'da Aleviliğin bugününü anlamak açısından oldukça önemlidir. Daha sonrasında Türkiye'den Almanya'ya göçün nedenleri ve göç süreci incelenmiştir. Tezin konusu doğrultusunda ise Alevilerin Almanya'ya göçü ve Almanya'da örgütlenmesinden bahsedilmektedir. Bu anlamda Alevilerin Almanya'da ve Avrupa'da örgütlenmesinin tarihine değinilmiştir. Almanya Alevi Birliği Federasyonu ve Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde Almanya'da Alevi kimliğinin örgütlenmesini anlamak ve spesifikleştirmek bağlamında Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi incelenmiştir. Bu anlamda söz konusu Alevi derneğinin örgütlenme sürecinin kısa tarihi, Alevilerin bir

Alevi derneğinde örgütlenme nedenleri, derneğin büyümesi, derneğin kendini çevresine kabullendirme süreci ve dernekleşmenin sonuçları incelenmiştir. Almanya'da dernek bağlamında Alevi kimliğinin temsilinin yanı sıra Aleviler ve siyaset konusu da anlaşılmaya çalışılmıştır. Alevilerin Türkiye siyasetiyle ilişkisi ve Alevilerin Alman siyasetinin ilişkisi üzerine araştırmalar yapılmıştır. Bu ilişkiler derneğin kuruluş felsefesi bağlamında incelenmiştir. Ayrıca Alevilerin Türkiye'deki seçimlere doğrudan etkisinin ne olduğu araştırılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise göç süreci sonucunda Almanya'da Aleviliğin kısmi çözülme sürecine girmesi irdelenmiştir. Ardından Aleviliğin dünyada ve Türkiye'de kimlik siyasetinin yükselmesinin de etkisiyle ciddi bir toparlanma sürecine girmesi tartışılmıştır. Bu bölümde Almanya'daki koşulların uygunluğu ve Almanya'da kalıcı olma durumunun da etkisiyle Aleviliğin tekrar örgütlenmeye başlaması anlatılmıştır. Örgütlenme süreciyle birlikte kimliğin göç koşullarında yaşanması ve yeni jenerasyonlara aktarılmasından bahsedilmiştir. Bu minvalde Almanya'da Aleviliğin temsiliyetinin arttığı, aynı zamanda da Aleviliğin kurumsal bir şekilde temsil edildiği belirtilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. COĞRAFYA, KİMLİK VE GÖÇ

Herhangi bir topluluğun kimliği, yaşadığı koşullarla ilişki içinde anlaşılabilir. Bu nedenle Alevi kimliğinin araştırılması öncelikle ortaya çıktığı coğrafyanın anlaşılmasını gerektirir. Bu metinde coğrafya kavramı, tarihsel koşulları içerecek genişlikte ele alınmıştır. Bu bakış açısıyla Alevilik öncelikle İslam toplumlarının yaşadığı coğrafyalarla ilişki içerisinde oluşan bir kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam coğrafyası, Asya, Avrupa ve Afrika'dan oluşan eski dünyanın merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle de gerek iktisadi, siyasi ve kültürel gerilimleri içinde barındırmaktadır. Bu koşulların doğası türdeş bir inancın gelişip yaygınlaşmasına uyarlı değildir.

Tezin konu edindiği Anadolu Aleviliği için de bu geçerlidir. Üstelik Anadolu göç yolları üzerinde bulunması bakımından, sosyolojik ve tarihsel olarak farklılıklar üretmektedir. Anadolu Aleviliği bu farklılıkların içinde biçimlenmiştir. Diğer Alevi kimliklerinden farkı burada aranabilir, çünkü Anadolu Aleviliği de türdeşlik göstermemiştir. Tahtacılar örneğinde olduğu gibi Anadolu Aleviliği içerisinde kendilerini farklı algılayan Alevi toplulukları bulunmaktadır. Ancak sadece coğrafyayla kimliklerin ortaya çıkmasının anlaşılması olanaklı değildir.

1.1.Kimliğin Oluşması ve Korunması

Türk Dil Kurumu sözlüğünde kimlik; "Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli kimse olmasını sağlayan şartların bütünü" olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 1988: 873). Taylor'a göre ise kimlik insanın kim olduğunu insanların, onları tanımlayan temel değerlerine olan farklılıkları anlamına gelir (Taylor, 2005 : 42). Bu tanımda toplumsal kimliğe vurgu yoktur ancak bu tanım toplumsal kimlikler için de kullanılabilir. Bu durumda toplumsal kimlik; kendini ortak gören topluluklara özgü olan belirti, nitelik ve

özelliklere dayanan koşulların tümü olarak ifade edilebilir. İnsan için kendine özgü belirti, nitelik ve özellikler taşınması ve kavranması için kişisel bellek yeterlidir. Ancak toplumsal kimlikler için böyle bir organik bellek yoktur. Onun yerini kolektif bilinç doldurur. Tek tek bireylerin belleğindeki ortaklıklardan oluşan bu bilinç, dil aracılığıyla kurulur ve aktarılır. Kolektif bilincin merkezi etkinliğinde ben değil biz vardır. Böylece başkalarından kendini ayırmak olası olur. Toplumsal kimliklikler, cinsiyet, iktisat, ideoloji, dil, inanç veya etnik kökene dayandırılan kurgulardır. Bu nedenle herhangi bir insan birçok toplumsal kimliğe sahip olabilir. Dolayısıyla koşullar gereği, kişinin toplumsal kimliklerden biri öncelikli olabilir ve koşullar değişince başka bir kimlik öne çıkabilir. Demek ki toplumsal kimlikler katı değildir, onları katılaştıran genellikle koşullardır. Örneğin, bir toplumsal kimlik baskı altına alındığında o kimliği savunan kişilerde bu kimlik öncelikli olabilir ve katılaşabilir. Gerilim zamanlarında veya çatışmalarda kimlikler her kimliğin önüne geçebilir ve insanlar kimlikleri için hayatlarını ortaya koyabilirler. Bu durumdan da anlaşıldığı üzere, toplumsal kimliklerin kaynağı koşullardır. Kimliği öne çeken koşullar ortadan kalkınca kimlik daha önemsiz olacaktır. Bu genel tarihsel koşullarla da ilgili olabilir. Sennett'in belirlediği gibi, çağımızda kolektif bilincin dönüşüm geçirmesi bazı kimliklerin gerilemesine neden olmaktadır. (Sennett, 1996: 15-19).

Toplumsal kimliklerin gelişmesine olumlu koşullar da olumsuzlar da etki eder. Örneğin bir toplumsal kimlik tehdit altındayken, bu kimliğe sahip olanların kendilerini koruma eğilimi doğal olarak artacaktır. Bu tür kimlik korumaları olumsuz koşullardan beslenir. Ancak kimliklerin korunmasını sadece olumsuz koşullar desteklemez. Çağımızın demokratik devlet anlayışları, farklı kimlikleri destekleyen ve temsili sağlayan kurumların oluşmasına olanak sağlamaktadır. Böyle devletlerde azınlık da olsa farklı kimlikler kamunun kendisi tarafından desteklendiği için korunacaktır. Bu tür koruma "vatandaşlık" kavramı üzerinden gerçekleşir. Bu aynı zamanda Kymlicka'nın da dediği gibi, söz konusu devletlerin kültürel farklılıklarla başa çıkma mekanizmalarından biridir. Bu mekanizma farklı kimliklere örgütlenme olanağı yanı sıra kendilerini ifade etmelerine de olanak sağlar (Kymlicka, 1998: 60). Bu mekanizmanın çağımızın koşulları için bir çözüm olduğu ortadadır, çünkü

küreselleşmenin etkilerinin arttığı koşullarda hiçbir yaşamalanı türdeşlik barındıramaz. Farklılıklar kaçınılmazdır. Bu farklılıklar doğal sınırları nedeniyle göçe kapalı olan topluluklarda bile ortaya çıkacaktır. Özelilkle iletişim ve seyahat olanaklarının arttığı koşullarda toplumların kollektif bilinçlerinin sınırları zayıflayacaktır.

Çokkültürlü yaşamalanlarında kimlikleri koruyan bir başka olumlu gelişme, diaspora kavramının içeriğinin değişimidir. Diaspora, başlangıçta Yahudi topluluğuna ya da travmatik dağılımlar sonra anavatanına özlem duyan toplulukları ifade ederken, son yıllarda politik mülteciler, misafir işçiler, göçmenler, sığınmacılar, etnik veya kültürel topluluklar için de kullanılmaya başlanmıştır (Khayati, 2010: 32,33). İkinci Dünya savaşında yaşanan felaketten dolayı dünya kamuoyunda diaspora kavramının kullanımı yaygınlaşmıştır. Zaman içerisinde diaspora hem hukuksal hem de toplumsal açıdan kabul gören bir kavrama dönüşmüştür. Bu kabul, içeriğin değişmesi nedeniyle bütün kültürel farklılıklara olan yaklaşımı etkilemiştir. Hemen hemen bütün farklı toplumsal kimlikler diaspora kavramı içerisinde bu hoşgörüden yararlanma olasılığına sahiptir.

Çokkültürlülüğü destekleyen en önemli kaynak göçtür. Tarih boyunca çeşitli nedenlerle yaşanan göçler günümüz toplumsal dokularının oluşmasını sağlamıştır. Günümüzde de göç üreten nedenler tükenmemiştir. Yeni göç dalgaları yaşanmaktadır. Göçler, toplumlara ve devletlere sadece zorluk getirmemektedir, aynı zamanda kapalı kültürlerin açılmasını sağlayan çeşitliliği de üretmektedir. Göçmenler geldikleri toplumla etkileşim içindeyken, kendileri o topluma uyum göstermeye yönelik davranışlar üretirler. Ancak toplumlar da göçmenlere uyum sağlamak zorunda kalırlar ve yeni davranış ve değerler üretirler (Taylor, 2005: 71).

Türk Dil Kurumu'nun tanımlamasına göre göç "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 07.05.2017). Buna göre kişiler daha iyi bir yaşama

sahip olabilmek adına göç sürecine girerler. Göç, isteğe bağlı bir süreç olabileceği gibi çeşitli zorunluluklardan da kaynaklanabilir. Dolayısı ile göçmenler, mülteciler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler, düzensiz göçmenler ve farklı nedenlerden ötürü yerinden edilmiş kişiler olabilirler (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, 17.04.2017).

Göçler kişilerin istekli olup olmadıklarına göre gönüllü göçler ya da zorunlu göçler olarak tanımlanabilir. Ayrıca göçler göçmenin kalıcı olup olmamasına göre geçici ya da daimi göçler olarak kategorize edilebilir. Göçler eğer yasal bir şekilde gerçekleştirilirse düzenli, değil ise düzensiz göçler olarak adlandırılır. Buna ek olarak göçmenlerin göç ettikleri yerler kendi ülkelerinin içerisinde ise göç iç göç, dışarısında ise dış göç olarak adlandırılır (Şeker ve Uçan, 2016: 200).

Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre göç (migration) "Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dahildir." şeklinde tanımlanmaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, 10.03.2017).

Göçlerin, yani insanların ana yurtlarını terk edip bir yerden başka bir yere gitmelerinin birçok nedeni olabilir. İklim değişiklikleri, kuraklık ve diğer iklim koşullarının elvermemesi insanları yüzyıllar boyu göçe teşvik eden unsurlardandır. Hayvancılığa dayalı ekonomilerde otlakların azalması ve bitkilerin çeşitli hastalıklara yakalanması göçü tetikler. Üstelik bu tür göçler günümüzdeki demografinin şekillenmesine yardımcı olur. İlerleyen yüzyıllarda dini ve milli meseleler de göçü tetikleyen unsurlar olarak belirtilmektedir. 20. yüzyılın son yıllarında ve 21. yüzyılda ise göçler, genellikle ekonomik nedenlerden dolayı gerçekleşmiştir (Karpat, 2016: xxiii-xxiv).

Göçün gerçekleşmesi ve daha sonra göçen kişilerin yeni mekanda kalma kararı üzerine ortak değerler taşıyan göçmen gruplar bir araya gelme kararına varmaktadırlar.

Bir arada olmak kişilerin öz kültürlerini unutmamaya ve aktarmaya karar verdikleri anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kültür kapsamında göçmenlerin değerleri, göç ettikleri yeni ülkelerde de yaşayacak ve aktarılacaktır. Kişilerin aynı kültüre ve kimliğe sahip olması onların yabancı bir topluluk içerisinde kendi olma hallerini vurgular ve kendi olma hallerinin aktarımına olanak sağlar. Bir geçmişe ve kültüre sahip olma halleri kişilere, yaşadıkları ülkelerde karşılaşabilecekleri potansiyel ayrımcılıklara ve kötü muamelelere karşı koyabilme gücü verir. Ayrıca küçük gruplar aynı kültürel ögelere ve kimliğe sahip olmakla cemaatleşirler (Castles ve Miller, 2008: 53). Bir arada olmak ve özgünlüğü korumak düşüncesi cemaatleşmeye, bu süreç de sonuç olarak diaspora oluşturmaya neden olabilir.

Türk Dil Kurumu'na göre diaspora, "Herhangi bir ulusun ya da inanç mensuplarının ana yurtları dışında azınlık olarak yaşadıkları yer" ve "herhangi bir ulusun yurdundan ayrılmış kolu, kopuntu" şeklinde tanımlanır (Türk Dil Kurumu, 07.05.2017). Öyleyse bir topluluğun diaspora olabilmesi için kültürel mekanından kopmuş olması gerekmektedir. Dolayısıyla Almanya'daki Alevi toplumunu Alevi diasporası olarak adlandırmak mümkündür. Zira, Safran'a göre, diasporada bulunması gereken kavramlar arasında kabaca bir özetle "yaşadıkları yerlerden farklı yerlere dağılan insanların anavatanlarına dair ortak değerlere sahip olması, yaşamaya başladıkları yeni bölgeyi tamamıyla kabul etmemeleri ve kendilerini farklı hissetmeleri, asıl vatanlarının geldikleri ülke olduğunu ve bir gün oraya geri dönmek düşüncesi, anavatan topraklarıyla ilişkinin daimi olması ve anavatanı kalkındırabilmek adına faaliyetlerde bulunma isteği ve son olarak aynı geçmişe sahip insanların birbirleriyle dayanışma içerisinde bulunması" özellikleri olmasıdır (Aktaran: Özocak, 2014:3).

Ayhan Kaya'nın aktarımına göre diaspora kavramı Robin Cohen tarafından sınıflandırılmıştır. Bu anlamda diasporalar eski ve yeni diasporalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre, eski diasporalar, zorunlu göçün yaşandığı diasporalar ve kolonileştirilen diasporalar olarak ikiye ayrılırlar. Modern diasporalar ise ticari diasporalar, kapitalist diasporalar ve işçi diasporaları olarak kategorize edilirler.

Türkiyeli diaspora işçi diasporası kategorisi altında değerlendirilir (Aktaran: Kaya, 2011: 27). Diaspora kavramının Aleviler için uygun olduğunu söylemek mümkündür. Halihazırda Alevilikle ilgili yapılan araştırmalarda "Alevi diasporası" kalıbı kavramsallaştırılmıştı. Alevilerin Almanya'ya yerleşip, diaspora oluşturacak kadar kalıcı olma durumunu anlayabilmek için genel olarak Türkiyelilerin, özel olarak Alevilerin Almanya'ya göç sürecini ve bu sürecin tarihselliğini incelemek gerekmektedir.

1.2. Alevi Kimliğinin Oluşması

Aleviliğin bugününü anlayabilmek için tarihsel koşulları ve Aleviliğin tarihini bilmek gerekir. Ancak çalışmanın kapsamı gereği burada Aleviliğin tarihi Anadolu Aleviliği ile sınırlandırılacaktır. Ayrıca Alevilikle ilgili teolojik tartışmalara girilmeyecektir. Böylelikle Aleviliğin Anadolu topraklarındaki dünü, bugünü incelenecek ve diğer inançlara kıyasla özgün noktaları belirtilecektir. Anadolu coğrafyasında Aleviliğin merkezi otoriteyle ilişkisinin boyutları anlaşılmaya çalışılacaktır. Aleviliğin tarihsel sırayla Anadolu Selçuklu dönemi, Osmanlı dönemi ve cumhuriyet döneminde otorite ile ilişkisi irdelenecek ve bu ilişkiyi belirleyen tarihsel koşullar anlaşılmaya çalışılacaktır. Son olarak da bu çalışmanın konusu olan Almanya'ya göç etmiş Alevilerin oradaki ilişkileri ve örgütlenme süreçleri incelenecektir.

Anadolu Selçukluların İslamiyet anlayışı ritüellere önem vermektedir fakat göçmenler bu şekilde bir anlayış benimsememektedir. Kitabi unsurlara dayanmayan ve diğer kültürlerle de beslenen bu anlayış örgütsel bir yapı içerisinde değildir. Ortak değerler Babalar aracılığıyla gelişmiş ve yaygınlaşabilmiştir. Babaların işlevi göçmenlerin inancının gelenekselleşmesini ve yaygınlaşmasının sağlaması açısından önemlidir. 11. yüzyıldan başlayarak Babalar, bu yeni İslam anlayışının Anadolu'da yerleşmesini sağlamışlardır (Karamustafa, 2015: 44).

Baba İlyas ve destekçileri merkezi otorite ile yaşadıkları çeşitli iktisadi, sosyal ve inançsal sıkıntılar sonucunda isyan etmişlerdir. Bu sürecin sonunda Baba İlyas'ın Amasya'ya sığınması ve Selçuklu Devleti'nin yoğun askeri baskısı üzerine Baba İshak vergi anlaşmazlığını ileri sürerek 1240 yılında ayaklandı. Taraftarlarıyla Malatya üzerine yürümeye başladı. Babailer, Amasya'ya ilerlerken Baba İlyas öldürüldü. Babailer kadın ve çocuklardan oluşan bir askeri topluluk halinde ilerliyorlardı. Daha sonra Selçuklular tarafından bozguna uğratıldılar ve katledildiler. Bu bozgunda Baba İshak da öldürüldü (Çamuroğlu, 1992: 162-173). Baba İshak'ın öldürülmesine rağmen takipçilerinin dağılmadan ilerlemesi isyanın dini boyutunun yanı sıra ekonomik ve toplumsal koşullarla da ilgisini gösterir. Aynı zamanda önderlerin halk üzerindeki etkisini ve halkın yaşadığı sıkıntıların ne denli fazla olduğunu göstermektedir (Yetkin, 1980: 73-74).

Bu isyanlar ve bastırma biçimleri, yerleşik olanlarla yeni gelenler arasında uyumu engelleyen anılar oluşturmuştur. Anadolu Selçukluları zamanında yerleşik olanlardan farklı olanlar yalnızca Babailer olarak adlandırılan göçmenler değillerdir. Söz konusu zamanlarda Anadolu'da pek çok dini ve fikri ayrıma sahip yapılanmalar vardır. Bunların bir kısmı Abdallar, Ahiler, Haydariler, Kalenderler, Mevleviler, Babailer, Bektaşiler, Şemsiler, Evhadiler, Rifailer, Ekberiler, Kübreviler ve benzerleridir (Yalçın, 2004: 31). Selçuklu Devleti'nin güç kaybetmesi ve nihayetinde Moğollar tarafından işgali ile yaşanan otorite boşluğu sonucunda, dini ve fikri yapılanmalar kendilerine var olacak ortam bulmuşlardır (Küçüközyiğit, 2014: 228). Bu anlamda otorite boşluğunun ana akımdan farklı olan yapılanmalar için olumlu sonuçlar doğurduğunu ileri sürebiliriz.

Henüz kendilerine Bektaşi demeyen, kendilerini Rum Abdalı diye adlandıran Babailer Osmanoğulları dışındaki uç beylerine de katıldılar. Özellikle Menteşeoğlu ve Aydınoğulları beyliklerinde yer aldılar. Onlarla birlikte fetihlere katıldılar böylece inançlarının farklı coğrafyalara yayma olanakları buldular. Ebul Vefa'ya ve Baba İlyas'a bağlılıkları ortak değerlerini oluşturmaktaydı. Namaz kılmıyor, oruç tutmuyor, içki içiyor ve reenkarnasyona inanıyorlardı. Bu anlamda gittikleri şehirlerde hoş

karşılanmasalar da kırsal bölgelerde büyük saygı görüyor, kutsal insanlar olarak anılıyorlardı. Kendilerini Müslüman olarak tanımlayıp fethettikleri topraklarda zaviyeler kurarak Hristiyan halka kendi Müslümanlık anlayışlarını aktarmaktaydılar. Osmanlı Devleti tarihsel süreci içerisinde, toprak düzenini ve iktisadi koşullarını yetkinleştiremediği için egemen olduğu toplumlarda huzursuzluklar yaşanmaya başlanmıştır. Özellikle Rum Abdallarının etkili olduğu bölgelerde isyanlar başlamıştır (Bozkurt, 2005: 37-41). Bu isyanlardan en önemlisi Şeyh Bedrettin isyanıdır. Şeyh Bedrettin zaman içerisinde Aleviler için çok önemli bir figür haline gelmiştir (Ocak, 2013: 228-229).

Osmanlı Devleti'nin büyük bir rekabet içerisinde olduğu Safevi Devletinin en önemli lideri olan Şah İsmail'in babası Şeyh Haydar, müritlerine derviş kıyafeti giydirir, başlarına da sarık sardırırdı. Bu sarık sembolik anlamda çok önemlidir. Sarık beyaz bir tülbent üzerine sarılan, yukarıya doğru gittikçe sivrilen on iki dilimli kırmızı bir kavuktur. On iki dilim, on iki imamı sembolize eder. Bu kavuk Şah İsmail zamanında da oldukça yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Taktıkları başlıktan ötürü İsmail'in yoldaşlarının ismi Kızılbaş olarak anılmaya başlanmıştır (Hinz, 1992: 65-66).

1512 yılında Birinci Selim'in tahta çıkmasıyla birlikte iki devlet arasındaki sürtüşme ve rekabet iyiden iyiye artmıştır. Bu sürtüşme ve rekabetin sonucu olarak 1514 Çaldıran Savaşı'nda iki ülke karşı karşıya gelmiştir. Bu savaş Osmanlı'nın galibiyetiyle sonuçlanmıştır. İki devlet arasındaki yoğun çekişme ve Osmanlı'nın İran'a karşı yayılmacı tutumunun yanı sıra Safevilerin Osmanlı'nın sınırları içerisinde yer alan halktan aldığı destek iki tarafın kaçınılmaz olarak karşı karşıya gelmesine neden olmuştur. İki tarafın karşı karşıya geldiği Çaldıran Savaşı'nı Osmanlılar kazanmıştır (Allouche, 2001: 118-119). Daha sonraki yıllarda da Şah İsmail'in oğlu Tahmasb'ın da Anadolu'dan ilgisini çekmemesiyle Kalender İsyanı yaşanmıştır (Savaş, 2013:4).

Artık Kızılbaş olarak adlandırılabilecek Anadolu halklarının Şah İsmail'e verdikleri destek onlara pahalıya mal olmuştur. Bundan sonraki zamanlarda Kızılbaşlar merkezi otorite tarafından iyiden iyiye dışlanmışlardır. Haklarında çeşitli fetvalar çıkarılmış ve zaman zaman kıyıma uğramışlardır. (Savaş, 2013: 106). Aynı zamanda günümüzde devam eden asimilasyon politikalarının bir kısmı o zamandan başlamıştır. Bu bağlamda Birinci Süleyman döneminde Safeviler'e sempati duyan kesimin yaşadığı yerlere mescid ve cami yapılmaya başlanmıştır. Daha sonra da benzer politikalar devam etmiştir (Savaş, 2013: 116-117).

16. yüzyılda ise Bektaşi ve Kızılbaşlar arasında büyük çelişkiler söz konusudur. Bektaşiler kurumsallaşma ve otorite ile ilişkilerini sıcak tutma çabasında iken Kızılbaşlar 15. yüzyılın sonundan itibaren Osmanlı'ya başkaldırmışlardır. İki grup da otorite karşısında farklı konumlarda olsalar bile inanç ve ritüelleri fazlaca benzerlik göstermektedir. Kızılbaşlar ve Bektaşileri birbirlerinden farklı coğrafyalarda ve farklı şartlarda gelişmişlerdir. 18. yüzyılda Safevi devletinin yıkılması ile Kızılbaşlar başsız kalmıştır. 18. yüzyılın ortalarına doğru da Kızılbaş ocaklarının önemli bir kısmı Hacı Bektaş tekkesine bağlanmış, bağlanmayanlar da Hacı Bektaş'ı da bir önder olarak benimsemişlerdir (Yıldırım, 2015: 79-88).

Alevilerin otoriteyle ilişkisi sıkıntılı iken, Bektaşiler Osmanlı yönetimi ile daha iyi geçinmektedirler. Ötelenirken isyan etmişler ve isyan etmeleri çok daha ağır sonuçlar doğurmuştur. Bu süreçte "Kızılbaşlık" olumsuz bir anlam içermeye başlamıştı. Safevi devletinin yıkılmasından sonraki süreçte ise Aleviler güvenebilecekleri ve bağlılık hissettikleri devleti kaybetmişlerdi. Bu bağlamda iyice içlerine kapanmışlardır. Aleviler, kırsalda kalmaya ve kırsalın da ücrasına çekilme sürecini devam ettirmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunun ilk yıllarında Osmanlı imparatorluğunun mirasını reddetmek, kendi yeniliğini ülkenin içerisine ve dışarıya ilan etmek durumundadır. Bu bağlamda çokkültürlülüğü ve çok dilliliği sınırlandırılmış toplumda elde kalan azınlıkların da kendi farklılıklarını ilan etmesi sürecinden kaçınılmıştır. Bu

uluslaşma sürecinde görülen bir aşamadır. Üst kimlikte bütün kimlikleri birleştirme arzusu, azınlıkları görmeme eğilimini doğurmaktadır. Cumhuriyet bir çağdaşlaşma tasarısıdır ve o sırada çağdaş devletler ulus devletlerdir. Her ulus devlet bir millet adıyla anılmaktadır, o halde Cumhuriyeti kuran halka da Türk milleti denecektir. Bu dönemde İttihat ve Terakki'nin savaş dönemi öncesi geliştirdiği Türkçülükten farklı olsa da yeni bir Türkçülük ideolojisi geliştirilmiştir.

Cumhuriyetin tektipleştirme projesi "ideolojik aygıtlar" kullanılarak, zaman zaman da fiziksel güç kullanılarak yürütülmüştür. Buna göre, dönemin siyasileri tarafından 1920'li yılların sonunda dil birliği, kültür birliği ve millet olma bilinciyle ilgili düşünceler üretildiğini görülmektedir. Türk Tarih Tezi ile yapılan Türklük vurgusu ve yürütülen milliyetçi söylem ve politikalar cumhuriyetin sözü edilen yıllarında sıklıkla kullanılmaktadır (Aslan, 2010: 379-384). Sonuç olarak Osmanlı'nın dağılmasında kimlik farklılıklarının payı olduğu düşünülmüştü ve ülke içerisinde bulunan kimliklerin farklılıkları göze batmaya başlamıştı. Kimliklerin farklılıklarıyla başa çıkabilme yolunun birleştirici unsurlar olan dil, düşünce ve hissiyat birliklerinin kuvvetlendirilmesinden geçtiği düşünülmekteydi. Böylelikle kültürel farklılıkların etkisinin azaltılması ve yüzünü Batıya dönmüş, Türklüğün baskın kimlik olduğu bir devlet yaratılması amaçlanmaktaydı (Aslan, 2007: 335-338).

Cumhuriyet ilk dönemlerinde kendini kanıtlayabilmek için Osmanlıcılık, İslamcılık ve Turancılıktan ayrılmak ve bu akımlardan farklılığını ilan etmek durumundaydı. Bu anlamda Türk ulusçuluğunun güçlü ve inandırıcı bir vaziyet alması sağlanmalıydı. Resmi tarih tezinin oluşturulması ve aktarılması bu anlamda önemliydi (Behar, 1996: 89). Cumhuriyetin ilk yıllarında tarihin bir anlamda bir yaratı olduğunu görmek mümkündür. Türkçülük düşüncesinin baskın olduğu yıllarda dönemin tarihçilerinin de bu akımdan etkilendiği ve hatta bu akımın yaratılmasına katkıda bulunduğu bilinmektedir (Behar, 1996: 93). Türk Tarih Tezi'ni tanıtmayı amaçlayan Birinci Türk Tarih Kongresi 1932 yılında toplandığında Türk tarihinin kadimliği ve Türk tarihinin Osmanlı'dan önce başladığı ifade edilir. Böylelikle söz konusu tarihin araştırmasının önemi vurgulanır. Okul kitaplarının ve müfredatın kadim Türk tarihine

göre düzenlenmesi gerektiği belirtilir (Behar, 1996: 119-121). Böylelikle Türk tarihinin Osmanlıdan başlamadığı ve çok daha eski ve derin bir tarih ve kültürünün olduğu ilan edilmiş olur.

Yeni cumhuriyetin Türk kökeni bulmak arzusundan Alevilik de payına düşeni almıştır. Alevilerin Türk olduğunun ispatı çabasıyla Alevilerin farklılıkları eritilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda Alevilerle Alevi olmayanların arasındaki farklılıkların gündelik hayatta Aleviler için negatif etkiler doğurmasının Osmanlı devletinin hatası olduğunu iddia eden yazarlar olmuştur (Dressler, 2016: 177-178). Yeni tarih yazım süreci ile Osmanlı döneminde horlanan ve merkezden sürekli dışlanan Alevilerin inancının esasında Orta Asya'dan geldiği iddia edilmektedir. Böylelikle Türk kültürüne dair değerlerin Anadolu'ya taşındığı kanıtlanmış olur. Kısacası Türk tarihinin ne denli eskiye dayandığı ortaya çıkarılır. Buna ek olarak Alevilerin Türklükle alakalı olmayan "tehlikeli" unsurlardan temizlenmesi amacı taşınır (Dressler, 2016: 208). Bu politika etkisini günümüze dek korumaktadır. Aleviliğin ne olduğu ve nereden geldiği tezi hala ikilik yaratabilmektedir. Tarihi inşa eden politikanın bir tezahürü olarak günümüzde de birçok Alevinin Şamanizm ve Alevilik bağlantısını kurduğunu söylememiz mümkündür.

Alevilerin cumhuriyetin Türk ve laik unsurları olarak "kazanılması"nın sonuçları günümüze dek uzanmaktadır. Günümüzde Alevilerin kökenine dair birçok tartışma bulunmaktadır. Bu tartışmaların bir kısmı bilimsel tartışmalar olup, sonuç itibariyle bilgi üretse de diğer kısmı kişilerin etnik kökenlerine göre Aleviliğin etnisitesini açıklama rekabeti olarak görülebilir.

> *"Alevilik, İç Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkmenlerin oradaki inanç sistemleriyle içine girdikleri İslami dünyanın dini figürlerini kaynaştırdıkları 'bir yapı' olup Türklere has milli bir inanç sistemidir. Kimine göre İran dinlerinin etkisi altında şekillenmiş bir heterodoksi, kimine göre ise Anadolu'daki Hristiyan heterodoksisinin İslam çerçevesinde yeniden yorumlanışıdır. Hatta bazı yorumlar Aleviliğin köklerini Sümerlere kadar götürür"* (Aydın, 2015: 11-12).

"Alevilik nedir?" sorusu kendi içerisinde birçok yanıtı barındırmaktadır. Aleviliğin tarihi hakkında çeşitli araştırmacıların farklı görüşlerinin olmasının yanı sıra bu sorunun yöneltildiği kişiler de soruya farklı yanıtlar vermektedirler. Bu bağlamda bazı yanıtların tarihselliğin farklı boyutlarını, bazılarının ise kültürel özellikleri öne çıkardıkları bilinmektedir. Aşağıda Aleviliğin dini kökenine dair farklı görüşler toplu olarak sunulmuştur.

> *"Aleviler arasında kendilerinin dinsel olarak ne olduğuna dair en az beş görüş vardır. 1) Bir grup, Alevilerin gerçek Müslümanlar olduğunu düşünmektedir. Alevi dedelerinin peygamber soyundan geldiği iddiaları ve Balkanların Müslümanlaştırılmasında Alevi baba ve dedelerinin önemli rol oynaması buna kanıt olarak gösterilir. 2) ikinci görüş, Aleviliğin farklı dinsel inançlardan çeşitli öğeleri bir araya getiren bir inanç olduğunu söylemektedir. Bu anlamda İslam, Aleviliği oluşturan öğelerden biridir. Kısaca, Alevilik İslam'a indirgenemez; Şamanlıktan, Zerdüştlükten ve Hıristiyanlıktan da öğeler içeren, tamamen kendine özgü bir inanç yapısıdır. 3) Üçüncü bir grup, Aleviliği dinsel bir inanç olarak değil, Anadolu'ya has bir kültür-dünya görüşü, felsefe olarak tanımlamaktadır. 4) Bazıları ise Aleviliğin İslam içinde Sünnilikten ve Şiilikten farklı Anadolu merkezli bir mezhep olduğunu söylemektedir. 5) Küçük ve Aleviler tarafından pek itibar edilmeyen bir grup ise, Aleviliği Şiilikle özdeşleştirmektedir"* (Oran, 2010: 55)

Bu farklı görüşlerin ortaya çıkmasında; görüş sahiplerinin bakış açılarının etkili olduğu söylenebilir. Stump'ın da işaret ettiği gibi, Alevilik üzerine farklı okumalar olasıdır (Karakaya-Stump, 2015: 7-11). Konuyu inceleyenler kendi kimliklerini merkez aldıkları bir söylem üretmektedirler. Mevcut çalışmalarının çoğunun kavramsal ve verisel temelleri zayıftır, çok az sayıda sistemli alan çalışmaları yapılmıştır. Çoğunlukla birbirini tekrar eden içerikler bulunmaktadır. Türkiye'de kimlik politikaları bağlamında Alevilik hala en çekişmeli alanlardan biridir. Tarih yazıcıları bu alanda kendi ideolojilerinin egemen olmasını öncelemektedirler. Bu nedenle nesnel bir tarihçilik yerine öznel bir tutumu yeğlemektedirler. Bu yüzden de farklı görüşler ortaya atılmaktadır.

Tartışmalara karşın bir kadim inanç olarak Aleviliğin tarihinin yüzyıllar öncesine dayandığı açıktır. Bu iddiaların bir kısmı farklı tarih okumalarından ve farklı

bakış açılarına sahip olmaktan ötürü birbirleriyle benzeşmez. Aynı zamanda kimi iddiaların inancı etnisiteye dayandırılma çabasını da içerdiği söylenebilir. Alevilikle ilgili araştırmaların yalnızca tanıma odaklanması ve bu minvalde ilerlemesi kişilerin Aleviliği kendi bakış açısına göre tanımlamasına, dolayısıyla Aleviliğin bir kısmının dışarıda bırakılmasına neden olabilir. Özetle bu denli yaygın ve farklı kültürel özellikler gösteren bir inancın keskin sınırlarla tanımlanması indirgemecilik olduğunu söylemek mümkündür.

Aleviliğin tanımlanmasının neden önemli olduğu da ayrı bir tartışma konusudur. Bu çalışma özelinde Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi'nde de Aleviliğin tanımı sorulduğunda herkesten aynı cevap alınmamıştır. Dernekteki görüşmelerden Ahmet Aslan'ın (yaş 65, Ludwigsburg, 12.02.2016) ifadesiyle *"Aleviliğin tanımlanması meselesi kırmızı çizgi değildir. Asıl bölme, parçalama bunun kırmızı çizgi haline getirilmesiyle olur. Aleviler farklı düşünseler de yan yana durmak zorundadırlar."* Demek ki, Aleviliğin tanımlanması çabası Alevilerin de farkında oldukları bir durumdur ve aralarında çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Özellikle Alevi topluluğunun dışarısından dayatılan Aleviliğin tanımlanması meselesi ilgi çekicidir.

Aleviliğin dışarıdan tanımlanması çabasına Alevi açılımları süreci örnek olarak gösterilebilir. Bu doğrultuda hazırlanan Alevilik açılımı paketlerinin içeriği günümüzde kapatılmış olan ve illegal bağlantılara sahip olduğu ortaya çıkan Aksiyon adlı dergide haber haline getirilmiştir (Tartanoğlu, 2016). Ayhan Yalçınkaya bu derginin paket hakkındaki haberini ve esasında haberin alt metnini kitabında aktarmaktadır. Yalçınkaya'nın aktardığı habere göre, özetle bu dergide Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) projesiyle kadrolu dedeler atanacak ve Aleviler arasındaki parçalanmışlık son bulacaktır. Ayrıca Aleviliğin İslam içi olduğu kanıtlanacak ve inanç geleneğe ve "doğru yoluna" dönecektir. Alevi, Bektaşi, Mevlevi, Caferi ve Nusayrilerin inanç önderlerine devlet tarafından kadro verilecektir. Bu inançların önderlerinden 40 tanesinin bir mütevelli heyeti oluşturması sağlanıp tüm kararların orada alınması sağlanacaktır. Aleviliğin kurumsallaşmasına çabalayıp Diyanet

içerisinde ya da diyanete benzer bir kurumsallaşma sağlanacaktır. Böylece Aleviler arasında farklılıklar giderilecektir (Yalçınkaya, 2014: 60-61).

Aleviliğin temel felsefelerinden biri "yol bir sürek bin bir"dir. Aleviliğin temel değerlerine uygun bir şekilde yaşandığı durumlarda standardizasyon gerekmez. Böyle bir durumda dışarıdan herhangi bir şekilde "düzenleme" yapma çabaları yalnızca anlamsızdır. Otoriteler Aleviliği kontrol etmek için standartlaştırma çabaları sonuç vermeyecektir. Bu çabalar esasında sorun çıkarmayacak ve kontrol edilebilir bir Alevilik yaratma kaygısı güder. İnancın özerkliğini kaybettiği bir durumda, inanç dışarıdan gelecek müdahalelere daha açık olacaktır. Bu yüzden Aleviliğin geleneksel kurumlarını korumak önem taşır. Bu minvalde Aleviler için dedelik kurumu çok önemlidir. Dede, Alevilerin inancının yaşamasını, pratik edilmesini ve aktarılmasını sağlayan kişidir. Toplumda öncü rol oynar. Topluluğun dirliğinin düzeninin sağlanmasında önayak olur (Yaman, 2012: 171). Alevilik inancının bugünlere gelmesinde dedelerin çok büyük emeğinin olduğunu söylemek mümkündür. Dedeler günümüze değin otoriteden uzak olmak suretiyle inanç özgünlüğünü koruyabilmişlerdir. Alevi din insanları inancı yüzyıllarca devlet memuru olmadıkları halde kendi emekleriyle ve halkın katkılarıyla günümüze getirebildilerse, süreç aynı şekilde günümüzde de devam edebilir. Kadrolu dedelerin atanması ve "parçalanmışlığın" son bulması ise açık bir şekilde farklılıkların ve dolayısıyla geleneğin yok edilmesi ve ehlileştirme çabasını açığa vurur. Alevi çalıştayları, düzenlendiği günlerde negatif ve pozitif anlamda büyük etkiler yaratsa da herhangi bir dönüştürücü bir etkiye yol açmamıştır. Bu anlamda üzerine çalışılan değişikliklerin hiçbirisi hayata geçmemiştir.

Alevi topluluklarının inanışları ve ritüelleri birbirinden farklı olabilir. Kars'ın doğusunda yaşayan ve Azeri Türkçesi konuşanlar Şiilikle benzerlik gösterirler. Türkiye'nin güneyinde, özellikle Hatay civarında yaşayan ve ana dilleri Arapça olan Arap Alevileri de vardır. Bunlar da Anadolu Aleviliğiyle çok fazla benzerlik göstermez. Bunlara ek olarak Zazaca, Kürtçe ve Türkçe konuşan Aleviler, Türkiye'de Alevi çoğunluğunu oluşturan topluluklardır ve Sünni İslam'ın genel geçer ibadet

biçimlerini kabullenmezler. Dedelerin yönettiği cem törenlerinde Türkçe nefesler söyler, semah icra ederler. Ayrıca bu inançta İslam öncesi Türk ve İran dininin birçok unsurunu görmek mümkündür (Bruinessen, 2015: 117-118).

Görüldüğü gibi Aleviler kendi aralarında da çeşitli farklılıklara sahiplerdir. Aleviler farklı diller konuşabilir, farklı etnik kökenlere sahip olabilirler. Aynı zamanda çeşitli kültürel farklılıkları da olabilir. Tüm bunlara rağmen Alevi kimliği altında bir arada bulunur ve özgünlüklerini korurlar. Yine de Aleviler Anadolu'da çoğunluktan farklıdırlar. Aleviler, özgün kimlik özelliklerini Anadolu'da devam ettirdikleri gibi 1960'lardan itibaren başlayan göç süreci sonucunda Almanya'da da devam ettirmişlerdir.

1.3. Almanya'ya Göç ve Almanya'da Alevi Örgütlenmesi

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan iki kutuplu dünyada Almanya gerilimi en derinden hisseden ülkedir. Savaş sonrası toprakları ikiye ayrılmıştır. Demokratik Almanya Cumhuriyeti diğer adıyla Doğu Almanya Varşova Bloku içinde yer almıştır. Batı Almanya veya bilinen ismiyle Federal Almanya Cumhuriyeti ise Amerika Birleşik Devletleri'nin başını çektiği NATO bloku içinde yer almıştır (Canbolat, 1995: 45-46).

Bölünmeden sonra Doğu Almanya içine kapanık bir iktisadi ve siyasi oluşuma girmiştir. Batı Almanya ise liberal politikalar izlemiş ve dünyanın geri kalanıyla ilişkiler içine girmeye gereksinim duymuştur. Söz konusu ayrılıktan sonra iki Almanya arasındaki sınırlar sıkı sıkıya korunmaktaydı ve iki ülkenin birbirleriyle ilişkileri yok denecek kadar azdı. Buna göre Almanlar, iki Almanya'nın birleşmesine dek iki ayrı devletle, iki ayrı dünyada yaşayacaklardır (Zettl, 2009: 86-89).

Federal Almanya'nın kentleri, fabrikaları ve askeri birikimi savaşta büyük yara almıştı. Federal Almanya siyasi ve toplumsal açıdan yeni bir atılım yapma arzusundaydı. Komünizmin önünü kesmek isteyen Amerika Birleşik Devletleri, içinde

Batı Almanya'nın da olduğu ülkelere Marshall yardımı adı altında para yardımı yapacaktı. Böylece Avrupa'da komünizmin önünü alabilecek bu anlamda antikomünist müttefiklerini güçlü hale getirebilecekti (Zettl, 2009: 76-77).

Federal Almanya Hükümeti ekonominin canlanması için gerekli olan sermaye ve teknolojiye sahipti ancak ülkede işgücü eksiği vardı. Bu sorunu ortadan kaldırabilmek için öncelikle işgücü ithalinin yolu açıldı. İkili antlaşmalarla işgücü fazlası olan ülkelerden çalışan genç nüfus Almanya'ya getirilecek, Alman endüstrisi bu işçilerin omuzlarında yükselecekti. Bu beklenti kısa zamanda gerçekleşti ve hızlı kalkınma süreci "Alman Mucizesi" adını aldı (Canbolat, 1995: 51).

İşçi alımı için görüşülen ülkeler içinde öncelikle İtalya, İspanya, Yunanistan ve Yugoslavya vardı ama bu ülkelerden işçi ihraç etmek işgücü açığı sorununu çözmeye yetmeyecekti (Gökdağ, 2012: 81). Alman hükümeti Türk hükümetiyle 30 Ekim 1961 tarihli bir işgücü anlaşması imzaladı. Bu antlaşma ile işçi göçünün koşulları belirlendi. Böylelikle daha önceleri sınırlı olan Türkiye'den Almanya'ya göç bu anlaşmayla birlikte kitlesel bir hal almıştır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları, 2014: 17).

Türkiye ve Almanya arasında işgücü göçüne dair görüşmeler sonucunda "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti Arasındaki Türk İşçilerinin Almanya'da İşe Yerleştirilmesine Dair Antlaşma" imzalandı. Söz konusu antlaşma 30 Eylül 1961'de imzalanmış, 1 Ekim 1961'de yürürlüğe girmiştir. Antlaşmanın detayları "Federal Alman Çalışma Kurumu" ve "Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu" arasındaki görüşmelerle belirlenmiştir. Antlaşmada Türkiye'den gönderilecek işçilerin nasıl seçileceği, Almanya'daki işlere nasıl yerleştirileceği, Almanya'daki hakları ve statüleri üzerine mutabakata varılmıştır. İşçi alımı sürecinin denetlenmesi ve sorunların daha kolay çözülmesi için "Alman Kurumu" adıyla Türkiye'de bir İrtibat Bürosu kurulmuştur. Bu kurum, işçileri Almanya'daki çalışma koşulları ve hakları konusunda bilgilendirmeyi ve göç sürecini daha sağlıklı bir şekilde yürütmeyi amaçlamaktaydı. Alman Kurumu'na denk

tasarlanmış olan "Türk Kurumu" ise iş müracaatlarını almak, ilk değerlendirmeleri yapmak ve bulgularını İrtibat Bürosu'na sunmakla görevliydi.

İşgücü Antlaşması'ndan öğrenilene göre Türk Kurumu, Almanya'da çalışmak için başvuranları incelemekteydi. Bu inceleme sonucunda daha önce mahkûm olanlar veya "pasaport verilmesi sakıncalı görülenler" eleniyordu. Elemeden geçenler Alman Kurumu'na gönderiliyordu. Alman Kurumu kendilerine sunulan işçi adaylarından, Almanya'nın istediği işçi koşullarına uyanlara onay veriyordu. Alman Kurumu'nun elemesi daha çok emek veriminin niteliği ve Federal Almanya Cumhuriyeti'ne uygun olup olmadıklarına yönelikti.

Federal İçişleri Bakanlığı'nın Almanya'nın işgücü eksikliğinin "kültürel farklılıklar" sebebiyle Türkiye'den karşılanmasına itirazları olmuştur fakat işgücüne duyulan ihtiyaç, bu tür farklılıkların ikinci plana atılmasını sağlamıştır. Buna rağmen Türkiye ile yapılan anlaşmalarda gelecek işçilerin ülkede kalma sürelerinin kısıtlanması ve aile birleşimine müsaade edilmemesi gerektiğini düşünen Alman kurumları da vardır. Böylelikle kültürel farklıkların ülkede kalıcı olmamasını ve sorun haline gelmesinin önünü kesmeyi amaçlamaktadır (Ünver, 2012:190-191).

İşçi ithalini çerçeveleyen antlaşma, Almanya'ya yapılan iş göçünün sınırlı ve kontrollü olduğunu göstermektedir. Göç süreci kontrollü bir şekilde ilerlese de anlaşmanın işçilerin Almanya'da sınırlı bir süre kalmasını öngören kısmı hayata geçirilememiştir. İşçiler koşulların da uygunluğuyla Almanya'da kalmayı tercih etmişler ve Almanya'da kalıp çalışmanın yollarını bulmuşlardır. Alman Hükümeti de işçi alımı anlaşmasının zaman sınırı konusunda çok hassas davranmamıştır. Sonuç olarak 1973 Petrol Krizi sonrası Almanya işçi alımını durdurunca bu antlaşma geçerliliğini yitirmiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları, 2014: 16).

1.3.1. Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Nedenleri

İster kitlesel olsun ister bireysel olsun göçler nedensiz değillerdir. Normal şartlar altında insanların çoğu kendi yerini yurdunu bırakıp gitmeye hevesli olmaz. Göçlerin birçok nedeni vardır; bunların önceliklisi iktisadi koşulların bozulmasıdır. Bazen güvenlik sorunları, bazen siyasi sorunlar göçü tetiklemektedir. Genel olarak denilebilir ki göç edenler bulundukları konum ve yere göre daha iyi bir yaşama sahip olmayı amaçlamaktadırlar. Göçmenlerin birçok zorluğa katlanmalarının nedeni budur. Göçmenler yeni yaşamlarında amaçlarını gerçekleştirseler bile belli başlı bazı zorluklar yaşamaktadırlar. Göç ettikleri yerlerde "yabancı" olarak etiketlenebilir ve zaman zaman dışlanabilirler. Ayrıca kendilerinden yeni yere uyum sağlamaları beklenecektir.

Göçün nedenleri kişilere, zamana ve şartlara göre değişiyor olsa da göçe dair genel eğilimler şöyle sıralanabilir:

1. *Göçün küreselleşmesi: Gittikçe daha fazla ülke göç hareketinden eşzamanlı olarak ciddi şekilde etkilenmektedir. Ayrıca, kaynak sahaların çeşitliliği gittikçe artmaktadır, böylece göç alan ülkelerin çoğu geniş bir aralıkta farklı ekonomik, sosyal ve kültürel geçmişlere sahip göçmenleri kabul etmektedirler.*

2. *Göçün hızlanması: Günümüzde uluslararası göç hareketleri, dünyanın önemli bütün bölgelerinde hacim olarak büyümektedir. Bu niceliksel artış, hükümet politikalarının önemini ve güçlüklerini artırır. 1993'ten bu yana küresel mülteci toplamındaki azalmanın gösterdiği üzere, uluslararası göç değiştirilemez bir süreç değildir. Hükümet politikaları, uluslararası göçü önleyebilir veya azaltabilir ve memleketlerine geri gönderme de bir olasılıktır.*

3. *Göçün farklılaşması: göç pek çok ülke için emek göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşimci gibi bir tip değil, aynı zamanda bunların hepsi demektir. Geleneksel olarak, hükümetlerin göç hareketlerini durdurma ve kontrol etme çabalarına rağmen -veya sık sık bu yüzden- göç zincirleri bir tür toplumsal hareket ile başlayıp öteki biçimlerde devam eder. Bu farklılaşma ulusal ve uluslararası siyasal önlemler açısından önemli bir engel oluşturur.*

4. *Göçün kadınsılaşması: Kadınlar, tüm bölgelerde ve tüm göç biçimlerinde değilse bile çoğunda önemli bir rol oynamaktadır. Geçmişte, emek göçünün çoğu ve pek çok mülteci hareketi erkek egemenliğindeydi ve kadınlar sıklıkla aile birleşimi kategorisinde bu sürece dahil oluyordu (...) Cinsiyet farklılığı küresel göç tarihinde daima önemli bir yer tutmuştur ancak çağdaş göçlerde özellikle kadınların görünürlüğü artmıştır.*

5. *Göçün giderek siyasallaşması: İç politika, ikili ve bölgesel ilişkiler ve dünya çevresindeki devletlerin ulusal güvenlik politikaları artan bir biçimde uluslararası göç tarafından etkilenmektedir* (Castles ve Miller, 2008: 13-14).

Göçmenlerin göçülen yerle ilgili deneyimleri ve ilişkileri olmadığı gibi yaşam tecrübeleri ve hatıraları doğup büyüdükleri yerlerle ilgilidir. Dolayısıyla terk ettikleri yerlere ve ilişkilere derin bir özlem duyarlar. Bu nedenle göç edilen yer gurbettir, memleketse her zaman özlemi çekilen yerdir. Göçler yabancılaşmayı da beraberinde getirir. Gidilen yerin iklimi, kültürü dili ve pek çok şey göçmen için yabancıdır. Bu farklılık, göçmenlerin birçoğunda doğup büyüdükleri memleketlerini ve memleketten taşıdıkları değerleri savunmaya yönelik bir tutum geliştirir. Hemşehrilik buradan doğar ve dayanışma içerir. Gurbet denilen yabancı koşullarda, kendi memleketlerinin küçük bir benzeri içinde ve dayanışma çatısı altında yaşamayı seçerler.

Neredeyse bütün coğrafyalar için göç tanıdıktır ama en çok Anadolu göçle anılır. Bu nedenle Türkiyeli olup da göçle ilgili bir anısı olmayan aile yoktur denilebilir. Asya'dan Avrupa'ya doğal bir köprü olan Anadolu'dan geçmeyen topluluk pek az bulunur. Üstelik Anadolu, coğrafi keşiflerden önceki dünyanın merkezinde bulunur. Üç kıtanın birleştiği bu merkez, ticaretin de merkezidir. Bu yüzden Anadolu insanı için göç yabancı bir kavram değildir. Göçe aşina olmanın da etkisiyle Alman hükümetiyle Türk hükümeti arasında İşgücü Anlaşması yapıldığında Almanya'da çalışmak için önemli sayıda insan başvuru yapmıştır. Göç kültürüne yabancı olmamak aynı zamanda, birkaç yıl Almanya'da kalması öngörülen işçilerin, Türkiye'ye dönmemesinde de etkili olmuştur.

Türkiyeliler ne kadar çok göç kültürüne sahip olursa olsun Almanya önünde sonunda yabancı bir yerdir. Üstelik yapılan işlerin bir kısmı da göçmenler için oldukça farklıdır. Türkiye'de endüstrileşme yaygın olmadığı için Alman endüstrisindeki neredeyse her iş Türkiye'den gelenlere yabancıdır. Bu yabancılık Almanya'yı gurbet yapar ama aynı zamanda göçmenlerin Türkiye'ye göre kazançları ve yaşam koşulları çok daha iyidir. Gurbetin zorluklarına katlanarak, dayanışma içinde Almanya'da kalmaya eğilim gösterirler. Elbette bu durum tüm göçmenlerin dayanışma içerisinde olduğu anlamına gelmemektedir.

Göçmenlerin büyük çoğunluğu memleketlerinden getirdikleri kimliği, yeni ülkede de koruma eğilimindedir. Yeni koşullarda kimliğin korunması her zaman kolay değildir. Almanya'ya göç eden ilk göçmenlerin yaşadığı en büyük zorluklardan biri inançla ilgilidir. Göçmenlerin Almanya'da ibadethaneleri yoktur. Dini ritüellerinin gerektirdiği mekân sorunlarını dayanışma içinde çözmeye çalışırlar. Öncelikle geçici sonra kalıcı olan kişiler, Almanya'da geçirdikleri zaman ilerledikçe çeşitli yerler kiralayarak yahut satın alarak ibadethane haline getirmişlerdir. Türkiyelilerin oluşturduğu cami topluluklarına Diyanet İşleri Başkanlığı çeşitli şekillerde destek vermiş, 1980'li yıllardan itibaren de din görevlileri göndermiştir. Göçmenler ve Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) arasındaki bağlantı Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB) vasıtasıyla kurulmuştur (Latifoğlu, 2015: 1).

Alman toplumu İslam kültürüne ve dini ritüellerine yabancıdır ama Türkiye'den giden işçilerin ve ailelerinin inançlarını yaşamalarını da engellememişlerdir. Böylece Türkiyeliler bulundukları bölgelerde ibadethaneler açabilmiş, gelen din adamlarının da katkısı ile inançlarının gereğini yerine getirebilmişlerdir. Türkiyelilerin ibadethane açması ve inançları doğrultusunda yaşamaları anayasal haklarıdır. Alman anayasası dini topluluklar kurmayı ve farklı inançların varlığına müdahale etmeme ilkesini güvence altına almaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, ty: 275). Bu durum da Türkiyelilerin geri dönme isteklerini azaltmıştır. Öte yandan Almanya'da ana akım Müslümanlıktan farklı inançların gruplarını kurması da Türkiye'deki koşullara göre daha kolay olmuştur. Sözgelimi Almanya'da cemevi açmak, Türkiye'ye göre daha

kolay olabilmiştir. Kısacası Almanya'ya göçmek göçmenler için avantajlı bir durum iken, göç süreci sonucunda ülkede kalmanın da olumlu yanları bulunmaktaydı. Türkiye'den Almanya'ya göçün sonuçlarını daha iyi anlayabilmek için öncelikle nedenlerini ve tarihini anlamak gerekmektedir.

Türkiyelilerin Almanya'ya göçünün 1960'lı yıllarda arttığı yadsınamaz bir gerçekse de 1950'li yılların ikinci yarısından itibaren bireysel girişimler ya da özel aracılar yoluyla Türkiyeliler Almanya'da işçi olarak çalışmaya başlamıştı. İlk göçmenleri uluslararası bir antlaşma korumuyordu ama yine de Türkiye'deki işsizlik ve Almanya'nın büyük işçi talebi bu süreci başlatacak çekicilikteydi (Abadan- Unat, 2002: 39-43). Bugün bile onca sınır güvenliğine karşın artan iş gücü talebi yasal çerçeve ve devlet güvencesi olmadan karşılanabilmekte, ülkeler istemedikleri bir biçimde göç tehdidi altında kalabilmektedir.

Türkiye, 1950'li yıllarda Marshall yardımıyla bir büyüme içine girmişti. Ancak özellikle 1950'li yılların ikinci yarısında hem büyüme hızı azalmış hem işsizlik oranı yükselmişti. Öte yandan Türkiye'nin Batı Bloku içinde yer alması, liberal ekonomiyi benimsemeye başlaması "her köşe başında bir milyoner" söylemleri, insanların kendi koşullarını geliştirmeye yönelik arzularını artırmıştı. Ne var ki iktisadi ve siyasi koşullar beklentileri yanıtlamıyordu. Bu durumda başka ülkelerde çalışma olanakları kabullenilebilir hale gelmişti. Bu nedenle Türkiye'de hükümetin teşvikinden önce de insanlar başka ülkelerde çalışma seçeneğine yabancı değildi (Boratav, 1993: 78-118). Türk-Alman göç antlaşmasıyla birlikte artan işgücü ihracı, Türk ekonomisi için de yeni bir olanaktı.

Türkiye'den Almanya'ya işçi göçü Türkiye tarafından da istenen ve teşvik edilen bir durumdu. Türkiye'de işsizliğin fazlalığı ve Türkiye'nin yoksulluğu işçi göçünü teşvik eden nedenlerdendi. İki ülke arasındaki işgücü anlaşması göçün geçiciliğini ifade etmekteydi. Esasında anlaşmaya göre Türkiyeli işçiler sınırlı bir süre için Almanya'da çalışacak ve daha sonra ülkelerine geri döneceklerdi. Bu nedenden ötürü Almanya'daki kalıcı göçmenlik iki ülke tarafından da tahmin edilememiş, iki ülke

tarafından da göç ve uyum sorunlarına uygun çözümler getirilememesine neden olmuştur. Üstelik gönderilen işçiler işsiz ya da niteliği düşük olarak kabul edilen işçiler olduğu için ülke bu duruma büyük bir kayıp olarak bakmıyordu. Bu anlamda işçilerden Almanya'da işkollarına dair yenilikler öğrenmeleri ve bunu ülkelerine katkı olarak sunmaları bekleniyordu. Ayrıca işçilerin getirecekleri ya da gönderecekleri döviz, ülkeye yapılacak olumlu bir katkı olarak değerlendiriliyordu (Abadan- Unat, 2002: xxi).

Türkiye'den Almanya'ya göç dalgası öncelikle Türkiye'nin büyük şehirlerinden başlamıştır. İlk yıllarda göreceli olarak daha eğitimli ve daha büyük şehirlerden gelen kişiler Almanya'ya gönderilirken; işgücü ihtiyacının kapanmaması ile beraber kırsaldan ve eğitim düzeyi daha düşük bölgelerden de işçi gönderimine devam edilmiştir. Göç isteğinin kentlerde başladığı ve daha sonra kırsala yayıldığı anlaşılmaktadır (Abadan- Unat, 2002: 213).

İlk jenerasyon göçmenler sağlıklı, güçlü bireylerdi. Göçmenler, Almanya'ya gitmeden önce ciddi sağlık kontrollerinden geçirilmiş, eğer ağır işler yapabilecek kadar güçlü ve sağlıklılarsa Almanya'ya getirilmişlerdir. İşçiler Almanya'nın kalkınmasında en zor alanlardaki üretimi üstlendiler. Bu işçiler otomotiv, hayvancılık, madencilik, sağlık, tarım, inşaatçılık ve fabrika işçiliği gibi iş ağır kollarında çalışmaktaydı. En ağır iş olan maden işinde çoğunlukla Türkiyeli işçilerden yararlanılmaktaydı (Genel, 2014: 315).

Almanya'daki göçmen işçiler göç sürecinin ilk yıllarında ciddi ayrımcılık problemleriyle karşılaşmamışlardır. Almanya'nın göçmenlere olan ihtiyacı göçmenlerin siyasetçiler ve halk tarafından iyi bir şekilde karşılanmasına neden olmuştur. Daha sonraki yıllardaysa Almanya'nın maddi problemlerinin artması ayrımcılık problemlerinin doğmasına ve Türkiyelilerin geri gönderilmesinin istenmesine yol açmıştır (Genel, 2014: 303). Dönem dönem ortaya çıkan ırkçı karşı duruşlar veya siyaseten Türkiyeli işçilerin geri dönmeleri için yapılan çağrılara rağmen, Almanya'ya işçi göçü devam etmiştir.

Almanya'da işçilik, Türkiyeli göçmenler için genellikle Türkiye'de yaşamaktan daha çekiciydi. İşçiler, Türkiye'de yaşadıkları yerlerdeki işsizlik, yoksulluk ve sağlıktan eğitime olanaksızlıklarından bıkmışlardı. Almanya'da hangi koşulda olursa olsun kazanacakları para, döndüklerinde bütün sıkıntılarını çözecek çokluktaydı. Böylece hem kendilerinin hem çevrelerinin refahı artacaktı. Bir açıdan da toplumsal bir çaba gibi algılanıyordu çünkü Almanya'da çalışanlar yurda dönünce para getiriyorlardı.

Bu çalışma kapsamında görüşülen işçilerin de aktardığı gibi, işçiler göçün ilk yıllarında "heim" adı verilen yerlerde, toplu bir şekilde yaşadılar. Bu barınma giderlerinin minimuma indirilmesi ve birikimin maksimumda tutulması anlamına geliyordu. İşçilerin dil bilmedikleri için bir arada kalmaları ve böylelikle kendi içerilerinde dayanışma göstermeleri anlamlıdır. Ayrıca bu durumun kolaylaştırıcı yanları da vardı. Topluca yaşamak Türkiye'nin Almanya'ya taşınmasının o dönemlerdeki en kolay yoluydu. İşçiler, bir aradayken sanki Türkiye'deki gibi kendi kültürel hayatlarını yaşayabilmekteydiler. Göçün ilk yıllarının şartlarını göz önüne alındığında o dönemde Almanya'da Türkiye'ye dair neredeyse hiçbir şeyin olmadığını göz önüne aldığımızda, iletişim imkanlarının sınırlılığını düşündüğümüzde, beraberce yaşamak her şeyi kolaylaştırıyordu.

Alman yönetimi barınma düzenlemesini işçilerin "heim"da yaşayacağı şekilde yapmıştı. İşçilerin "heim"da yaşaması Alman yönetimi için tercih edilen bir durumdu. Yerleşik ve daha nitelikli bir hayat sürseydiler işçilerin geriye dönme istekleri azalabilirdi. Türkiyeli işçiler "heim"lardaki zorluklar nedeniyle Almanya'ya entegre olamayacak, Alman toplumu içine yayılamayacak ve dolayısıyla yabancılıkları sonlanmayacaktı. Böylece geçici olacaklar ve zamanı gelince de geri dönmeleri kolaylaşacaktı. Zaten Almanya göçün ilk yıllarında Türkiyelilerin sosyal kültürel ihtiyaçlarını önemsememiştir. Esasında bu meselenin biraz da karşılıklı olduğunu söylemek mümkündür. Türkiyeliler Almanlara kendilerini anlatmak ve onları anlamak çabası göstermemiştir. Bunun yanı sıra Almanlar da Türkiyelilerin temel ve kritik ihtiyaçları dışındaki ihtiyaçlarıyla ilgilenmemiştir. Kısacası taraflardan biri işin

yapılmasıyla ilgilenmiş, diğeri ise yaptığı işin karşılığını almayı öncelemiştir. Koşullar ve beklentiler iki tarafın da geçiciliğin konformizmine kapılmasına neden olmuştur. İki tarafın da birbirine karşı bazı önyargılarının olduğunu, esasında iki halkın basitçe birbirini tanımadığını söyleyebiliriz. Bu anlamda birbirinden coğrafi ve kültürel olarak uzak olmanın da iletişimsizliğe katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür. Almanlarla Türkiyelileri birbirinden ayıran ve zaman zaman birbirlerine karşı ötekileştirici söylem kullanmalarına neden olan şeyin genellikle din olduğunu düşünürsek, iki tarafın arasındaki iletişimsizliğin varlığı daha anlaşılır olabilir.

Türkiye'den haber almanın oldukça zor olduğu dönemlerde insanlar Türkiye'deki yakınlarıyla genellikle mektuplaşma yöntemiyle anlaşmışlardır. Bunun dışında memleketten haber alma olanakları oldukça sınırlıdır. Bu eksikliğin fark edilmesiyle birlikte Türkçe basın yayın organlarının ve radyoların yaygınlaşması süreci başlamıştır. Bu bağlamda Almanya'da yaşayan Türkiyeliler için hala yayın hayatını sürdürmekte olan "Köln Radyosu" önemlidir. Batı Alman Radyo ve Televizyon Kurumu, WDR, 1964'te günde 45 dakikalık Türkçe yayınlara başlamıştır (Köksal, 2014). Almanya'da yaşayan Türkiyeli göçmenler Türkiye hakkında güçlükle bilgi edinebildikleri gibi Almancayı iyi bilmedikleri için Almanya'daki gündemi de zorlukla takip edebiliyorlardı. Bu bilgi eksikliği sonucunda bazı Türkiye gazeteleri 1969 yılından itibaren Almanya'da Türkçe olarak basılmaya başlanmıştır (Yücel, 2015: 245-246). Almanya'da Türkçe yayın yapan basın ve yayın organları esasında Türkiyelilerin Almanya'da kalıcı olmaya başladığının önemli bir kanıtıdır.

Göç, 1960'lı yıllarda yoğun bir şekilde devam ederken bu süreç 1973 yılında yaşanan petrol krizine dek devam etmiştir. 1973 Petrol Krizi Alman ekonomisini olumsuz etkilemiş ve ülkeye yabancı işçi alımı durdurulmuştur (Abadan- Unat, 2002: 38).

> *"1970'li yıllardan itibaren Almanya'da Türkiyelilerin kalıcılığının iyiden iyiye arttığının anlaşılmasıyla işçiler ve Alman devleti arasındaki ilişkiler boyut değiştirmeye başladı. Bu aşamada konuk işçi kabul eden Avrupa ülkeleri yabancı işgücünün "geçici" olmayıp "kalıcı" olduğuna kanaat getirdi. Bu eğilimi gören hükümetler göçmen kabul eden ülkelerle sosyal hakların tanınması için görüşmeler*

başlattılar. Bunun sonucunda Türkiye ile ikili anlaşmalar imzalamış olan Avrupa devletleri bir seri sosyal güvenlik anlaşması imzaladılar. Bu anlaşmalar çerçevesinde yabancı işçiler sağlık bakımı, iş kazaları, sakatlık, ölüm hallerinde sosyal sigorta kapsamına alınıp, kendilerine doğum ve çocuk yardımı, işsizlik ve emeklilik hakları tanındı" (Abadan- Unat, 2002: 46-47).

1970'li yıllarda sağ/sol çatışmaları Türkiye'yi neredeyse ikiye bölmüştür. Bu çatışmalı ortamda birçok sol görüşlü kişi Almanya'nın yolunu tutmuş, Türkiye'deki tehlikelerden uzak olmayı yeğlemişlerdir. Yine de siyasi bağlamda Türkiye'nin Almanya'ya taşındığı ileri sürülebilir. Almanya'da Türkiyeli sol hareketler kendilerine örgütlenme olanağı bulmuştur. Almanya'daki özgür ortam bu örgütlerin güçlenmesini sağlamıştır. Özellikle Türkiye'de yükselen şiddet olaylarından sonra koşullardan çekinen Alevilerin bir kısmı Almanya'ya gitmenin yolunu aramaya başlamışlardır. Almanya'da yakınları olan bu yakınlığı kullanmaya çalışmışlardır. Hem Türkiye'de hem de Almanya'da Aleviler sol hareketlerin içinde bulunmayı yeğlemişlerdir. Aynı zamanda sağcı hareket de Almanya'da örgütlenmektedir. Böylece Türkiye'de ortaya çıkan sağ/sol çatışması fiziki olmasa da düşünsel olarak Almanya'ya da taşınmıştır.

1973'te işçi alımının durdurulmasına karşın aile birleşimi yoluyla göç sürmüştür. Almanya'daki işçiler çocuklarını ve eşlerini Almanya'ya getirtmeye başlamışlardır. Böylece Almanya'daki Türkiyelilerin sayısı bir buçuk milyonu aşmıştır. Bu oldukça önemli bir nüfustur (Gürpınar, 2011: 17-18). Nüfusun böyle artmasında Almanya'daki işçilerin arkadaşlarına, hemşerilerine ve köylülerine de Almanya'ya göç konusunda yardımcı olmaları rol oynamıştır. "Geçicilik" sürecinin asla uygulanamaması, aile birleşmeleri, göçlerin çeşitli şekillerde devam etmesi konuk işçi anlamına gelen "Gastarbeiter" ın Almanya'da kalıcı hale gelmesi sonucunu doğurmuştur (Dağhan, 2012: 55). Aile birleşiminin yapılmasına kadınların da işgücünden yararlanma ve çocuk parasından faydalanma meselesi de etkili olmuştur. Aile birleşimlerinin yapılmasıyla "heim"lar terk edilmiş, aile üyeleri beraber yaşamaya başlamıştır.

Türkiyelilerin göç konusunda birbirlerine yardım etmesi ve sahip oldukları cemaat kültürü genellikle birbirlerine yakın kentlerde, köylerde ve mahallelerde

oturmalarına neden olmuştur. Kişiler boş zamanlarını genellikle birlikte geçirmişlerdir. Birlikte zaman geçirme meselesi iletişim teknolojilerinin yeterince gelişkin olmadığı dönemlerde epeyce önemlidir. Kişilerin ailecek bir araya geldiklerinde yahut erkeklerin kahve gibi mekanlarda kadınların da evlerde bir araya gelmesi sürecinde Türkiye hakkında konuştukları, Anadolu menşeili yemekler yapıp anadillerinde konuştukları bilinen bir gerçektir.

İlk jenerasyon Türkiyeli göçmenler sosyal ve kültürel anlamda birbirlerine benzer fakat Almanlardan farklıydılar. Bu benzerlikler ve farklılıklar göçmenleri bir arada yaşamaya yönlendirmiştir. Hep beraber olmak ve birbirine yakın olmayı tercih etmek sosyal ve kültürel bir mesele olmasının yanında, aynı zamanda ekonomik bir meseledir. Göçmenler yerel halka göre daha ağır ve daha az kazandıran işlerde çalışmaktadır. Türkiyeli göçmenlerin istihdam edildikleri işyerleri ağır bedensel çalışmanın, vardiya sisteminin olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla çalışma alanlarının da ortak olduğu söylenebilir (Toksöz, 2014: 102).

Düşük ücretle istihdam edilmenin yanı sıra görece az sermaye biriktirmiş olan kişilerin kentlerin daha dışında ya da daha ucuz yerlerinde yaşamaları anlaşılabilir bir durumdur. Bu anlamda şehirlerde "Türk mahalleleri" oluşmuş ve zaman içerisinde bu mahallelerde Türkiye'ye özgü birçok şey görmek mümkün olmuştur. Ekonomik farklılıkların mekânsal ayrışma yarattığı gibi yerliler ve yerli olmayanlar arasındaki kültürel farklılıklar da ayrı yaşama durumunu körükleyebilir. Bu anlamda kentin bazı mekanlarının bazı toplulukların isimleriyle anılması sonucu doğabilir (Khayati, 2010: 280).

"Heim"lardan çıkılmış olsa da Almanlarla temasın sınırlılığı ilgi çekicidir, iki toplum hala yabancıdır. Yabancıların toplu yaşadığı mahalleler belli belirsiz önyargılar doğurur. Aynı zamanda yerlilerin ve göçmenlerin kendileri gibi olanlarla zaman geçirmesi ve benzer mekanlarda olmayı tercih etmesi iki tarafın birbirini tanımasını ve anlamasını güçleştirir. Birbirleriyle temas etmeleri genellikle işyerlerinde ve okullarda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla kişiler özel alanlarını

doğrudan paylaşma eğiliminde değillerdir. İletişim kurumlarda başlamakta ve zamanla özel hayata girmekte ya da girmemektedir.

1980'in başında Türkiyeli çocuklarının eğitim sorunu ve sosyal uyum sorunları Alman hükümetlerinin yeni düzenlemeler yapmasına neden olmuştur. Türkiyeli göçmenlerin sayısı oldukça fazlaydı ve Alman toplumuna kaynaşmadan da yaşamaları olasıydı. Bu nedenle Alman hükümeti bir yandan Almanya'daki işçilerin Alman toplumuna uyumunu sağlamaya bir yandan da vize koyarak Almanya'ya göçü engellemeye çalışıyordu. Hatta geri dönüşü özendiren yasalar çıkartıyorlardı. Aynı dönemde Türkiyeli işçiler yasal örgütlenmeler ve hareketlerle Almanya'da tutunmaya çalışıyor, direnmenin yollarını arıyorlardı.

1980'lerin ilk yılları dönüş için pek uygun koşullar ortaya çıkarmamıştı. 12 Eylül Askeri Darbesi, Türkiye'ye geri dönmeyi isteyenlerin gözünü korkutmuştur. Askeri darbeyle ortaya çıkan koşullar ürkütücüdür. İktisadi olarak da Türkiye dönmek pek cazip görünmemektedir ama daha önemlisi siyasi koşullardır. Özellikle sol hareketlere yönelik büyük baskı, Türkiye'den Almanya'ya siyasi göç dalgası başlatmış, birçok sol görüşlü Almanya'ya kaçmıştır. Bu siyasi dalgayla gelenler, Türkiye'ye dönmeye karşıt bir anlayışın yerleşmesine neden olmuşlardır.

Yine de seksenli yıllarda Türkiye'ye geri dönüşü özendiren yasalarla bir geri göç hareketi olmuştur. 28 Kasım 1983'te geriye dönüş teşvik yasası çıkartılır. Buna göre Türkiye'ye dönmeye karar veren işçilere 10.500 DM (Deutsche Mark, Alman Markı) yardım yapılacaktır. Aynı zamanda dönen işçiler çocuk başına 1.500 DM yardım alacaklardır. Ayrıca emeklilik kesintilerini de beklemeksizin geri alacaklardır. Türkiye'ye dönen ailelerin çocuklarına Türkiye'ye uyum sağlamaları için destek verilecektir. Türkiye'deki enflasyonun yüksek olması ve Mark sahibi olanların kazancı, Türkiye'ye dönmeyi çekici hale getirmiştir. Bu tarihlerde 211.000 kişi Türkiye'ye geri dönmüş ve ilk defa 1983 yılında söz konusu yasadan ötürü Türkiyelilerin sayısında azalma yaşanmıştır (Koçtürk, 2008).

Bu yıllara damgasını vuran Helmut Kohl'un bakış açısıdır; "Memleketlerine geri dönmek isteyen yabancıların dönüşlerinin kolaylaştırılması gerekiyor. Ama yabancıların da şuna karar vermesi gerekiyor: Memleketlerine dönmek mi yoksa burada kalıp uyum sağlamak mı istiyorlar?" Bu tutum etkili de olmuştur. Ancak birçok Türkiyeli 12 Eylül koşullarının gevşemiş olmasına karşın Türkiye'de kendini güvende duymayacağına yönelik kaygılarla Almanya'da kalmayı tercih etmiştir (Danışman, 2011).

1980'li yılların sonunda göç sırasında Almanya'da kalmayı tercih edenleri zorlayacak bir gelişme olmuştur. Berlin Duvarı 9 Kasım 1989'da yıkılmış, 3 Ekim 1990 tarihinde Doğu Almanya ve Batı Almanya birleşmiştir. Duvar, çatışmasız ve kansız bir şekilde yıkılmıştır fakat iki ülke arasında gözle görülür bir ekonomik farklılık vardır. İki Almanya'nın birleşmesi sonucunda ülkede sosyal ve ekonomik bir entegrasyon sürecinin yaşandığı söylenebilir (Danışman, 2011).

İki Almanya'nın birleşmesiyle eski söylemle Batı Almanya'da yaşayanlar bu süreçten ekonomik olarak olumsuz etkilenmişlerdi. Yine eski söylemle Doğu Almanya'nın ekonomik seviyesini artırmak belli bir yükümlülük getirmekteydi. Aynı zamanda da mevcut işlere Doğu Almanya'dan gelen işçilerin de talip olması göçmen işçiler için durumu karmaşık hale getirmekteydi. Bu anlamda göçmenlerin o yıllarda zaman zaman iş sıkıntısı çektikleri söylenmektedir.

Doğu Almanya'dan gelen işçilerin, işgücü ihtiyacını karşıladığı söylense de esasında göçmenlerin işgücüne her daim ihtiyaç vardır. Söz konusu işgücünün de oraya yerleşik ve orada olmaya niyetli olduğunu varsayarsak esasında arada karşılıklı yarara dayalı bir ilişki vardır. Ayrıca Alman anayasasında da belirtildiği gibi işe alımlarda hiçbir şekilde ayrımcılık yapılamaz. Etnik köken, ırk, dine veya mezhep gibi unsurlar referans alınmamaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, ty: 275).

İki Almanya'nın birleşmesinin bir başka sonucu "Neonazi" hareketlerinin ortaya çıkmasıdır. İşsizliğin arttığı bu dönemde, Almanlar yerine Türkiyelilerin çalışıyor

olması ırkçı hareketleri güçlendirmeye başlamıştır. Özellikle 1990'lardan sonra Türkiyelilerin zor işlerin dışında, önemli iktisadi birikimlere sahip olması, üniversitelerde veya siyasi alanda mevki sahip olmaları, ticaret haneleriyle kazanç sağlamaları ırkçı gençlerin öfkesini artıracak bir iklim oluşturmuştur. Bu ırkçılığa Alman hükümeti karşı çıksa da iktisadi ve toplumsal sorunları çözmekte zorlandıkları bu dönemde büyük bir hassasiyet göstermemişlerdir. Bu durum Almanya'da Türkiyelilere karşı işlenen suçları artırmış, bir korku iklimi oluşturmuştur.

Bazı ayrımcı Almanların Türkiyelilere karşı öfkeleri, şiddet eylemleri, Türkiyelilerin örgütlenmeyi ve dayanışmayı yaşamsal görmeye başlamasına neden olmuştur. Böylece daha önce örgütlenmelerde gösterilen gönülsüzlük ortadan kalkmıştır. Denebilir ki iki Almanya'nın birleşmesi, Almanya'daki Türkiyelilerin de birleşmesinin yolunu açmıştır. Türkiyeli olmakla aynı kaderi paylaşanlar, dayanışmaya ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Almanya'daki örgütsel faaliyetler bu dönemden sonra artmıştır. Bu örgütsel yapılar giderek Alman siyasi hayatında etkin olmaya başlamışlar ve Türkiyelilerin haklarını talep etmeye veya korumaya yönelik tutum içinde olmuşlardır (Abadan- Unat, 2002: 38).

Almanya'ya göç süreci sonucunda kişilerin daima bir arada olma isteğinin dışa açılmaya evrimi yavaş bir şekilde gerçekleşmiştir. Bürokratik meselelerde sıkıntı yaşamak, dil bilmeme, maddi kaygıların fazlalığı, yabancı olmak hali ve çekingenlik hallerinin göçün ilk yıllarının en önemli sorunları olduğu söylenebilir. Bunlara esasında özel hayatı kurmak ve düzenlemek meselesi de eklenebilir. Erken dönem göç zamanlarında erkeklerin genellikle kadınlardan, eşlerinden, ailelerinden önce göç etmeleri ve ailelerinin Türkiye'de olması sebebiyle sürekli Türkiye'ye dönme düşüncesi içerisinde bulunmaları esasında Almanya'ya uyumun neden uzun sürdüğünü açıklar.

Uyum sorununun bir başka yönü de Türkiyelilerin türdeş olmayışıdır. Türkiye'den gelenler Türkiye toplumu gibi çok farklı kültür, inanç, etnik köken ve siyasi anlayışa sahiptirler. Alman toplumunun göreceli olarak türdeşliğine karşın bu

çokluk kafa karıştırıcıdır. "Hangi Türk"ten söz edilmektedir? Bu sadece Almanların Türklerle ilişkisinde ortaya çıkan bir karmaşa değildir, aynı zamanda Alman Hükümeti'nin Türk göçmenlere yönelik siyasetini belirlemedeki zorluğunu da gösterir.

Almanlarla Türkiyelilerin ilişkisi olumlu ve olumsuz süreçler izlese de Almanya'nın yaptığı en büyük açılımlardan biri de Alman Vatandaşlığı meselesidir. Karşılıklı uyum konusunda iki tarafın eksikleri olsa da Alman anayasasının 2001 yılına dek vatandaşlığı kan bağı üzerinden tanımlaması kapsayıcı olmamıştır. Bu tanımlama biçimi entegrasyon ve vatandaşlık yahut çifte vatandaşlık anlamında zorlayıcı niteliktedir.

> *"Almanya'da, 1999'da Schröder hükümeti iş başına geçtikten sonra, Yabancılar Yasası'na da (Auslaendergesetz) siyasi uzlaşmalara dayalı önemli yenilikler eklendi. Uzun yıllardan beri Alman topraklarında yaşamış olanlara cifte vatandaşlık hakkı tanınmamakla beraber, Alman yurttaşlığı kazanmak için aranan şartlar kolaylaştırıldı, bu arada "kan bağı" (ius sanguini) esası korunmakla birlikte kısmen "toprak esası" da (ius soli) benimsendi. Yasaya göre, 2001 tarihinden sonra Alman topraklarında dünyaya gelecek olan bireyler çifte tabiyete sahip olacak, 23 yaşını doldurduktan sonra ise uyruklardan birini tercih edeceklerdir"* (Abadan-Unat, 2002: 257).

İkinci jenerasyon da Alman toplumuyla uyumda çeşitli zorluklar yaşamıştır. Eğitim ve uyum konusunda, iki dil ve kültürün arasında kalmanın özellikle gençlik yıllarında kişilere sıkıntılı süreçler yaşattıkları öne sürülmektedir. İki kültür arasında kalmak ve sosyal, kültürel ve dini nedenlerden ötürü ebeveynler tarafından yaşıtı Avrupalıların yaptığı bazı faaliyetlerden geri bırakılmaları önemli bir sorundur (Vassaf, 2010: 66-68). İkinci jenerasyonun akranlarına ayak uyduramamaları, eğitim konusunda bekleneni verememeleri ve dil problemi yüzünden eğitim yönünden geri kalmaları söz konusu kuşağın özellikle gençlik yıllarında sıkıntıya düşmelerine neden olmuştur.

Almanya'daki Türkiye topluluğu pek çok açıdan çok önemlidir. Her ne kadar bölünmüş ve kendi özgünlüğünü ilan etmiş birçok gruptan oluşsa da siyasi, sosyal ve kültürel açıdan çok önemli bir güçtür. Almanya'da da Türkiye'de de birçok olayın gidişatını etkilemeleri mümkündür. Alman kamuoyunda bir baskı unsuru olabilecekleri gibi, Türkiye içindeki meselelere de tepki verebilirler. Bir kısmının Türk vatandaşlığı diğer bir kısmının da Alman vatandaşlığı mevcuttur. Bu anlamda iki ülkenin gidişatının belirlenmesine katkıda bulunabilirler. Bu anlamda söz konusu topluluğun iki ülke için de öneminin büyüklüğünü görmek mümkündür.

Genel olarak Almanya'daki Türkiyelilerin yaşadığı sorunlar Almanya'da yaşayan Aleviler içinde geçerlidir. Zaten ilk dönemlerde ne Almanya'nın siyasi önderleri ne de Alman toplumu Alevileri diğer Türkiyelilerden ayrı görmemişlerdir. Bu açıdan yaşanılanların ortak olması kaçınılmazdır. Ancak belki Alevilerin Almanlarla değil de Almanya'daki Türkiyelilerle ilişkileri açısından duruma bakılırsa yaşanılanlar farklı olacaktır. Türkiye'deki dışlanmışlık orada da yaşanacaktır. Aleviler hem başka ülkenin azınlığıdır hem de başka ülkedeki azınlığın içinde azınlık olarak kalmışlardır.

1.3.2. Alevilerin Almanya'ya Göç Etmesi ve Almanya'da Örgütlenme Süreci

Alevilerin Almanya'ya göç süreci pek çok nedenden kaynaklansa da bunlar genel göç nedenlerinden çok da farklılık göstermez. Göçün temel nedeni ekonomik yoksunluktur. Ülkenin genel olarak ücrasında yaşayan ve sermaye birikiminden yararlanmayan kırsal kökenli bir topluluğu olan Aleviler ekonomik olarak zorluk çekmekteydi. Alevilik, ülkenin büyük bir bölümüne yayılmıştır fakat Alevilerin genellikle kırsalda yaşadığını söylemek mümkündür. Kırsalda olmak eğitim, sağlık hizmetlerinden ve kültürel hizmetlerden yeterince yararlanamamak anlamına gelir. İnsanları göçe sürükleyen unsurlar yaşadıkları yerlerdeki çeşitli yoksunluklardan ve güvenlik kaygılarından kaynaklanabilir.

Türkiye'deki insani güvensizlik kendisini dört yolla gösterir:

a) Şiddet ve çatışmalar: Ülke içerisindeki şiddet ortamı, çatışmalar, faili meçhul cinayetler ve benzeri şiddet olayları insanları yer değiştirmeye iten faktörlerdendir.

b) Sosyo-ekonomik yoksunluk: Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında yoksulluk ve yoksunluk dayanılmaz boyutlara ulaşmıştı. Bu yoksunluk taşınabilir olmaktan çok ağırdı. Aileler kırsal alanda kendi kendine asgari düzeyde yetecek üretim yaparak yoksulluğun getirdiği yıkımı engelleyebiliyorlardı. En zor koşullar altındaydılar ve herhangi bir başka olasılık, çaresizliği kıracak bir umuda dönüşüyordu.

c) Siyasi yoksunluk: Cumhuriyetin ilk yıllarında çok partili hayata geçiş denemeleri olsa bile bu pek uzun sürmemişti. Böylece 1946'ya dek yeni bir partinin kuruluşu mümkün olmadı. Oysa birçok farklı beklenti, birçok farklı siyasi eğilim vardı. Farklı gruplar ve eğilimler örgütlenip kendilerini ifade edemiyorlardı. 1961 Anayasası ile demokratik ataklar yapılsa da ülke içerisindeki siyasal farklılıklar arasındaki gerilimler çatışmaya dönüştü. Bu anlamda siyasi düşünceler demokratik olarak temsil edilemedi ve siyaset yapılabilmek için büyük gerginlikler içine girildi. Ardından 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte Türkiye'de demokrasi ve çokseslilik büyük bir darbe aldı.

d) Kültürel ve toplumsal ayrımcılık: Cumhuriyetin kurulması ve demokrasiye geçiş eşitlikçi ve temsiliyetin kuvvetli olduğu bir ülkeyi düşlüyorduysa da bu düş gerçek olmadı. Yapılan devrim ve reformlar gündelik hayata yansıyamadı. Böylece Osmanlıdan miras kalan ayrımcılıklar devam etme olanağı buldu. Farklı kültürler veya kimlikler geleneksel ayrımcılığa maruz kaldı (Sirkeci vd. 2012: 380).

Türkiye'den Almanya'ya göçe Alevilerin katılmasında bu koşullar belirleyici olmuştur. Özellikle Alevilere yönelik ayrımcılık onların kolektif bilinçaltlarında göçü çekici kılıyor olmalıydı. Kürt Alevilerin ve Dersimli Alevilerin kendilerine özgü, farklı bir hafızalarının olduğunu da söylemek mümkündür. Bu anlamda inanç

farklılıkları ve etnik farklılıklar da göçü tetiklemektedir. Türkiye'de belli kimliklere sahip olan insanların kimliklerinden dolayı kendilerini güvensiz hissettikleri ve zaman zaman güvenlik sorunu yaşadıklarını ileri sürülebilir. Esasında mesele yalnızca katledilmek, doğrudan şiddete kalma meselesi değildir. Sosyal, kültürel hakların ihlali, ulusların dilini yasaklamak, geleneklerine ya da inanç biçimlerine müdahale etmek de yok saymak ve ötekileştirmek anlamına gelmektedir. Bu anlamda kimliklerin herhangi bir şekilde baskılanması kültürel kıyımlara yol açar. Böylelikle kimlikleri baskılanan kişi ve kurumlar kimliklerinin gereğini yaşayamayacaklardır ve gelecek jenerasyona aktarmakta güçlük çekeceklerdir. Tüm bu olan bitenler Alevilerin güvenlik kaygılarını artıran nedenlerdir.

Türkiye'den Almanya'ya göç sürecinin yalnızca tarihsel siyasi nedenlerden kaynaklandığı ileri sürülemez. Göç yıllarının siyasi şartları da ülkenin kimi kesimleri için oldukça zorluydu. Bu bağlamda Türkiye'de sosyalist hareketi destekleyen ve Türkiye'de kalmaları durumunda özgürlüğünden olacak ve belki de daha büyük bedeller ödeyecek kişiler darbe öncesinde ya da sonrasında Almanya'da yaşamaya başlamışlardır. Sonuç olarak göç sürecinin sadece ekonomik olduğunu söylemek göçün nedenlerini basitleştirmek anlamına gelir ve yanılgı doğurur.

Varto depremi ve 1967 Pülümür depremi içinde bulunduğu bölgeye çok ciddi zarar vermiş, bu depremlerde önemli miktarda maddi ve manevi kayıplar yaşanmıştır. Varto ve Pülümür Türkiye'nin Alevi yoğunluklu bölgelerindendir. Depremden sonra Pülümür afet bölgesi ilan edilmiştir. Daha sonrasında ise Pülümürlülerin yurtdışına göçüne öncelik verilmiştir. Depremin tetiklediği göç süreci, Alevilerin Almanya'ya göçünü artırmıştır (Çelik, 2016: 334).

Almanya'da sayısı tam olarak bilinememekle beraber ciddi bir oranda Alevinin yaşadığı bilinmektedir. Aleviler, genellikle diğer göçmenler gibi, iş imkanlarının fazlaca olduğu yerlerde daha fazla örgütlenmişlerdir. Bu anlamda sanayinin yoğunluğu ve nüfusun doğru orantılı olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra

Almanya'nın doğusunda biraz daha az olmak üzere, Aleviler Almanya'nın her yerinde yayılmış durumdadır (Alevi Takvimi, 02.03. 2017).

Aleviler, göçtüklerinde pek çok problem yaşamalarına rağmen problemlerini ötelemeyi tercih etmişlerdir. Göçün ilk yıllarında yaşanan "geçicilik" duygusu bu ertelemenin en önemli nedenlerindendir. Şüphesiz ki bu durum rahatlıkla anlaşılabilir. Kişiler öncelikli olarak hayatını devam ettirebilmek için para kazanmak ve temel ekonomik kaygılarından arınmak durumundaydılar. Ayrıca yurtdışında çalışıp para biriktirebilmek amaçlarına da uygun yaşadılar. Bu anlamda ilk yıllarda özgünlüklerini kurumsallaştırmak için herhangi bir çaba göstermemişlerdir. Aynı zamanda Almanlar tarafından da özgünlükleri bilinmemektedir. Almanlar, o yıllarda Türkiye'den göçmenleri genel geçer bir şekilde Türk ve Müslüman görmektedir. Almanların söz konusu bakış açısı geri dönmek üzere para kazanmaya gelen Alevi göçmenler için de o günlerde daha az önem taşımaktadır.

Yıllar geçtikçe göçmenler dönüş süreçlerinin planladıkları gibi olmayacağının farklına varmışlar, bu anlamda aile birliklerinin devamını sağlamaya karar vermişlerdir. Ailenin bir arada olmasının yanı sıra eşlerin de işgücünden yararlanmak düşüncesi eşlerin ve çocukların Almanya'ya göç sürecini başlatmıştır. Ailelerin Almanya'ya göçü göçmenlerin yaşam alanlarının değişmesine neden olmuştur. Böylece erkek erkeğe ve topluca yaşanan "heim"'lardan çıkılmıştır. Ailece yaşanılabilecek fakat tanışlardan, hemşerilerden, diğer Alevilerden kopulmayacak bir şekilde yerleşme sağlanmıştır.

Hasan Hüseyin Erdem'in (yaş 73, Ludwigsburg, 09.02.2016) ifadesiyle; üç beş yıl çalışıp dönmeyi düşünen göçmenler, memlekete dönmek yerine eşlerini de yanlarına getirmişlerdir. Zaman geçtikçe Almanya'da çocukları olur, aileleri genişler. Önceleri sarımsak arayıp bulamayanların karşı caddesinde Türk bakkalları veya süpermarketleri açılır. Artık Almanya'da bir çevre kurulur, Almanya'da yaşanan bir geçmiş oluşur. Almanya kentlerinde göçmenler için kültürel bir doku kurulur. Bu dokunun bir yanı Alman kültürüne bağlansa da daha çok kimlik ve inanca dayalıdır.

Alevilerin göç deneyimi, Alevi olmayan birçok Türkiyeliden ayrılmaktadır. Bu anlamda Aleviler Türkiye'de azınlık iken Almanya'da da azınlık durumuna düşmüşlerdir. Aleviler Almanya'da, Almanlara göre azınlık durumundayken, aynı zamanda Türkiyeli topluluk içinde de azınlık durumundadır. Bu durumun sonucu olarak Alevilerin birbirleriyle dayanışma içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Göç sürecinde birbirlerini teşvik etmeleri, birbiriyle yardımlaşmaları ve birbirlerine aracı olmaları aralarındaki olumlu ilişkilerin kanıtıdır. Birbirlerini tanıyıp desteklemeleri aynı kentlere ve yerlere yerleşmelerini sağlamıştır. Bunun sonucu olarak kapalı kültürlerini koruyabilmişlerdir. Alevilerin göçtükleri ülkelerde de birbirlerine yakın bir şekilde yaşamaları anlaşılabilir bir durumdur. Aleviler solcu ve azınlık olmayan kişilerin önyargısına maruz kalacaklarını düşünebilirler.

Göçmen Aleviler, tıpkı diğer Türkiyeliler gibi Almanya'da geçirdikleri ilk yıllarda genellikle ekonomik hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmışlardır. İlerleyen yollarda ise, dönüş fikrinden vazgeçilmeye başlanması, Almanya'daki hayata adaptasyonun artması, ekonomik olarak refahta hissetmek Alevilerin Almanya'daki yaşamını kolaylaştırmıştır. Bu süreçte genel geçer Türklerden farklılıklarını korumaya çalışmışlar ve Türkiye'ye döndükleri takdirde Almanya'daki kadar kendilerini güvende hissedemeyip rahat ifade edemeyeceklerini düşündüklerinden geri dönmeyi tercih etmemişlerdir.

Hep beraber olmak ve yakın yerlere göçmek topluluğa çeşitli avantajlar da sağlamıştır. Hep beraber olmak şüphesiz ki dışarıyla daha az iletişim halinde olmak ve ilişkilerin daha yavaş gelişmesine neden olduysa da topluluğa güven vermiştir. Bir arada olmak özellikle ilk göçmenlerin eve olan özleminin hafiflemesine ve dili, kültürü bilinmeyen yabancı bir coğrafyada yaşamın daha rahat bir şekilde sürdürülmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca toplumsal dayanışmanın gücü de sergilenmiştir. Daha sonraki yıllarda aile birleşiminin de sağlanmasıyla dili daha iyi olanlar olmayanlara, daha ustalar daha acemilere ve yıllar geçtikçe gençler yaşlılara yardım etmeye başlamışlardır. Bu anlamda toplumsal dayanışma sağlanmış, daha "zayıf" olanların

uyumu ve tutunması kolaylaştırılmıştır. Kitle iletişim araçlarının zayıf olduğu yıllarda anavatana özlem duygusu dayanışma yoluyla aşılmaya çalışılmıştır.

Göçmenlerin beraber hareket etme eğilimleri Almanya'nın bazı bölgelerinde Alevilerin yoğunluklu olarak yerleşmelerini sağlamıştır. Tez kapsamında çalışılan Alevi Kültür Merkezi de böyle bir yoğunluk bölgesinde ortaya çıkmıştır. Derneğin üyelerinin büyük bir kısmı Pülümür depreminden sonra Almanya'ya göç edenlerdendir. Bu bölgedeki Aleviler sadece ortak sorunlara değil, ortak bir geçmişe de sahiptirler. Aynı kökene ve aynı sorunlara sahip olsalar da Aleviler farklı örgütlere üye olabilmişlerdir. Kaya ve Kentel'in Almanya'da yaptığı bir araştırmaya göre Almanya'da yaşayan Türkiyelilerin %39'u çeşitli derneklerde örgütlenmişlerdir. Bu örgütlenmeler işçi sendikası, kültür dernekleri, siyasi partiler, spor kulüpleri, dostluk dernekleri ve dini dernekler gibi farklı kategorilerden oluşmaktadır (Kaya ve Kentel, 2008: 87-88). Bu veri Almanya'daki Alevilerin örgütlenme oranını vermese de Aleviler bu çalışmanın dışında olmadığı için yaklaşık olarak benzer bir verinin Aleviler için de geçerli olduğu düşünülebilir. Yine aynı araştırmada belirtildiği gibi Almanya'da bu örgütlenmeler içerisinde en yoğun örgütlenmeler %45 oranıyla dini örgütlenmelerdir. Demek ki dini örgütlenmeler tek başlarına Almanya'da Türkiye kökenli göçmenlerin neredeyse yarısını cezbetmektedir. Almanya'da Alevi kimliği çerçevesinde gerçekleştirilen örgütlenmeler de Aleviler için oldukça çekicidir.

Şişman'ın aktarımına göre Barnard, formal örgütü "belirli amaçları gerçekleştirmek için insanlar tarafından kurulmuş bir işbirliği" olarak tanımlar. Etzioni'ye göre örgütler, "belirli amaçları gerçekleştirmek üzere oluşturulmuş sosyal birimler veya insan gruplarıdır." Yine örgütlenmenin bir amacı gerçekleştirebilmek için kullanılan araçlar ve içinde yaşanan çevreyle uyum sağlamaya yarayan organizmalar olduğunu ileri süren görüşler de vardır (Şişman, 2007: 23-24). Aytaç'ın aktarımına göre Katz ve Kahn "örgütleri belli sayıdan oluşan bireylerin kalıplaşmış ve standart hale gelmiş eylemlerinin bir bileşkesidir" ifadesiyle tanımlar. Parsons ise "bir takım özel amaçları gerçekleştirmek üzere bir araya gelmiş sosyal birimler olarak" görmektedir. Yine Aytaç'ın aktardığına göre, Gurvitch, örgütleri "önceden belirlenmiş

ve saptanmış kolektif davranış örüntüleri" olarak nitelendirir (Aytaç, 2004: 189-217). Kısacası, örgütlenmeler ortak problemleri, amaçları, kaygıları olan, geçmişinde ya da gündelik yaşantısında çeşitli ortaklıklar bulunan insan toplulukların bu ortaklıklar çerçevesinde, bu ortaklıkları sürdürebilmek gayesiyle bir araya gelmesidir. Almanya'daki Alevi örgütlenmelerini de tüm bunları göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekmektedir.

Almanya'da Alevilerin "Alevi kimliği" altında örgütlenme süreci Hamburg'da başlamıştır. Daha sonraki süreçte Alevilerin büyük bir çoğunluğu Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu adı alında bir araya gelmişlerdir. Almanya dışındaki Avrupa ülkelerinde yaşayan Alevilerin de örgütlenmeye başlamasıyla Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu kurulmuş, Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu da bunun bir parçası haline gelmiştir. Almanya'da Alevi dernekleri ülkenin önemli bir kısmına yayılmıştır. Diğer Avrupa ülkeleri için aynısını söylemek mümkün değildir. Konfederasyonu oluşturan diğer ülkelerdeki dernekler Almanya'da olduğu kadar yaygın değildir. Almanya'da yaklaşık 700.000, İsviçre'de 30.000, Britanya'da 300.000, Fransa'da 200.000, Danimarka'da 7.000, Avusturya'da 55.000, İsveç'te ise 7.000 civarında Alevi bulunduğu ileri sürülmektedir (Eser, 2017). Belçika'da Belçika Alevi Birlikleri Federasyonu'nun 2009 yılında yayımladığı bir Türkiye'den talepler listesinde Belçika'da 40.000 Alevi olduğu bildirilmiştir (Belçika Alevi Birlikleri Fedarasyonu, 21.08.2017). Günümüzde de Belçika'daki Alevi sayısı belirtilene yakın olmalıdır. Hollanda'daki Alevi nüfusu ise Hollanda Alevi Birlikleri Federasyonu başkanı ile yapılan bir görüşme içerisinde belirtilmiştir. Buna göre Hollanda'da 100.000 civarı Alevi olduğu ileri sürülmektedir (Alevinet, 15.08.2017). İtalya'daki Alevi sayısı ile ilgili en azından internet üzerinde bir kaynak bulunamamıştır fakat bu kaynaksızlık İtalya Alevi Bektaşi Kültür Birliği ile iletişim haline girilerek çözülmeye çalışılmıştır. Buna göre 03.08.2017 tarihinde derneğin sosyal medya hesabından yönetici ile iletişim haline geçilmiştir. Yöneticiye göre İtalya'da 800 aile olabileceği düşünülmektedir. Öyleyse kaba bir hesapla 3500-4000 civarında Alevi'nin İtalya'da yaşadığı söylenebilir.

Aleviler öz mekânlarında büyük oranda Aleviliği geleneksel bir şekilde sürdürme olanağına sahiplerdi. Ancak göç ettikleri kentlerde ve ülkelerde geleneksel olarak sahip oldukları olanaklardan yoksun kaldılar. İlk göçmenler öncelikle iktisadi ve toplumsal kaygılarını dindirme çabasındaydılar ve inançla ilgili gereksinimler ikinci plana itilmiş haldeydi. Özellikle 1960'lı yıllardaki siyasi söylem ve çevreyle olan iletişimin farklılaşması, inancı kişiselleştirici bir atmosfer oluşturmuştu. Hatta inançları arkaik görme alışkanlığı yaygınlaşmıştı. Böylece inançla ilgili pratiklerin göçülen yerlere taşınması süreci gecikmiştir. Öz mekanda inancın içerisinde doğal bir şekilde olmak, Alevi örgütlenmesi için özellikle çabalamak gerekliliğini ortadan kaldırmaktaydı. Kırsallığın, dolayısıyla kültürün ve inancın içine doğan kişiler inancı ve kültürü doğal olarak ailesinden ve çevresinden öğrenmiş, herhangi bir kurumsallaşmaya ihtiyaç duymamışlardı.

Alevi göçmenlerin Almanya'da görece geç örgütlenmelerine yeni ülkenin kurumlarını geç tanımak neden olmuştur. Öte yandan dönemin entelektüel ve siyasi eğilimleri nedeniyle inançla aralarına mesafe koyan Alevi göçmenler, başka örgütler içinde bulunmaktan çekinmemişlerdir. Böylece özellikle Aleviliği merkez alan örgütlenmeler gecikmiştir. Alevi örgütlenmesinin gecikmesinde başka nedenler de vardır. Öncelikle göçmenler Almanya'da kalıcı olmayacakları düşüncesine kapıldılar. Ülkede düşündüklerinden daha fazla kalacaklarını ise süreç içerisinde fark ettiler. Bu durum örgütlenmenin gecikmesine neden olmuştur. Aile birleşimlerinin gerçekleştirilmesi de göçmenlerin Alevi örgütlenmelerinin gerekliliğini düşünmeye itmiştir. Aile birleşimleriyle birlikte kültürel ve toplumsal sorunlar ortaya çıktı. Özellikle kadınlar ve çocuklar dil bilmiyorlardı, bu durum da dışarıyla kurdukları iletişimin oldukça sınırlı olduğu anlamına geliyordu. Öte yandan Türkiyeliler arasındaki kurumsallığın azlığı ve aralarındaki husumetler derneklerin ya da örgütlerin birbirlerine mesafeli durmasına neden oluyordu. Buna karşın dini ihtiyaçlar insanları bir araya gelmeye zorluyordu.

Göçün ilk yıllarında Almanya'da Alevilerin bir araya gelebilecekleri bir mekan yoktu. Göç süreci sonucunda bazı temel kaygılar inancın pratik edilmesinin önüne

geçmiştir. Ayrıca geldikleri ülkeden ya da kentten yani kendi öz mekanlarından kopmuş olmak Aleviliğin gündelik hayatta daha az ağırlığının olmasına yol açıyordu. Aynı zamanda inancı yeni nesillere aktarmanın güçlüğü çekilmekteydi. Burada bireysel olarak ibadet edilmediği iddia edilmemektedir. Alevilerin bazılarının Almanya'da inançlarının gereklerini yerine getirdikleri ve ibadet ettikleri bilinmektedir fakat ibadetin toplumsallığı yara almıştır. Yerleşik düzene geçme ve kendini güvence alma hali, Alevileri, Aleviliğin mevcut halleri üzerinde düşünmeye itmiştir.

Sosyalist hareketten gelen birçok kişi esasen Alevi olup kendini dini anlamda değil de politik anlamda tanımlamayı tercih etmiştir. Söz konusu kişilerin önemli bir kısmının yaşamlarının ilerleyen yıllarında Alevi hareketine destek verdikleri ileri sürülmektedir. Bu durum Alevilerin de Türkiye'de ezilen ve horlanan insanlar olduğunun anlaşılması ve Almanya'da bir kimlik kaybı tehlikesi içerisinde olduklarını gözlemekten kaynaklanabilir. Gerçekten de Almanya'daki Aleviler, Türkiye'ye paralel olarak, belki de daha fazla bir şekilde kimlik kaybı tehlikesiyle karşı karşıyaydı.

> *"Politik açıdan hayal kırıklığına uğrayan Alevi nüfusunun büyük bir kısmı (sosyalizmden)başka bir yol aramaya başladı. Bu insanlar arasında, 1970'li yıllar boyunca sol partilerde ve gruplarda yürüttükleri etkinlikler sırasında politik deneyim kazanmış ve geniş çaplı toplumsal ilişkiler ağları kurmuş çok sayıda kişi vardı. 1980'lerin sonlarında, bu insanlardan birçoğu kendilerini yeniden Alevi olarak tanımlamaya başladılar. Geriye dönüp baktıklarında, sosyalizmin öne çıkıp Aleviliğin ihmal edilmesini bir hata olarak gördüler. Aleviliği, artık sosyalizmden bile daha adil, eşitlikçi ve özgürlükçü olarak gördükleri bir ideoloji biçiminde yeniden keşfettiler. Şiarları, "bundan sonra Alevilik için mücadele edeceğiz" oldu. Bu çevrelerin eskiden ait oldukları cemaate geri dönmesi, Aleviliğe çağdaş terimlerin ve yöntemlerin hızlı bir şekilde girmesine yol açtı"* (Çamuroğlu, 2005:3).

Alevi örgütlenmelerinde örgütlenme tecrübesi olan fakat genellikle sol örgütlerde örgütlenmeyi seçmiş kişilerin yardım ve deneyimlerinden faydalanılmıştır. Almanya'da Aleviliğin kurumsallaşma sürecinde Alevilerin iki temel korkusunun olduğunu söylemek mümkündür: Birincisi "demokrat" olmayan Türkiyeliler arasında erime korkusudur. İkincisi ise aynı zamanda kültürel ve dini çoğunluğu oluşturan

Almanların arasında erime korkusudur. Söz konusu erimenin gerçekleşmemesi için de hafızayı canlandırmaya, bir arada olmaya, inancı yaşayacak bir yerde bulmaya ve inancı aktarmaya gerek duyulmaktadır. Alevilerin Almanya'da örgütlenme süreçlerinden önce de kamusal alanda görünürlükleri vardır. Bu anlamda Aleviler esasında Almanya'da kitlesel eylemlere ve kutlamalara katıldığı bilinmektedir fakat bu eylemler Alevi örgütlenmesi adı altında gerçekleşmemektedir.

Türkiye'nin politik durumu göçün ilk zamanlarından günümüze dek Almanya'daki Türkiyeli göçmenler tarafından yakından takip edilmiştir. 1970'li yıllarda da durum böyledir. 1970'li yılların ortalarından itibaren Aleviler tarafından Münih, Köln, Hannover, Hamburg ve Berlin gibi Almanya'nın büyük kentlerinde çeşitli dernekler kurulmuştur. Bu dernekler "Amele Birliği", "Türk İşçileri Barış Birliği" gibi isimler almıştır. Bu derneklerin Alevi ağırlıklı Türkiye Birlik Partisi'ni destekleyen dernekler olduğu savunulmaktadır. Daha sonra bu dernekler "Yurtsever Birliği Federasyonu"nu oluşturur. Yurtsever Birliklerinin Avrupa'daki ilk Alevi örgütlenmesi olabileceği ileri sürülmektedir (Kaplan, 2009: 215). Türkiye Birlik Partisi'nin 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle diğer siyasi partiler gibi kapatılması, Yurtseverler Birliği'nin çalışmalarının da aksamasına neden olmuştur. Söz konusu birlik, daha sonraki yıllarda Alevi adıyla kurulacak Alevi örgütlerinin öncü rolünü oynayacaktır (Ata, 2007: 316).

1980'lerin sonu, 1990'ların başından itibaren Aleviler, Alevilik kimliği altında örgütlenecekler ve örgütlenmelerini başka isimler altında gerçekleştirmeyeceklerdir. Bu anlamda bir dışa açılma, görünür olma haliyle Alevi hareketinin büyük bir ivme kazandığını söylemek mümkündür.

> *"Uzun tarihsel dışlanma deneyiminden dolayı, Aleviler geldikleri ülke Türkiye'de olduğu gibi Almanya'da da kamusal olarak Alevi olarak tanınmaktan, bilinmekten çekindiler. Kendi aidiyetlerini reddeden takiye uyguladılar. Alevilerin Alevi olarak örgütlenmeleri ilk olarak 80'li yılların sonunda oldu. Takiye'nin bitişi, 1989 yılında Hamburg'da gerçekleşen, etkinliğin isminde doğrudan Alevi ifadesine ilk defa yer verilen Alevi Kültür Haftası ile oldu"* (Sökefeld, 2014):

Hamburg Alevi Bektaşi Kültür Grubu (HABKG) tarafından 2-7 Ekim 1989 tarihinde Hamburg'da gerçekleştirilen "Alevi Kültür Haftası" Alevilerin, Alevi kimlikleriyle Almanya'da görünür olma süreci için büyük bir adımdır. Etkinlik Türkçe ve Almanca olarak düzenlenmiş, etkinlikte Alevilik hakkında katılımcılara bilgiler verilmiştir. Hamburg Üniversitesi'nde cem töreni yapılmış böylelikle Alevilik geniş kesimlere ve Almanlara tanıtılmıştır. HABKG, daha sonra "Alevi Kültür Merkezi" (AKM) adını alıp, Alevi Kültür Merkezi olarak hizmet vermeye başlamıştır (Kaplan, 2009: 216).

Almanya'da Alevilerin özgünlüğünün ve genel geçer Türkiyelilikten farklılığının ilanı olan bu etkinliğe ek olarak Mayıs 1989'da "Hamburg Alevi Bildirgesi" yayımlanmıştır. Söz konusu bildiriden sonra Türkiyeli çok önemli aydınların da imzaladığı Alevilerin eşit haklara sahip olmalarının ve kimliklerinin tanınmasının gerektiğini belirten, aynı zamanda ayrımcılıkların kaldırılması gerektiğini savunan bir "Alevilik Bildirgesi" de imzalanmıştır (Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu, 03.03.2017).

Hamburg'da imzalanan Alevi Bildirgesi ise Alevilerin artık Avrupa'ya dolayısıyla Almanya'ya yönelik strateji geliştireceğini ifade etmesi bakımından önemlidir. Söz konusu bildiri özetle Türkiye'de eşit yurttaşlık meselesinin gereğinin yapılması, Alevilerin haklarının geliştirilmesi ve demokratik adımlar atılmasını istenmektedir. Ayrıca Almanya'ya yönelik talepler de belirtilmiştir. Hamburg'da imzalanan bildirgenin Almanya'ya yönelik kısmı şu şekildedir:

> *"...*
>
> *Almanya'da Aleviler*
>
> *Almanya'da Alevi kökenli yurttaşlarımızın sayısı 350-400 bin olduğu sanılıyor. Türkiye'de olduğu gibi Almanya'da da Alevi öğretisi, din eğitiminde yer almıyor. Almanya'da, İslam üzerine yazılan ve yayınlanan bilgiler, Sünni İslam ve onun parçalarını anlatıyorlar. Yurttaşlarımız üzerine yapılan araştırmalar ve toplumsal gelişmelerin değerlendirilmesi yalnız Sünni öğretisi dikkate alınarak yapılıyor. Alevi öğretisinin etkileri incelenmiyor. Değişik kültür, dil ve inanç gruplarının yasalarca Almanya'da Alevi öğretisi ve kültürü, Almanya'daki Alevi yurttaşlarımıza ve Alman*

kamuoyuna tanıtıla bilinir. Alevi öğretisi, diğer değişik kültür ögeleri gibi bu toplum için bir zenginlik kaynağıdır.

Alevi Kültürünün Yaşatılması

Alevi kültürünün Almanya'da yaşatılması, bu kökenden gelen insanlarımızın manevi duygularını güçlendirecek, onların toplumcu, hoşgörülü ve yardımsever bir biçimde yaşamalarına katkıda bulunacaktır. Çocukluğunu ve gençliğini Türkiye'de Alevi kültüründe yaşamış insanlarımızın, Almanya'da çocuklarına kendi kültürlerini aktarabilmeleri, öğrendiklerini tazelemeleri ve yeni bilgiler edinmeleri için olanaklar yaratılmalıdır. Böylece nesiller arasındaki kültürel kopukluklar giderilebilir ve özellikle gençlerin Alman toplumundan soyutlanmadan atalarının manevi değerlerini kazanmaları sağlanabilir.

Sünni kökenli yurttaşlarımız için:

Sünni kökenli yurttaşlarımızı, alevi öğretisi konusunda bilgilendirmek, hem onları birçok gerçek dışı bilgi ve şartlandırmadan (mum söndürme, Hz. Ali'ye tapma vb.) kurtaracak, hem de İslam'ın yaşayan diğer yanını tanımalarını sağlayacaktır. Böylece Sünni ve Alevi kökenli yurttaşlarımızın birbirlerini daha iyi tanımaları sağlanacak, aralarındaki güven ve sevgi bağları pekişecektir.

Alman kamuoyu için:

İslam'ın bir parçası olan Alevi öğretisinin Alman toplumunca tanınması, kültürel yaşama yeni bir katkı olacaktır. Bundan başka, yurttaşlarımızın bir kısmının, bilinen İslam'dan değişik davranışları (örneğin: kadınlı erkekli öğretim ve çalışma yaşamı) Alman toplumunca daha kolay anlaşılacaktır. Alman eğitimcileri için Sünni ve Alevi kökenli ailelerden gelen çocukların davranış farklarına da açıklık gelmiş olacaktır.

Hamburg'da yapmak istediklerimiz:

Türkiye'nin değişik yörelerinden gelen bir grup yurttaşımızın oluşturduğu Alevi Kültür Grubu, Hamburg'da Alevi öğretisini ve pratiğini Alevi ve Sünni kökenli yurttaşlarımız ile Almanlara Türkçe ve Almanca anlatımlı şiirli, müzikli, semahlı programlarla, yayın organları ile tanıtmak amacındadır. Alevi Kültür Grubu amaçları doğrultusunda benzeri girişimlerle işbirliği yapmanın gereğine inanmaktadır" (Kaleli, 2000: 174).

Almanya'da Alevi örgütlenmelerinin kurulması ve bir araya gelmesi süreci 1990'lı yılların başlarında ivme kazanmıştır. Almanya Alevi Cemaatleri Federasyonu, 7 Alevi derneğinin bir araya gelmesiyle 1991 yılında resmen kurulmuş olup, 1992 yılında yeni katılanlarla beraber adı "Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu" olarak

değiştirilmiştir. 1993 yılında Sivas Katliamının yaşanmasıyla Alevi derneklerinin sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. 1993 yılında o yıla dek federasyona katılmamış diğer derneklerin de katılımıyla örgütlü dernek sayısında büyük bir artış görülmüştür. Almanya dışında Hollanda, İsviçre, Avusturya, Fransa ve İngiltere'de de kurulmuş derneklerin de birleşme isteği üzerine federasyonun adı 31 Ekim 1994 tarihinde "Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu" olarak değiştirilmiş, 25 Kasım 1997 tarihinde her ülkede federasyonlar oluşturulmasına karar verilmiştir. Oluşturulan bu federasyonların "Avrupa Alevi Konfederasyonu" adı altında birleştirilmesine karar verilmiştir. Her ülkenin kendi federasyonunu oluşturmasıyla da 1998 yılında "Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu" (AABF) ismine geri dönülmüştür (Kaplan, 2009: 217- 218).

Alevilerin bahsi geçen yıllarda örgütlenme atakları yapmışlardır fakat Türkiye'den göç eden ve Alevi olmayan Müslümanların Türk devletinin ya da çeşitli cemaatlerin yardımıyla Alevilerden çok daha erken yıllarda örgütlendiği ve görünür hale geldiği söylenebilir. Yine de söz konusu grupların ibadetlerinin gereğini özellikle mekânsal anlamda eksiksiz yerine getirebildikleri iddia edilmemektedir. Buna rağmen bu grubun özellikle erken göç yıllarında Alevilere oranla daha avantajlı olduklarını söylemek mümkündür. Sünni Müslümanların her daim daha görünür olması, Türkiye devleti tarafından kendilerine Türkiye'den imam gönderilmesi ve çeşitli dini desteklerde bulunulması, ayrıca topluluğun Alevilerden sayıca üstünlüğü avantajlı konumunun nedenini açıklamaktadır.

Almanya'daki en önemli Müslüman örgütlenmelerden olan DİTİB 1984 yılında kurulmuştur. Bu oluşumun Türkiye'den bağımsız olduğu ileri sürülse de Türkiye ile arasında herhangi bir ilişki olmadığını ileri sürmek doğru olmayacaktır. Bu çalışma kapsamında DİTİB hakkında detaylı bir çalışma yapılmamıştır fakat Türkiye kökenli dini örgütlenmelerin neden ve ne motivasyonlarla bir araya geldiğini anlamak mümkündür. Nitekim DİTİB'in internet sayfasında "Amaç ve Hedefler" başlığı altında amaçladıklarını ve bu duruma bağlı olarak gerçekleştirdiklerini şu şekilde anlatır:

"Amaç ve Hedefler:

Diyanet İşleri Türk İslam Birliği`nin başlıklar halinde amaç ve gayeleri şunlardır: Dini Faaliyetleri gerçekleştirmek, desteklemek ve bizzat icra etmek, diğer din mensupları ile diyalog ve iyi ilişkiler kurmak, cemaatimizin öz kültürüne hakim olarak ve bunu unutmadan yaşamasını desteklemek, ayrı din ve kültürden olan insanların bir arada, karşılıklı hoşgörü içerisinde yaşamalarını desteklemek, burada yaşayan cemaatimize sosyal danışmanlık hizmetleri sunmak, Almanya genelinde bağlı cemiyetlerimizin dini, kültürel ve sosyal faaliyetlerini koordine etmek, bağlı cemiyetlerimizin uyum ile ilgili faaliyetlerini organize etmek, göçmen durumunda olan ve lisan eksikliği bulunanların lisan öğrenmelerini desteklemek, Almanya genelinde Müslümanların ibadet edebilmeleri için cami ve ibadethaneler temin etmek, gençlik ve spor hizmetlerini desteklemek, yaşlı ve muhtaçları desteklemek, eğitim ve ilmi çalışmaları desteklemek, doğal afet mağdurlarını yardım kampanyaları yapmak suretiyle desteklemek, hacca gitmek isteyenlere yardımcı olmak, bağlı derneklerimizin hizmet içi eğitimini sağlamak, kadın kollarını ve kadınlarımızın çalışmalarını desteklemek, cenazelerin dini vecibelerini yerine getirmek, telefon ile dini sorulara cevap vermek, dini konularda bilirkişi sıfatıyle fetva vermek" (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği, 03.03.2017).

AABF, DİTİB'ten daha sonra kurulmuştur. Alevi derneklerini Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından desteklenen DİTİB'ten farklı bir kefeye koymak gerekir. Alevi dernekleri, geçmişte devlet baskısıyla karşılaştıkları gibi, göç mağduru olmuşlar, bazıları da sol akımlar tarafından baskılanmışlardır. Bu baskılanmanın sonucu olarak ve Alevi kültürü ve inancı genellikle sözlü bir şekilde aktarılmıştır. Bu aktarımın göç sürecinden sonra büyük şehirlerde kulaktan kulağa fısıldanarak sürdürülmesi Alevilik hakkındaki bilimsel üretimin de yeterli olmamasına neden olmuştur. Almanya'daki Alevilerin kendilerini dönüştürdüğünü, göç sürecinin ve Almanya'daki özgürlük ortamının Aleviliğin Alevilerin çoğunluğu tarafından yeniden keşfi anlamına geldiğini iddia etmek yanlış olmaz. Alevi kültür derneklerindeki katılım sayısının fazlalığı ve özellikle gençlerin derneklere ilgisi Türkiye ile kıyaslandığında ciddi bir şekilde fazladır. Almanya'da Alevi nüfusun birbirini tanıdığı ve birbirleriyle rahatça iletişime geçebildiği küçük kentlerde Alevi Kültür Merkezleri'ne üyelik oranının %80'lere ulaştığı, ancak Berlin, Köln, Duisburg,

Hamburg, Frankfurt gibi şehirlerde bu oranın %10'un altında olduğu ileri sürülmektedir (Kaplan, 2009: 135-200).

Avrupa'daki Alevi derneklerinin genelini kapsayan Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu (AABK) 2005 yılında yapılanmasını tamamlamıştır (Kaplan, 2009: 201). Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu (AABK), Almanya, Avusturya, Fransa, İsviçre, Belçika, Hollanda, Danimarka, İsveç, Norveç, İngiltere, Romanya ve İtalya gibi ülkelerde faaliyet yürüten Alevi Birlikleri Federasyonlarının üst çatı örgütünü oluşturmaktadır. Alevilerin sadece AABK bünyesinde 270 dernek ile Avrupa'nın birçok şehrinde temsilciliği bulunmaktadır (Çelik, 2016: 338). Kuruluşların internet sayfasında dernek sayılarına dair güncel veri bulunamamaktadır. Bunun yanı sıra Ali Rıza Aslan (yaş 66, İstanbul, 22.05.2017), 2017 yılı itibariyle Almanya'da AABF bünyesinde örgütlenen dernek sayısının 147 olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla günümüzde AABK'ye bağlı dernek sayısı belirtilenden fazla olabilir. AABK hakkında çok fazla veriye ulaşılamadığını söylemek mümkündür. Bu çalışma kapsamında ise Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi'nin bağlı olduğu AABF öncelenmiştir ki zaten iki kuruluş neredeyse tamimiyle birlikte hareket etmektedir. AABF'nin web sayfasına bakıldığında federasyonun kısaca tanıtımında şu ifadeler yer almaktadır:

> *"AABF (Almanca: Die Alevitische Gemeinde Deutschland) Almanya'da yaşamakta olan Alevilerin tek çatı örgütü olup, Almanya çapında 130 yerel örgütü temsilen toplam 100.000 kişilik bir üye sayısına sahiptir. Federasyon, kısaca, temel olarak şu alanlarda çalışır: Almanya'da ve Türkiye'de Aleviliğin yeniden canlandırılması, Alevi Öğretisinin basımı ve yayınlanması çalışmaları, Dinler arası Diyalogun ve işbirliğinin desteklenmesi, Politikacılara ve topluma danışmanlık çalışmaları, Bir anma-ve hatırlama kültürünün yerleştirilmesi, Ayrımcılığa karşı ve İnsan hakları konusunda eğitim çalışmaları, Demokratik bilinçlendirmeyi destekleme ve güçlendirme çalışmaları, Göçmen kurum ve kuruluşlarının profesyonelleştirilmesi ve kalitenin artırılması, Almanya ve Avrupa'daki Türkiye kökenli etnik ve kültürel ve dini gruplar arasında diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesi, Duyarlılık, eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının yaygınlaştırılması"* (Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, 03.03.2017).

AABF, Aleviliğin Almanya'da yaşamasını ve kurumsallaşmasını amaçlamaktadır. Almanya'daki Alevilerin eğitim, dini, sosyal ve kültürel haklarını korumayı ve yaygınlaştırma kaygısı taşımaktadır. Alevilerin örgütlü bir şekilde bir araya gelmesini ve kararlar alabilmesini, bu anlamda bir baskı örgütü olabilmesini ve öz toprakların dışında da Aleviliğin aktarımının yapılabilmesi gayesini taşır.

AABF'yi oluşturan dernekler görünür olabilmenin ve çeşitli kurumlar tarafından önemsenmenin en önemli yolunun örgütlü olmak olduğu düşüncesiyle bir araya gelmiştir. Örgütlü mücadele sonucunda Almanya'nın Aleviliği bir inanç olarak tanıması sağlanmış ve diğer dini toplulukların sahip oldukları hakların aynıları alınmıştır. Bu haklara örnek olarak tüm inançların önderlerinin bir araya geldiği toplantılarda söz sahibi olmak ve okullarda Alevilik dersleri veriliyor olması gösterilebilir.

Aleviliğin kurumsallaşması aynı zamanda aktarımın bir anlamda sistematikleşmesini sağlamıştır. Bu anlamda geleneğin, göreneğin, dini ritüellerin yapılabilmesine ve aktarılabilmesine olanak yaratmıştır. Aynı zamanda Alevilerle Alman devletinin arasında bir köprü görevi görmüş ve aradaki iletişimin sağlanmasını olanaklı hale getirmiştir. Almanya'da Aleviliği tanıtmak anlamında çeşitli faaliyetler, tanıtımlar, toplantılar düzenlenmektedir. Ayrıca internet sitesine girildiğinde Türkçenin yanı sıra Almanca dilinde yayın yaptığı da görülmektedir (Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, 03.03.2017).

AABF'nin ve AABF'ye üye olan derneklerin kurumsallaşma ve kendilerini geliştirmeleri, ayrıca yaptıkları etkinliklerin artması ve ayrıntılandırması yıllar içinde olmuştur. Kuruluşunun ilk yıllarında daha kısıtlı çalışmalar yapan dernekler ve federasyonlar, yıllar içinde Almanya'da yerel yönetimler ve Almanya devleti yönetimi tarafından tanınır hale gelmiş, pek çok konuda işbirliği ile çalışmışlardır. Bu işbirliğinin oluşumunda yeni Alevi jenerasyonunun Almanya pasaportuyla doğmasının da etkisi vardır. Bu durum Alevi kimliğinin dernekler aracılığıyla yaşatılmasının yanı sıra uyum meselesinin öncelenmesini ve Alman kurumlarıyla olan

ilişkilerin daha fazla önem kazanmasını sağlar. Bugün Aleviliğin Almanya'da bir inanç olarak tanınması, Alevilik derslerinin okullarda okutulması ve üniversitelerde Alevilik kürsüsünün kurulması ilişkilerin gelişmesiyle mümkün olmuştur. Alman kurumlarının ve Alevilerin diyalog içerisine girmesiyle işbirliği süreci doğmuştur. Günümüzde bu işbirliği süreci aktif olarak işlemektedir. Örneğin AABF'nin internet sitesinde projeler kısmında Avrupa Birliği ve Alman Devleti tarafından fonlanan ve desteklenen kimi projeler de olduğu görülebilir. Bir örnek olarak "Yeni Vatanım" projesi verilebilir. Bu projeye göz atıldığında projenin AABF ve Almanya'nın ilgili kuruluşlarınca desteklendiği görülebilir (Almanya Danışmanlık, 23.07.2017).

AABF'nin tüzüğünde "AABF'nin Amaç ve Hedefleri" aşağıdakilerden oluşur:

> *"AABF'nin Amaç ve Hedefleri 1. AABF, üye derneklerin menfaatlerini gerçek, tüzel ve kamu tüzel kişiler karşısında temsil eder. AABF, üyelerinin dini, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi yönünde faaliyet gösterir ve Alevilerin, Alevi inancını ve alevi kültürünü kaybetmeksizin Alman toplumuna uyumuna çaba sarf eder. 2. AABF, üyelerine ibadethanelerin (cemevlerinin) ve özellikle Alevilik inanç ve öğretisi ile kültürüne ilişkin yazılı, görsel ve işitsel literatürün bulunduğu kütüphanelerin açılmasına destek olur. AABF, aynı zamanda Alevilik inanç ve kültürel geleneklerinin tanıtımına ve seyitler, analar, dedeler, babalar, abdallar, şairler, ozanlar gibi Alevilik önderlerinin kültürel mirasının korunmasına çaba gösterir. 3. AABF, Federal Almanya Cumhuriyeti devlet okullarında Alman Anayasası'nın 7.maddesi 3. fıkrasında öngörülen nitelikte Alevilik inancının öğretildiği din derslerinin verilmesi için çaba sarf eder. AABF, bir devlet üniversitesinde Alevilik bölümünün açılmasına ve Alevilik inancının öğretileceği din derslerine ilişkin öğretmen yetiştirilmesine yönelik çaba gösterir. AABF, kendisinin Federal Alman Anayasası'nda öngörülen türde kamu tüzel kişiliği statüsüne kavuşması için ayrıca çaba gösterir. 4. AABF, kültürel çeşitliliği sivil toplumun zenginliği ve nimeti olarak görür. AABF, bu nedenle üyelerinin farklı inançlardan, kültürlerden ve etnisiteden olan insanlarla barış içinde yaşamalarını destekler ve teşvik eder. AABF, toplumun tüm bireylerinin haklardan eşit şekilde yararlanmaları ve eşit muamele görmeleri için çaba gösterir. AABF, Almanya'daki göçmenlerle toplumun geri kalanının uyumunu destekler ve teşvik eder. AABF, evrensel değerlerin yayılmasını destekler ve her türlü ırkçılığa, dinsel fanatizme ve azınlıklara yapılan ayrımcılığa şaşmaz bir kararlılıkla karşı durur. 5. AABF, Alevilik öğretisi doğrultusunda kadınların haklarının korunmasını en önemli ilkelerinden biri olarak kabul eder ve kadınların toplumda eşit muamele görmeleri için çaba gösterir. Bu ilke*

uyarınca AABF yönetim kurullarında, organlarında, komisyonlarında, bölge temsilciliklerinde ve birliklerinde yeteri kadar kadın aday olduğu takdirde, yüzde 30 kadın kotası uygulanır. 6. AABF, Alevi çocuk ve gençlerinin Alevilik inanç, öğreti ve kültürü doğrultusunda çağdaş bir eğitim almaları için çaba gösterir. AABF, çocuk ve gençlerin gündelik ihtiyaçlarına uygun olarak haklarının güçlendirilmesi için çaba gösterir. AABF, çocuk ve gençlerin; insan haklarının sağlanmasına, düşünce ve vicdan özgürlüğünün korunmasına, yeniliklere ve gelişime açık olmaya, üretim ve yaratıcılığın gelişimini sağlayacak nitelik ve yararlıkta bilimsel eğitim görmelerini ve bu yolla içinde yaşadıkları topluma gelişim yönünde katkı sağlamalarını destekler. 7. AABF, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin özgürlükçü demokratik temel düzenini ve yasalarını, evrensel insan haklarına ters düşmedikleri sürece kabul eder. AABF, insan onurunun dokunulmazlığını koşulsuz kabul eder. AABF, düşünce özgürlüğü ve devletin inançlar karşısındaki kesin tarafsızlığıyla sağlanan kapsamlı inanç özgürlüğünün varlığını onaylar ve kabul eder. 8. AABF, insani yardım ve dayanışma çalışmalarını teşvik eder. Özellikle yaşlı ve hastaların bakım ve iaşesi, çocuk eğitimi, gençlik ve kadın çalışması ve evsizler gibi muhtaç ve mağdur kimselere yardım konularında faaliyet gösterir. AABF çocuk kreşleri, hastaneler ve huzur evleri gibi sosyal içerikli tesisler kurabilir. AABF, bunlara ek olarak ceza ve tutukevleri, hastaneler gibi kurumlara örneğin ruhani yardım gibi insani yardımların sağlanmasına çalışır. 9. AABF, sanat, kültür ve bilimin birbirinden ayrılmayacağını ve vazgeçilemez olduklarını kabul eder. AABF, çevre ve doğanın önemi ve korunması konusunda bilinç ve duyarlılığın artırılması amacıyla ulusal ve uluslararası resmi ve sivil organizasyonlar ile birlikte çalışır. AABF aynı zamanda spor faaliyetlerini teşvik eder. 10. AABF konferanslar, kurslar, seminerler, podyum tartışmaları, basın toplantıları düzenlemek ve yazılı yayınlar çıkarmak yoluyla belirlediği amaçlara ulaşmaya çalışır. AABF amaçlarına uyan nitelikte yayın yapan televizyon ve radyo kuruluşları ile yayıncıları destekler. 11. AABF tüzüğünde belirlenen amaçlarına uygun olarak öğrenim ve sosyal kurumlar ile vakıflar kurar. AABF, üyelerinin cenaze iş ve işlemlerine yardım amaçlı çözümler üretir. 12. AABF, Türkiye, Avrupa ve diğer ülkelerde bulunan Alevi birliklerinin temsilci ve kurumları ile dostane ilişkiler kurar ve dayanışır. 13. AABF, Türkiye'de Alevi inancının sağlam bir anayasal statü verilerek kabul görmesi yönündeki faaliyet ve çabaları destekler. 14. AABF kendi amaçlarına uygun faaliyet gösteren başka organizasyonlara katılabilir" (Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, 03.03.2017).

Avrupa'daki Alevi kurumlarının üst örgütlenmesi AABK'dir fakat yerel örgütlenmelerin kendi iç işleyişleri de vardır. Sözü edilen kurumlar kendi aralarında

iletişim ve dayanışma içerisinde bulunup birbirlerinin deneyimlerinden yararlanır, birbirlerinin etkinliklerine katılabilirler. Bu anlamda derneğin arşivinde görülebileceği gibi kurumlar birbirlerine etkinlik daveti göndermekte, tebrik mesajları ve benzeri gibi yollarla iletişime geçmektedirler. Bu anlamda derneklerin birbiriyle dayanışma içerisinde oldukları açıktır. Dolayısıyla Almanya'daki kurumların Avrupa'daki diğer kurum ve kuruluşlarla alakaları vardır. Bu anlamda özellikle ülkelerin federasyon başkanları zaman zaman bir araya gelmekte ve ortak kararlar için ortak çalışmalar yapabilmektedirler. Bu çalışmalara verilebilecek fazlaca örnek vardır fakat güncel bir örnek olarak Cumhuriyet Gazetesi'ne yapılan operasyona karşı gösterilen dayanışma verilebilir (Cumhuriyet Gazetesi, 09.08.2017). Bir başka örnek olarak da AABK'nin 4. Olağan Genel Kurulu'nu örnek gösterebiliriz. Konfederasyonun bileşenleri kurulda bir araya gelerek ortak karar sonucunda yeni yönetimi seçmişlerdir (Almanya Alevi Birlikleri Fedarasyonu, 09.08.2017). Böylelikle de ülkelerin federasyonlarının temsilcileri aracılığıyla konfederasyonda temsil edildiği ve bir arada ortak kararlara ulaşıldığı gözlemlenmektedir.

Türkiye'deki Alevi örgütlenmeleri ile Almanya'daki Alevi örgütlenmelerinin elbette ortak yönleri ve birbirlerine olan destekleri vardır. Öncelikle, ileride belirtileceği gibi Alevilerin temel talepleri birbirlerine benzerdir. Elbette kurumdan kuruma, kişiden kişiye değişiklik gösterebilir fakat temel talepler, ortak taleplerdir. Bunun dışında kurumların Aleviliğin tanımı, Aleviliğe bakış açısı ya da farklı meselelerde düşünce ayrımı bulunmaktadır ama ortak talepler için dayanışma gösterilir. Örneğin Alevileri birleştiren birçok olayda birçok Alevi derneğinin bir araya geldiği, ortak çalışmalar yaptığı bilinmektedir. 2 Temmuz 2015 tarihinde Sivas'ta Sivas Katliamını anmak için yapılan eylemde Alevi derneklerinin hemen hepsinin katılım gösterdiği bizzat gözlemlenmiştir (Agos, 09.08.2017), (Evrensel, 29.07.2017). Türkiye'de AABF ile ortak tavır sergileyebilecek örgütlenmelerin çatı örgütü Alevi Bektaşi Federasyonu'dur denilebilir. Alevi Bektaşi Federasyonu'nun bileşenleri arasında Türkiye'de Alevi hareketine yön veren oldukça önemli kurumlar bulunmaktadır. Aynı zamanda bileşenler arasında AABK'nin blok adayı olarak desteklediği Ali Kenanoğlu'nun başkanlığını yaptığı Hubyar Sultan Alevi Kültür

Derneği de vardır (Alikenanoglu.net, 29.07.2017). Ayrıca yine HDP'den aday olan ve AABK'nin blok adayı olarak desteklediği Müslüm Doğan, Alevi Bektaşi Federasyonu'nun bileşeni olan Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin genel başkanlığını yapmıştır (Biyografi.net.tr, 29.07.2017). Kısacası, Türkiye'deki ve diasporadaki Alevilerin ilişkisi hem Alevilik mücadelesi bağlamında sürmektedir hem de Aleviler siyasi dayanışma içerisindedirler. Sonuçta, genel olarak etik değerleri uyuşan Aleviler arasında zaman zaman çeşitli tartışmalar olsa da bu topluluğun dayanışma içerisinde yer almaya çalıştığı gözlemlenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. LUDWIGSBURG ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ DERNEĞİNİN KURULUŞU VE GELİŞMESİ

Almanya'da Alevi dernekleri küçüklü büyüklü birçok kentte bulunmaktadır. Bu kentlerin göçmen ve Türkiyeli nüfusu gözle görünür bir biçimde barındırdığı söylenebilir. Göçmenler sanayinin ve işgücü ihtiyacının fazla olduğu bölgelere göçmüş olduklarından Alevi Kültür Merkezleri de yerleşimleriyle paraleldir. Almanya'daki Alevi derneklerinin nerelerde olduğuna kabaca göz atıldığında Almanya'nın en büyük kentlerinde Alevilerin kesinlikle dernek kurdukları görülmektedir. Hamburg, Berlin, Köln, Frankfurt am Main, Stuttgart ve Münih büyük kentler olarak Alevi dernekleri barındırırlar. Köln'de AABF'nin merkezi bulunmaktadır. Daha küçük şehirlerde de Alevi dernekleri bulunmaktadır. Küçük kentlerin derneklerinin Köln, Essen Düsseldorf, Frankfurt am Main, Stuttgart, Münih ve Berlin ve çevresinde toplandıklarını söylemek mümkündür. Almanya'nın doğusundaysa Alevi derneği sayısı azdır (Alevi Takvimi, 02.03.2017). Bu durum esasında geleneksel Doğu-Batı Almanya ayrımının bir anlamda korunduğunun da bir ifadesidir. İki Almanya birleştiğinde Türkiyeliler genellikle Batı Almanya'da yerleşik durumdaydı. Doğu Almanya'nın daha yoksul olması ve ırkçılığın orada daha fazla hissedilmesi, söz konusu yerin Türkiyelilerin dolayısıyla Alevilerin Almanya'daki içgöçü bağlamında ilgi çekici olmadığının kanıtıdır.

2.1. Derneğin Almanya'da Örgütlenme Sürecinin Kısa Tarihi

Aleviliğin Almanya'da örgütlenmesinde Alevilerin çeşitli ihtiyaçlarının Almanya'da karşılanamamasının büyük payı vardır. Aleviliğin kırsaldan kopuş sürecinin dönüşümü konusunda yarattığı etki, yurtdışında da kendini iyiden iyiye hissettirmiştir. Sözgelimi Cemalettin Akmaz'a (yaş 52, Ludwigsburg, 11.02.2016) göre; derneğin kuruluş nedeni 1993 yangınıdır. Daha önce de pirler ve rehberlerle ilişki

vardı, Türkiye'ye gidenler onlarla görüşüyorlardı. Yine de köylerden şehirlere ve yurt dışına göç yüzünden gelenekten kopma yaşanmıştır.

Hasan Hüseyin Erdem'in (yaş 73, Ludwigsburg, 09.02.2016) dediği gibi, göç edilen yerlerde eski adetlerin çözülmesi doğaldır. Ona göre düşkün ocağı gibi geleneksel kurumlar yeni koşullara uymayınca kalkmıştır. Eskiden inanç önderleri gelip köylerde sorarlardı; *"Evin içinde barışık mısınız, kapı komşunuzla barışık mısınız, yakındakilerle barışık mısınız?"* Eğer bir olumsuzluk varsa onu muhakkak yok ederlerdi. Ancak Almanya hem uzaktır hem burada komşular arasındaki mesafe uzaktır. Dolayısıyla köylerde yaşanılan türden bir gelenekle bu sürdürülemez. Ali Rıza Aslan da aynı görüştedir; memlekette rehber ve pirler her yıl ziyarete gelip ilişkilerin düzenini sağlarlardı. Bu yönlendirme Aleviler arasındaki ilişkilerin düzeni için geleneksel bir güvenceydi. Almanya'ya gelince bu gelenek yaşanamaz oldu ve bu gereksinimi karşılamak için yeni bir yol bulmak gerekti. Ona göre; dernekler dini inancı ve kültürü yaşatmak için çok önemliydi.

Ludwigsburg ve çevresinin, dolayısı ile LB-AKM'nin üyelerinin azımsanmayacak bir kısmı Dersim Pülümürlüdür. Bu anlamda Almanya'ya gelmeden önce kişilerin kendi memleketlerinde dini inançlarını, biraz da dağlık bir bölgede kalmanın avantajıyla, rahatça yaşadıklarını söylemek mümkündür. Pülümürlülerin zihninde bu pratikler tazedir. Dersimli olmayan Aleviler ise yine Türkiye'nin doğusundan Kahramanmaraş, Sivas, Çorum, Erzincan gibi kentlerden, özellikle o kentlerin kırsalından gelmişlerdir. Böylelikle derneğin kurucularından çoğunluğunun Aleviliği yerinde yaşadıklarını ve ritüellerini öğrendikleri söylenebilir. Aleviler, Almanya'ya göç süreci ile birlikte kimliklerini apaçık beyan etmeye başlamıştır. Dernek işte bu atmosferde doğmuştur.

Ahmet Nuri Doğan (yaş 60, Ludwigsburg, 08.02.2016). Almanya'da yok olup gitmemek, kendi kimliklerinin korunmasını sağlamak için örf ve ananelerin yaşatılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Eskiden farklı bölgelerde yaşadıklarını dillendiren Doğan, göç süreciyle birlikte örf ve adetleri sürdürebilecek bir güçlerinin

olmadığını ancak artık örgütlenecek, dayanışma gösterecek bir çoğunluk ve olanak sahibi olduklarını, dolayısıyla gençlerin birbirlerini tanıyarak bu kimliğe sahip çıkmalarının yolunu dernek çatısı altında örgütlenerek açtıklarını ifade ediyor. Almanya'ya gelen ilk göçmenlerin sayıları az olduğundan yakınlarındaki Alevileri tanıyabiliyorlardı. Oysa nüfus artınca gençler birbirlerini tanıyamaz olurlar. Doğan, derneğin yeni gençlerin tanışma ve dayanışması için de önemli olduğunu belirtmektedir.

Görüşülenlerden kimileri de Aleviliğin rahatça pratik edilebildiği yerlerden gelmiyorlardı. Bu kişiler daha önce cem törenlerinin gizli kapaklı yapıldığını görmüş, dedelere baskı yapıldığına şahit olmuştur. Bu anlamda Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi derneğinde geçmişte Türkiye'de etnik veya dini kimliklerinden ötürü dışlanmış kişiler de vardır. İnancın gizli kapaklı yaşanması ve baskı görmesi, inancın pratik edilmesine ket vurmakta, aktarımını güçleştirmektedir. Bu süreç yeni nesillerin bir kısmının inanç ritüellerinden daha kopuk yetişmesine neden olmuştur.

Alevilik Türkiye'de kırsalda yaygın bir inançtı. Gizli saklı yürütülen ibadetler bölgelere göre de farklılık göstermekteydi. Almanya'daysa çağın olanakları nedeniyle Aleviler arasındaki iletişimsizlik kalktı. Böylece Alevi inancının farklı yorumlarının birbirini tanıması sürecinin önü açıldı. Dernekler bir çatıda toplandıkça, Alevi toplulukları birbirleriyle ilişki içinde kaldıkça birbirini tanıma ve benimseme süreci devam etmektedir. Hasan Canpolat'a (yaş 52, Ludwigsburg, 12.02.2016) göre iletişimsizlik göçmenlerin bireysel yaşama zorluklarının da bir sonucudur. O zamanlar dedeler talibine gidemedi, talip piriyle görüşemedi. 1980'lerin yarısına kadar kendisi Alevilikle ilgili bir şeyi önemsemedi. Ona göre kırılma noktası çocukların Sünni ibadetlere ilgi göstermesidir. Kendisi; *"Bir gün 5 yaşındaki kızım baba ben oruç tutacağım"* dediğinde durumun vahametini anlar ve Alevi kültürün yaşaması için örgütsel çalışmalara katılır.

Derneğin kuruluşu Alevilerin gündelik hayata dair ihtiyaçlarının karşılanması için de çok önemlidir. Görüşmeler sırasında cenaze törenlerinin camilerde ya da başka

yerlerde yapılması gibi durumların özellikle yaşlıları rahatsız ettiği ifade edilmiştir. Kısacası, herkesin dayanışmak için bir nedeni ya da bir ihtiyacı vardı. Bu durum örgütlenme sürecinin hızlanmasına ve yaygın bir şekilde benimsenmesine neden oldu. Ayrıca derneğin kuruluşu cem törenlerinin daha düzenli ve kalabalık bir şekilde de yapılmasını sağladı. Zira, mekan sahibi olmak, Almanya'da kırsaldaki kadar rahat bir şekilde bir evde veya uygun bir yerde toplanamayan insanların bir araya gelmesine olanak verdi. Hasan Hüseyin Erdem (yaş 73, Ludwigsburg, 09.02.2016), cenazelerin kaldırılması meselesinin zorluğunu vurgular. İlk göçmenlerden olan Erdem, yaşlıların inançlarını sürdürmelerinin bugün Alevi kültürüne yönelik uyanışın kaynağı olduğunu dillendirmektedir.

Alevilerin örgütlenme konusundaki ısrarlarından bir tanesi de kendilerini Sünni Müslümanlardan ve bazen de Kürt ve Türk milliyetçiliğinden ayırma çabasıdır. Türkiye'de yaşanan Alevi katliamlarının boyutu, Türkiye'de Alevilerin gördüğü baskılarla ayrımcılıklar, Alevilerin Almanya'da olduğu yıllarda ve öncesinde siyasal iktidarlarla yıldızının barışmıyor oluşu gibi etkenler Alevilerin kendilerini diğerlerinden ayırması için önemli nedenlerdendir. Aleviler, özellikle göç sürecinin ilk yıllarında Almanlar tarafından prototipleştirilen genel geçer Müslüman-Türk anlayışından kendilerini uzaklaştırabilmek adına da görünür olmayı ve Alman yönetimiyle iyi ilişkiler geliştirmeyi tercih etmişlerdir.

Göç, dil öğrenme ve uyum sağlama süreci başlı başına zor bir süreçken, Alevilerin, sahip olmadıkları gelenek, görenek ve ritüel biçimleriyle anılmak istememeleri başlı başına anlaşılabilir bir durumdur. Bu anlamda daha kolay uyum sağlayabilmek, daha az ayrımcılıkla karşılaşmak isteyen Aleviler, kendilerini Sünni Müslümanlardan bir şekilde ayırarak Alevi tarihi için büyük bir atılım yapmışlardır. Öyle ki, Almanya'daki ve genel olarak Avrupa'daki Alevi örgütlenmeleri Alevi tarihi için çok önemlidir. Avrupa'da Alevi kimliği altında örgütlenmek ve dernek özelliği göstermek Aleviliğin geleneksel örgütlenme sürecinden oldukça farklıdır. Bu süreç ile birlikte Aleviler içinde yaşadıkları ülke kamuoyunda kültürel kimlikleriyle söz söyler hale gelmişlerdir. Bu örgütlenmeler sayesinde Alevi topluluğu ilk kez bu kadar

kurumsal ve görünür haldedirler. Ortak kaygılar, ortak hafıza, ortak köken ve ortak amaçlar insanları bir araya getirmek için teşvik edicidir. Alevi örgütlenmesinde bu unsurlar dikkat çekicidir.

Bölgedeki Türkiye kökenli Alevilerin önemli bir kısmının Dersim kökenli olduğu bilinmektedir. LB-AKM'de de dernek üyelerinin aktardığına göre üyelerin yarısından biraz fazlası Dersimlidir. Dersimlilerin yarısı da Pülümür ilçesinden gelmiştir. Ludwigsburg'daki Pülümürlülerin sayısını anlayabilmek için şu bilgiden yararlanabiliriz: Pülümür'deki iki köyde geçmişte rehberlerin talipleri toplamda 80 aile kadardır. Bugünse Ludwigsburg ve çevresinde yaklaşık olarak 600-700 hanedir. Bunun yanı sıra Erzincan, Sivas, Maraş ve diğer şehirlerden gelen Aleviler de Ludwigsburg ve çevresinde ikamet etmektedir. Tüm bu verilerin ışığında, veriler resmi olmasa da yaklaşık olarak 10.000 Alevi'nin Ludwigsburg ve çevresinde ikamet ettiği tahmin edilmektedir. Kısacası derneği oluşturan kişilerin yarısından fazlasının Dersimli olmasının yanı sıra, dernekte Türkiye'nin birçok bölgesinden gelen üyeler bulunmaktadır. Dernekte Dersim kökenlileri Erzincanlılar, Maraşlılar ve Türkiye'nin Alevi nüfusa sahip diğer kentlerinden gelen kişiler takip etmektedir.

Üyelerin Alevi derneğinde örgütlenme nedenleri de Alevi derneklerinin kurulma nedenleriyle benzerlik gösterir. Görüşülen kişilerin derneğe üye olma nedenlerinin ibadete ve kültürel etkinliklere katılma isteği olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca çocukların ve gençlerin kültürel aktarımının sağlanması ve onlara Aleviliğin değerleri hakkında eğitim aldırmak, kişilerin kendilerine benzeyen ve kendileri gibi insanlarla bir arada olma isteği örgütlenmenin önemli nedenlerindendir. Derneğe katılım derneği çevreden, arkadaşlardan, akrabalardan duyma şeklinde olabilmektedir. Ayrıca mekansal olarak derneklere yakın olmak da derneğe gidiş gelişi artırmış ve Alevi örgütlenmesine pozitif bir şekilde katkıda bulunmuştur.

Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi, Almanya'nın Ludwigsburg kentinde 09.03.1995 tarihinde resmi olarak kurulmuştur. Dernek Almanca, "Alevitische Gemeinde Ludwigsburg und Umgebung e.V." olarak adlandırılır. Kısa ismi ise LB-

AKM olarak ifade edilir. Görüşülen kişilere neden "Alevi Kültür Merkezi" adlandırmasıyla kuruldukları, örneğin "cemevi" ifadesini neden kullanmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Kültür kavramının inanca da işaret etmesi ve inanca göre daha kapsayıcı olmasından dolayı ismin bu şekilde olması üyelerce uygun bulunmaktadır. Aynı zamanda üyelerin ifadesine göre Almanya'da dini kurumlar devlet desteği alamazlar fakat kültürel kurumların bir miktar devlet desteği alması mümkündür. Bu anlamda derneğin isminin bu şekilde olması derneğin dini kurumdan fazlası olduğuna işaret eder ve pragmatik bir anlam da taşır.

Derneğin ilk mekanı Asperg'de, daha sonra da Möglingen adlı yerdeydi. Söz konusu mekanda mal sahibiyle olan anlaşma aniden feshedildiği için dernek iki yıl boyunca mekansız kalmıştır. O zamanın aktif üye sayısı mekansızlığın verdiği güvensizlik sebebiyle 100 küsurdan 84'e düşmüştür. Kurumun kendine ait binası ise 18.05.2006 tarihinde alınmıştır. Bu gelişme kurumsallaşmak açısından derneğe özgüven kazandırmıştır. Alınan bina kelepir halde olduğu için yaklaşık 6 ay boyunca tamirat yapılmış ve bu anlamda Aleviler kuruma maddi ve fiili anlamda destek vermişlerdir. Derneğin tekrar mekan sahibi olmasıyla yaklaşık 80 aktif üye sayısı yıl sonunda yaklaşık 350 üyeye ulaşmıştır.

LB-AKM kurulduğunda en yakın dernek Stuttgart Alevi Kültür Merkezi'dir. LB-AKM'nin kurucuları Stuttgart'taki dernek gibi diğer derneklerden haberdardır ve bir kısmının diğer Alevi dernekleriyle ilişkisi vardır. Ayrıca Almanya'da doğmakta olan Alevi hareketinden haberdar olmaları, Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu ile iletişim halinde olmaları onlara dernekleşme düşüncesi için güç vermiştir. Bu arada özellikle mesafe olarak yakın kentlerde bulunan diğer Alevi dernekleriyle de dayanışma içine girildiği görülmektedir. Söz konusu derneklerle ortak etkinliklerde buluşulduğu ve o derneklerin LB-AKM'nin bazı toplantılarına çağrıldığı görülmüştür.

LB-AKM kurucularının derneği kurma düşüncesinin doğmasında yalnızca Aleviler olarak bir araya gelip Aleviliği yeni nesillere aktarmak yoktu.

> *"2 Temmuz Sivas Katliamı, sadece Almanya'daki Alevi hareketi için değil, tüm Avrupa'daki Alevi hareketleri açısından bir dönüm noktasıydı. Katliamdan bir hafta sonra Köln'de, tüm Avrupa'dan on binlerce Alevinin katılımıyla büyük bir miting gerçekleştirildi. Çok sayıda Alevi derneği Almanya'da kurulduğundan, Avrupa'daki Alevi hareketinin öncülüğünü Almanya'daki Aleviler üstlendi. Alevi hareketi, başlangıcından itibaren, sadece Avrupa'daki gelişmeleri değil, Türkiye'deki gelişmeleri de takip eden niteliğiyle ulus ötesi bir karaktere sahipti"* (Sökefeld, 2014)

Tez çalışması sırasında bilgisine başvurduğum kişiler Sivas Katliamına vurgu yapmaktaydılar. Katliamın yaşattığı şok ve öfke belki de çaresizlik hissi Alevilerin bir arada ve örgütlü olması açısından itici bir güç rolü üstlendi. Sivas Katliamı sonrası mevcut Alevi derneklerinin üyeleri artmış, Alevi dernekleri güçlenmiş ve yaygınlaşmıştır. Aynı zamanda yaklaşık olarak derneğin kuruluşuna yakın bir tarihte yaşanan Gazi Mahallesi katliamı da Alevilerin Türkiye'de uğradığı baskı ve katliamları temsil ettiğinden dolayı büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Görüştüğüm kişiler tarafından defalarca ifade edildiği gibi Alevi derneklerinin ivme kazanmasında acının birleştirici bir yönü vardır. Örneğin Sivas olayları yaşandığında, olay Almanya'da büyük tepkiyle ve protestolarla karşılanmıştır. Kitlelerin bu denli rahat ve güçlü bir şekilde toparlanabilmesi dernekleşme düşüncesini akıllarında taşıyan insanlar için de büyük bir teşvik olmuş ve kişilere cesaret vermiştir. Bazı kişiler özellikle örgütsüz Alevilerin o zamanlarda "başsız" ve devrimci gruplar tarafından yönlendirilen kitleler olduğunu düşünmekteymiş. Dolayısı ile "Neden biz kendi örgütümüzü kurmuyoruz?" sorusu ve düşüncesi iyiden iyiye önem kazanmıştır. Buna karşın devrimcilerin derneğe yol göstermek, birlikte hareket etmek becerisinin gelişmesinde katkıları sürmüştür. Alevi toplumunun darmadağın, paramparça olduğunu ve bunun ancak yaşanan acılarla farkına vardıkları dillendirilmektedir.

Dernek üyeleri arasında sık sık aynı soyadlarını görmek dikkat çekicidir. Bu aslında bazı ailelerin bazı örgütlenmelere daha meyilli olduğu yahut daha özverili oldukları anlamına gelebileceği gibi, aynı zamanda da örgütlenmenin en içten, en yakından daha rahat başlayabileceği anlamına gelmektedir. Zaten çoğu insan akraba

ya da aynı ülkeden göçmüş olmak gibi nedenlerle birbirine yakın bir şekilde durunca örgütlenme de çok daha kolay olmuştur. Bu anlamda yakın ilişkiler daha rahat bir örgütlenme sürecine delalet etmiş olabilir. Dernek arşivinden elde edilen belgeye göre, derneğin kuruluş amacını şu şekilde duyurmuşlardır:

LUDWİGSBURG ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİNİN KURULUŞ AMACI

9 Mart 1995 tarihinde LAKM'nin kuruluş çalışmaları başlatıldı. Alevi topluma olan baskı, Sivas'ta Madımak Otel'inde 37 aydının [33 aydın, 2 otel görevlisi ve 2 saldırgan] diri diri yakılarak öldürülmesi, İstanbul'da ki Gezi olaylarından sonra, Avrupa'daki Alevilerin örgütlenmesi gereği duyulmuş, bölgemizde bu açığı kapatmak için, bizler de dernek kurma ihtiyacı duyduk.

Biz kurucular kurulu üyeleri Avrupa'da yaşayan Aleviler olarak, çoktan beri kültürümüzle aramızdaki boşluğu doldurmak, gelecek kuşaklara Alevilik bilincini vermemiz ve mücadele edebilmemiz için dernekleşmemiz ve faaliyetlerimizi aktif olarak hayata geçirme isteğimizi 25.10.1995 tarihinde yasal olarak, Derneğimizin kuruluşu dernekler masasında kabul edilmiştir. Ludwigsburg ve çevresinde Alevilerin yoğun olmasına rağmen LAKM çok geç kalınmış, ama sonuçta kurulan derneğin kurucularının amacı Alevilerin kendileri için mücadele vermelerine imkan yaratılmış ve bu imkan Ludwigsburg Alevilerine sunulmuştur.

KÜLTÜR

LAKM'nin en büyük amaçlarından biri Alevi kültürünün öğrenilmesine ve kitlelere yayılmasına katkıda bulunmaktır. Alevi kültür ve felsefesin, hümanist bir yaşama biçimidir. Bağlayıcı yanı Hz. Ali ve On İki İmamlardır. Mezhebi, İmam-i Cafer-i Sadıktır. Öğreticisi ise Hacı Bektaş-i Veli kültürüdür. Bu yaşam biçiminin 1600 yıldan beridir günümüze kadar gelmesinin, Dedelerin ve Ocakların verdikleri mücadele sonucunda mümkün olmuştur. Yıllarca üzerinde çalışabilecek ve Alevilerin yaşadıkları ülkelerde bir Puzzel parçalarının bir araya getirilip bu gül parçalarının bir güzel tabloda yer alabilmesi için dürüst emek ve yıllar gerekmektedir.

SOSYAL BİR KURULUŞ

Avrupa'da yaşayan Aleviler hangi ülkelerde yaşıyor olursa olsun, o ülkenin yasalarına bağlı kalıp demokratik hak ve mücadelesini yasalar içinde sürdürebilmesi için, yaşadığı o ülkenin dilini öğrenmek, yabancıları ilgilendiren sorunlarda çözüm üretmek, Enternetionala yardımcı olmak, paneller, seminerler, kurslar gerçekleştirmek, sosyal alanda üzerine düşen görevlerini yerine getirmek

SİYASİ ve POLİTİK

Avrupa'da yaşayan Aleviler doğal olarak siyasi ve politik faaliyetler içinde olmak zorundalar. (LAKM de siyasi ve politik faaliyetleri imkanları ölçüsünde

yapabilir.) Ancak herhangi bir siyasi kuruluşun faaliyet verebileceği bir merkezi konumuna düşürülemez ve düşürülmemelidir. Dernek kurucu üyeleri bu konuda yoğun bir mücadele vermişlerdir. LAKM, demokratik kurum ve kuruluşlarla (işçi sendikaları, demokratik kitle örgütleri, yerel yönetimler v.b) ortaklaşa faaliyette bulunabilirler.
(Dernek arşivinden alınmıştır).

LB-AKM'nin ilk yıllarında üyeler ve yöneticiler her ne kadar maaşla çalışan profesyonel kişiler değil gönüllüler olsalar da derneği profesyonelce yönetmeye gayret etmişlerdir. Bu bağlamda 1998 yılında yapılan yönetim kurulu toplantısında bir "İç Tüzük" oluşturulmuştur. Bahsi geçen tüzükte dernekte işbölümünün sınırları belirlenmiştir. Buna göre dernekte başkan, ikinci başkan, sekreter, ikinci sekreter, sayman, ikinci sayman, kültür faaliyet ve bilim araştırma sorumlusu, halkla ilişkiler sorumlusu, gençlik kolu sorumlusu, ve üç yedeğin olacağı; bunlara ek olarak da onur kurulu (disiplin kurulu) kadınlar kolu ve gençlik kolunun merkezin temel organlarını oluşturduğu anlaşılır (İç Tüzük dernek arşivinden alınmıştır).

Derneğin ilk yıllarından başlayarak kültürel etkinliklere önem verildiği tüzüğün ardından gelen faaliyet raporunda görülebilir. Böylelikle yalnızca üç yıldır faal olan derneğin 1998 yılındaki faaliyet raporunda saz kursu, tiyatro topluluğu, okuma yazma kursu, folklor kursu, Almanca kursu, bilgisayar kursları ve semah kursunu gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu kursların bir kısmı ücretli, bir kısmı ücretsiz olup çoğunluğu devam edebilmiş fakat semah kursu yeterince katılım olmadığı için devam ettirilememiştir. Günümüzde ise kurslar çeşitlendirilmiş, derneğin üye sayısı nasıl katlanmışsa kurslara katılan kişi sayısı da büyük bir artış göstermiştir.

Yine arşiv belgelerinden edinilen bilgilere göre LB-AKM'nin bir dergi çıkarma çabası olmuştur. İlk sayısı 2000 yılında çıkan derginin adı "Sevgi Yolu"dur. "Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi Yayın Organı" açıklamasıyla çıkan dergide derneğin faaliyetlerinden söz edilmektedir ve dergi üyelerin kolektif çabalarıyla çıkarılmaktadır. Dergi sahibinin dernek adına derneğin o günkü başkanı Aşur Arslan'dır. Aynı zamanda derginin genel yayın yönetmeni, katkıda bulunanlar gibi

kategorilerde tez bağlamında görüşülen kişilerin bir kısmını ismine rastlanmaktadır. Derginin içindekiler bölümüne göz atıldığında yine aynı zamanda dergideki ürünleri oluşturanların da genellikle dernekte yoğun çaba gösteren kişilerden olduğunu görebiliriz. Bu anlamda dernek için çalışan ve dernekle dostça dayanışma gösteren insanların yazdığı çeşitli yazılar dergide bulunmaktadır. Bu yazılardan derneğin dününü ve 2000 yılındaki pozisyonunu anlayabiliriz. Bu yazıların genellikle sade bir dille yazılmış fakat resmi bir dil tutturulmuş yazılar olduğu söylenebilir. Aynı zamanda derginin içeriğinde fazlaca görsele sahip olduğu söylenebilir. Dergide derneğin kurucularının, okuma yazma kurşunun ve folklor kursunun görselleri paylaşılmıştır. Aynı zamanda derneğin o zamanki başkanıyla röportajlar yapılmış, Aleviliğin kısa tarihine dair bir yazı paylaşılmış, toplumsal dayanışma ve izlenecek yolla ilgili röportajlar yapılmış ve kadınlar kolu ile ilgili röportajlar yayımlanmıştır. Aynı zamanda derneğin bağlama hocasıyla bir röportaj da yapılmıştır. Derginin Ludwigsburg Alevi kamuoyunca da desteklendiği söylenebilir. Bu arada çeşitli kurumlar, marketler, bürolar vb. dergiye sponsorluk sağlamıştır, bu veriler de derginin tanıtım kısımlarında görülebilir. Dergide ilgi çekici bir başka unsur ise üç adet Almanca makalenin de yayımlanmış olmasıdır. Bu makalelerin iki tanesi Alevilik konusunda araştırmaları olan iki yabancı akademisyen tarafından gerçekleştirilmiştir. Krisztina Kehl'in "Glaubenslehre der Anatolische Aleviten" (Anadolu Alevilerinin Doktrini) başlıklı yazısı ve Monika Lent- Öztürk'ün "Frauen im Alevismus-Bektaşismus" (Alevilik- Bektaşilikte Kadın) isimli yazıları yayımlanmıştır. Böylelikle hem bu değerli araştırmacıların yazıları dergide yayımlanmış hem de belki de 2000'li yılların başında Alevi kamuoyuna yabancı araştırmaların Alevilik hakkındaki çalışmalarını tanıtmış da olabilir. Elbette Alevilik hakkındaki akademik çalışmaları takip eden Aleviler, bu konuda araştırma yapan akademisyenleri de tanırlar fakat bu tüm Alevi kamuoyu için geçerli olmayabilir. Günümüzde her ne kadar Aleviliğin Almanya'da tanınırlık oranı çok yüksek olsa da ve Aleviler bu durumu biliyor olsa da 2000 yılı ve öncesi için aynısını söylemek mümkün değildir. Bu çalışmaları bilmeyen Aleviler için bu iki yazı ilgi çekici olabilir. Tüm bunlara rağmen derginin ömrü kısa olmuştur.

2.2. Derneğin Kendisini Çevresine Kabul Ettirmesi ve Büyüme Süreci

Derneğin ilk yılları örgütlenmenin ve örgütlenmenin getirdiği zorunluluklarla ve kendini Türkiyelilere ve Almanlara tanıtma çabası ile geçmiştir. Maddi ve sosyal imkanların sınırlılığı bu dönemde kendini diğer dönemlere göre daha fazla göstermiştir. Dernek kurucuları, çevrelerinden genellikle destek görürken yaşlıların "*belki geçmişte ezilmiş olmaktan belki de çekingenlikten dolayı geri adım attıklarını ve hala geçmişi üzerlerinde hissettiklerini*", insanların da zamanla, tanıdıkça derneğe üye olduklarını aktarmışlardır.

LB-AKM'nin kendi çekirdek çevresinden çıkıp kamuoyunda daha fazla yaygınlaşması, tanış insanların kurumdan birbirini haberdar etmesiyle mümkün olmuştur. Üye olmayan Alevilerin kurumla ilk teması genellikle kalabalık ve herkese hitap edebilecek etkinliklerle sağlanmaya çalışılmıştır. İlk etkinliklerden biri olarak Anneler Günü kutlanmış, o etkinlik sayesinde dernek epeyce yeni üye kazanmıştır. Melahat Yıldıran, derneğin ilk yıllarında kadın örgütlenmesini gerçekleştirmiştir. O dönemde kadınların dil bilmeme, çekinme, geleneksel yapıyı kıramamaktan kaynaklanan bazı sorunları vardır.

Derneğin kurulduğu ilk zamanlardan beri aktif görev almış olan Melahat Yıldıran'a göre (yaş 47, Ludwigsburg 10.02.2016); 1990'lı yılların başında bile kadınlar çekingen ve ürkektir. İçinde yaşadıkları azınlık toplumda erkek egemendir. Bu nedenle kadınlar kendilerini rahat ifade edememektedir. Almanya'da yabancı olmanın yaptığı ruhsal baskı buna eklenebilir. Bu nedenle Alevi kadınların derneğe üye olması yahut örgütsel çalışmalarda bulunması oldukça meşakkatlidir. Kadınları bu çabaya katmak için büyük sıkıntılar çektiğini söylemektedir. Kadın kadına seminerlerle toplantılarla çalışmalara başladıklarını anlatan Yıldıran; zaman zaman Alevilikle ilgili, zaman zaman da Alevilik dışı konular için etkinlikler düzenlediklerini belirtmektedir. Zaman zaman eğlenceler düzenleyerek bu birliktelikleri güçlendirdiklerini anlatmaktadır.

LB-AKM kurulduğu yıllarda inanca ya da kültüre dayalı birçok etkinlikte bulunmuştur. Bu etkinlikler ilk yıllarda tiyatro, folklor, bilgisayar, saz, okuma yazma ve Almanca kurslarıdır. Bu kursların kişilerin geleneklerinden getirdikleri kurslar olmasının yanı sıra Almanya'da yaşamaya ve çağı yakalamaya yönelik kurslar olduğu da göz önüne alınmalıdır. Böylelikle LB-AKM'nin yalnızca dini bir örgüt olmadığı ortaya konmuştur. Dernek bu anlamda kültürel ögeler barındırır ve göçmen örgütlenmesi özelliği taşır. Bu anlamda kurslar hem kültürün korunmasını ve aktarılmasını sağlar. Kültürel özelliklerin yitirilmemesini amaçladığı gibi yeni yaşam alanına uyum sağlanmasını hedeflemektedir. Böylelikle içinde bulunulan çağın ve yeni kültürün özellikleri de öğrenilmeye başlanır. LB-AKM esasında sadece Alevilere hizmet etmez, güç birliği yapabileceği kurumlarla dayanışma içerisindedir. Kuruluş metinlerinde dahi belirtildiği gibi, LB-AKM "demokrat" kişi ve kurumlarla da iş birliği yapmaktadır ve bazı etkinliklere Alevi olmayan Türkiyeli kişiler de katılmaktadır. Ayrıca bir kültür merkezi olarak çevresindeki Alevi olmayan insanlara da hizmet eder. Örneğin okuma yazma kursuna Alevi olmayan kadınların da katıldığı bilinmektedir.

Almanya'ya göç bağlamında dini inancı ve kültürü yaşamak, yaşatmak ve aktarmak çok güçtü. Dernek bu anlamda çok önemliydi ve derneğin kuruluşundan sonra geniş bir kitleye hitap edebilecek şekilde cem ibadeti yapılmaya başlandı. Alevilerin ibadet etmek için uygun bir yere sahip olması örgütlenmek için önemli olsa da esasında birçok insanın birçok nedenden ötürü dernekleşmeye ihtiyacı vardı. Söz konusu ihtiyaç, insanların bir şekilde kurum için dayanışması sonucunu doğurdu. Alevi kültür merkezlerinin zaten sadece dini törenlerle değerlendirilmesi çok yanlış olurdu. Niyet bu olsaydı zaten bir şekilde bu tür bir mekana sahip olmaları gerekmezdi. Üyelerin de belirttiği gibi cemler zaten çok sık olarak gerçekleştirilmemektedir. Bu anlamda kültür merkezi olmanın ve çok yönlü kültürel faaliyetler gerçekleştirmenin ne denli önemli olduğu ortaya konabilmektedir.

Hüseyin Çam (yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016), Almanya'ya Türkiye'ye dönmek üzere geldiklerini, bu yüzden de Almanya'nın sadece markı ile

ilgilendiklerini, bu yüzden sosyal ya da siyasal yaşamla ilgilenmediklerini aktarıyor. Sürekli dönme planları yapmalarına rağmen sonuç itibariyle dönmediklerini söylüyor. Helmut Kohl dönemindeki dönüş teşviklerini ve Kohl'ın Türkiyelilere olan negatif tavrını unutamadığını ekliyor.

Başlangıçta Almanlar ve Türkiyeliler sınırlı ilişkiler kurmaktaydı. Daha önce de belirtildiği gibi, Alevi kimliğinin özgünlüğü, Aleviler örgütlerini kurmadan önce Almanlar tarafından genellikle bilinmemekteydi. Türkiye'ye dönüş sürecinin tasarlandığı gibi olmayacağını fark etmek ve dernekleşmek Alevilerin Almanya'da kendi kimlikleriyle tanınma isteğini tetiklemiştir. Dernekte de durum benzerdir, derneğin ilk yıllarında yöneticiler bu doğrultuda çalışmaya başlamışlardır. Kendilerini çevreye ve Alman yönetimine tanıtmak isteyen dernek yöneticileri Almancaya yeterince hakim olmamak ve yöneticilere ulaşmak anlamında çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. LB-AKM özelinde yerel yönetimlerle ilişkiler Cem Özdemir'in aracılığıyla kurulmuştur. Cem Özdemir Türkiye kökenli, Yeşiller Partisi için önemli siyasetçilerden biridir. 1994'te Ludwigsburg seçim bölgesinde milletvekili seçilmiştir ve günümüzde Yeşiller Partisi'nin eş başkanlığını yürütmektedir (Yılmaz, 2016: 310).

Hasan Canpolat (yaş 52, Ludwigsburg, 12.02.2016), ilk kez belediye başkanını ziyarete gittiklerinde Cem Özdemir'in onlara yardımcı olduğunu aktarmaktadır. O zamanlar Alevilik konusunda çok fazla bilgiye sahip olmadıklarını dile getiren Canpolat; Aleviliğe dair kavramları Almancaya çevirmek, kavramların Almancada karşılığını bulmakta yaşadıkları zorluklara dikkat çekmektedir. Belediyeye yardım için başvurduklarında, başkanın Aleviliği bilmediğini ama Cem Özdemir'in ona Aleviliği anlattığını ifade etmektedir. Bu nedenle kurumsallaşmalarında Cem Özdemir'e özel bir yer veriyorlar. Cem Özdemir'in Almanlara Aleviliği anlattığını üstüne basa basa tekrarlamaktadırlar. 1997 yılında eyaletin eski Ulaştırma Bakanı olan Matthias Wissmann'ın Cem Özdemir'le birlikte derneği ziyarete gelmesi de dernekte hala konuşulan ve derneğin özgüvenini artıran bir durumdur. Tanınma çabasının çok fazla olduğu bir yerde yeni kurulmuş bir azınlık örgütünün bu konuğu ağırlaması önemlidir. Böylelikle derneğin yerel yönetimlerce tanınma süreci hızlanacaktır.

Almanya ile Alevilerin bağlarının kuvvetlenmesinde önemli bir adım da Alman vatandaşlığına geçiş aşamasında yaşanmıştır. Yabancılar Yasası'nın meclis tarafından kabulü tüm Türkiyeliler için vatandaşlığa geçiş sürecini hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır. Vatandaşlığa sahip olmak bir "milletin" parçası olmak anlamına gelmez, aynı zamanda kişiler bir parçası oldukları "milliyet"lerinin vatandaş olarak üyesi olmak durumunda da değildir. Türkiyelilerin Alman vatandaşlığına geçiş sürecinde de bu durum geçerlidir.

Yabancılar Yasası'nın Almanya vatandaşı olmayan fakat orada ikamet etmekte olan emekçiler ve onların çocukları için neler getirdiği daha önce kısaca belirtilmişti. Kaya'nın aktarımına göre, Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerden gelen göçmenlere toplumsal ve medeni haklar olarak ifade edilen haklar tanınmış fakat göçmenlerin siyasi hakları tanınmamıştır. Söz konusu yasanın kabul olmasıyla beraber Almanya'nın genel olarak "soy"a dayalı olan vatandaşlık ilkesinin, "toprak ilkeleri" doğrultusunda değiştirmesine olanak tanınmıştır. Böylelikle Almanya'da doğan ve göçmen kökenli ebeveynlere sahip olan çocukların vatandaşlığa kabulü kolaylaştırılmıştır. Aynı zamanda yetişkin göçmenlerin de vatandaşlığa kabulü daha basit bir hal almıştır. Böylelikle vatandaşlığa geçişten önce Alman resmi makamlarınca kullanılan Gaestararbeiter, Auslaender, Mitburger (konuk işçi, yabancı, ülke sakini) gibi kavramlar en azından yasal olarak değişime uğramıştır. Vatandaşlığa geçiş süreci ile birlikte medeni, sosyal ve kültürel hakların yanı sıra siyasal haklara sahip olmak da mümkün olmuştur (Kaya, 2009: 264-269). Yine de tüm bu haklara sahip olmak, yeni vatandaşların kamusal alana vatandaşlıkla birlikte adapte olması sonucunu doğurmayabilir. Ayrıca yeni vatandaşlar, resmiyette olmasalar da sosyal hayatta yukarıdaki sıfatlarla birlikte anılabilirler (Kaya, 2005: 37). Buna göre vatandaşlık yasasının daha kapsayıcı bir şekilde dönüştürülmesi karşılıklı uyum için önemli bir adımdır fakat geçmişten gelen ilişkileri dönüştürebilmek adına yeterli değildir. Bu yüzden dönüşüm, karşılıklı uyum çabası gerektirir.

Ne olursa olsun Alman vatandaşlığına geçiş süreciyle birlikte yabancılık hissi biraz da olsa azalmış olmalıdır. Böylelikle ister istemez yeni ülkeyle olan bağlar

kuvvetlenecektir. Bu süreçle birlikte geriye dönüş düşüncesi şüphesiz ki dönüşüme uğramış, zayıflamış ya da bu düşünce hakkında ara bir form geliştirilmiştir. Ayrıca, vatandaşlık sahibi olmak Almanya'daki Türkiyelilerle edilen sohbetlerden anlaşıldığı gibi, Türkiyelilerde bir güven yaratmıştır. Üyelerin kendi aralarındaki toplantılarda belirttiği gibi, vatandaşlığa geçiş Avrupa Birliği vatandaşlığına sahip olma sonucunu doğurmuştur. Vatandaşlıkla beraber, Almanya'da yaşayan Türkiyeliler, böylelikle Aleviler, bulundukları yerele daha fazla bağlı hissetmiş ve aynı zamanda Avrupalılık bilincini geliştirmiş olabilir. Böylelikle Aleviler bulundukları yerlerde ve Avrupa ülkeleri arasındaki kendi dayanışma ağlarını kuvvetlendirmiş olabilirler.

Alman vatandaşlığına geçmek, Almanya'da ve Avrupa'da avantajlı bir durum olsa da göçmenlerin kültürel aidiyetlerini yok etmez. Yeni ülke vatandaşlığı, göçmen kimliğine yeni bir öge ekleyebilir fakat göçmenle birlikte yeni ülkeye gelen kimliği değiştirmez. Alman vatandaşlığına geçmek isteyen yetişkinler, istisnaları olsa da, Türkiye vatandaşlığından vazgeçmek durumundadır. Türkiye ile bağları oldukça kuvvetli olan Almanya'da yaşayan Türkiyeliler için Almanya vatandaşlığı avantajlı olsa da Türkiye vatandaşlığını yitirmek duygusal sonuçlar doğurabilir. Böylelikle her ne kadar diasporada Türkiye için, Türkiye'ye dair çalışılabiliyor olsa da vatandaşlığın yitimi Türkiye'de olan bitene doğrudan müdahale şansını azaltır.

Türkiye vatandaşlığından Almanya vatandaşlığına geçişte, Türkiye vatandaşlığını kaybetmenin istisnası çifte vatandaşlıktır. Almanya, Türkiyelilerin çifte vatandaşlık hakkına sahip olmasını uygun bulmamaktadır. Bu yüzden çifte vatandaşlık imkanı sınırlandırılmıştır (Abadan-Unat, 2002: 61). Dolayısıyla çifte vatandaşlığa sahip Türkiyeli sayısı oldukça azdır.

LB-AKM'nin Alman vatandaşlığına geçmek konusunda faaliyet yaptığı, diğer kurumlarla birlikte çalıştığı ve aynı zamanda üyelerini bilgilendirme çabasında olduğu aşağıda görülmektedir.

Almanya vatandaşlığına geçme toplantısı. 18 Mayıs 1996 günü Ludwigsburg Barensaal'da gerçekleşen toplantıya İGMetall sendikası ve Yeşiller Partisi II başkanı

ve Milletvekili Cem Özdemir katıldı. Çalı Kuşu Tiyatro grubu adına Halil Daş ve Ludwigsburg AKM Yöneticileri ve kalabalık bir gurupla katıldılar. Bu toplantıda 75 üyemiz ve vatandaşlarımız Alman Vatandaşlığına başvurdular. Bu toplantının sonunda çıkan kararla bundan böyle bu çalışmalar devam etsin. Bu dönemde Alman vatandaşlığına geçenlerin vatandaşlığı elinden alınmadı, bunlar aynı zamanda çifte vatandaş olarak sayılıyordu. 2000 yıllarında çıkan yeni bir yasayla eskilere dokunulmadı ama yenilerin [yenilere] tek taraflı vatandaş olma zorunluğu getirildi (Derneğin arşivinden alınmıştır).

LB-AKM mensupları Almanya'daki Türkiyelilerin kendilerini ifade edebilmek adına önlerinde engel olmadığını bu bağlamda en büyük engelin "yabancı" olmak olduğu iddiasındadır. Bu engeli aşabilmek adına Alman vatandaşlığına geçmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Alman vatandaşlığının doğuracağı hak ve olanaklar şu şekilde ifade edilmiştir:

"-Avrupa Parlamentosuna, Alman Parlamentosuna, Eyalet Meclisine ve belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkına sahip olmak

-Dünyanın birçok ülkesine vize almadan gidebilme

-İstediğiniz mesleği seçme, örneğin devlet memuru, doktor veya eczacı ve bu meslek ile ilgili işyeri açma hakkı

-Bir başka ülkeye sınır dışı edilmeye karşı Alman vatandaşı olmanın sunduğu korunma

-Avrupa Birliği ülkelerinde serbest dolaşım hakkı

-Serbest meslek sahibi olma hakkı". (Dernek arşivinden alınmıştır).

Alman kurumları ve kamuoyuyla ilişkilerin gelişmesi LB-AKM'nin Ludwigsburg'da önemli bir kurum olmasını sağlamıştır. Günümüzde LB-AKM yerel yönetim tarafından tanınan ve bilinen bir örgüttür. Derneğin 20. Yıl kutlamaları kendi içerisinde yapıldığı gibi Almanlarla da bir resepsiyon gerçekleştirilmiştir. Derneğin kendini yerel yönetime tanıtma sürecinin yanı sıra Aleviliğin Almanya'da gitgide daha fazla tanınması Almanlar ve Aleviler arasındaki ilişkileri sıcak kılmaktadır. Yıllar evvelinde Alman yerel yönetimleriyle bir araya gelmek ve ortak etkinlikler gerçekleştirmek zordu. Oysa şimdi derneğin büyümesi ve gelişmesi bu süreci epeyce

farklılaştırmıştır. Öncelikle dernek önemli bir göçmen örgütüdür ve dini özgünlüğü Alman yerel yönetimlerince dikkate alınmaktadır.

Alevilerin Almanya'da görünür hale gelmesinde AABF'nin ve bölge sekreteryalarının iyi çalıştığı vurgulanmaktadır. Bu çalışmaların bir sonucu olarak da Alevi derneklerinin ve LB-AKM'nin yerel yönetimlerce tanınıp bilindiği, zaman zaman iki tarafın ortak faaliyetlerde bulunduğu aktarılmaktadır. Dernek aynı zamanda Alman siyasi partileri ile de iletişim halindedir. Siyasilerle ve eyalet uyum bakanı ile sık sık görüşüldüğü ifade edilmektedir. Sonuç olarak bir Alevi Kültür Merkezi olarak geçirilen 20 yılı aşkın bir süre iki tarafın birbirlerini tanıması ve anlaması sürecini doğurmuştur. Geri dönüş düşüncesinden vazgeçilmesi yeni mekana tutunmayı sağlamıştır.

LB-AKM'nin tüm yaştan birçok insanın rahatlıkla gidip zaman geçirebileceği bir yer olması sosyal yönünün kuvvetliliğine işaret eder. Bu çalışma için dernekte bulunulduğunda birçok farklı yaş grubunun pek çok nedenden ötürü derneğe geldiği gözlemlenmiştir. Saha çalışmasının yapıldığı günlerde dernekte yönetim kurulu üyelerinin olduğu ve derneği gönüllülerin haftalık bir plana göre açık tuttuğu gözlemlenmiştir. Gençlere yönelik semah kursunun yapıldığı ve kadınlar kolu etkinliği olarak bağlama kursu düzenlendiğine şahit olunmuştur. Aynı zamanda mutfağın açık olduğu bir günde yemek yapıldığı ve yemekten edinilen karın derneğe bırakıldığı bilinmektedir. Üstelik yemek yapmak, dernekte etkinlik olduğu günlerde düzeni sağlamak ve ikramlarda bulunmak ve temizlik gibi emek yoğunluklu etkinliklerin gönüllü bir şekilde üyeler tarafından yapıldığı bilinmektedir. Bizzat görülmese de aşağı katında kahvenin bulunduğu ve özellikle orta yaş ve üstü erkeklerin orada sosyalleştiği öğrenilmiştir. Demek ki dernekte günümüzde de kültürün aktarımı için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir ve üyeler derneklerinin iyiliği için emek harcamaktadır. Aynı zamanda "Perşembe Muhabbetleri" adı altında dernek üyelerini ve diğer Alevileri bir araya getiren dini, sosyal ve kültürel konularda paylaşım yapılmasını sağlayan etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinliklerin bir tanesine katılma olanağım olmuştu. Söz konusu etkinliğin yapıldığı zaman "Hızır Ayı" idi ve

bu etkinlikte Aleviler tarafından kutsal addedilen Hızır hakkında sohbetler yapıldı. Özellikle yaşı orta yaş ve üstü insanlar çocukluk anılarını ve Hızır ile ilgili duydukları söylenceleri aktardı. Bu bağlamda bu tür etkinlikler dernekte geleneksel koşullardaki Aleviliğin anımsandığını ve aktarıldığını göstermektedir.

Almanya'daki Alevi örgütlenmelerinin en önemli özelliklerinden biri de kadın ve gençlik örgütlenmelerine sahip olmalarıdır. Alevilerin ve Alevilik hakkında bilgisi olan kişilerin yaygın söylemine göre Alevilikte kadın erkek eşittir. Bu eşitlik "can" olmak ile sağlanır ve Alevi inancında kutsal olarak görülen kadınlar örnek gösterilerek bu eşitliğin sağlaması yapılır. Yine de toplumsal pratiklerde mutlak bir eşitliğin var olduğu söylenemez. Alevi kadınlarının büyük bir çoğunluğunun gündelik hayatlarında ataerkinin etkisinden azade oldukları ileri sürülemez (Okan, 2016: 11-37). Alevi örgütlenmeleri için de durum benzerdir. Pek çok örgütlenmede orta yaşlı ve ileri yaşlı erkeklerin isteyerek ya da istemeyerek baskın oldukları bilinmektedir. Bu metinde de daha önce belirtildiği gibi, LB-AKM'nin de kurucularıyla ve günümüzdeki yöneticileriyle görüşmeler yapıldığında görüşülen kişilerin büyük çoğunluğu erkeklerdi. LB-AKM'de geçmişten günümüze yönetim kurulu üyelerinin ismine bakıldığında bir erkek baskınlığı olduğunu görmekteyiz. Bu eşitsizliği çözebilmek adına derneklerde ve çatı örgütlenmelerinde kadın ve gençlik kolları kurmak suretiyle önlemler alınmıştır.

AABF'de de kadınların ve gençlerin de temsiliyetinin artması için "Almanya Alevi Gençler Birliği" ve "Almanya Alevi Kadınlar Birliği" kurulmuştur. Almanya Alevi Gençler Birliği, 1994 yılında AABF'ye bağlı özerk bir gençlik örgütlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu örgütlenmenin 33.000 üyesi vardır. Temel olarak Aleviliğin yeni nesillere aktarılmayı, uyum konusunda çalışmalar yapmayı ve hak eşitliği için mücadele yürütmeyi amaçlar (Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, 28.07.2016). Bu örgütlenmeye ek olarak 2011 yılında Avrupa çapında yeni bir Alevi gençlik örgütlenmesinin kurulduğunu görmekteyiz. Şu zamana dek Almanya Alevi Gençlik Birliği, Avusturya Alevi Gençler Topluluğu, Britanya Alevi Gençlik Federasyonu, Danimarka Alevi Gençler Birliği, Fransa Alevi Gençler Birliği,

Hollanda Alevi Gençler Birliği ve İsviçre Alevi Gençler Birliği'nin bileşenleri olduğu "Avrupa Alevi Gençler Birliği" 2011 yılında kurulmuştur. Bu birlik, bileşenlerinin sosyal, kültürel ve siyasi kurumlarda söz sahibi olmasını ve Avrupa Parlamentosu'na 2019 yılında birlik adına aday çıkarmayı amaçlar (Avrupa Alevi Gençler Birliği, 28.07.2016). Görünen odur ki Alevi gençler, kimliklerinin Avrupa'daki temsiliyetini daha da artırmayı amaçlamaktadırlar. Almanya Alevi Kadınlar Birliği ise 2001 yılında kurulmuştur (Alevi Kültür Dernekleri, 28.07.2017). Bu örgütlenmelerle birlikte Alevi kurumlarında çokseslilliğin arttığı söylenebilir.

Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi de AABF, AABK ve kurumsallaşmasını oturtabilmiş diğer Alevi dernekleri gibi kadın kolları ve gençlik kollarına sahiptir. Bu kollar hem çoğulculuğu destekler hem de kadınların ve gençlerin dernekler içerisindeki temsiliyetini artırır. Esasında bu derneklerde bu kollar olmaksızın kadınların ve gençlerin temsiliyetinin olmadığını düşünülmemektedir fakat bu kolların temsiliyet bağlamında itici gücü olduğu aşikardır. Orta yaşlı erkeklerin inanç ve kültür konusundaki istek ve ihtiyaçları, Almanya'da doğmuş bir gencin yahut çocuğun istek ve ihtiyaçlarından farklı olacaktır. Üstelik kadınlar özellikle ilk zamanlarda dernek örgütlenmesinde daha çekingen davranmışlardır. Bu çekingenlik Alevi toplumunda kadınların ve erkeklerin tam olarak eşit olmadığını gösterir. Ayrıca derneğin ilk zamanlarında gençler de çok aktif değildirler. Bu çekingenliklerin devamlı olması durumunda dernekler başta amaçladıkları bir ortak nokta olma, göçmenlerin kültürel, sosyal ve dini ihtiyaçlarını karşılama isteklerini gerçekleştiremezlerdi. Kadınlar, çocuklar ve gençler kendilerini dernekten sakındıkları bir durumda dernekte erkek dominasyonu oluşurdu ve derneğin kapısını aralamak birçokları için zorlu olabilirdi. Bu bağlamda birçok derneğin kötü kaderi olan, derneklerin kahvehaneye evrilmesi süreci yaşanabilirdi.

LB-AKM'nin kadın ve gençlik kolları kurulduğu ilk yıllardan beri mevcuttur. Bu anlamda 25.11.1996 tarihinde gerçekleştirilen 1. Genel Kurul'da görev dağılımının yönetim, denetleme, disiplin kurulları ve kadınlar kolu arasında dağıtıldığı dernek arşiv belgelerinden öğrenilmektedir. Kurullara giren insanların sayısı üyelerle

kıyaslandığında elbette anlamlı bir şekilde azdır fakat yine de kadınlar kolunun anlamlılığı ortaya çıkmaktadır. Öyle ki yönetim, denetleme ve disiplin kurullarında toplamda 18 kişi olmasına rağmen bunlardan yalnızca 2'si kadınlardan oluşmaktadır. Üstelik Melahat Yıldıran'ın belirttiği gibi kadınların en azından bir kısmı çekingenlik içerisindeydi. Bu bağlamda kadınlar kolu kurulması kadınlar için kolaylaştırıcı bir özellik taşımıştır.

İç Tüzükten anlaşıldığı gibi kadınlar kolu kendi görev dağılımını kendi yapmaktadır. Kadınlar kolu yıllık çalışma programını belirler, cinsiyet eşitliği için çalışır. Derneğin çalışmalarının kadınlara yönelik olanları kadınlar kolu tarafından yerine getirilmektedir. Gençlik kolu için de aynıları geçerlidir. Gençlik kolu üyeleri kendi aralarında görev dağılımı yapar, çalışma programını belirler, gençlere yönelik sosyal ve kültürel çalışmalar yapılır ve derneğin faaliyetlerinin gençlere yönelik kısmı yerine getirilir. Aynı zamanda diğer gençlik örgütleriyle de dayanışmada bulunurlar.

Derneğin ilk yıllarından günümüze dek geçen sürede bu faaliyetler yapılmaya ve detaylandırılmaya devam etmiştir. Belki derneğin mekansız kaldığı ve hatta üye sayısının görece az olduğu yıllarda bu faaliyetler minimuma inmiştir. Esasında bir mekan sahibi olmanın derneğe ne kadar büyük katkısının olduğu buradan anlaşılmaktadır. Günümüzde dernek 4 katlı bir binaya sahiptir. Derneğin yaklaşık 700 üyesi bulunmaktadır. Derneğin güzel, yakın ve büyük bir mekana sahip olması aslında yalnızca bina sahibi olmanın verdiği bir özgüvene sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Dernekte de gözlemlendiği üzere birçok faaliyet ve gelir kaynağına sahip olmak mekan sahibi olmakla doğru orantılıdır. Öyle ki, yukarıda da belirtildiği gibi derneğin çok amaçlı salonunu kültürel etkinlikler veya çeşitli eğlenceler için kiralamak derneğin önemli bir gelir kaynağıdır. Dernek üyeleriyle yapılan görüşmelerde, fazlaca kişiye yemek çıkarabilecek potansiyele sahip mutfak ve pek çok kişiyi ağırlayabilecek çok amaçlı salon hem gelir kaynağı hem de dayanışma/ kaynaşma mekanı olarak kullanılabilmektedir. Üyelerin de belirttiği üzere bazen kahvaltı vb. etkinliklerle yeni ailelerin de derneğe katılımı sağlanabilmekte ve bu

duruma ek olarak insanların kaynaşması mümkün olabilmektedir. Bu gibi sosyal durumlar toplumsal dayanışmayı artırır ve derneğe gelir sağlar.

Alevi kültür merkezlerinde veya cem evlerinde genellikle mutfak bulunmaktadır. Bu mutfaklarda cenaze yemekleri ve hayır yemekleri gibi hizmetler sunulabilir, yemekler buralarda hazırlanabilir ya da servis edilebilir. Öte yandan LB-AKM'de mutfakta belirli günlerde, üyelere ya da dışarıdan gelenlere yemek çıkarılmaktadır. Bu yemekler üyeler tarafından gönüllü bir şekilde hazırlanmaktadır ve karı derneğe kalacak bir şekilde para karşılığı sunulmaktadır. Ben de dernekte yemek olduğu bir gün yemek yeme imkanı bulmuştum. Mutfakta bir kademek yapan ve yemek sunan bir kadıınla küçük bir konuşma yapma olanağım olmuştu. Bu konuşmada kadının mutfakta gönüllü olarak çalıştığı ve bunu derneğin yararı için yaptığını öğrenmiştim. Bu kişiler, emeklerini ücret karşılığı olmadan dernek yararına kullanmakta, böylelikle derneğe maddi manevi katkı sağlamaktadırlar. Yemek günleri, üyelerce de bilinmektedir ve konuşulan kişiler insanların burada yemek yemeği tercih ettiklerini aktarmaktadırlar. Böylelikle rahatlıkla anlaşılabilir ki, dernek aynı zamanda bir sosyalleşme kurumudur. Aynı zamanda kermes vs. düzenlendiğinde üyeler evlerinde yemek yapıp getirmekte ve bu yiyeceklerin satışından kazanılan kar, derneğe bırakılmaktadır.

Sosyal dayanışmanın sonuçları yalnızca derneği ve kent ve çevresindeki Alevilerin kalkınmasına olanak sağlamaz. Aynı zamanda özellikle Türkiye'de desteğe ihtiyacı olan kişi ve kurumların desteklendiği bilinmektedir. Hasan Canpolat ve Ahmet Aslan'la yapılan görüşmelerde Türkiye'den birkaç öğrenciye burs verildiği ve bu faaliyetin genişletilerek sürdürülmek istendiği aktarılmıştır. Aynı zamanda dernek bazı yardım kampanyaları başlatmış ve bazı yardım kampanyalarına dahil olmuştur.

Dernek üyeleri kendi aralarında elektronik iletişim ağı da oluşturmuştur. Anlık mesajlaşma sisteminin olduğu bir elektronik mesajlaşma grubuna ben de dahil edilmiştim. Söz konusu grupta dernek yönetimi tarafından üyelere etkinliklerle ve etkinliklerin ayrıntılarıyla ilgili bilgi verilmekteydi. Böylelikle üyeler arasındaki

iletişimin hızlı bir şekilde sağlandığı görülmektedir. Derneğin güncel faaliyetlerinin incelenebileceği bir sosyal medya platformu da bulunmaktadır (Facebook, 27.08.2017). Saha çalışması bittikten sonra, bu çalışma yapılmaktayken derneğin son faaliyetleri bu sayfadan takip edilmiştir. Bu anlamda yukarıdaki adresin tüm etkinlikleri içermediği bilinse de derneğin etkinlikleri konusunda bir perspektif çizdiği ve kayda değer bir kısmının verisinin girildiği görülmektedir.

Derneğin son zamanlarda yaptığı etkinlikleri anlayabilmek adına yukarıda belirttiğimiz sayfadan yararlanarak ne tür etkinlikler yapıldığı anlaşılmaya çalışıldı. Güncelden geçmişe doğru etkinliklere göz atıldığında, yapılan etkinlikler şu şekilde özetlenebilir: Davul-zurna çalınan ve halaylar kurulan bir piknik düzenlenmiştir. Bu piknik dernek üyeleri arasında iş bölümünün ve dayanışma ruhunun olduğunu, üyelerin sadece Aleviliğin bekası için bir araya gelmediklerini, aynı zamanda dostluk, arkadaşlık çerçevesinde isteyerek bir araya gelindiğinin bir örneğidir.

Bu araştırma kapsamında derneğin güncel etkinliklerinden en çok ilgi çekici olanının "Yedi yaşından büyük çocuklara yönelik cem erkanı" yönetilmesi olduğu söylenebilir. Sayfada, yürütülecek cem töreninde Almanca ve Türkçe konuşulacağı belirtilmiştir. Bu durumu yakından okumak gerekmektedir. Demek ki, cem erkanının çocuklara yönelik olması sağlanmıştır. Belki de çocukların halihazırda sıkça yapılmayan cem erkanına katılımının Aleviliği aktarabilmek için sınırlı kalabileceğini düşünmüş olabilirler. Ayrıca bu cemler geleneksel olarak Perşembe aksamları gerçekleşmektedir. Her ne kadar üyeler dernekte gerçekleştirilen cemlere çoluk çocuk her yaş grubundan insanların katıldığını söyleseler de, küçük çocuklar için geç bir vakit sayılabilecek bu cemlere çocukların katılımı belki de sınırlıdır. Hem en nihayetinde cemler herkese açık etkinlikler olsa da yetişkinlere yöneliktirler. Çocukların anlayabileceği bir şekilde olsun diye özellikle özen gösterilmez. Bu yeni formatta ise belirtildiği gibi, çocuklara yönelik bir etkinlik söz konusudur. Çocuklar kendi yaş grupları arasında muhtemelen daha rahat hissedecek ve kendilerini ibadetin daha çok içerisinde bulabileceklerdir. Bu yüzden de böyle bir etkinlik ilk değildir, Avrupa'da daha önce de gerçekleştirilmiştir (Avusturya Alevi İnanç Toplumu,

26.07.2017). Yine de görece özgün bir uygulama olduğu söylenebilir. Böylece anlaşılabilir ki cemler de Aleviliğin çok önemli bir olayı olarak, çocuklara öğretilmekte, yeni mekanda yeni şartlarda Aleviliğin aktarımı koşullara uygun bir şekilde değişebilmektedir. Üstelik cemlerin Türkçe ve Almanca dillerinde yürütülmesi koşulların özgünlüğünün farkına varıldığı ve Aleviliğin aktarım dilinin geleneksel dilleri olan Türkçe, Kürtçe, Arapça ve Zazaca'dan daha geniş bir coğrafyaya yayıldığı söylenebilir. Rahatça öngörülebileceği gibi, Alevi toplumunun yaşadığı ve yaşamaya devam edeceği ülkelerde, o ülkelerin yerel dillerinde de Alevilik aktarılmaktadır ve gelecekte de yeni dillerinde Alevilik çok daha yaygın bir şekilde aktarılacaktır.

Aleviliğin Alevi olmayan kesimlere tanıtılması sosyal ilişkilerin geliştirilmesiyle mümkün olabilmektedir. Kentin önemli festivallerinden olan Marktplatzfest'te dernek stant açıp hem derneği tanıtıp hem de geleneksel yiyeceklerin kent sakinlerine sunulduğu bir etkinlik planlanmıştır. Böylelikle hem dernek tanıtılmakta hem de derneğin kentin kültürel bir parçası olduğu gösterilmektedir. Böylelikle derneğin Alman sosyal yaşantısında kendi değerleriyle boy gösterdiği anlaşılır. Ayrıca bu festival için yapılan çalışmaların kolektifliği yine bir dayanışma örneğidir. Gençlik faaliyetlerine katılınmakta ve diğer Alevi gençleriyle dayanışma içerisinde olunmakta, insanlar birbirleriyle dayanışma içerisine girmekte ve ortak çalışmalar yapılmaktadır. Kuzey Ren-Vestfalya Alevi Gençler Birliği etkinliği olan 1. Alevi Gençlik Festivali'ne de katılım gösterilmiştir. Anneler gününde örneğin davul-zurna, canlı müzik, çocuklardan annelere şiirler, halkoyunları, çeşitli oyunlar gibi etkinliklerin yapıldığı belirtilmiştir. Demek ki böyle eğlenceli etkinlikler de dernekte sürmektedir. Dernek sadece öğretici faaliyetlerin olduğu ve aynı zamanda ibadetin olduğu yerlerden değildir. Gelenek, eğlence alanında da kendisini göstermektedir. Panel olarak yakın tarih de anlaşılmaktadır. Örneğin Dersim Katliamı da panellerle anılmıştır.

LB-AKM'nin gençlik yapılanmasının bir yardım kampanyası için kahvaltı düzenlemesi Alevi kolektivizminin önemli bir örneğidir. Aynı zamanda Türkiye'de bir cemevine yardım için kahvaltı etkinliği düzenlemesi gibi etkinlikler önemlidir.

Kadınlar kolu bot ve mont kampanyası düzenlemiştir. Sonuç itibariyle akademisyenlerin, bilim insanlarının, vs. olduğu birçok panel düzenlemiş bir kısmı örnek olarak verilebilse dahi, bir kısmını vermek mümkün olmamıştır. Ayrıca gençlik kollarının kendi aralarında muhabbet etkinliklerinin olduğu görülmüştür. Bu etkinlikler önemlidir çünkü gençler bu etkinliklerle bir araya gelmektedir. Söz konusu etkinliklerle kaygıları, gündelik öncelikleri, bilgi birikimleri bir önceki jenerasyondan farklı olan gençlerin bir araya gelmeleri mümkün olmaktadır. Zaten gençlerin dernekte ve federasyonda kendi yapılanmaları vardır. Dolayısıyla toplantılarını yalnızca kendi aralarındaki faaliyetler olarak adlandırmak yeterli değildir. Ayrıca gençlik kollarının ve kadın kollarının yönetim kurullarında temsilcisinin olması bu kolların dernekteki temsilinin sadece kendi arasında olmadığını da göstermektedir.

Cemlerin genellikle kişilerin kendi dillerinde gerçekleştiğini belirtilmişti. Yine de ortak dilin Türkçe olduğunu, aksi de mümkün olmakla beraber çoğunlukla Türkçe ibadet edildiği söylenmişti. Yine defalarca belirtildiği gibi Aleviler, pek çok dilde konuşmakta, farklı farklı anadillere sahiptir. Dolayısıyla cemler de çeşitli dillerde gerçekleştirilebilmektedir. Fakat gerek küreselleşmenin etkisiyle, gerekse devlet politikalarından çekinmek ya da başka nedenlerle anadilin aktarımı kısıtlı olmuştur. Ayrıca yeni jenerasyonlar o zamanın hakim dilini ana dilinden daha rahat bir biçimde konuşuyor halde olabilirler. Bu yüzden ibadetler genelde Türkçe gerçekleştiriliyor denebilir. Fakat Aleviler aynı dili konuştukları sürece ibadetlerini ana dillerinde sürdürebilirler. LB-AKM'de de çocuklara yönelik Almanca'yı da içeren cem ibadeti gibi, Zazaca'nın çoğunlukla konuşulduğu bir Muharrem Cemi de 15.10. 2016 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Derneğin sayfasından bu bilgiye ulaşılabilir. Demek ki ortak dil genelde kullanılmaktadır fakat bu, dernekte tek bir dil konuşulduğu anlamına gelmemektedir. Dernekte başka diller de konuşulmaktadır ve bu dillerde de ibadet edebilecek insanlar bulunmaktadır. Zazaca diline daha hakim olan birinci ve ikinci jenerasyonlar biraz da geçmişi uyandırma isteğinin de katkısıyla Zazaca ibadet ederken, Almanca'ya muhtemelen diğer dillerinden daha hakim olan/olacak yeni jenerasyonlar için, belki Aleviliğin geleceğine dair bir öngörü olarak belki de çocukların Almanca ibadeti daha rahat kavrayacağı düşünülerek Almanca ibadet

yapılmaya başlanmıştır. Demek ki yeni jenerasyonların sahip olduğu yeni kimlik özellikleri de derneğe yansıyacaktır.

Kurumun çocuklara da ayrıca değer verdiği anlaşılmaktadır. Etkinliklerinden anladığımız ve aynı zamanda üyelerin de aktardığı kadarıyla dernekte çocukların katılımına ve derneğin çocuklar için cazip bir mekan olmasını sağlamanın amaçlandığı fark edilebilir. Bu amaçlar doğrultusunda dernekte panel ve konferans gibi etkinliklerin olduğu günlerde, çocuklara bir nevi bakım sağlanmasının planlandığı üyelerce belirtilmiştir. Böylelikle küçük çocuklar yaşlarına uygun etkinliklerle meşgul olacak ve aynı zamanda ebeveynleri kültürel etkinlikleri takip etmek konusunda sıkıntı yaşamayacaklardı. Ayrıca derneğin etkinliklerinden epeyce ilgi çekici olan "Çocuklarla Dayanışma Gecesi" düzenlenmiştir. Buna göre kuruma ait bir çocuk odası yapılmıştır ve bunun kutlaması yapılacaktır. Dernek, çocuklara yönelik çalışma yapmaktadır, aksi halde kurum çocuklar için sıkıcı bir yer olarak algılanabilir ve çocuklar oraya gitmek istemeyebilir. Bu durum da Aleviliğin Almanya'daki varlığını şimdilik engellemez ama aktarımını doğrudan etkileyebilir. Bu anlamda tüm bu özel etkinlikler ve çabalar oldukça önemlidir.

Derneğin 25.07.2017'den 27.01.2017'ye kadar yaptığı etkinlikler Facebook sayfasından öğrenilmiştir fakat buraya yansıtılanlar bu zaman içerisinde en çok dikkat çekenlerdir. Bu etkinlikleri bir sosyal paylaşım platformundan öğreniyor olmak iletişim çağının getirilerine derneğin de uyum sağladığı görülmüştür. Bu anlamda dernek için bir "app" çıkarılması uyumun bir göstergesidir. Esasında teknolojinin gelişimi bir anlamda iletişimin devamlılığına ve daha rahat bir şekilde sürdürülmesine olanak sağlamıştır.

Derneğin internet sitesinden edinilen bilgiye göre mevcut durumda verdiği kurslar şunlardır: Bağlama kursu, kadınlara özel bağlama kursu, yetişkinler için halk oyunları, semah, çocuklar için halk oyunları, Zazaca kursu, tiyatro kursu, gitar kursu, İngilizce kursu, koro çalışması, Türk Sanat Müziği fasıl korosu kurslarının

düzenlendiği görülmektedir (Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi, 25.07.2017). Demek ki bazı kurslar en temelinden beri aynıdır. Ayrıca derneğin internet sitesinde ilan edilmese de gelecek yıl Almanca kursunun yapılacağı bilgisi de derneğin toplu konuşma programında ilan edilmiştir. Aynı zamanda yine derneğin internet sitesinde belirtilmese de aynı platformda, bir okuma yazma kursunun daha başlatılacağı duyurulmuştur. Böylelikle anlaşılabilir ki esasında aynı problemler ve eksiklikler bir şekilde devam etmektedir ama çözüm bulunması için de çalışılmaktadır. Bu doğrultuda yıllar geçtikçe bu kursların farklılaşması ihtiyaçların dallanıp budaklandığını gösterir. Başlangıçta okuma yazma ve Almanca öğrenmek, aynı zamanda da Aleviliğin yaşanması ve aktarılması için gerekli olan etkinlikler yapılmaktadır ancak çağın koşullarının değişmesi yeni etkinliklerin de yapılmasına yol açmıştır. Örneğin Zazaca'nın geleceği yeni jenerasyonun bu dili bilmesine bağlıdır fakat bu dil ekstra çaba gösterilmediği durumlarda aktarılamayabilir. Halbuki ilk kuruluş yıllarında dernekte aktif olan kişilerden ana dili bu dil olanlar dili zaten bilmekteydi fakat geçen yıllarda bu ihtiyaç doğmuş, bu kurslar açılmıştır. İngilizce kursu da bunun için geçerlidir. İlk jenerasyonların önceliği Almanca'ydı ve İngilizce'ye ihtiyaç duymuyorlardı. Ancak sosyo-ekonomik ve belki de sınıfsal şartları değişmekte olan yeni jenerasyonun kültürel çeşitliliğe çok daha fazla ihtiyacı olduğunu gözlemleyebiliriz. Bu anlamda koşulların gereği olarak Avrupa toplumuyla çok daha yakınlaşmak ve dillerini daha iyi öğrenmek gerekir. Ayrıca Türkiye'den getirilen köklerin daha iyi öğrenilmesi ve hayata geçirilmesi de oldukça önemlidir. Yine de belirtilmesi gerekir ki sözü edilen kurslar, dernekte yapılan tek faaliyet değildir. Konferanslar, paneller, yaratılan tartışma imkanları, ibadetler, gençlik kolu ve kadınlar kolunun kendilerine özgü faaliyetleri, eğlence faaliyetleri ve salonun zaman zaman başka kurumların hizmetine sunulması gibi faaliyetler derneğin genel geçer faaliyetlerindendir.

LB-AKM, 2014 yılında Türkçe ve Almanca dillerinde bir tüzük hazırlamıştır. Yayımlanan bu tüzüğün AABF tüzüğüyle de paralellikler ve benzerlikler gösterdiği görülmüştür. Bu anlamda AABF'nin çatı örgütü olma durumu derneğin tüzüğünde de görülmektedir. Bu tüzükte temel olarak, derneklerin tüzüklerinde bulunması gereken

derneğin nitelikleri, amaçları ve organlarını belirten maddeler vardır. Buna göre derneğin adı, yerleşim yeri, faaliyet yılı ve çalışma alanı belirtilmiştir. Ayrıca derneğin amaç ve hedefleri, kamuya yararlılık ilkesine uygunluğu, üyelik ve üyeliğin sonlandırılması hakkındaki kurallarını, aidat, organlar, genel kurul, olağanüstü genel kurul, yönetim kurulu, mali durum, denetleme kurulu, disiplin kurulu, bilim ve araştırma kurulu, kadınlar kolu, gençlik kolu, inanç kurulu, organların feshi, delegeler, tüzük değişikliği, derneğin feshi üzerinedir. Bu tüzük bağlamında açıkça belirlenmemiş konularda ise Alman Medeni Kanunu'nun ilkelerinin geçerli olduğu belirtilmektedir.

Tüzük, tez çalışmasının ekseni bağlamında incelendiğinde bu çalışmada tespit edilen ve üyelerden öğrenilen öncelik ve hassasiyetlerin tüzükte belirtildiği görülmektedir. Bu da önemli ve çarpıcı bir veridir. Çok özetle tüzüğün amaç ve hedef kısımlarına bakıldığında derneğin üyelerinin dini, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi yönünde faaliyet gösterdiğini vurguladığı görülmektedir. Aynı zamanda Alevilerin dini inancını ve Alevi kültürünü kaybetmeden Alman anayasası çerçevesinde koruduğu belirtilir.

Tüzüğe göre dernek, Alevi-Bektaşi kültürünün yaymaya temsil etmeye ve tanıtma konusunda misyon üstlenir ve Aleviliğin Alman okullarında okutulması için çabalar. Kültürel faaliyetlerin ve Alevi öğretisini yayan ve öğreten faaliyetlerin yapılmasını ve desteklenmesini sağlar. Alevilikle ilgili yayınların da olduğu kütüphanelerin yapılmasını destekler. "LB-AKM Aleviliği, sadece bir inanç olarak görmez. Aleviliği, inanç, kültür ve bir yaşam felsefe olarak tanımlar. LB-AKM'i Alevi inancının temel öğretilerinde kullanılan Bağlama ve Semah kursları düzenler ve geliştirir."

LB-AKM çocuk ve gençlerinin Alevi-Bektaşi inanç, öğreti ve kültürünü kapsayan çağdaş bir eğitim almasını ister. Bu anlamda çocuk ve gençlerin temel haklarını destekler.

"Yine aynı zamanda LB-AKM, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin özgürlükçü demokratik temel düzenini ve yasalarını, evrensel insan haklarına ters düşmedikleri sürece kabul eder. LB-AKM, insan onurunun dokunulmazlığını koşulsuz kabul eder. LB-AKM, düşünce özgürlüğü ve devletin inançlar karşısındaki kesin tarafsızlığıyla sağlanan kapsamlı inanç özgürlüğünün varlığını onaylar ve kabul eder."

Aynı zamanda LB-AKM kültürel çeşitliliği zenginlik olarak görür. Üyelerinin kimlik çeşitliliğinin bir arada, eşit bir şekilde yaşamasına destek verir ve dernekte de bunu destekler. Her türlü ayrımcılığa karşıdır ve insan hakları için çalışan kişi, kurum ve kuruluşların yanında yer alır. Zor durumda olan kişilere karşı yardım faaliyetlerini destekler. Kurum, partilerüstü bir kuruluştur. AABF ve ona bağlı örgütlenmelerin üyesidir. Başka siyasi bir örgütün üyesi değildir. Aynı zamanda kendini "ilerici, demokrat, insancıl ve hayırsever bir inanç ve kültür topluluğu" olarak tanımlar. Sonuç olarak LB-AKM, Vergiler Kanunu'nda "Vergi indirimine tabi faaliyetler" kısmına uygun bir durumdadır. Görüşülen üyelerin belirttiği gibi bir dernek olmak, kamu hizmeti vermek Alman yasalarında dini bir örgüt olarak değil kültür merkezi olarak anılmak anlamına gelmektedir.

2014 yılında düzenlenen dernek tüzüğü ile 1998 yılında yazılan tüzük-basitçe karşılaştırıldığında arada geçen 16 yılın derneğin sürecinde nasıl değişimler yarattığını görmek mümkün olacaktır. Öncelikle 2014 yılında yazılan tüzük daha geniştir, görünümü, yazım şekli dahi daha profesyonel görünmektedir. Buna göre esasında bazı şeylerin çok fazla temel olduğunu fakat 1998'de kuruluş amacının çok daha ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı görülmüştür. Bu çok anlamlı bir durumdur. Kuruluş amacı, yeni tüzükte de ifade edilmiş olsa da, eski tüzükte ve yeni tüzükte zamanın ruhunun etkilerini görmek mümkündür. Buna göre 1998'de hazırlanan tüzük, derneğin kendini daha fazla tanıtmasının, daha iyi açıklamasının gerektiği yıllardır ve buna göre hazırlanmıştır. 2014 yılında ise Almanya'da Alevilik kurumsallaşmış ve aynı zamanda ülkede etkili bir örgütlenme haline gelmiştir. Üstelik Alevi kurumları Alman kurumlarıyla işbirliği halindedir. Ludwigsburg yerelinde de durum böyledir. Söz konusu şartlar altında daha özgüvenli ve daha profesyonel, ayrıca diğer kurumlarla

işbirliğine giren, araştırmaları ve araştırmacıları destekleyen, evrensel değerlere daha çok atıf yapan bir tüzük imzalanmıştır. Aleviler genellikle ayrımcılığa karşı durmuşlar ve evrensel etik değerlere bağlı olmaya özen göstermişlerdir. Bu tutumları derneğin içe kapanıklığını çözmüş, ona evrensel bir pencere açmıştır. 1998 yılında yayımlanan tüzükte merkezin örgütlenme ilkelerinden bahsedilmiş ve özellikle merkezin temel organları detaylı tanıtılmıştır. Zaten derneğin ilk yıllarındaki kadın ve gençlik kollarına dair temel bilgiler bu tüzükten alınmıştı. İki tüzük birbirleriyle karşılaştırıldığında dikkat çekici bir unsur daha gözlemlenir. Buna göre 1998 yılında derneğin temel organları arasında "İnanç Kurulu" yokken, yeni tüzükte vardır. Buna göre inanç kurulu dede ve analardan oluşmaktadır. Böylelikle analaın dedelerle eşit bir biçimde kurulda temsil edildiğini ve sistemin ataerkillik üzerinden yürümediği anlaşılır. Buna göre inanç kurulu dernek üyelerinin inanca dair ihtiyaçlarını karşılar ve bu anlamda çalışmalar yürütür. Böylelikle iç tüzükle beraber derneğin temel organları, derneğin sınırları, ne olduğu ne olmadığı, faaliyetleri bu şekilde ifade edilmiştir. Demek ki, temel nitelikler, istek ve amaçlar en başından bilinmekte fakat yıllar geçtikçe durum detaylandırılmakta, kurumsallaştırılma artırılmaktadır. 2014 tarihinde düzenlenen tüzükte de gençlik ve kadın kollarından bahsedilmiştir. Geçen yıllar arasında tüzük, görev tanımı bağlamında pek fazla bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Yine diğer organlarda da çok ciddi bir değişimin olmadığı gözlemlenmiştir. Demek ki yeni tüzükte değişimler, detaylandırmalar, çağa ve koşullara uygunluk bağlamında değişiklikler olmuştur ama bir dernek olmanın da getirdiği resmi gerekliliklerden dolayı organların tanımında ve işbölümünde çok ciddi değişiklikler olmamıştır. İnanç kurulu ise buna dahil değildir.

Dernek Alman ve Türkiye kamuoyu ile yakından ilişkiler içerisindedir. Derneğin aynı zamanda sınırlı bir şekilde de olsa inanç temsilcilerinin bir araya geldiği çeşitli toplantılarda diğer Türkiye menşeili topluluklarla da beraber olduğu görülür. Yine de bu ilişki sınırlı bir ilişkidir. Sünni İslam'ı temsil eden diğer örgütlenmelerin DİTİB'e ya da diğer topluluklara bağlı olduğu görüşmeciler tarafından ifade edilmiştir. Bu topluluklarla LB-AKM'nin oldukça sınırlı bir ilişkisinin olduğu belirtilmiştir. Türkiyelilerin bir araya geldiği organizasyonlarda, aynı zamanda çeşitli inançların

önderlerinin bir araya geldiği toplantılarda beraber oldukları gözlemlenebilir fakat bu birlikteliğin, dostluk ve beraber iş yapma anlamına geldiği söylenemez. Öyle ki, Türkiye'den getirilen çeşitli önyargılar ve anlaşmazlıklar, en azından karşılıklı soğuk olma hali, Almanya'da da vücut bulmaktadır.

Derneğin bu denli kalıcı ve etkili olacağı başlangıçta belki de kurucuları tarafından dahi tahayyül edilememişti. Zira derneğin kurulmasının düşünüldüğü yıllarda pek çokları için geri dönüş ihtimali söz konusuydu. Geçicilik duygusundan kurtulmak da derneklerin gittikçe köklerinin kuvvetlenmesini sağlamıştır. Dönüş düşüncesinden sıyrılmak Alevilerin Almanya'daki Alevi örgütlenmelerine daha fazla katkıda bulunması ile sonuçlanmıştır. Bireysel geri dönüşler gerçekleştirilse dahi Ludwigsburg'da bir Alevi cemaatinin varlığı devamlı olacak gibi görünmektedir. Yıllar geçtikçe karşılıklı uyum daha fazla artacaktır. İkinci, üçüncü, dördüncü ve sonraki Alevi jenerasyonu Almanya'da doğmaktadır. Bu kuşağın gerçekliği göçmen kökenli bir aileden gelmek fakat ailesinden farklı bir ülkede doğmuş olmaktır. Bu durum Alevi örgütlenmesinin Almanya'da yadsınamaz ve yıllar içerisinde gitgide daha yerel, daha Almanyalı bir gerçeklik olmasını sağlayacaktır.

2.3. Farklılıklar ve Gerilimler

Kırsalda kapalı kültürlerde yaşayan Alevilik, daha türdeş ritüel ve geleneklere sahiptir. Davranış kalıpları birbirine yakındır ve moral değerleri benzerlik gösterir. Alevi örgütlerinde kapalı kültürlerde doğan insanların bu yüzden daha yakın oldukları söylenebilir. Gerçi kişiler Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelmişlerdir; dolayısıyla farklı ritüel ve alışkanlıklara sahiptirler. Ancak bir arada yaşamaya başladıklarında bu farklılıklar azalmış, kapalı bir kültürel dayanışma ortaya çıkmıştır. Bu tür Alevi topluluklarında etkileşim içinde oldukları çevreler de ortaktır, dolayısıyla farklılıktan çok benzerliğe yatkındırlar.

Şüphesiz ki Aleviliğin temel değerleri ortaktır ancak değerlerin algılanma ve yaşanmasında insanların yaşam tarzları etkili olmaktadır. Kişiler ortak değerleri kendilerine göre yorumlamaktadır. Ancak insanların yaşadığı koşullar ortak olunca yorumları da ortak olmakta ve böylece ortak bir Alevi yaşantısı doğmaktadır.

Alevi derneklerinde gerilimini artıran konuların başında kuşkusuz siyaset gelmektedir. Derneğin ilk yıllarında Türk Aleviler ve Kürt Aleviler arasında çeşitli gerilimler olduğu belirtilmektedir. Bu tartışmaların milliyetçilikle ve o dönemin siyasi koşullarıyla alakası olduğu söylenebilir. Bu anlamda Tahtacı Alevilerden olan Aydınlı grubun derneğin kuruluş çalışmasından çekildiği aktarılmaktadır. LB-AKM'de Zaza, Kürt ve Türk Aleviler örgütlüdür. Günümüzde dernekte milliyetçi bir gerilimden bahsedilmediği gibi üyelerin Aleviliğe "hizmet" için dayanışma içinde çalıştığı vurgulanmaktadır.

Alevi kimliği çatısı altında toplanmak, sonrasında da derneği geliştirmek kaygısı LB-AKM'nin kurucularının ve üyelerinin en önemli hedefleriydi. Bu anlamda ideolojik gerilimlerin sona ermesi, en azından ötekileştirici bir hal almaması gerektiği düşünülmekteydi. Sağduyunun ve farkındalığın artması ile insanlar kendilerini birleştiren ortak değerler altında toplanabilmişlerdir. Nihayetinde bir Alevi Kültür Merkezi kurmak niyetiyle çıkılan yolda üye sayısı artırılmış, kurumsallaşma geliştirilmiş ve dayanışma ağı güçlendirilmiştir.

Dernek üyeleri derneğin kurulduğu yıllarda yoğun tartışmalar yaşamışlardır. Aynı zamanda dernekler Alevilik tarihinde daha önce hiç yaşanmamış bir şekilde kurumsallaşma sürecine girmiştir. LB-AKM de bu anlamda deneyimden yoksundur. Örgütlenme sürecindeki anlaşmazlıklar ve acemilikler anlaşılabilir durumlardır. En nihayetinde Alevi derneklerinin üyeleri çeşitlilik içermektedir ve esasında Alevi dernekleri de birbirlerinden farklı kurumlardır. Birçok değişik siyasi fikre ve farklı değerlere sahip insanlar derneklere gitmektedir. Bu derneklere sadece dini amaçlı

katılım gösterenler de vardır. Sonuç itibariyle dernekler kapsayıcı özellik göstermekte, böylelikle kimi farklılıklara sahip kişiler dernek çatısı altında buluşabilmektedir.

Ahmet Nuri Doğan'a göre (yaş 60, Ludwigsburg, 08.02.2016) böyle kurumlarda tam bir düşünce birliği olamaz fakat önemli olan o düşünce farklılıklarını harmanlayıp ortak noktada birleştirmektir. Kurumun büyümesi birçok görüşten kişinin, birçok farklı düşüncenin kuruma girmesi anlamına gelmektedir. Bu durum zaman zaman çeşitli konularda tartışmalar yaşanmasına neden olabilir. Ancak önemli olan bu olumsuzlukların derneğe zarar vermesinin önlenmesidir. Bu farklılıkların yönetilmesi gerekir ve bu da birikimli yöneticilerle olur. Alevilik; solculuk, devrimcilik olmadan da vardı. Dolayısıyla Aleviliğin etik değerleri herkesi birleştirebilir.

Türkiye siyasetinin, Türkiye'den getirilen bilinçaltının ve milliyetçiliğin yarattığı gerilimi anlayabilmek için derneğin ilk yıllarında yaşanan bir tartışmayı incelemek gerekir. Görüşülen üyelerin aktardığına göre dernekte Atatürk portresi ya da Türk Bayrağı bulunup bulunmayacağı konusunda fikir ayrılığı yaşanmıştır. Bazı Alevi derneklerinde Atatürk portresinin ve Türk bayrağının bulunduruluyor olması LB-AKM üyelerinin bazılarının da benzer bir talepte bulunmasına neden olmuştur. Aynı öneri derneğe de yapılmış, öneri genel kurula gitmiş fakat oylamada "Bizim Atatürk yahut Türk bayrağıyla bir sıkıntımız yok, lakin derneğimizde bu simgeleri kullanmamalıyız" görüşü ağır basmıştır. Görüşülen kişilere göre mesele tartışılmış fakat ciddi bir problem haline gelmemiştir.

Etnik farklılıkların Aleviler arasında fark yaratmaması gerekmektedir. Alevilik, inancın özü gereği bu tür ayrıştırıcı farklılıklara mahal vermemektedir. Herkesin etnik kökenini kabullenir ve bunu tartışma yahut ayrışma meselesi yapmaz. Çalışma kapsamında, dernekte görüşülen kişilere kendilerini etnik olarak tanımlamaları rica edildiğinde kişilerin kendilerini çok da keskin etnik çizgilerle tanımlamadıkları fark edilmiştir. Araştırma sırasında dernek üyeleri etnik kökene vurguya gerek duymadığını dillendirdiler. Kendilerini etnik olarak değil inanç ve memleket üzerinden tanımlamaya özen göstermektedirler.

Dernekte en çok tartışılan diğer konular da hemşehricilik ve aşiretçiliktir. Hemşehricilik, aynı memleketten olan insanların göç süreci sonunda kurduğu bir ilişki biçimidir. Geçmişte aynı mekanda yaşamak, benzer kültürel özellikle göstermek gibi durumlar sonucunda ortaklıklar ve benzerlikler ön plana çıkarılmaktadır. Zaten hemşehricilik; yeni mekanda hemşehrilerin birbirini koruyup kollaması, birbirlerini desteklemesi olarak tanımlanabilir (Kurtoğlu, 2004: 148-149). Öz mekanlarında kalsalardı belki de birbirlerine bu denli sahip çıkma ihtiyacı hissetmeyecek kişiler, yurtdışı koşullarında tarihi, kültürel, sosyal yakınlıklarının olduğu hemşehrileri ile dayanışma içerisine girebilirler. Kültürel ortaklıklar, ortak tanışlar ve yaşanmışlıklar kişiyi içinde olduğu yeni atmosferin yıkıcılığından korur. Bu anlamda göçün olumsuzlukları hemşehricilik gibi toplumsal ağların da yardımıyla daha kolaylıkla aşılabilir. Söz konusu dayanışma grubun kendi içerisine kapanmasına ya da daha büyük gruplar içerisinde de bir arada olmayı tercih etmesine neden olabilir. Bu arada dayanışma hemşehrilerin oluşturduğu grup için olumlu bir durum olsa da grup dışında kalanlar tarafından negatif algılanabilir. Aynı hemşehri topluluğundan olmayan kişiler kendilerini dışlanmış ya da ötekileştirilmiş hissedebilirler.

Dernekte Dersimlilerin sayısal olarak çoğunlukta bulunmasının zaman zaman sıkıntıya yol açmakta olduğu görülmektedir. Bu anlamda dernekte hemşehrilerin birbirleriyle daha yakın temasta olduğu belirtilmektedir. Bu anlamda bazen hegemonik durumlara yol açıldığı ve bunun yalnızca sayısal değil bir anlamda sosyolojik olduğu da açıktır. Dernekte çeşitli konuşmalarda memleket vurgusunun yapıldığı zaman zaman tarafımdan da gözlemlenmiştir. Öyle ki dernek dışarıdan bakan gözler tarafından bazen neredeyse Dersimlilerden oluşan bir dernek olarak görülebilir. Bu durum da derneğin algılanma biçimini değiştirebilir. Örneğin ben araştırma için dernekte bulunduğumda Derneğin gerçekten çok büyük bir kısmının Dersimli olduğunu düşünmekteydim. Yaptığım görüşmelerden anladığım da buydu. Görüştüğüm kişilerin de çoğu Dersimliydi. Bu durumda derneğin "memleket verileri" hakkında bilgi verilmesini rica ettiğimde dernek üyelerinin yarısından biraz fazlasının Dersimli olduğunu fark ettim. Elbette bir derneğin üyelerinin yarısından fazlası bir yerden geliyorsa ve diğerleri farklı memleketlerden geliyorsa bu büyük oranda insanın

hemşehri olduğuna delalet eder. Dolayısıyla o memleketin bahsi daha çok geçebilir, o memleketin ki, Dersim gibi kültürel canlılığı fazla olan bir memleketse, oranın özellikleri zaman zaman baskın gelebilir. Bu durum kendini en olağan, en basit durumda bile gösterebilir. Örneğin bir eğlencede, bir bölgenin müzikleri çaldığında sayısal olarak azınlıkta başka bir kentten gelenler kendilerini dışarıda hissedebilirler.

Derneğin yaklaşık olarak yarısını, belki biraz daha fazlasını oluşturduğu söylenen Dersimlilerin de aşiret bağları vardır ve aşiret bağlarının yansımaları dernekte de kendini göstermektedir. Aşiretçilik tıpkı hemşehricilik gibi ortak bağları fazlaca olan toplulukların kendi içerisinde kurduğu bir ilişki biçimidir. Bu anlamda aynı aşirete bağlı olan kişilerin birbirleri ile daha yakın bir ilişki ağına sahip olması diğerleri için dışlanma duygusunun oluşmasına neden olabilir. Dernek bir Alevi derneğidir ve insanlar Alevi kimliğinin birleştirici çatısı altında olmak isterler. Üyeler arasında hemşehrilik ve aşiret bağlarının olması anlaşılabilir bir durumdur. Elbette dernek içinde birlikte bu bağlardan arınmalarını gerektirmez. Ne var ki bu bağlar bazen derneğin bütünlüğüne zarar verebilir. Sonuç olarak LB-AKM'de görüşülen kişiler dernekte hemşehrilerin zaman zaman birbirlerini hemşehrilik ilişkisi üzerinden kolladıklarını öne sürmektedirler. Yine aynı kişiler, dernekte hemşehricilik olduğuna katılmayan kişiler olduğunu da ilave etmektedirler.

LB-AKM üyeleri hemşehricilik ve aşiretçiliğe dikkat çekmektedirler. Örneğin Hüseyin Çam (yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016); derneğin büyük çoğunluğunun Pülümür Kırmızıköprülü olduğuna işaret etmektedir. Bunun bazen olumlu bazen olumsuz yanlarının görüldüğünü dillendirmektedir. Aşiret dokusunun da aşılamadığına vurgu yapmaktadır. Mehmet Şahin de bu görüşlere katılmaktadır. Hatta kuruma gelen bir psikoloğun yaptığı anket çalışmasının sonuçlarına dikkat çekmektedir. Bu ankete göre aşiretçilik anlayışı üyeler arasındaki ilişkiyi bozucu bir özellik göstermektedir. Demek ki ortak özellikleri olan hemşehrilerin ve aynı aşirete mensup kişilerin birbirleriyle fazlaca ilişkisinin bulunması topluluğun ilişkilerini etkilemektedir. Ancak Mehmet Şahin'in (yaş 54, Ludwigsburg, 10.02.2016) görüşüne göre bir sonraki nesil aşiret bağını koparacaktır. Melahat Yıldıran'a (yaş 47,

Ludwigsburg 10.02.2016) göre aşiret sorunu derneğin en önemli zorluklarındandır. Derneğin çatısı altında karşılaştığında insanların birbirine sorduğu ilk soru "Nerelisin?"dir. Sonra ilçe, köy ve kimlerden olduğu, hangi aşirete bağlı olduğu sorulmaktadır. Bu durum ayrımcılığa yol açmaktadır. Oysa dernek üyeleri ortaklığa eğilim göstermelidir.

Derneğin kuruluş ve büyüme sürecinde hemşehri olmak, köylü olmak gibi ilişki biçimleri örgütlenmeyi en azından ilk dönemlerde ciddi olarak artırmıştır. Birbirlerini bilen, birbirlerinin aile kökenlerinden haberdar olan kişiler karşılıklı güven ilişkisini hızlı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Diğer Aleviler için "bizden" duygusuna sahip olan insanlar genellikle aynı kültürel özellikleri ve tarihi geçmişi taşıdıkları için kolay örgütlenmiştir. Elbette hemşehricilik olmasaydı da insanlar Alevi kimliği altında örgütlenebilirlerdi fakat burada belirtilmek istenen; meselenin "daha çabuk" ve "daha kolay" olmasıdır. Bu anlamda hemşehricilik yalnızca göç düşüncesine, sürecine ve sonrasına etki etmemiş, aynı zamanda sonrasında da bir arada kalmayı ve örgütlenmeyi, yaşanılan çevrede Aleviliğin kurumsal olarak bilinmesini sağlamıştır.

Görüşülen kişiler dernekte yaşanan problemlerin tarihsel olarak azaldığını ve genel olarak çözülemeyecek problemler olmadığını söylemektedirler. Son yıllarda Aleviliğin İslamiyet'le olan ilişkisinin Aleviler tarafından tartışılması meselesi de gündeme gelmektedir. Bu durum Almanya'daki Aleviler arasında görüş farklılıkları ve sıkıntılar doğurmakla beraber, Aleviler bu sorunun da sağduyu ile çözülebileceğini düşünmektedirler. Görüşülen kişiler, görüş farklılıklarının Aleviler için bölücü bir mesele olmaması gerektiğini, Alevilerin Aleviliğin selameti için birlik olması gerektiğini düşünmektedirler. Bu anlamda üst kimlik kapsayıcı ve bir arada kalmayı sağlayıcı bir görev görür. Günümüzde Almanya'daki Alevi örgütlenmelerinin kitleleri hızlıca bir araya getirmek konusunda çok başarılı olduğu görülmektedir. Derneklerin ve dernekleri oluşturan kişilerin bireysel farklılıkları düşünüldüğünde bireylerin kişisel tartışmalarının yıkıcılığa dönüşmesi engellenmektedir. Bu anlamda kişiler kendi kişisel değerlerini öncelemektense topluluğun çıkarları doğrultusunda davranmaktadırlar.

2.4. Ortak Değerler

Çalışmanın ve üretimin oldukça önemsendiği bir ülke olan Almanya'da birinci ve ikinci nesil Alevilerin çalışma şartları zorludur. Çalışma şartlarının yanında dil ve uyum sorunu yaşanmaktadır. Gündelik hayatın sarmalında inancı ve kültürü aktarabilmek ancak ailenin ve sınırlılıkları bulunan sosyal çevrenin çabasıyla mümkün olabilir. Bu anlamda Alevilerin Aleviliği herhangi bir kurumsal eğitim almadan, kendi çabasıyla ya da onlara öğretildiği kadarıyla öğrendiği ileri sürülebilir. Aleviliği öz mekanında yaşayan, öğrenen ve dini hassasiyeti yüksek kişiler dışında evinde çocuğuna Alevilik eğitimi verebilecek kişi sayısı oldukça sınırlıdır. Evlerde Aleviliğin aktarımının etik boyutunun ritüel boyutunun önüne geçtiği öne sürülebilir. Bu şartlar altında Almanya'da Alevilik eğitimi verebilmek oldukça anlamlıdır.

Türkiyeli Aleviler çeşitli konularda görüş ayrılıkları yaşasalar da kesinlikle ayrışmadıkları konular da vardır. Bunlar, Aleviliğin temel değerleri, temel hümanist değerler ve bunlara ek olarak Türkiye'de yaşanan kimi olaylara verdikleri tepkidir. Bu olayların içinde Sivas Katliamı ayrı bir öneme sahiptir. Sivas Katliamı Alevi toplumunu derinden sarsmıştır.

2 Temmuz 1993 tarihinde gerçekleşen Sivas Katliamı Alevilerin toplumsal hafızasında önemli bir yer edinmiş, derin bir üzüntü ve dehşetle karşılanmış bir olaydır. Bunlara ek olarak Alevilerin içinde çok ciddi bir öfke ve yalnızlık duygusu doğurduğunu söylemek mümkündür. Alevilerin o döneme kadar Alevi kimlikleri daha pasif kalmaktayken göz göre göre gelen bu katliamın gerçekleşmesi, önlenememesi Alevilerin iyiden iyiye yalnızlık ve dışlanmış hissetmesine neden olmuş, daha sonra bu yalnızlık duygusu Alevi örgütlenmesine yönelimi artırmıştır. LB-AKM üyelerinin sıklıkça üzerinde durduğu gibi Sivas Katliamıyla birlikte Almanya'da Alevi örgütlenmesi oldukça hızlanmış ve oldukça fazla taraftar bulmuştur. Almanya'daki Alevilerin Türkiye'de olan bitene tepki vermesi ve olanlardan etkilenmesi yalnızca

Sivas Katliamı ile sınırlı değildir. Sivas Katliamının ardından gelen Gazi Mahallesi Katliamı da Almanya'da Alevilerin bir araya gelmesini tetiklemiştir.

Almanya'daki Alevilerin dini ve kültürel olarak örgütlenmeye ihtiyaç duymaları dernekleşmek adına önemliydi. Türkiye'de görülen dini ve kültürel baskıya ek olarak Almanya'da da göçmen olmak, Alevileri "her yerin ötekisi" haline getirmiştir. Alevilerin, kırsaldaki ritüelleri ve yaşama şekilleri kente olduğu gibi taşınamazdı. Kültürel ve dini etkinliklerini eskisi gibi büyükçe bir evde ya da doğada gerçekleştirmek Almanya koşullarında pek de mümkün olamayacak bir durumdur.

Yabancı dilli bir coğrafyada yaşıyor olmak da göçmenler için önemli bir sorundur. Yaşanılan ülkenin diline yeterince hakim olmamak, bunun yanı sıra ana dilinde konuşma ihtiyacı kişilerin derneklere katılım amaçlarından önemli bir tanesidir. LB-AKM'de Zazaca, Kürtçe, Türkçe ve Almanca dillerinin konuşulabildiğini görmekteyiz. Özellikle kurucu jenerasyonun zaman zaman Zazaca konuştuğu gözlemlenmiştir. Almanya'da olmak sebebiyle Almanca da konuşma dilleri arasına girmiştir. Gelecekte Almancanın yeni jenerasyonca daha fazla konuşulacağı ileri sürülebilir.

Türkiye'de konuşulan bu üç dilin dernekte aktif olarak kullanılması esasında dernekte bir dil aktarımının olduğunun da göstergesidir. Burada Zazaca'nın aktarımının üzerinde önemle durmak gerekmektedir. Zira Zazaca, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO) tarafından "güvensiz durumda olan diller" kategorisinde yer almaktadır (Bianet, 07.05.2017). Zazaca'nın aktarımının aileler tarafından öncelenmemesi ya da dilin aktarımının kısıtlı olması dilin sınırlı bir şekilde öğrenilmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca Türkiye'de Türkçe dışındaki dillerin konuşulmasına karşı yapılan baskı da dilin aktarımını olumsuz yönde etkilemiştir. Zazaca hakkında yapılan dilsel ve kültürel çalışmaların büyük çoğunluğu Avrupa'da yürütülmüştür. 90'lı yıllardan sonra da bu süreç Türkiye'ye yansımıştır (Keskin, 2011: 239-249).

Dernekte, derneğin üyelerinin bir kısmının ana dili olan Zazaca kursu açılmıştır. Göçmenlerin çocuklarına Kürtçeyi veya çoğunlukla Türkçeyi aktardıkları görülmektedir. Bu anlamda dernekte verilen kurs ana dilinin aktarımının yanı sıra, aktarımı yetersiz bir dilin yeniden uyandırılmasına neden olabilir. Gelecekte ilk jenerasyonlarla sonrakileri birleştirecek dil Almanca olabilir. Almanca konuşulan bir ortamda Almanca eğitim almak ve hayatını bu dille sürdürecek olmak gelecekte ana dilinin öğrenilme isteğini sınırlandırabilir. Günümüzde de yeni jenerasyonun dilleri birbiriyle karıştırarak konuştukları görülmektedir. Alevi cemaati, Türkçe konuşan bir çoğunlukla, Alevilerin yaklaşık üçte birini teşkil eden ve Kurmançi ile Zazaca konuşan topluluklardan oluşan bir azınlığa ayrılır; bu toplulukların tümü, Türkçe ibadet noktasında birleşmektedir (Vorhoff, 2010: 57). Şu an en kapsayıcı dil gibi gözüken Türkçe ilerleyen zamanlarda ibadet üzerindeki hakimiyetini de gelecekte Almancaya karşı kaybedebilir.

2.5. Dernekleşme ve Kültürel Aktarım İsteği

LB-AKM içinde de daha önceden belirtildiği gibi birçok fikir ayrılığı ve tartışma yaşanmıştır. Tüm farklılıklara rağmen Alevi kimliği altında bir arada durmak dernek üyelerinin ve yöneticilerinin temel gayesidir. Dernek kurulurken ve ayakta tutulurken yaşanan sıkıntılara rağmen gösterilen çaba, Alevlerin inanç ve kültür kurumunun yaşanılan yörede olması isteğinde birleştiğini gösterir. LB-AKM özelinde Alevi örgütlenmesini çevredeki Türkiyelilere ve özellikle Alman kurumlarına ve siyasetçilerine duyurmak önemli bir adımdı. Böylelikle Alman kurumlarıyla işbirliği artacak ve yörede, eyalette ve ülkede Alevilerin varlığı geniş kesimler tarafından bilinecekti.

Ali Rıza Aslan'a (yaş 66, Ludwigsburg 07.02.2016) göre; Dersim katliamlar diyarıdır. Aileler yaşanılan acıları belleklerinde taşıdığı için çocuklarını "radikalizm"den uzak tutmak isterler. Ancak Almanya daha özgür bir yerdir. Almanya'da Alevi örgütlenmesine daha sıcak bakılmakta ve desteklenmektedir. Yaşlılar da Almanya'da örgütlenmeye heveslidirler ve olumlu bakmaktadır. Yaşanılan yörede bir Alevi

derneğinin olması bile Alevilere özgüven vermiştir. Derneğin herkese hitap eden sosyal ve kültürel faaliyetlerinin yapılması, ibadetin saklanmadan, kimse karışmadan görünür bir şekilde kurumda yapılabilir olması, bürokratik baskı görmemek, derneği oluşturan kişiler için yeni bir deneyimdir. Yine Ali Rıza Aslan'a göre; derneğe üye olan kişiler ve özellikle de kurucular arasında, başka kültür dernekleri, sendikalar veya siyasi yapılarda deneyimleri olanlar vardır. Bu nedenle örgütlenme deneyimi mevcuttur ve örgüt davranışına yabancılık çekilmez. Örgüt yapı arasındaki gerilimleri gidermenin yollarını da bulmak kolaylaşmıştır. Artık Aleviler "başsız" değildir, kendi güçlerine güvenmektedirler.

Alevi derneklerine en başta sınırlı katkı sunup çok da olumlu bakmayan kişilerin bile düşünceleri zamanla değişmiştir. Hüseyin Çam (yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016), geçmişte Alevi derneği fikrinin de insanlar arasındaki birliği bozan bir yanı olduğunu düşündüğünü aktarır. Ama yıllar geçtikçe Alevilere karşı olanların bu ayrımı zaten yaptığını düşünmeye başladığını belirtir. Ona göre ayrımcılığı hem diğer Türkiyeliler hem de Almanlar yapmaktadır. Önceleri kendisi ve çevresindekiler inanç ve siyasi görüşün kişisel olduğunu düşünüyorlarmış. Ancak kendilerine Alevi olmaları nedeniyle yakıştırılan ithamlardan sonra kaçınılmaz olarak bir taraf olmak gerektiğini kavradıklarını dillendirmektedir.

Böylece başlayan örgütlülük bazı zorlukları da beraberinde getirir. Alevileri bir araya getirmek ve LB-AKM çatısı altında birleştirmek çok fazla çaba gerektirir. Süreci el yordamıyla yürütmek, çevreden görülen desteğin sınırlılığı, maddi kaygılar, Alman diline iyi bir şekilde hakim olmamaktan ötürü kendini Alman kamuoyuna tanıtamamak çekilen en büyük sıkıntılardandır. Ali Rıza Aslan (yaş 66, Ludwigsburg 07.02.2016) bu duruma dikkat çeker. "Almanlar önceleri bizi Türkiye'den gelen diğerleri gibi biliyordu. Onlara anlatmak istiyorduk kendimizi ama dil bilmeden bu çok zor oluyordu. Biz sabah kalkıp namaz kılmayız, Ramazan orucu tutmayız… Bizim inancımızın yasağı yok; iki cemimiz, Muharrem orucumuz var" diye Almanlara anlatma olanağı bulunca şaşırdıklarını ve 90'lı yılların sonuna kadar durumun böyle olduğunu belirtmektedir.

Alevilerin kendilerini diğer Türkiyelilerden ayırmaya çalışırken tam da diğer Türkiyeliler üzerinden tanımlaması dikkat çekici bir durumdur. "Aleviler ayrıca, çevrelerini kuşatan Sünni cemaatlerle kendilerini bir dizi konuda karşılaştırarak da kendi yaşam tarzlarını tanımlarlar." (Shankland, 2010: 24). Burcu Aslan'ın (yaş 25, Ludwigsburg, 11.02.2016) belirttiğine göre Aleviler kendilerini Sünnilere kıyasla yapabildikleriyle tanımlarlar. "Diğerleri gibi" başörtüsü kullanmadıklarını, namaz kılmadıklarını belirtirler.

Derneğin ilk kurulduğu yıllarda derneği aktif bir hale getirmek, Alman kurumlarına tanıtmak ve Türkiye siyasetinin gidişatı meselesi oldukça önemlidir. Örneğin henüz ilk yıllarda yapılan toplantılarda "Resmi tarih" anlayışının yanlışlığı vurgulanmıştır. Yapılan görüşmelerde de defalarca ifade edildiği gibi, dernek üyelerinin ve genel olarak da Almanya'daki Türkiyelilerin Türkiye siyasetine olan ilgisi yoğundur. Derneğin ilk genel kurulunda yapılan bir konuşma da dernekleşme ve Türkiye siyaseti ilişkisini gözler önüne sermiştir. Ali Rıza Aslan'ın konuşmasında "Sivas Katliamı, Gazi Mahallesi ve Ümraniye Olaylarının, Güner Ümit'in Alevilere yönelik onur kırıcı söylemlerinin ve benzerlerinin artık çekilemez bir seviyeye geldiğinin ve bu gidişata dur demenin ancak örgütlü bir mücadeleyle mümkün olacağı" belirtilir (Ali Rıza Aslan'ın arşivinden alınmış belgedir).

Arşiv belgeleri tarandığında LB-AKM'nin ilk yıllarında Alevilerin Türkiye ve Almanya'daki durumlarını kıyasladıkları ve nasıl daha etkili ve güçlü olabileceklerine dair düşünceler içinde oldukları fark edilmektedir. Bu anlamda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin eşitlik ilkesini Aleviler için hakkıyla sağlayamadığını, Diyanet İşleri Başkanlığı'nı da kapsayan politikalarıyla Alevilerin eşit yurttaşlık haklarının gasp edildiğini düşündüklerini görebiliyoruz. Eşit yurttaşlığın gereklerinin sağlanamadığı neredeyse tüm Alevileri birleştiren bir başka durumdur (Dernek arşivinden alınmıştır).

Özetle artık örgütler gizlenmektense kültürlerini, inançlarını ve kendilerini tanıtmak istemektedirler. Bunu da özellikle belirterek geçmişte yaşadıklarından ötürü gizlenmeyi tercih eden insanları anlayarak ve bu fikirlerine saygı duyarak fakat artık

gizlenmenin terk edilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Daha önce belirtilen gizlenme tespitinin kurum düzeyinde tartışıldığı ve bu gizlenme halini engelleyebilmek adına çaba sarf edildiğini bu ifadelerden anlayabiliyoruz (Dernek arşivinden yararlanılmıştır).

İnancın yalnızca üyelere ve çevredeki Alevilere tanıtılmadığı, bu anlamda kutsal sayılan insanların da inanç hakkında eğitim alması Almanya'da Alevilik çalışmalarının ciddi bir şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Teknolojinin çok gelişmiş olduğu ve herkesin her türlü bilgiye sahip olduğu bir ortamda dedelerin misyonu çok önemlidir. Dedeler "yol" u eksiksiz ve doğru bir şekilde taliplere aktardığında Alevilik güçlenir. Almanya'da Alevilik de bu şekilde daha sağlıklı bir şekilde yol alır.

Mehmet Şahin'e göre (yaş 54, Ludwigsburg, 10.02.2016); dernek Türkiye'de yaşanan acı olayları ve katliamları anarak toplumsal belleği taze tutmaktadır. Sözgelimi Sivas Koçgiri, Dersim, Maraş ve Sivas katliamları anılmaktadır. Bu anmalarda yeni nesillere yaşananları aktarmak istemektedirler. Böylece bir yandan ortak kimlik gelişecek bir yandan da duyarlılık artacaktır.

Kişiler ülkenin çeşitli yerlerinden gelmiş olsalar da hafızalarının ortaklığı anlaşılabilir bir şekilde dikkat çekicidir. Öyle ki Alevi toplumunun ortak hafızasını Kerbela'dan başlatmak mümkündür. Daha sonra tarihsel süreçte yaşananlar en azından Alevilerin malumudur. Özellikle yakın tarihlerde yaşanması bakımından Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından günümüze dek olan biten her şey Alevilerin hafızasında yerini canlı bir şekilde korumaktadır. Aleviliğin sürekli bir savunma ve gizlenme halinde olduğu, tarihi boyunca yaşananların herkes tarafından hatırlanması ve anılması anlaşılabilir bir durumdur. Bu manada Alevilerin kolektif hafızasından kesinlikle söz edilebilir. Türkiye'de yaşanan tüm Alevi ve solcu katliamları anılır, hatırlanır ve bu günlerin Alevilerin takviminde, kalbinde ve hafızasında kesinlikle işaretli olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu anlamda Aleviliğe dair önemli günlerin

kutlanması, anılması yahut mateminin tutulması ve bunun dernekte kolektif olarak yapılması normal ve alışılagelmiş bir durumdur.

Alevi derneklerinin Almanya'nın birçok kentinde örgütlenmesinin sebebi, örgütlenmeye olan ihtiyacın yanı sıra örgütlenme konusunda özgür olmaları, herhangi bir devlet baskısı ile karşılaşmamalarıdır. Türkiye'de Alevilerin ibadet yerleri devlet tarafından tanınmazken, zaman zaman saldırılara da uğramaktadır. Almanya'da Türkiyelilerin ilişkileri ve düşmanlıkları taşıma eğilimlerinin olduğu göz önüne alındığında Almanya'da da benzerlerinin olacağını söylemek mümkündür. Nitekim 2017 yılının başlarında Müllheim kasabasının Alevi kültür merkezinin kapısı işaretlenerek Alevilere hakaret eden Türkçe yazılamalar yapılmıştır (Artı49, 14.04. 2017).

Alevi örgütlenmeleri LB-AKM üyelerinin de defalarca kez belirtildiği gibi siyasal örgütlerden daha kapsayıcıdır. Derneğin hemen her yaşa hitap edebilecek aktiviteleri bulunmaktadır. Bu anlamda dernek ailecek aktivite gerçekleştirmek için de oldukça uygundur. Bu bağlamda bazı kişilerin zaman zaman derneğe kendiliğinden kayıt olmaya geldikleri aktarılmaktadır. Ailelerin saz kursu, semah, folklor, tiyatro sebebiyle çocuklarını derneğe gönderdikleri belirtilmektedir.

Çıkarların ortaklığının yanı sıra inancın ortaklığı en nihayetinde Aleviler arasında birleştirici nitelik görevi görür. İnanç söz konusu olduğunda "yol"a "hizmet" gerektiğinde farklılıkların dışarıda bırakılması gerektiğine inanılır. Bu bağlamda farklılıklar dışarıda bırakılır ve hep beraber mücadele edilir. Bu kimi zaman dernek için inşaat yapmakla, mutfakta hizmet vermekle ya da düşünsel destek sağlamakla mümkün olabilir. Önemli olan farklılıklara rağmen canlar olarak gelip bir olmaktır. Bunun yanında görüşülen kişiler derneğe gelmeyen insanların bile yeni bina için para topladıklarını söylemektedirler. Bu durum, kurumun Aleviler için "bir olmak" adına ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır.

2.6. Alevi Derneğinde Siyaset

Bu çalışmayla ilgili saha çalışması çalışması yürütülmeye görüşülen kişilerin arasında dernekte siyaset yapılmasından rahatsız olabilecek kişilerin olduğu bilinmemekteydi. Görüşmeler başladığında, siyasi eğilimleri anlamak için sorulan bazı soruların bazı kişilerin çok hoşuna gitmediği gözlemlendi. Söz konusu kişiler Alevilerin siyaset yapmasına karşı olmadıklarını fakat Alevi derneğine siyasetin girmesinden çok hoşlanmadıklarını aktardılar. Bu şekilde düşünenlere göre, Aleviler elbette özel hayatlarında siyaset yapabilmeli yahut yapmalı fakat ideolojilerini derneğe yansıtmamalıydılar. Çeşitli itirazlara rağmen dernekte siyaset yapılmadığı öne sürülemez. Alevilerle siyasetin ilişkisi uzun yıllardır devam etmektedir.

2.6.1. Aleviler ve Türkiye Siyaseti

Aleviler çok partili dönemden günümüze dek siyasette aktif rol oynamışlardır. Üstelik bu mesele yalnızca "Alevilerin Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) seçmeni oldukları" klişesinden çok daha farklı bir süreci kapsamaktadır. Bu yargı yanlış olmayan, fakat epeyce eksik bir yargıdır. Öncelikle "Hangi Aleviler?" sorusunun sorulması yerinde olur. Aleviler homojen bir topluluk değillerdir. Etnik, yöresel, düşünsel farklılıkları olan ve Türkiye coğrafyasının da dışına çıkan ve oralarda tutunmuş ve yaşayan bir topluluktur. Alevilerin önemli bir bölümü CHP seçmeni olsa da farklılıklar dikkate almadan yapılan yorumlar indirgemeci olur ve araştırmacıları yanlış sonuçlara götürebilir. Bu açıdan Alevilerin Türkiye siyaseti ile olan serüvenine kısaca bir bakmak faydalı olacaktır.

Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte planlanan devrimler bir bir gerçekleştirilmeye başlanır. 1924 yılında Halifeliğin kaldırılmasının ardından aynı yıl içerisinde Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 14.04.2017). Söz konusu kurumun kurulması, devletin din işlerini standardize edeceğinin bir göstergesidir. 1925 yılında çıkarılan "Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Ünvanların Men ve İlgasına Dair Kanun" ile Aleviliğin yaşanmasının ve

aktarımının ciddi bir yara aldığını söylemek mümkündür. Bu kanunda geçen bazı ifadeler şu şekildedir:

> *"Alelümum tarikatlerle şehlik, dervişlik, müritlik, dedelik, seyitlik, çelebilik, babalık, emirlik, nakiplik, halifelik, falcılık, büyücülük, üfürükçülük ve gayıptan haber vermek ve murada kavuşturmak maksadiyle nüshacılık gibi unvan ve sıfatların istimaliyle bu unvan ve sıfatlara ait hizmet ifa ve kisve iktisası memnudur"* (Akt: Hakyemez, 2014: 161).

Bu ifadelerle Aleviler ve Bektaşiler için çok önemli kişiler ve konumlar olan dervişlik, müritlik, dedelik, seyitlik, çelebilik, babalık kurumu yasalar karşısında yasak konuma düşürülmüştür. Ayrıca Alevilik ve Bektaşilik için hayati kurum ve kişilikler falcılık, büyücülük, üfürükçülük vb. anlamsız şeylerle aynı kefeye konmuştur. Böylelikle söz konusu inancın eşit bir inanç olarak görülmediği ve horlandığı açıkça görülmektedir. Ayrıca aynı kanunda tekkeler, zaviyeler ve türbeler kapatılmış, ayin yapılmasını sağlayanlar veya yukarıdaki unvanları kullananların hapis cezasıyla ya da para cezasıyla cezalandırılmalarına hükmedilmiştir (Akt: Hakyemez, 2014: 162). Bu kanunla birlikte Alevilerin ibadetleri ve kutsal insanları yasalar karşısında illegal duruma düşürülmüş ve Aleviliğin yaşaması ve aktarılması ciddi bir darbe görmüştür.

1950'lerden itibaren köyden kente göçün artmasıyla Aleviliğin kendine özgü kurumları çözülmeye başladı. Daha önce de belirtildiği gibi ibadet edecek mekanların dağılması ve şehir koşullarının ibadeti zorlaştırması Aleviliğin kentlerde yaşamasını güçleştiren etmenlerdendir. Bunların yanı sıra dede-talip ilişkisinin kopma noktasına gelmesi Aleviliği olumsuz olarak etkilemiştir. Aynı zamanda Türkiye şartlarında "takiye" yapma gerekliliği de Alevilerin kendi kimliklerini kapalı bir şekilde yaşamalarına neden olmuştur. 1970'li yıllarda ise Alevilerin sol partilerde örgütlenmeyi tercih etmeleri, dedeler hakkındaki olumsuz düşünce ve ithamları dedelik kurumunun en azından bir kısım Aleviler içinde itibar kaybetmesi ile sonuçlanmıştır (Sökefeld, 2015: 402-403).

Alevilerin her daim CHP seçmeni oldukları iddiasına karşılık, tek partili dönemin CHP'sinin Alevilere istediklerini verememesi ve zaman zaman hükümetin sert yüzüyle karşılaşmış olmak çok partili döneme geçişle beraber Alevilerin Demokrat Parti (DP) lehine de oy kullanmasına neden oldu. 1950'li dönemlerde iki parti de yerel elitlerle iletişim kurup seçim kazanmaktaydı ve bu ideolojiden ziyade pratik kaygılar seçimlerde daha fazla rol oynamaktaydı. Alevi oylarının 1960'ların sonuna dek parçalanmış olduğu söylenmektedir. Demokrat Parti'nin ve ardılı sayılabilecek Adalet Partisi'nin (AP), nihayetinde klasik sağ partisi görünümüne geçmesi, değişim rüzgarları vaatlerinin Aleviler için pratik bir sonucu olmaması Alevilerin bu partilere ciddi bir destek vermemesine neden olmuştur. 1969 yılında yapılan seçimlerde Aleviler, Birlik Partisi'ni (BP) Alevi kimliğine destek gayesiyle desteklemişlerdir. Aleviler 1973 seçimlerinde ise CHP'yi destekler görünmektedirler. Ayrıca Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) siyasete girmesiyle Alevilerin yoğunluklu olarak oy verdiği parti sayısı üçe yükselmiştir. Bu durum köyden kente göçlerin artması ve insanların çevre ile iletişiminin artmasıyla açıklanabilir (Öktem, 2015: 58-63).

Alevilerin siyasallaşmasını incelerken ilk olarak Alevi siyasi partisine değinmek gerekmektedir. Aleviler siyasi parti olarak ilk kez Birlik Partisi adı altında örgütlenmişlerdir. Elbette söz konusu örgütlenme bu çalışmada incelenen, inancı ve kültürü korumayı amaçlayan bir örgütlenme değil, bundan farklı olarak bir siyasi parti çatısı altında olandır. Ekim 1966 yılında kurulan parti önce olarak Birlik Partisi olan adını daha sonra Türkiye Birlik Partisi (TBP) olarak değiştirmiştir (Ata, 2007: 226-232).

Türkiye Birlik Partisi'nin parti ambleminde Ali, on iki imamı simgeleyen bir aslan ve on iki adet yıldız bulunmaktaydı. Bu yıldızlar aslanın çevresinde konumlanmaktaydılar. Parti programında inançlara eşitlik savunulmakta ve Alevi kimliği ima edilmekteydi. Programda din eğitiminin Türkçe yapılması ve herhangi bir mezhebin tekelinde bulunmaması gerekliliği ileri sürülmekteydi. Buna rağmen TBP, Alevi oylarını tek çatı altında toplayamadı. 1969 seçimlerinde geçerli oyların %2.8 ini alarak mecliste sekiz milletvekiliyle temsil edildi. 1973'te ise oy oranı %1.1'e 1977'de

%0.4'e düştü. Bu düşüşün ve esasında Alevilerce yüksek oranlarda benimsememenin sebebi 1970'lerden itibaren Bülent Ecevit'in liderliğini yürüttüğü CHP'nin "ortanın solu" politikasının çekiciliğiyle ve Alevilerin Alevi partisi düşüncesine çok da sıcak bakmamasıyla açıklanabilir (Schüler, 2002: 163). Parti, 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle diğer siyasi partiler gibi, kapatıldı.

1980 öncesinde sertleşen siyasi iklim Alevilerin doğrudan zarar görmesine neden oldu. 1978 yılında Malatya'da faşist çeteler planlı bir şekilde Alevi mahallelerine daha sonra da Alevilerin işyerlerine saldırmış, 9 kişi öldürülmüştür. Sivas'ta 1978 yılında "Kanımız aksa da zafer İslam'ın" sloganları ile Alevi mahallelerine ve işyerlerine saldırılır, 3-4 gün süren olaylar neticesinde aralarında saldırganların da olduğu 12 kişi yaşamını yitirir. Kahramanmaraş şehrinde 1978 yılında yaşanan ve tam bir hafta süren Maraş Katliamı sonrasında resmi açıklamalara göre 111 kişi ölmüş, 552 ev, 289 işyeri yakılmıştır. Bu katliam sonrasında Aleviler Maraş'ı adeta boşaltmış, büyük kentlere ve yurtdışına yapılan göçlerde büyük bir patlama olmuştur. 1980 yılı Temmuz ayında yaşanan Çorum katliamı ise resmi açıklamalara göre 25 kişinin öldüğü, 100'ün üzerinde insanın da "kayıp olması" şeklinde son bulmuştur. Resmi olmayan rakamlara göre ise ölen kişi sayısının 57 olduğunu ileri sürmektedir. Dönemin zihniyetinin "Çorum'u bırakıp, Fatsa'ya bakmak" olduğu göz önüne alındığında, neden bu katliamların yaşandığı, engellenemediği ve bu denli korkunç bilançolar doğurduğu anlaşılabilir. Bu katliamlar özet olarak "dini ve milliyetçi hassasiyetlerden ötürü" gerçekleştirilmiş ve Alevilerin bulundukları kentleri terk etmelerine ya da bu kentlerde iyiden iyiye görünmez olmalarına yol açmıştır (Bozkurt, 2006: 109-141).

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında askeri cunta tarafından işkence tezgahlarından geçirilen, öldürülen, sakat bırakılan ve hayatı tamamen değiştirilen sol görüşlü kişilerin içinde hatırı sayılır miktarda Alevi de vardır. Askeri darbe sonunda solcuların güçlerini tekrar toplamaları uzun zaman almış fakat darbe öncesi kadar güçlü olmaları mümkün olmamıştır. Darbe sonrasında siyasi partilerin kapatılması, siyasi yasaklar ve

1982 Anayasası'nın getirdiği kısıtlamalarla birlikte Türkiye demokrasisi büyük yara almıştır.

1990'lu yıllara gelinceye kadarki dönemde Alevi örgütlenmeleri oldukça sınırlıdır. 1990'lı yıllarla birlikte dernekleşme girişimleri artmıştır. Bu duruma neden olarak özgüveni tekrar kazanmak, Sivas Katliamı ve benzeri şiddet eylemlerine karşı örgütlü olma isteği örnek gösterilebilir. 1995 yılında Alevilerin Türkiye siyasetine Alevi kimliğiyle yeniden dahil olması söz konusudur. 1995 yılında Demokratik Barış Hareketi adı altında, sosyal demokrat bir parti örgütleme süreci yürütülmüştür. Hareket bağımsız adaylar çıkararak meclise girmeyi planlamış, Alevilerce tanınan ve Alevilerce önemli görülen insanlar tarafından da desteklenmiştir. Aynı yıl içerisinde erken seçim kararı alınması ve CHP'nin anketlere göre barajı geçmek konusunda kritik bir durumda olması nedeniyle bağımsız adaylar seçimden çekilmiştir. Belki de bu eylemin de etkisiyle CHP seçim barajını geçmiştir. Aynı zamanda söz konusu harekete Diyanet İşleri Başkanlığı'nı devlet kurumu olmaktan çıkarmayı savunduğu için hakkında kapatılma talebiyle dava açılmış, bunun üzerine zaman kaybedilmeden hareket önderlerince 1996 yılında Barış Partisi isimli oluşum kurulmuştur. Barış Partisi "Adlarımız farklı, soyadımız Türkiye!" sloganı ile siyasi dünyaya çıkmış fakat 1999 seçimlerinde Türkiye genelinde ancak 80 bin civarında oy toplayabilmiştir. Bu sonuçlar üzerine parti 9 Mayıs 1999 tarihinde kapatılmıştır (Kaleli, 2000: 91-95).

Alevi dernekleri her ne kadar kültür ve inanç meselesini önceleseler de görüldüğü kadarıyla, siyaset her daim Alevi gruplarının içinde olmuştur. Aleviler bazen siyaset yapan taraf, bazen siyasetçilerin aldığı karardan etkilenen taraf olmuşlar, çoğunlukla her iki tarafta da bulunmuşlardır. Alevi seçmenler, en azından sayıca fazla oldukları için siyasi partilerin ilgisini çekmektedirler. Örneğin seçim zamanlarında önemli bir seçmen kitlesi olan Alevilere neredeyse tüm siyasal partiler çeşitli vaatlerde bulunmaktadırlar. Aleviler her daim siyasetten etkilenmekte ve siyaseti etkilemektedir. Burada Aleviliğin inanç boyutundan değil, sosyal boyutundan bahsedilmektedir. Alevilerin yurtiçinde ve yurtdışında nüfusunun fazla olması topluluğun siyasi önemini artırmaktadır.

Siyasetin kutuplaştırıcı dili, Aleviler açısından ötekileştirici ifadeler kullanılması ile sonuçlanmaktadır. Alevilerin siyasetten ve devletten beklentileri tam olarak gerçekleşmediği gibi çeşitli formül önerileri sunulur fakat Alevilerin en temel ve en ortak taleplerine olumlu yanıt verilmez. Siyasetçiler gibi DİB de zaman zaman bu konuda açıklama yapmaktadır (Kahvecioğlu, 2016). Alevilerin ibadet merkezi olan cemevleri ibadet mekanı olarak tanınmamaktadır. Cemevlerinin fiili olarak hizmeti engellenmez ve bu şekilde bazı Alevi yurttaşların gönlü alınır (Girit, 2016).

Alevilerin taleplerinin büyük çoğunluğu günümüzde hayata geçmemiştir. Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin hala devam ediyor olması, Madımak Otelinin talep edilen bir şekilde restore edilmemesi, cem evlerinin ibadethane olarak kabul edilmemesi Alevilerin genel taleplerinin karşılık görmediğinin bir göstergesidir. Nihayetinde toplumsal hafızanın imha edilmesi söz konusu olamazsa da zedelenmesi mümkündür. Bu anlamda sayısal ve kültürel olarak azınlıkta kalan topluluklar, inşa edilmeye çalışılan kapsayıcı kültür ve inancın bir getirisi olarak, zarar görmekte, kültürü sadece evde ve özel alanlarında aktarmaya çalışabilmektedirler.

2.6.2. Alman Siyasetine ve Siyasi Kurumlarına İlgi

Almanya'ya göçen insanların öncelikli hedeflerinin ekonomik olduğu bilinmektedir. Geçici göçün kalıcı hale dönüşmesiyle Türkiyeliler Almanya'daki hayata daha fazla uyum sağlamaya çalışmışlardır. Geçicilik düşüncesi ve maddi olana odaklanma Türkiyelilerin Almanya siyasetine olan ilgisini sınırlandırmıştır. İlginin sınırlılığına karşın, Türkiyelilerle Alman siyasetinin hiçbir şekilde tanışmadığını söylemek mümkün değildir. Alman hükümeti, henüz 1960'lı yıllarda Türkiyeli işçilere destek sunabilmek adına Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) yan örgütü konumunda sayılan Arbeitenvohlfahrt'ı (İşçiler Sosyal Yardım Teşkilatı) görevlendirmişti. Bu örgüt Türkiyeli işçileri bilgilendirmek ve onların serbest zamanını düzenlemeyi amaçlıyordu. Böylelikle sosyal demokratlar ve Türkiyeliler tanışmış oldu. Sonraki süreçte Türkiyeliler de kendi aralarındaki dayanışmayı güçlendirmek adına Türk-Danış örgütünü kurdu (Abadan-Unat, 2002: 45).

Diğer Türkiyeliler gibi Alevilerin de Almanya'nın siyasi hayatına katılımı başlangıçta epeyce sınırlıdır. Alman diline yeterince hakim olmamak, ekonomik kaygılar ve ilgilenmeyi tercih etmemek sınırlılığın nedenlerindendir. Alevilerin Türkiyeli pek çok topluluktan özgünlüğü siyasi ilgisi yüksek bir topluluk olmasıdır. Çok fazla sol görüşlü ve politik kişinin Alevi olması Alevilerin ister istemez Alman siyasetine ilgi duyması sonucunu beraberinde getirmiştir.

Almanya'da kalıcılığın kesinleşmesiyle Türkiye kökenli birçok insan da zaman içerisinde siyasete adım atmıştır. Almanya'da ilk Türkiye kökenli milletvekili 1987 yılında Berlin Eyalet Meclisi'ne seçilen Sevim Çelebi olmuştur. 1989 yılında Avrupa Parlamentosu'na seçilen Leyla Onur parlamentoya seçilen ilk Türkiye kökenli milletvekilidir. 1994'te Leyla Onur ve Cem Özdemir Alman Meclisi'ne girmişlerdir. Aygül Özkan 2010 yılında Aşağı Saksonya Eyaleti'nde Sosyal İşler Bakanı olma başarısı gösterirken, LB-AKM'nin içinde bulunduğu eyalet olan Baden Württemberg Eyaleti'nin Uyum Bakanı 2011 yılından itibaren Bilkay Öney olmuştur (Danışman, 2011).

LB-AKM özelinde, Alman siyasi partileriyle ilişki kurmak gerekliliği derneğin ilk yıllarından beri ifade edilmektedir. Alevi örgütlenmeleri yalnızca dini ve kültürel aktarım kaygısı yaşamaz. Bunun yanında Alevilerin diğer Türkiyelilerden özgünlüğünü vurgulamış ve Avrupa'da Aleviliğin kamusal anlamda temsiliyetini sağlamışlardır. Temsiliyet durumunun gereği Almanya'da Alevilerin çıkarlarını korumak ve Almanya'yla daha iyi ilişkiler kurup uyum sağlamaktı.

Uyum isteğinin karşılıklı olduğunu söylemek mümkündür. Alevilerin Almanya'ya diğer Türkiyelilere göre görece olarak daha rahat bir şekilde uyum sağladığını görmek zor değildir. Alevilerin Aleviliğin değerlerinden dolayı kendine yabancı gelen kişi ve kurumlara daha az önyargılı baktığı iddia edilebilir. Öte yandan Alevilikte kadın-erkek ilişkisinin daha eşitlikçi ve demokratik olması gibi unsurlar Almanların da Alevilerle sıcak ilişkiler kurmuş olmasına neden olmuş olabilir.

Öte yandan Alman kamuoyunun ve Alman siyasetinin Alevilere karşı kolaylaştırıcı ve uyumlu bir şekilde davrandığı genel olarak ileri sürülebilir. Konuşulan kişilerin aktardığına göre, özellikle Alman sol siyasetin ve genel olarak Alman siyasetinin gün geçtikçe Alevileri daha fazla tanıdığı bir gerçektir. Daha önce olmayan ya da sınırlı bir şekilde yürüyen ilişkilerin son yıllarda iyiden iyiye arttığı aşikardır. Bu anlamda Alman siyasetinin sol gruplarının Alevilerle -bir anlamda doğal olarak- yürüttüğü ilişkinin yanı sıra Alman siyasetinin ana akım partilerinin de Alevileri tanıdığı, bildiği ve ideolojik ya da pragmatik nedenlerle iletişim içinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda görülmektedir ki Alevilik Alman kamuoyunda ve siyasi partilerince bir gerçeklik olarak kabul edilmiş ve farklılıklarından dolayı dışlanmamışlardır.

LB-AKM üyelerinin aktardığına göre yaklaşık yüzde sekseninin Alman vatandaşlığına geçmesi ilişkilerin gelişmesinde önemli bir faktördür. Dernekteki oy potansiyelinin farkında olan siyasi partiler dernekle sıkı ilişkiler kurmayı tercih etmişlerdir. Ali Rıza Aslan'a göre (yaş 66, Ludwigsburg, 07.02.2016), Alman siyasi partilerinin Alevilere bakışları önceleri farklıydı çünkü onları önemsemiyorlardı. Ancak seçmen sayısının fazlalığı Alevi derneklerinin değerini artırmıştır. Alevi oylarını almak için içlerinden aday çıkarmayı önerenler bile olmuştur. 10-15 yıl önce Hristiyan Demokrat Birliği Christlich Demokratische Union Deutschlands (CDU) ile Alevi dernekleri birbirleriyle iletişim kurmak konusunda muhtemelen bu denli istekli olmayacakken, karşılıklı ilişkiler zamanla değişmektedir.

Mehmet Şahin'in (yaş 54, Ludwigsburg, 10.02.2016) ifade ettiğine göre dernek bütün siyasi partilere eşit mesafededir ve bir siyasi partiye entegre olmaktan kaçınmaktadır. Genel eğilimleri zor durumda olanlar ve ezilenlerin desteklenmesidir. Partilere eşit mesafede oldukları için seçimlerden önce beş Alman siyasi partisine ortak mektup yazılarak partiler derneğe çağrılmış ve dernek üyeleri parti temsilcileri ile bir araya gelme olanağı elde etmişlerdir. Üyelerin siyasi seçimleri dernek tarafından yönlendirilmemektedir. Üyeler arasında Almanya Sosyal Demokrat Partisi (Sozialdemokratische Partei Deutschlands-SPD), Sol Parti (Die Linke), Yeşiller Partisi

(Bündnis 90/ Die Grünen), Hür Demokrat Parti (Freie Demokratische Partei-FDP), Hristiyan Demokrat Birliği, Christlich Demokratische Union Deutschlands (CDU)'ya oy verenler vardır. Dernek üyelerinin büyük çoğunluğu Alman vatandaşlığına geçmiştir.

LB-AKM, güncel sayılabilecek bir örnek olarak, 2016 yılında yapılan eyalet seçimlerinde Alman siyasetine müdahil olmuştur. LB-AKM'de 06.03.2016 tarihinde Ludwigsburg çevresinin adayları dernekte dernek üyeleriyle bir araya gelmişlerdir. Bu toplantıda Die Linke, CDU, SPD, FDP ve Bündnis 90/ Die Grünen adayları hazır bulunmuştur. Bu anlamda beraberinde toplantı yapılan adayların, dernek üyelerinin belirttiği, "oy verilebilen" partiler olduğu anlaşılmaktadır. Ayrımcı sayılan çeşitli sağ partiler bu davette yer almamaktadır fakat ana akım partilerden olan ve Türkiye kökenli çeşitli politikacıların da bünyesinde yer aldığı Hristiyan Demokrat Parti de LB-AKM seçmeni önüne çıkmaktadır. Dernek sadece yüzlerce Alevi'yi temsil etmez aynı zamanda Alevilerin siyasi tercihlerini de etkileyecek bir kurumdur. Bu gücü Alman siyasi partileri tarafından önemsenmektedir. Derneğin daveti üzerine yapılan ziyarette partilerin genel politikaları ve eyalet seçimlerine yönelik politikaları anlatılmıştır. Böylelikle siyasetçilerle doğrudan iletişim kurmanın ve siyasetçilerin kendilerini daha iyi ifade etmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca derneğin 20. yıl resepsiyonuna da yerel yöneticiler ve siyasi parti temsilcileri davet edilmiştir. Sonuç olarak birçok partinin temsilcisi bir araya getirmek, kurumun Alman kamuoyunda tanındığının ve önemsendiğinin bir göstergesidir.

Alevi oylarının herhangi bir partinin "cebinde" olması gibi bir durum söz konusu değildir. Yine de dernekten sağ ve liberal partilere oy çıktığı söylenemez. Esasında Türkiye'de milliyetçi muhafazakar partileri destekleyen Türkiyelilerden dahi Alman sağına oy çıkmamaktadır. Zira göçmenlerin çıkarlarının koruyan partiler sol partilerdir (Hamsici, 2013).

Dernek üyelerinin tercihleri Alevileri tanıyan, benimseyen ve hak arama ve görünür olma çabalarına destek veren sol eğilimli partileri desteklemek şeklinde

olmuştur. Bu anlamda Aleviler genellikle sosyal demokratlara, sol partiye ve yeşillere destek vermeyi tercih etmişlerdir. Almanya'da azınlıkların, haklarını daha iyi koruyan ve çoğulculuklarıyla onları sistemden dışlamayan sol partileri oyladıkları pek çokları tarafından bilinen bir gerçektir.

Dernek üyeleri Türkiye siyasetine olan ilgi kadar Alman siyasetine de ilgi duyulması gerektiğini düşünmekteler. Alman siyasetine dair yeni çalışmaları da yeni jenerasyonun yapmasını istiyorlar fakat dernek özelinde genç Alevilerin Almanya siyasetine pek ilgi göstermediklerini belirtiyorlar. Dernekte, Alman kurum ve partileriyle ortak işler yapabilmek oldukça önemsenmektedir.

Örgütlü olmak hem kimliği korumak ve devamını sağlamak, hem Türkiye'de olan bitene katkıda bulunmak anlamında önemlidir. Ayrıca Almanya'da bir dernek çatısında birleşmek, örgütsüz bir yurttaştan çok daha fazla Almanya siyasetine müdahil olabilme sonucunu doğurur. Böylelikle, kimlik örgütlenmesi aynı zamanda göç edilen ülkenin siyasi atmosferinde de siyasi bir güç olarak temsil edilmeyi sağlar.

LB-AKM özelinde yerel örgütlenmeler, özellikle yerel siyasetle ve yerel Alman kurumlarıyla ilişki içerisindeyken, ülke çapındaki ve Avrupa çapındaki kurumlarla da önemli ilişkiler kurulmaktadır. Buna göre, Almanya meclisinde bir dinler ve inançlar odası inşa edilmiştir. Aleviler ve Alevilik de bu odada temsil edilmektedir. Bir bağlama, semah figürü ve Hz. Ali'nin bir fotoğrafı Aleviliğin inanç sembolleri olarak Alman Parlamentosu'nda yerini almışlardır (AABF İnanç Kurulu, 20.07.2017). Aynı zamanda AABK'nin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'ne yaptığı başvuru sonucunda Avrupalı Aleviler Avrupa Parlamentosu'nda ve Avrupa Konseyi'nde temsil edilme hakkı elde etmişlerdir. Makalede aktarılana göre, "Hükümetler dışında ilk defa bir inanç kurumuna tanınan bu hak sonrasında Avrupa Parlamentosu bünyesinde bir büro açacak olan AABK, alınacak kararlara etki edecek bir lobi gücüne ulaşmış olacak" (AABF, 20.07.2017). Bu örnekler Avrupa'da Aleviliğin yerelde de temsiliyetinin ne kadar önemli bir boyutta olduğunu göstermektedir. Açıkça görüldüğü

gibi Almanya'nın yerelinde ve genelinde, ayrıca Avrupa'nın genelinde Alevi kimliği tanınmış, üstelik en önemli siyasi kurumlarında temsil edilmektedir.

Almanya genelinde ve LB-AKM özelinde, Alevi derneklerinin Alman kurumlarıyla ve Almanya'daki yaşamla ilişkili olduğu görülmektedir. LB-AKM'de de üyelerin kuşaklardır Almanya'da yaşıyor olması, Alman toplumuyla ilişkisi olması ve sonuç olarak dönüş düşüncesinin ortadan kalkması Alevilerin Almanya'ya entegre olduklarının bir göstergesidir. Bu durumun sonucu olarak da her tür kurumda görünür haldedirler. Siyaset de buna dahildir. Yine de saha çalışmasında gözlemlendiği üzere LB-AKM'de kişiler genellikle Türkiye siyasetine ilgi duymaktadır. Onları siyasi anlamda bölen, birleştiren ve tartıştıran Türkiye'de olup bitenlerdir.

2.6.3. Haziran ve Kasım Seçimlerinde Blok Adayların Desteklenmesi ve Bunun Yansımaları

Yurtdışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, geçmişte oy kullanmak için gümrük kapılarına gitmek zorundalardı. Gümrük kapılarına yalnızca oy kullanmak için gitmek zahmetli ve masraflı, dolayısıyla geniş kitleler tarafından tercih edilmeyen bir yoldu. 2012 yılında yapılan bir düzenlemeyle gümrük kapılarına gitme gerekliliği ortadan kaldırıldı. Yurtdışında gümrük kapılarına gitmeksizin oy kullanma işlemi ilk kez 2014 yılında gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimiyle mümkün olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve çifte vatandaşlığa sahip olan ve gerekli kriterleri yerine getiren hemen herkes oy kullanma hakkına sahiptir (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 20.04.2017).

2012 düzenlemesiyle beraber öncelikle cumhurbaşkanlığı seçimi, daha sonra da diğer seçimlerde oy kullanma işlemi gümrük kapısına gitme gereği olmaksızın konsolosluklarda ya da uygun bulunan başka mekanlarda gerçekleştirildi. Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında yurtdışındaki 2 milyon 754 bin seçmenin, 1 milyon 350 bininin Almanya'da yaşadığı belirlenmiştir (Armutçu, 2014). 2014 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde yurtdışında 530 bin oy kullanıldığı, 7 Haziran

2015 seçimlerinde 1 milyon 56 bin oy kullanıldığı ve son olarak 1 Kasım 2015 yılında gerçekleştirilen seçimlerde 1 milyon 300 bin civarında oy kullanıldığı anlaşılmaktadır (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 20.04.2017).

7 Haziran 2015 genel seçimlerinde AABK, Halkların Demokratik Partisi'ni (HDP) destekleme kararı almıştır. Bu ittifakta Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) politikalarından duyulan rahatsızlığın büyük bir önemi vardır. Ayrıca AKP'nin tek başına iktidar olmasının Alevilerin ve kimi kesimlerin aleyhine olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de seçim barajının 2017 yılında dahi hala yüzde 10 olmasının çok sesliliğe zarar verdiği açıktır. Bu bağlamda AABK, HDP'nin barajı geçebilmesi ve çok sesliliği artırabilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) birçok etnik kimliğin ve farklılığın temsil edilebilmesi adına HDP'yi desteklediğini duyurmuştur.

Haziran seçimlerinde HDP'nin desteklenmesi esasında karşılıklı ilişkilerin gelişmesi ve iki tarafın da birbirini anlama çabası sonucunda gerçekleştirilmiştir. Seçim zamanlarında siyasi partiler çeşitli kurumları ziyaret eder ve onların desteğini almaya çalışırlar. Bu anlamda HDP ve CHP de AABK'yı ziyarete gitmiştir. AABF genel başkanı Hüseyin Mat bu ziyareti şöyle değerlendirmektedir;

> "Önce *HDP sonra da CHP yetkilileri geldi. HDP açık bir ittifak önerisiyle geldi. Yani kendi kimliğimizle gelin, mecliste nasıl Aleviliği anlatmak istiyorsanız öyle gelin dediler. CHP ise bir kez daha kredi verilmesi ve sandıklara sahip çıkmamız teklifiyle geldi. Tamamen yukarıdan bakan ve bu kadar oy vermemize rağmen böyle yaklaşması son derece manidar oldu bizler açısından. İttifak ve birlikte çalışma teklifi yapılmadı"* (Özdemir, 2015).

Türkiye'de Alevi olmayanların Alevilik hakkında pek çok yorum ve özellikle tanımlama yaptığı bilinmektedir. Esasında Alevileri tanımlamak, konjonktüre göre bir şeylere uyumlu ya da uyumsuz olduğunu göstermek Alevileri epeyce irrite etmektedir. Bu anlamda yapılması gereken Alevileri tanımlama çabasından vazgeçmek ve kendilerini nasıl tanımlıyorsa kamusal alanda o şekilde var olmalarına engel olmaya çalışmamak ve Alevileri kendi kimlikleriyle tanımaktır.

HDP ile Avrupa Alevilerini bir araya getiren bir diğer unsur partinin, Alevilerin istedikleri adayları seçilebilecek yerlerden milletvekili adayı olarak göstermeleridir. Avrupa'daki Alevileri Almanya özelinde incelediğimizde dernek, cemevi, AKM başkanları ve yöneticilerle yapılan toplantının ardından yüzde 99 oranında oy alınarak HDP ile ittifak için AABF yönetim kuruluna tam yetki verilmiştir. Bu anlamda aday gösterilmek istenen kişiler partiye bildirilmiş, bu kişiler 7 Haziran seçimlerinde seçilebilecek bir şekilde aday olmuşlardır. AABF'nin kurucu başkanı Turgut Öker ve Hubyar Sultan Alevi Kültür Derneği başkanı Ali Kenanoğlu İstanbul'dan Pir Sultan Abdal Kültür Derneği genel başkanı Müslüm Doğan ise İzmir'den aday gösterilmiş ve milletvekili olarak seçilmişlerdir (Güler, 2015).

Alevilerin HDP'ye olan ilgisinin baraj sorunu, azınlıkların desteklenmesi ve sol harekete sempati duymanın yanı sıra muhatap olarak algılandıklarını hissetmeleriyle de alakası vardır. Genellikle kendilerine yönelik politikaların yetersiz olduğunu ve partiler tarafından oy deposu olarak görüldüklerini düşünen Aleviler, 7 Haziran seçimlerinde HDP'nin Alevi Bektaşi Seçim Bildirgesi ile daha görünür olduklarını hissetmiş olabilirler. Nitekim bu bildirge ile Alevilerin temel taleplerinin tamamının gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Bildirge, "Halklara eşitlik, inançlara özgürlük" başlığı altında kaleme alınmıştır ve 15 maddeden oluşmaktadır. Bildirgede özet olarak özgünlüğün korunmasından ve eşitliğin gerçekleştirilmesinden söz edildiği ileri sürülebilir.

> *"Alevi kimliğinin koşulsuz tanınması ve Alevi kurumları dışındaki kurumlarca tanımlanmasına karşı çıkılacağı, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılacağı, zorunlu din derslerinin kaldırılacağını ve herkesin ana dilinde eğitim yapmasının sağlanacağını, Cemevlerinin ibadethane statüsünün tanınacağını ve kapatılan dergah ve inanç merkezlerinin sahiplerine iade edileceği, Alevi köylerine cami yapılmasının önleneceği, yer isimlerinin değiştirilmesine son verileceği ve değiştirilen isimlerin iade edileceği, Alevilerin kutsal değerleri ve mekanlarını tehdit eden yapılaşmalara izin verilmeyeceği, istihdamda fırsat eşitliğinin sağlanacağını, ayrımcılığa ve cinsiyetçiliğe son verilecek çalışmalar yapılacağı"* (Radikal, 21.04.2017).

Alevilerin temel istek ve ihtiyaçlarını açıkça dillendiren ve vaat eden bu bildirge de Alevilerin ilgisini HDP'ye kaydırmış olabilir. HDP'nin Alevilerden Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) olduğu yıllara göre daha fazla ilgi çekmesinin sebebi kurguladığı dilin daha kapsayıcı olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca HDP'nin lideri Selahattin Demirtaş'ın kişisel karizmasının da oy vermeyi kolaylaştıran bir etken olduğunu söylemek mümkündür. Bilindiği üzere Alevilerin önemli bir kısmı CHP seçmenidir. 7 Haziran seçimlerinde federasyon kararının, ayrıca HDP'nin barajı geçip geçememe durumunun muğlaklığı bazı CHP seçmenlerinin HDP'yi desteklemesine neden olurken bazıları ise CHP'yi desteklemeye devam etmişlerdir.

10 Ağustos 2014 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Almanya'da Recep Tayyip Erdoğan %68,63, Ekmeleddin İhsanoğlu %23,74 ve Selahattin Demirtaş %7,63 oranında oy almışlardır. Üç adayın aldığı oy sayısı toplamda 111.933'tür. Haziran 2015 seçimlerinde ise AKP %53,65, HDP %17.49, CHP %15,98 ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) %9,72 oranında oy almıştır. Bu seçimde seçmen sayısı 1.405.015, kullanılan oy sayısı ise 482.753 olarak hesaplanmıştır. 1 Kasım 2015 genel seçim sonuçlarına bakıldığında AKP'nin oyları %59,7'ye çıkmış, HDP'nin oyları %15,9'a düşmüştür. CHP'nin oyları %14,8'e ve MHP'nin oyları ise %7,5'e düşmüştür. Bu seçimde Almanya'da 575.564 kişi oy kullanmıştır (Haberler, 21.04.2017). Bu oy oranlarına bakıldığında 2014 cumhurbaşkanı seçimlerinde Demirtaş'ın aldığı oy oranı ve 7 Haziran 2015 seçimlerinde HDP'nin oy oranı arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Kuşkusuz ki bu farkın Alevi örgütlenmelerinin HDP'yi destekleme kararıyla bağlantısı vardır. Ayrıca iki seçim arasında oy kullanan kişilerin sayısının anlamlı bir şekilde artması da önemli bir faktördür.

LB-AKM'de AABF'ye bağlı bir kuruluş olarak, AABK'nin aldığı HDP'nin desteklenmesi kararını üyelerine duyurmuştur. Üyelerle yapılan görüşmelerde dernekte Haziran ve Kasım seçimlerinde federasyonun kararının da etkisiyle HDP'nin öne çıkarıldığı görülmüştür. Bu durumu sebebi olarak Türkiye'de tartışılan başkanlık sistemine karşı olmak ve partinin barajı geçmesini sağlamak gösterilmiştir. Bu

anlamda HDP'nin Alevi örgütlerine danışıp onların istediği adayları göstermesi de seçmeni etkilemiştir.

HDP'de azınlıkların görünümünün artması, azınlık siyasetinin ağırlıklı olarak Kürtler üzerinden yürümesi siyasetinden vazgeçilmesi partiye olan sempatiyi artırdı. Hüseyin Çam'a (yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016) göre HDP'nin seçim bildirgesi tam da ona göreydi. Bu bildirgeyle Ermeni ve Alevi azınlıkların görünürlükleri ve kabul görmeleri artacaktı. HDP'nin Kürt siyasetini etkilemesinin ve değiştirmesinin ilgi çektiğini dillendirmektedir. Ali Rıza Aslan da bu görüşe katılmaktadır. Ona göre son zamanlarda Aleviler CHP'ye yakındılar. Ancak HDP'nin özellikle Avrupa Alevilerini ciddiye alması, Alevi temsilcilerini aday göstermesi ilgiyi artırmıştır. Alevilerin HDP'ye oy vermesinin çok doğal olduğunu savunan üyeler vardır. Bu anlamda federasyonun kararlarını olumlu bulmaktadırlar. Cemalettin Akmaz'a (yaş 52, Ludwigsburg, 11.02.2016) göre HDP'ye oy verme telkini itiraz edilecek bir telkin değildir zira HDP mazlumların temsilcisidir. Alevileri temsil verecek biçimde içine almıştır. Ona göre Aleviler de Kürtler gibi baskı altındadır. Bu anlamda Kürt hareketine olumsuz bakmamak gerekir. Aleviler her zaman ezilenlerin yanında olmalıdır.

Dinçer Çalışır (yaş 43, Ludwigsburg, 11.02.2016) oyların neden CHP'den HDP'ye kaydığını şöyle açıklamaktadır;

> "*Türkiye'de son senelerde azınlık olanlar çoğunluğu bir şekilde engellemek zorunda, değilse hak kaybına uğrayacaklar. Siyasi olarak azınlık olan hareketlerin içinde en güçlü hareket Kürt hareketidir. Türkiye'de Kürtlerden sonra sosyalistler, devrimciler ve Aleviler baskı altındadır. Bu anlamda dayanışma şarttır. Aleviler daha önce genel olarak CHP'yi desteklerlerdi ama CHP onların oyunu garanti gördü ve Alevilerle ilgili yeterince çalışma yapmadı. Ben Kürt hareketini tamamen destekliyorum. Yaşadıklarını biliyorum, tahmin edebiliyorum. Biz de otellerde yanmadık mı? Acıların hissettirdikleri aynıdır dolayısıyla Kürtlerle dayanışmanın önemine inanıyorum*"

Dernek yöneticileri AABK'nin destek kararını dikte etmediklerini, yalnızca kararı üyelere açıkladıklarını aktarmaktadırlar. Yine de üyelerin önemli bir kısmı dernekte HDP için yürütülen çalışmanın bu şekilde olmaması gerektiğini belirtmektedirler. Son seçimlerde HDP için çalışıldığını fakat çoğulculuğun esas olması gerektiğini vurgulamaktadırlar. LB-AKM'de ve diğer Alevi derneklerinde CHP'ye de hatırı sayılır bir miktarda oy çıkmıştır. Tam oranlar ise bilinmemektedir. Hüseyin Çam bu durumu şöyle açıklar:

> "*Son seçimlerde sadece HDP propagandası yapmak tuhaf geldi. Bu derneğin tahminen yarısı CHP'ye oy veriyor ama seçim sürecinde süreçte çoğunluk biz CHP'liyiz demedi. Demokratik partilerinin hepsinin burada temsil edilmesi tarafındayım. Siyasetsiz hiçbir şey yoktur"* (Hüseyin Çam, yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016).

Hasan Hüseyin Erdem'e (yaş 73, Ludwigsburg, 09.02.2016) göre Alevilik giderek siyasallaşmakta, dernekler siyasetin içine çekilmektedir. Bu durum İnanç kurumlarına girerken dışarıda bırakılması gereken bir tutumdur. Federasyon siyasetle ilgilenmelidir, bu normaldir. Ancak, dernekler inancın sürdürülmesinin alanı olmalıdır. Örneğin AABF birçok siyasetçi ve milletvekili çıkarmıştır bu elbette iyidir. Ancak seçimlerde derneğe afişlerin asılması ayrımcılığa yol açmaktadır. Alevi derneğinin hepsinin blok olarak taraf olması doğal değildir.

Sonuç olarak yurtdışında oy kullanma sürecinin başlamasıyla birlikte Almanya'da esasında başından beri Türkiye siyaseti içinde yaşama hali, pratiğe dönüşme fırsatı bulmuştur. Bu anlamda seçimlerden ya da önemli siyasi olaylardan önce çeşitli siyasi görüş alışverişlerinin yapıldığı, Türkiye'den yazarların, düşünce insanlarının ve siyasetçilerin görüşlerinin paneller ve benzeri yoluyla alındığı dernek arşivinde görüldüğü gibi derneğin sayfasında da özellikle son yılındaki etkinlikler gözlemlenebilir. Yurtdışında yaşayan ve çifte vatandaşlığa ya da Türkiye pasaportuna sahip olan kişilerin daha kolay ve yaygın bir şekilde oy kullanabiliyor olması belki de gelecekte bu etkinliklerin daha yoğun bir şekilde yapılması sonucunu doğuracaktır. Uzak gelecekte ise sözü edilen ilginin sürüp sürmeyeceği konusu ise ilgi uyandırıcıdır.

Türkçe dilinden uzaklaşmak, Almanya'da yaşamak ve hayatı Almanya'da kurgulamak, Alman vatandaşlığı da bu duruma eklenince siyasal olarak nasıl bir sonuç doğuracaktır? Bağlar incelecek midir yoksa Türkiye siyasetine karşı, siyasal, kültürel olarak dezavantajlı olan kimlikler bu denli desteklenmeye devam edilecek midir? Bununla birlikte yurtdışındaki Türkiyeli oyları önemli miktarları bulduğu için de bu oyların talibinin fazlaca olduğunu söylemek mümkündür. Alevi oyları için de aynısı geçerlidir. Aleviler siyasi, dini ve kültürel çıkarları çerçevesinde, Türkiye'deki Alevilere de iyi gelebilmek amacı doğrultusunda seçimlerini yapmaya gayret etmektedirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ALMANYA'DA ALEVİLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

Aleviler, köyden kente ve yurtdışına göç süreciyle birlikte geleneksel yaşam alanından kopmuştur. Göç süreci Alevilerin geleneksel yaşam koşullarının değişmesi sonucunu doğurmuştur. Yeni mekanlar ve yeni kültürler Alevilerin daha önce tecrübe ettiklerinden farklıdır. Alevilik, artık yeni yerinde ve yeni kültürler içerisinde de yaşamak durumundadır. Aleviler bu koşullara uymak fakat aynı zamanda kimliklerini korumak, inancın ve kültürün gereklerini yerine getirmek durumundadır. Aleviler, kimliği korumak ve aktarabilmek için, yeni koşullara karşı yeni stratejiler üretmişlerdir.

3.1. Çözülme ve Yeniden Yapılanma

Günümüzde ve geleneksel Alevi örgütlenmelerinde dedelik, inancın aktarımı ve devamı için en önemli unsurlardan biridir. Dedeler, Alevi toplumunda lider görevi görmektedir. Dedelerin soyunun "on iki imam" soyundan gelmekle Muhammed Peygambere dayandığı ileri sürülmektedir. Bu bağın kurulmasıyla dede soyunun kutsallığı vurgulanmaktadır (Çamuroğlu, 2005: 9). Dedelik kurumunun kendi içerisinde bir inanç hiyerarşisi vardır. Her Alevinin bir dedesi bulunmakla birlikte her dedenin de bir dedesi (mürşidi) bulunmaktadır. Alevi toplumu içerisindeki dedeler de birbirine bağlıdır ve toplumsal denetim mekanizması dedeler için de işlemektedir (AABF İnanç Kurulu, 25.04.2017).

Dedeler, taliplerinin inanç anlamında davranışlarından sorumludur (AABF İnanç Kurulu, 25.04.2017). Dedeler taliplerine yol gösterir, inancı anlatır ve pratik ettirir. Dedelik makamı Alevi toplumunun sorunlarını çözme konusunda bir otorite olarak da önemli bir figürdür. Dedelik soydan gelir ve soydan gelenler Anadolu'da Ocakzadeler olarak adlandırılırlar. Dedeler, Alevi toplumuna yol gösteriyor olmanın

yanı sıra aynı zamanda farklı coğrafyalarda yaşayan Alevilerin arasında iletişimi sağlayan kişilerdir. Kendi ocaklarına bağlı yerleri yılın belli aylarında ziyaret ettiklerinde dedelik görevlerini yerine getirmekte, aynı zamanda da geldiği ve gittiği yerlerdeki Alevi topluluklarını birbirlerinden haberdar kılmaktadırlar (Yalçınkaya, 2014: 341-347).

Geleneksel Alevi örgütlenmesi kırsala dayalıdır. Kırsalda toprağa dayalı ekonomi ve ilişki ağı vardır. Osmanlı zamanında Aleviler kırsalda yaşamak zorunda kaldığından Aleviliğin otoriteden uzakta olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum Alevi toplumlarında dedeliğin otoriteyi temsil etmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca otoriteden uzakta olmak Alevilerin Aleviliği rahatça yaşamasını sağlamıştır (Yalçınkaya, 2014: 341-347). Osmanlı yönetiminin mezhepçi tutumu, Alevi olanları diğerlerinden tecrit edecek bir toplumsal iklim oluşturmuştur. Bu durum başka toplumlarla etkileşimi engellemiş, böylece kültür etkileşimi azalmıştır. Alevi toplumunun değerlerinin kuşaklara aktarılmasında bu toplumsal iklim etkili olmuştur. Osmanlı toplumunda Aleviler hem merkezi otoriteye, hem başka topluluklara uzak kalmışlardır. Bu uzaklık birçok olumsuzluk doğursa da Alevi toplumunun geleneksel yapısının geleceğe taşınmasını kolaylaştırmıştır.

Aleviler arasındaki ilişkiler de genellikle birbirlerini bilen, aynı kökene sahip olan insanların birbirleriyle kurduğu ilişki ağları üzerinden örgütlenmektedir. İletişim teknolojilerinin gelişmediği, insanların topluluklar olarak hareket etmeyi tercih ettiği koşullarda, ilişkilerin gücü artmaktadır. Toprağa dayalı iktisatta dayanışma kaçınılmazdır ve bu iktisadi temel de dayanışmayı güçlendirmektedir (Kaderli, 2008: 95).

Dayanışma ve güçlü ilişkisel ağ, bireyin özgürlüğünü kavraması ve anlamasına uygun ortam oluşturmaz. Bu tür kapalı toplumlarda üretim ilişkilerinin kısıtlılığı ve dışarıdan gelen bilgilerin sınırlılığı bilginin nesillerce aktarımının kalıplar içerisinde gerçekleştirilmesine neden olmuştur. Bu durum geleneksel kurumsallığı korumakta ve esasında çokseslilığı engellemektedir. Kişisel özgürlük alanları görenek ve geleneklerce kuşatılmaktadır.

Merkezi otoriteden uzak olmak, Alevi toplumlarında dışsal etkilerin azalmasını sağlamıştır. Bu durum geleneklerin ve göreneklerin egemenliğini kolaylaştırır. Bu gelenek ve görenekler de Alevi kimliğinin gelecek kuşaklara aktarılmasını kolaylaştırmıştır. Demek ki merkezi otoritenin uzaklığı başka kimlik ve değerlerin Alevi toplumunda yaygınlaşmasını engellemiştir. Böylece Alevi toplumları, sürgünün acısını yaşasalar da asimilasyon dışı kalmışlardır.

Cumhuriyet bir ulus devlet tasarımı olarak, devlet/teba ilişkisinin yerine devlet/vatandaş ilişkisini kurmayı amaçlamıştır. Kurtuluş Savaşı koşulları cumhuriyetin bir ulus devlet tasarımı olmasına olanak sağlamıştır. Ancak ne toplumsal ilişkiler ne de iktisat henüz buna hazır değildir. Bu yüzden benimsenen laiklik biçimsel kalmış, içerik olarak uygulanamamıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulması bu durumun simgesidir.

Devlet/vatandaş ilişkisi Alevileri ulusun parçası haline getirmiştir ama bu biçimsel bir kurgu olarak kalmıştır. Böylece Osmanlı toplumundan farklı olarak Aleviler de bütün diğerleriyle eşit haklara sahip olma olanağı bulmuşlardır. Ne yazık ki, eşitlik ilkesi farklı kimlikleri ve inançları oldukları gibi kabul edip onlara eşit bir şekilde muamele etmekten çok; farklılıkları yok etmek ve "eşitlemek" üzerine kurgulanmıştır. "İmtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kitle" olma iddiası farklılıkları eritme sonucu doğurmuştur.

Kuşkusuz ki, yeni rejimle Alevilerin güvenlik kaygıları kısmen azalmıştır fakat Dersim olaylarında da görüldüğü gibi bittiğini söylemek mümkün değildir. Üstelik Alevilerin ibadeti ve inançları doğrultusunda yaşaması bir anlamda her daim sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmaları her zaman baskı ve doğrudan fiziksel şiddet olarak algılamak sınırlı bir doğruluğa ulaşmak anlamına gelir. Eritme de şiddetli olmayan fakat epeyce etkili bir "aynılaştırma", "eşitleme" yöntemidir.

Devlet, cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte yaratmak istediği yeni toplumu kendi isteğine göre biçimlendirmeye çalışmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, halifeliği ve

onun kurumlarını kaldırdıktan, Tekke ve Zaviyeler Kanunu'nu yürürlüğe soktuktan sonra aynı zamanda imam hatip okulları ve İlahiyat Fakültesi açılmış, bu anlamda İslamiyet'in bir anlamda standardize edilmesi amaçlanmıştır. Kısacası eğitim meselesi Sünni İslam'a göre tasarlanmış ve okullarda şüphesiz ki yeni cumhuriyetin birleştirici değerleri öncelenmiş, birlik ve standardizasyon meselesine önem verilmiştir.

Aynı zamanda çok partili döneme geçme çabalarının yetersiz oluşu ve cumhuriyetin ilk yıllarında bir türlü gerçekleşememesi, esasında birçok dili, etnisiteyi ve kültürü bir arada barındıran genç cumhuriyetin bunca farklılığın temsil edilememesine neden olmuştur. Egemen siyasi parti, kendi ideolojisinin aktarımını merkezden çevreye taşımış ve çevreyi bu ideoloji çevresinde düzenleme çabası göstermiştir.

Hukuki yaptırımların da oluşturulmak istenen yeni cumhuriyete göre düzenlenmesi ve azınlık statüsü sahibi olan azınlıklar dışındaki hakim kültüre uymayan toplulukların görmezden gelinmesi, hukukun da bir anlamda ideolojik bir şekilde düzenlendiğinin bir göstergesidir. Böylelikle neyin doğru neyin yanlış, neyin suç ve neyin kanuni olduğu hukuk tarafından belirlenmektedir. Belirlenen çerçeve dışında kalan inanç ve kültürler ne kadar kadim olurlarsa olsunlar ötekidirler ve belki de yasaklıdırlar.

Bunlara ek olarak merkezden çevreye aktarımın çeşitliliğinin olmaması ve bir hakim ses ile yapılması çevre için dönüştürücü bir özellik taşımaktadır. Bu konuda basın yaygın organları önemli rol oynamıştır. Onlar cumhuriyet ideolojisinin toplumun her yerine taşınmasını sağlamışlardır. Bu durum Osmanlı dönemindeki koruma duvarlarının aşınmasına neden olmuştur. Öte yandan kültür ve sanat etkinliklerinin Anadolu'nun her yerine yayılması, Batı değerlerinin kırsala kadar ulaşması, yerel kültürlerin ve geleneksel sanatların gücünü kırmaya başlamıştır. Böylelikle rahatça anlaşılmaktadır ki devlet bir şekilde kültürel, sosyal, siyasal dönüşüm sağlamakta ve bunu salt şiddet yoluyla değil, toplumu ideolojik olarak dönüştürme yoluyla elde etmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle "devletin ideolojik aygıtları" genç cumhuriyetin kendini ispatında da önemli bir rol oynar (Althusser, 2002: 33-34).

Dedelik kurumunun hem kırsaldan kente ve hem de yurtdışına göçle birlikte eski otoritesini kaybettiği, buna ek olarak dedelerle taliplerinin arasına mesafe girdiği ve göçülen yerlerle girilen kültürel etkileşimden dolayı dedelerin talipleriyle bağlantısının kesildiği söylenebilir. Bu durum geleneksel cemlerin kentte ve yurtdışında gerçekleştirilememesine neden olmuştur. Alevilik şehirlerde kısmen barınabilmiş, kırsalda ise yapısını sürdürebilmiştir. Bu pratik eksikliğinin dedelerin bir kısmının bilgisizleşmesine neden olduğu açıktır. Buna karşın taliplerin bilgisinin ve bilgi ihtiyacının artması, dede talip ilişkisini karmaşıklaştırmıştır. Dedenin bilgi verici olduğu ve dedeye fazlaca saygı duyulan geleneksel yapı kırılmıştır. Bilgi birçok insan için ulaşılabilir hale gelmiştir ve yeni Alevi kuşağı siyasal ve kültürel açıdan daha farklıdır. Bu karmaşa içinde dedelik kurumu güç kaybetmiştir (Yalçınkaya, 2014: 341-347).

1950'li yıllarda başlayan ve 1960'lı yıllarda yoğunlaşan köyden kente göç sürecinin sonucu olarak Aleviliğin ve Alevilik kurumlarının çözüldüğü daha önce belirtilmişti. Kırdan kente göç sürecinde Aleviliğin şekil değiştirmesi elbette normaldir. Köyden kente göçte daha önce de belirtildiği gibi Alevilerin ilişki ağında bazı değişimler görülmüş, kırsalda yapılan ibadet biçimi kentte yapılamaz hale gelmişti. Ayrıca merkezi otoriteye fiziksel olarak yakın olmak, bir süre sonra merkezi otorite ve Aleviler arasındaki ilişkinin değişmesine neden olmuştur.

Kırsaldan kente ve yurtdışına göç süreci ile birlikte Aleviliğin en önemli meselelerinden biri olan musahiplik de eski gücünü kaybetmiştir. Musahiplik, Alevilikte yol kardeşliği anlamına gelir. Yola giriş, musahiplikle başlar. Erkek, eşinin onayını alarak başka bir erkekle yol kardeşi olur. Aleviler, musahipliğin Ali ve Muhammed'den kaldığına inanmaktadırlar (Korkmaz, 2015: 44-46). Musahip olan aileler artık can olmuş durumdadırlar. Kusurları birbirlerinden sorulmakta ve toplum ve inanç karşısında da birbirlerinden sorumlu halde bulunmaktadır. Musahipler kardeş gibilerdir ve toplumsal dayanışmanın gereklerini yerine getirmek durumundadırlar. Birbirlerini koruyup kollamak durumunda ve birbirlerinin hatalarından sorumlu haldedirler. Kişiler biyolojik olarak kardeş değillerse de "yol kardeşi" olmuş ve kendi

iradeleriyle bir kardeşlik bağı kurmuş haldedirler. Alevilikte "görgü cemi"ne katılabilmek için musahip sahibi olmak gerekir. Musahiplik yola giriş şartı olmakla beraber toplumsal düzeni korumak ve sağlamak anlamında da önemlidir (Akbaş, 2011: 448-449).

Sonuç olarak kırsaldan kente ve yurtdışına göçün Aleviliğin geleneğine dair birçok değişim yarattığı görülmektedir. Bu süreç sonunda Alevilerin içinde yaşadıkları çevre değişmiş ve Aleviler farklı insanlar ve kültürler ile iletişim sürecine girmişlerdir. Yaşadıkları yeni çevrelerde ise Alevilerin kırsalda doğal olarak sürdürdükleri kültürel ve inanca dair ritüelleri eski haliyle yaşatamamışlardır. Bu durumun kimliği açığa vurmama çabasıyla alakalı olduğu ileri sürülse de kırsalda mümkün olan yaşayış biçimlerinin kente uygun olmaması da bu değişim sürecini etkiler. Değişim, yaşayışın birçok kısmında kendini gösterse bile aradaki farkı anlayabilmek Alevilik inancını geçmişten geleceğe taşıyan ve Aleviliğin özgünlüğünün en önemli özelliklerinden olan musahiplik, dedelik ve cem törenlerinin göç sürecinden nasıl etkilendiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda söz konusu değişimlerin Aleviliğin bugününe ve yarınına ne gibi etkilerinin olacağı incelenmeye değerdir.

İç göç süreci, birbirine yalıtık duran iki kültürün aynı mekanı paylaşmasına neden olmuştur. İç göç süreciyle birlikte Aleviler Sünnilerle birlikte yaşamaya başlamışlardır. Avrupa'ya göç süreci sonucunda ise Aleviler birçok kültürle temas etmeye başlamışlardır. Aleviler yeni fikirlerle, yeni yaşayışlarla tanışmış, Aleviliği olduğu gibi şehre getiremedikleri gibi aynı zamanda Aleviliğin bazı kurumlarını sorgulama sürecine girmişlerdir.

Kentlerde ekonomi toprağa dayalı değil, endüstri ilişkilerine dayalı olduğundan ötürü kişinin maddi varlığını devam ettirebilmesi için diğerlerine ihtiyacı yoktur. Bu anlamda endüstri ilişkilerinin yaygın olduğu bir toplumda geleneksel imece usulünden bahsedilemez, böyle bir zorunluluk söz konusu değildir. Kentlerde kişilerin varlığı kendisiyle ortak özelliklere sahip diğer kişilerin varlığına bağlı olmadığı için kişilerin özgür iradesi daha az baskı altındadır denilebilir (Çakır, 2011: 134). Bu anlamda

ilişkiler ağına karşı eleştirileri olan ve ilişkiler ağını bu şekilde sürdürmek istemeyen Aleviler, iradeleri doğrultusunda eylem gerçekleştirebilir ve topluluklarından kendilerini koparabilir yahut topluluğa eleştiri getirebilirler. Kentsel iklimde toplumdan farklı olmanın götürüleri kırsal iklimde olduğu kadar fazla olmayacaktır.

Geçmiş yıllarda gizliliğe önem vermek zorunda kalan Aleviliğin kentlerde örgütlenmesinin özellikle Almanya özelinde gizlenmiş bir şekilde olmaması önemli bir dönüşümdür. Göçle birlikte Alevilik öncelikle iyice içe kapanmış fakat daha sonrasında örgütlenme süreciyle yaşadığı toplumda görünür hale gelmiştir. Aleviler göçle birlikte yaşadığı toplumu dönüştürmüş ve o toplumla dönüşmüştür. Almanya'ya göç sürecinin de kırsaldan kente göç süreciyle kimi paralellikleri olduğunu söylemek mümkündür. Almanya'da endüstri ilişkileri özellikle kırsaldan yurtdışına göç eden göçmenlerin tahayyül edemeyeceği kadar farklıdır. Almanya'da Aleviliğin dönüşümü yalnızca mekanın uygun olmamasıyla değil aynı zamanda kırsal toplum baskısının bireyin üzerinden kalkmasıyla da sonuçlanabilir. Bu doğrultuda bireyin özgünlüğü ve Aleviliğe ya da Alevi toplumuna uygun gelmeyecek düşünceleri daha rahat bir şekilde ifade edilebilir duruma gelmiştir. Aynı zamanda farklı grup, düşünce ve inançlarla tanışabilmek ve bir araya gelebilmek meselesi de Alevilerin bir anlamda dönüşümüne, topluluğa eleştiri getirebilmesine ya da topluluktan kendini soyutlayabilmesine neden olmuştur.

Alevilerin "Alevi Kültür Merkezi" adı altında örgütlenmesinin sebebi dernek üyelerine sorulduğunda bu durumun Türkiye'de olduğu gibi cemevlerinin yasallığı sorunuyla alakalı olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda Almanya'da bir sorun yaşanmadığı fakat "kültür merkezlerinin" yasal olarak kamu yararına çalışan örgütler statüsünde olması sebebiyle devlet yardımından yararlanabildiği belirtilmiştir. Ayrıca Alevi kültür merkezi olmanın cemevi olmaktan daha kapsayıcı olduğu aktarılmıştır. Dernekte ibadet edilen gün sayısının sınırlı oluşu fakat derneğin sürekli açık olması ve kültürel faaliyetlerde bulunması kültür merkezi altında örgütlenmenin haklılığının bir göstergesidir *(LB-AKM'de yapılan görüşmelerden derlenen bilgidir).* Alevi Kültür Merkezleri Almanya'da kırsallığın dönüşümünün yarattığı zorunluluğun

yanı sıra kimi endişeler üzerine kurulmuştur. Göçmen toplulukları yeni bir çevrede bazı kaygılar yaşayabilirler. Bunların bazıları uyum sağlayamama kaygısı bazıları da kimliğin özgünlüğünün yok edilmesi kaygısıdır. Bu iki kaygıyı yenebilmek için derneklerden yararlanılmaktadır.

3.2. Entegrasyon ve Asimilasyon

Entegrasyon, en açık bir şekilde uyum olarak açıklanabilir (Türk Dil Kurumu, 29.04.2017). Bu çalışma kapsamında Alevilerin Almanya'ya sosyal ve siyasal uyumlarının niteliğinden bahsedilmektedir. Türkiyelilerle Almanya'nın entegrasyon problemi Türkiyelilerin Almanya'da kalma kararıyla beraber başlamıştır. Bu karardan daha önce iki kesim de birbirlerine bir anlamda karışmama halindeydiler ve bir arada yaşama durumunun geçici olduğunu düşünmekteydiler. Bu düşüncenin boşa çıkması, Almanya'da artan ırkçı saldırılar, iki Almanya'nın birleşmesi ve bu nedenden dolayı çıkan ekonomik problemler entegrasyon meselesi üzerine düşünülmesine neden olmuştur.

Almanya'nın yabancıların entegrasyonu için geliştirdiği politikalara baktığımızda bu sürecin şu şekillerden geçtiğini görülebilir: 1952 ve 1973 yılları arasında ilişkiler ekonomi boyutunda ilerlemiş, Almanya bir göçmen ülkesi olduğu öngörüsünü geliştirmemiştir. 1973 ve 1979 yılları arasında, Almanya'nın, göçmen işçilerin Almanya'da düşünülenden daha uzun süre kalacağını anladığı ve ülkede işçi göçünün bir hata olup olmadığı tartışmalarının yürütüldüğü görülmektedir. 1979 ile 1980 yılları arasında entegrasyon politikaları hakkında tartışmalar başlamıştır. Yerel düzeyde Kuzey- Ren Vestfalya eyaletinde entegrasyon meselesine dair bir bakanlık oluşturulmuştur. 1981 ile 1990 yılları arasındaki zamanda ise, yabancılar politikasında dönüşüm geçirilmiştir. Almanya'nın göç alma potansiyelinin artık olmadığı ve göç almak istemediği vurgusu söz konusudur. Aynı zamanda geri dönüşün teşviki politikası bu zamanlarda geliştirilmiştir. 1990 ve 1998 yılları arasındaki politika vatandaşlığı kolaylaştırıcı bir nitelik taşımaktadır. 1998-2004 yılları arasında ise vatandaşlık yasasının niteliği değiştirilmektedir. Ayrıca Almanya'nın bir göç ülkesi

olduğu kabul edilmiştir. Aynı zamanda entegrasyon faaliyetlerinde ilerlemeci bir tutum takınılacağı da ifade edilmektedir. 2005 yılı ve sonrası ise var olan entegrasyon politikalarının devam ettirilmesi ve geliştirilmesi sonucunu doğurmuştur (Haksever, 2014: 81-96).

Günümüzde Almanya'nın bazı kesimlerinin göçmenler konusundaki endişesini göçmenlerin ülkede giderek örgütlü hale gelmesi ve özgünlüklerini koruma konusundaki kararlılıklarının da tetiklediğini söyleyebiliriz. Göçmenlerin aslında ülkeye uyum sağlamayacağı tartışmalarının Alman siyasetinde ve kamuoyunda yapıldığını görmek mümkündür. Günümüzde dahi göçmen karşıtı ya da İslamiyet karşıtı siyasi düşünceler üretilmekte ve desteklenmektedir. Almanya'da 2015 yılında ortaya çıkan PEGIDA, yani "Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar" hareketi bunun bir kanıtıdır. Bu hareketi destekleyenlere göre göç politikası ve seyahat politikası yeniden düzenlenmeli ve yurtseverlik meselesinin olumsuz algısı sonlandırılmalıdır (Topçu, 2015). PEGİDA tarafından düzenlenen yürüyüşler yer yer destekçi buluyor olsa da, bu platformun faşist olduğunu düşünüp karşı protesto için eylem yapan pek çok kişi ve grup da vardır. Üstelik protestocu grup çoğu zaman eylemcilerden daha büyük bir grup olma niteliği taşır (Deutsche Welle, 29.04.2017).

Türkiyelilere yönelik entegrasyon suçlamalarının büyük çoğunluğu dil öğrenmemekle, kriminal olaylara karışmakla, işsizlik oranının fazlalığıyla ve eğitim seviyesinin düşüklüğü ile açıklanabilir. Türkiyeliler genellikle ilk jenerasyonlarda daha fazla dil sorunu çekmektedir fakat bu sorun yeni jenerasyonlar için yok olmuş haldedir. Yeni jenerasyonlar genellikle Almancayı ana dillerinden daha iyi bir şekilde konuşmaktadırlar. İlk jenerasyonların dil bilgisi sınırlı olsa da ülkeye geldiklerinde dil eğitimi görmemelerinin, iyi bir entegrasyon programına dahil olmamanın da bu meseleye katkısı vardır. Ayrıca bu kişilerin çoğunluğu mükemmel olmasa da Almanca konuşmaktadırlar. Dil probleminin aşama aşama çözülüyor olması dil meselesindeki eleştirilerin yakında boşa çıkacağı anlamına gelmektedir.

Türkiyeliler arasında işsizlik oranının Almanya'ya kıyasla fazla olduğu belirtilmektedir (Sabah, 29.04.2017). Türkiyelilerin işsizlik yardımından çok fazla yararlandığı söylenmektedir. Bu yüzden de Türkiyeliler eleştiri almaktadır. Bunun doğruluk payı olsa bile esasında yabancılara benzer önyargılarla yaklaşıldığı bilinmektedir. Entegrasyon meselesindeki eksiklikler de önyargıların varlığının bir nedeni olabilir. Yine de toplumlar bir ülkede birden çok fazla etnik kimliğin bir arada yaşayabileceği gerçeğini hoşgörüyle kabullenmek durumundadırlar.

Çokkültürlülük, birçok kültürün aynı zamanda, aynı yerde, beraberce yaşayabilmeleri anlamına gelmektedir (Uygur, 1996: 22). Çokkültürlülük ulus- devlet anlayışının birleştirme stratejisindense kültürel kimliklerin farklılığını benimser ve farklılıkların hak eşitliğini savunur (Kastoryano, 2009: 21). Almanya, aldığı yoğun göçler sonrasında artık çokkültürlü bir ülkedir. Almanya stratejilerini ve politikalarını çokkültürlü olma haline göre üretmek durumundadır. Aynısı Almanya'da yaşayan Türkiyeliler için de geçerlidir. Kendilerinin geri dönüş gibi bir hedefi olmadığına göre Almanlar hakkındaki ötekileştirici söylemlerinden vazgeçmek durumundadırlar. Kendi örgütlerini kurduklarına göre, kendi dillerinde kültürel aktarımı sağlayabilen gruplar olarak Türkiyeliler esasında doğrudan bir kültürel tehditle karşı karşıya değildirler. Bu duruma ek olarak Türkiye'nin kültürel aktarımda sorun yaşayan azınlıkları, aktarımlarını Almanya'da serbestçe yapabilmektedirler. Bu bağlamda bu azınlıkların Türkiye'de yaşayan azınlıklara göre avantajlı bir durumda dahi olduklarını ileri sürmek mümkündür.

Dernekte görüşülenlere göre entegrasyon anlamındaki düşünceleri sorulduğunda bu duruma pozitif olarak baktıkları görülmektedir. Bu anlamda yeni jenerasyon, bulundukları ülkeye entegre olduğunu düşünmektedir ve buna göre davranmaktadır. Derneğin belediyeyle yürüttüğü bazı projelerinin olduğunu ve bu tür projelerin de entegrasyonu güçlendirdiğini savunmaktadırlar. Aynı zamanda gençler de entegrasyon sürecinin olumlu bir şekilde işlediğini savunmaktalar. Burcu Aslan'a (yaş 25, Ludwigsburg, 11.02.2016) göre gençler Almanya'da doğup büyüdükleri için çoğu şeye bakış açıları farklıdır. Dernek daha fazla dışarı açılmalı ve Almanlarla olan

ilişkisini artırmalıdır. Bu da ancak gençliğin daha fazla örgütlenmesiyle mümkün olacaktır.

Asimilasyon, bir toplumda azınlık durumunda bulunan kişilerin hakim kültür tarafından kapsanması ve farklılıklarının törpülenmesi sürecidir. Bu süreç içerisinde azınlığın çoğunluğun değerlerini benimsemesi ve farklılıklarını kaybetmesi beklenir (Sönmezoğlu, 2003: 52). Almanya'da Kohl döneminde Türkiyelilere karşı pozitif olmayan ve farklılığı törpüleyici politikalar uygulanmıştır. Bu anlamda Kohl'un Türkiyelileri geri göndermeleri gerektiğini çünkü tüm hepsinin asimile edilemediğini düşündüğü ortaya çıkmıştır. Ona göre diğer göçmenler daha kolay entegre olduğu için bir sorun yaşanmamaktadır (Deutsche Welle, 30.04.2017). Zaman zaman sağ eğilimli kişi ve politikacıların bu minvalde sözler söylediği bilinmektedir fakat şimdiye dek Almanya'da bir asimilasyon sorununun yaşanmadığı düşünülmektedir.

Günümüzde Almanya'da Almanlar ve Türkiyeliler birbirlerini gayet iyi bir şekilde tanımakta, beraber büyümekte ve aynı alanları beraberce paylaşmaktadır. Ayrıca Türkiyeliler kendi dini ve etnik kimliklerini değiştirmeden ve açık bir şekilde Almanya'da yaşamaya devam etmektedirler. Özellikle yeni jenerasyonun da dönüş fikrinde olduğu ufak istisnalar haricinde iddia edilemez. Dönmemek ve aynı zamanda kimliği yaşamak ve aktarmak iki tarafın da birbirleriyle uyumlu olduğunun göstergesidir. Bu bağlamda iki taraf da birbirlerinden zaman zaman şikayetçi olsalar da uzun yıllardır birlikte yaşamaktadırlar ve birlikte yaşama hali uzun yıllar daha sürecek gibi görünmektedir. Alevilerin Almanya'da olma hali kültürel aktarımlarını bu duruma göre gerçekleştirmelerine neden olmuştur.

3.3. Dilden Derse Kültür Aktarımının Farklılaşması

Almanya'da doğan yeni jenerasyon Türkiyeliler en az iki dil bilmektedir. Bu kişilerin ailesinde bir dil, içinde yaşadığı toplumda ise farklı bir dil konuşulmaktadır. Çocuk, toplumsal anlamda sosyalleştiği sürece ikinci dili de öğrenmektedir. En azından ikinci ve üçüncü kuşak için bu durumun geçerli olduğunu söyleyebiliriz

(Günay, 2015: 69-70). Çok dilli olmak avantajlı bir durum olmasına rağmen yine de kolay bir durum değildir. Dillerin öğrenilme süreci küçük çocuklar için zorlu olabilmektedir. Evde küçük çocuklarına ana dillerini konuşmayı öğreten ailelerin çocuklarının okul hayatlarında Alman dilindeki dezavantajları yüzünden zaman zaman sıkıntılar yaşadıkları bilinmektedir. Bu nedenle bazı aileler çocuklarının geleceğini düşünerek ana dili aktarımını sınırlı tutabilmektedirler. Sınırlandırma hali de anadilinin aktarımı konusunda sıkıntılar yaratabilmektedir.

Dildeki aktarımın zaman zaman sınırlı olmasına karşın, kültürel aktarımın bazı boyutlarının oldukça dikkat çekici olduğunu söylemek mümkündür. Almanya'daki Türkiyeli gençlerin geleneksel müziğe ve genel olarak Türkçe müziğe oldukça yatkın olduğu gözlemlenmiştir. Alevi gençler için de bu durum gözlemlenmiştir. Bu gençler genellikle Türkçe, Kürtçe, Zazaca müzikler dinlemektedirler. Bu meseleye esasında Aleviliğin aktarımının en önemli ögelerinden olan nefesler ve deyişler meselesini de eklemek gerekmektedir. Alevi nefes ve deyişleri, özellikle Alevilik için önemli yeri olan kişilerin, Aleviliğin tarihine ve felsefesine dair sunuşlarıdır. Bu nefes ve deyişlerde kültür ve inanca dair birçok öge bulunabilir (Kuşça ve Sivri, 2014: 181).

Alevi gençlerinde müziğin kesinlikle bir aktarım biçimi ve aynı zamanda sembol olduğunu düşünmek gerekmektedir. Bu bağlamda kişilerin geçmişle bağlantılarını müzik üzerinden rahatlıkla kurabildiğini söylemek mümkündür. Müzik bir anlamda yabancı bir ülkede aktarımın en önemli niteliklerinden biridir. Alevi derneklerinde saz kursları, orijine bir atıf olan halkoyunları ve Alevilik için olmazsa olmazlardan semah kursları düzenlenmektedir. Böylelikle kimlik, müziğin de katkısıyla nesilden nesile daha rahat ve ritüel içerikli olarak aktarılmaktadır (Erol, 2010: 56-57).

Almanya'da Alevilerde dikkat çekici bir sembol kullanımı da görülmektedir. Bu sembollerden kasıt Aleviliği simgeleyen Ali siluetli yahut Zülfikar ve benzeri dövmeler ve takılardır. Kendisi de sembol taşıyan Dinçer Çalışır'a (yaş 43, Ludwigsburg, 11.02.2016) göre, "Bazen Alevilik sembollerini özellikle taşımak lazım çünkü karşıdaki insanlar kendilerini bu şekilde toparlamış ve Alevilik hakkındaki

söylemlerini düzeltmiş oluyorlar." Alevilerin semboller taşıması, yurtdışında derneğinin olması, Alevilik dersleri ve benzerleri elbette bir yerde var olmanın ve kültürü aktarmanın göstergeleridir. Buna ek olarak bu durumun aynı zamanda belki de yüzlerce yıllık bir bastırılmışlık tarihine bir meydan okuma olduğunu söylemek mümkündür.

Geçmişte doğal bir şekilde aktarılan kültür ve inanç şüphesiz ki günümüzde göç, modernleşme, sanayileşme süreçleri sonucunda, eskisi gibi aktarılamaz. Kendi cemaatlerinden ve kırsallıklarından kopmuş kişiler yine de inancı ve kültürü öğrenmeye yönelik büyük bir istek duymaktadır. Yaşanılan fiziksel ve ritüele dayalı çözünme sonucu Aleviler, geleneksel sistem yerine Aleviliği günümüzde bilimsel yazınlardan öğrenme sürecine de girmiş olurlar (Shankland, 2010: 24). Almanya'da inancın aktarımında sınırlılıkların ve imkanların göz önüne alınması gerekmektedir. Almanya'daki Alevi dernekleri Almanya'da genel olarak olumsuz olarak görülmemenin avantajlarından yararlanmaktadırlar. Bu avantajlar içinde Türkiye'de olduğunun aksine eşit bir inanç olarak sayılıyor olmaları Almanya'da Alevilerin diğer ülkelere oranla ciddi haklara sahip olmalarına neden olmuştur. Dernektekilerin aktardığına göre Almanya'daki Aleviler Avrupa'da en iyi şartlara sahip Alevilerdendir.

Eşit bir inanç olarak eşit haklara sahip olmak meselesi aynı zamanda diğer dini gruplarla benzer eylemlere girişebilmek ve bunun meşruluğu anlamına gelmektedir. Bu mesele epeyce olumlu olmakla beraber Aleviler için alışılageldik bir durum değildir. Alevilerin Almanya'daki en büyük kazanımlarından bazıları eğitimle ilgili olanlardır. Üniversitelerde Alevilik kürsülerinin açılması ve okullarda Alevilik derslerinin yapılabilmesi meselesi Aleviliğin sözde değil, gerçekten eşit bir inanç olarak Almanya'da tanındığını göstermektedir.

Almanya'nın Hamburg, Bremen ve Aşağı Saksonya eyaletlerinde Aleviliğin "Hak Eşitliği Anlaşması" çerçevesindeki kazanımları sürmektedir (T24, 15.08.2017). Bunlara ek olarak Hamburg ve Weingarten Üniversitelerinde Alevilik üzerine eğitim

verilmektedir. Söz konusu üniversitelere Almanya'nın en köklü eğitim kurumlarından olan Humboldt Üniversitesi de eklenmektedir (Artı 49, 14.08.2017). Böylelikle inancın üniversitelerde kendine yer bulmasını sağlanmıştır. Uzun yıllardır Alevilik üzerine araştırmalar yapan yabancı akademisyenlerin varlığı ve buna ek olarak Aleviliğin doğduğu toprakların dışında üniversite ortamında var oluşu Aleviliğin Türkiye dışında da öğrenilen ve bilimsel olarak incelenmeye değer görülen bir inanç olduğunun kanıtıdır.

2015 yılından itibaren Hamburg'da Alevilik Anabilim Dalı'nın açılması ve öğrenciler yetiştirmesi, ardından Weingarten Üniversitesi'nde Alevilik öğretisinin yaygınlaştırılması gelecekte ise Almanya'nın en köklü üniversitelerinden olan Humboldt Üniversitesi'nde bu derslerin verilecek olması Alevi kimliğinin Almanya'da temsili bağlamında oldukça anlamlıdır. Almanya'da Alevilik derslerinin verilebilmesi önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Aleviliğin aktarımı göç sürecinde öncelikle evlerde daha sonra da Alevi derneklerinde yapılagelmişti. Buna rağmen Aleviliğin yurtdışında savaşması gereken birçok unsur vardır. Güvenlik kaygısı ve benzeri kaygılar olmasa da kültürel aktarım başlı başına bir sorundur. Alevi çocuklarının öğrenmesi ve mücadele etmesi gereken birçok unsur vardır. Dil sorununun yanı sıra Alevi geleneğiyle, eğitimini gördüğü Alman ekolü arasında yaşanacak bocalama çok anlaşılabilir bir durumdur. Bu durumda bir çocuğun ya da gencin AKM'ye gitmeyi ne denli tercih edeceği üzerinde düşünülmesi gereken bir meseledir.

Alevilerin genellikle eğitime önem verdiği söylenebilir. İmkanı olan birçok Alevi tarihten günümüze, mümkün olduğunda iyi eğitim almaya çalışmıştır. Bu anlamda Alevilerin eğitime önem verdiği klişesinin esasında doğru olduğu söylenebilir. Dernekte de durum böyledir. Görüşülen kişilerin de genel olarak ve sıklıkla belirttiği gibi, göçmen jenerasyonun çocuklarının eğitimini mümkün olduğunca öncelediği ve bu anlamda çocuklarının iyi eğitim alabilmesi için çabaladığını görmek mümkündür. Bu mesele muhtemelen ilerleyen dönemlerde Aleviliğin Almanya'da daha iyi tanınmasına ve daha çok saygı görmesine neden

olacaktır. Alevilerin içerisinde pek çok kişi eğitim seviyesini ve doğal olarak toplumsal statüsünü yükseltecektir. Böylece Alevi kimliklerini görmezden gelmemeleri durumunda Alevilik Almanya'ya çok daha iyi bir şekilde entegre olacaktır.

Dernek üyeleri, anlaşılabilir bir şekilde Alevilik bilgisi konusunda eksiktir ve gündelik kaygılara sahiptir. Bu durum da Alevilik bilgisinin ve inancının aktarımına ket vurmaktadır. Eski aktarım yöntemleri yabancı bir ülkede çok da dikkat çekici ve etkileyici olmamaktadır. Yöntemlerin değiştirilmesi gerekliliği kaçınılamayacak bir gerçektir. Bu sorun okulların açılmasını gerekli kılmaktadır. Okullar aktarım konusunda önemli olsa da Alevilerin özgüveninin içsel ve dışsal ispatına neden olmak açısından da dikkat çekicidir.

Bilginin kurumsallaşması esasında bilgideki eksiklikleri ve tutarsızlıkları görmek açısından önem taşır. Şüphesiz ki herkesin Alevilik bilgisi ve Aleviliği yorumlama biçimi farklıdır. Kurumsal olmayan aktarmalar eksiklikler yahut yanlış anlamalar içerebilir. Alevilik derslerinin çocuklara verilmesi ile bilgi aktarımı bir anlamda standardize edilecektir. Üyelerin de belirttiği gibi belki de bu kez "Alevilik nedir?" sorusuna birbirine daha çok benzeyen yanıtlar almak mümkün olacaktır.

Almanya'da okullarda Alevilik dersleri verilebilmesi için yapılan başvurular 1995 yılında başlamıştır. Bu hakkı elde edebilmek için Aleviliğin bir inanç grubu olarak tanınması gerekmektedir. Bu engel kalktıktan sonra AABF'nin Alevileri temsil edebileceğine karar verilmiştir. Daha sonraki aşamada öncelikle Berlin eyaletinde olmak üzere daha sonra da diğer eyaletlerde Alevilik dersleri okullarda okutulmaya hak kazanılmıştır (Utku, 2014).

Berlin'de yer alan Anadolu Alevileri Kültür Merkezi'nin (AAKM) Alevilerin de bir inanç topluluğu olduğunu ileri sürmesi ve 2000 yılında tanınan Berlin İslam Federasyonu (IFB) ile aynı hakları istemesiyle 2002 yılında Alevilik ilk kez Berlin'de resmi olarak dini cemaat statüsü almıştır. Bu statünün alınmasıyla Aleviler din dersleri kapsamında kendi inançlarının okutulmasını talep edebilmişlerdir.

Daha sonraki süreçte, 2002 yılında AABF'nin de bir inanç kurulu olarak tanınması ile Almanya'da Alevilerin aktif olma hali iyiden iyiye artmıştır. Berlin'de verilen Alevilik derslerine ek olarak 2006 yılından itibaren diğer bazı eyaletlerde de Alevilik derslerinin verilmesine başlanmıştır. LB-AKM'nin içinde bulunduğu Baden-Württemberg eyaletinde de 2006 yılında Bavyera, Kuzey-Ren Westfalya ve Hessen eyaleti ile birlikte Aleviliğin bir ders olarak okullarda okutulabilineceğine dair ortak karar alınmıştır. Bu dersler seçmeli ders olup okullarda 1. ve 10. sınıf arasında alınabilmekte ve dersler Almanca olarak okutulmaktadır (Coşan- Eke, 2015: 95-96).

Alevilik derslerinin temel olarak müfredatında Alevilik alanında genel bilgi edinmek, bu bilgiyi anlamlandırabilmek ve başka inanç ve kültürdeki insanlara karşı temsil edebilmek vardır. Onların farklılığını anlamaya çalışmak, görüş alışverişinde bulunmak ve diğer kişilerin farklılıklarını kabullenebilmek önemli unsurlardandır. Bu tür etik değerlerin yanı sıra elbette öğrencilere Alevilik hakkında da çeşitli bilgilendirmeler yapılacak, bazı temel bilgiler verilecektir. Bunlar Alevi inancının temelleri, Aleviliğin manevi ve tarihi temelleri, Alevi kültür değerleri (özellikle de deyiş, saz ve semah alanlarında), Alevi etiğinin temelleri (dört kapı kırk makam) Alevi törenleri ve özellikle cem töreni, Hz. Ali ve On iki İmamlar üzerine anlatılar, Hacı Bektaş Veli'nin önemi ve etkileri, peygamberler, evliyalar ve diğer inançlar hakkındadır. Ayrıca bu dersin öğrencilerinin okul arkadaşlarının inançları ve onların inançlarını algılamaları konusundaki bilgilenmesine gayret edilmektedir (Karma Komisyon, 2007).

Alevilik derslerinin inancı aktarmak konusunda önemli olduğu aşikardır. Öncelikle bu dersler Almanya'da Alevilik inancının diğer inançlarla eşit seviyeye geldiğini kanıtlar. Devlet okullarında, birçok eyalette ders verebiliyor olmak Alman kurumlarının güveninin kazanıldığı ve bu kurumlarca Alevilerin muhatap olarak kabul edildiği anlamına gelir. Bu bağlamda Alevilik dersleri önemlidir. Alevilik dersleri Türkiyelilerin ve dolayısıyla Alevilerin yoğunluklu olarak yaşadığı eyaletlerde verilebilir durumdadır.

2016 yılı itibariyle Almanya'da dokuz eyalette Alevilik dersi yapılabilmektedir (Tanlı, 2016). Almanya'daki Alevilerin etkinliklerinin geneline ulaşabilmek için temel araç kurumların web sayfalarıdır. Bu web sayfalarının güncellik ve bilgiyi tek bir kaynaktan aktarabilmek konusunda çok başarılı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu anlamda Alevilik derslerini takip eden öğrenci sayısında tam olarak güncel bilgiye ulaşılamamaktadır. 2013 yılı itibariyle Alevilik derslerini yaklaşık 1.200 öğrencinin takip ettiğini AABF'nin web sitesinden öğreniyoruz. Söz konusu öğrenci sayısının günümüzde daha fazla olduğunu düşünmekteyiz. Derslerin yapılabildiği eyaletlerde derslerin açılabilmesi için öğrenci velilerinden ya da 14 yaşından büyük öğrencilerden talep gelmesi gerekmektedir. Öğrencilerin eğitim gördüğü okulda 8 ila 12 öğrenciyle ulaşılabildiği takdirde derslerin yapılması mümkün olmaktadır. Bu sayı eyaletten eyalete göre değişmektedir (Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, 03.05.2017).

LB-AKM'de Alevilik dersleri konusunda üyelerin düşünceleri öğrenilmek istenmiştir. Dernekte Alevilik derslerinin okullarda okutulmasına olumlu bakılıyor. Zira Alman okullarında Almanya'da olmak hali yüzünden Alman kültürünün ve inanışının hakimiyeti söz konusudur. Oysa Aleviler kendi kültürel ve dini özelliklerinin de aktarımının gerçekleştirilmesini istemekteler. Alevilik derslerinin küçük yaşta verilmesinin çocukları Alevilik hakkında eğiteceğine inanmaktalar. Böylece öğrencilerinin geçmişlerini ve bugünlerini harmanlayıp ortaya pozitif bir sentez çıkaracağını düşünmekteler.

Ludwigsburg ve çevresindeki kimi okullarda Alevilik dersi verilmektedir. Derneğe en yakın olan Alevilik dersleri veren okullar Ludwigsburg ve Asperg'dedir. Bu dersler hakkında bilgilendirme yapabilmek için LB-AKM de çaba göstermiştir. Esasında Alevilik dersleri Alevilik için muazzam bir adım olarak anlaşılsa ve Aleviler tarafından bu şekilde aktarılsa da Alevilerin Alevilik derslerine fazlaca ilgi göstermediği anlaşılabilir. Derneğin bulunduğu eyalette bir okulda Alevilik dersi açılması için sekiz öğrencinin talebi yeterli olmaktadır. Ayrıca bu öğrencilerin aynı öğrenim basamağında olması aynı sınıfta ders alabilmeleri için yeterlidir, aynı sınıfta olmaları gerekmez. Buna rağmen çok az okulda Alevilik dersinin yapılabildiğini

görürüz. Bu durumun velilerin dersler için çok yönlendirici olmamasının yanı sıra öğrencilerin de öğrenme talebinin yoğun olmamasına bağlayabiliriz. Alevilik dersi programının içeriğinde Aleviliğin temel değerlerinin yanı sıra kendinden olmayan kişilere uyuma yönelik bilgiler de vardır. Dolayısıyla derslerin yalnızca teolojik olduğu ileri sürülemez. Kültürel aktarım ve yabancı kültürlerle uyum konusu da derslerde işlenmektedir. Dernekte yapılan görüşmelerde Dinçer Çalışır, Alevilik dersleri konusundaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *"Dersler küçük yaştaki öğrencilere yönelik ama ağır değildir. Dersler sadece farkındalık yaratmayı amaçlar, öncelikle amacı dini bilgi aktarmak değildir. Bir anlamda Alevilik felsefesini aktarmayı daha çok amaçlar ve dini olarak sadece "Kırk Kapı Kırk Makam"a dek gelir. Dersin amacı küçük yaştaki çocukların kafasını karıştırmak değil, çocuğa "ne olduğu sorulduğunda cevap verebilmesi"dir. Bize "Alevilik nedir?" sorusu sorulduğunda hepimiz bir anlamda farklı argümanlar geliştiriyoruz, bu anlamda kafa karışıklığını azaltabilmek adına dersler önemlidir"* (Dinçer Çalışır, yaş 43, Ludwigsburg, 11.02.2016).

Esasında "ne olduğu sorulduğunda cevap verebilme" meselesi Aleviler için önemlidir. Çünkü öncelikle göçün ilk yıllarında Almanlara Aleviliğin özgünlüğü anlatılmaya çalışıldığında ne olunduğuna dair pek çok açıklama yapılma süreci yaşanmıştır. Aynı zamanda diğer Türkiyelilerin Alevilerin "ne"liğiyle ilgili imalarda bulunduğu ve Türkiye'de yaşanılan ayrımcılığın Almanya'ya da taşındığı bilinmektedir. Hala Aleviler çeşitli imalara maruz kalabilmektedirler.

> *"(Sünni Müslümanlar) İlk başta bizi küçümsüyorlardı kızıyorlardı siz Müslüman değil misiniz niye (tüm inançların temsilcilerinin bir araya geldiği toplantılara) ayrı katılıyorsunuz diyorlardı. Ama bizim önderlerimiz çok dikkatli davrandı. Cami temsilcileri kendi aralarında çatışma yaşarken Hasan Kılavuz dedemiz de bizi anlattı, ders verme talebimizi anlattı o anda karar verildi üç okulda ders verebileceğimize dair. Sünni vatandaşlar bu hakkı 3-5 sene sonra elde ettiler"* (Hüseyin Çam, yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016).

> *"[Okullarda Alevilik derslerinin verilmesini] doğru buluyorum. Bu hak Alevi derneklerinin ve federasyonun mücadelesi sonucu kazanılmıştır. Şimdilik dersler iyi gidiyor ama verim az. Aileler çocuklarına evde de eğitim vermeliler, yoksa okulda*

öğrenilen yeterli olmaz. Çocukların öğrenim süreci genellikle ergenlikte başlıyor. Çocuklar "ne" olduklarının merakına o zaman kapılıyorlar. Bence Almanya'nın her bölgesinde bir Alevilik Okulu olmalı bu şekilde aktarım daha sağlıklı bir şekilde yapılabilir" (Cemalettin Akmaz, yaş 52, Ludwigsburg, 11.02.2016).

Alevilik aktarımının önemli meselelerinden biri de Alevilik derslerini yürüten öğretmenlerin niteliği hakkındadır. Çalışır'ın (yaş 43, Ludwigsburg, 11.02.2016) aktardığına göre Weingarten Üniversitesi'nde Alevilik derslerini verebilecek pedagoji eğitimi almış Aleviler, Alevilik konusunda gerekli eğitimleri alarak Alevilik öğretmeni olabiliyorlar. Çalışır, insanların bu işe gerekli özeni ve ilgiyi göstermediklerini aktarmaktadır. Alevilerin Almanya'da elde ettiği hakların neredeyse dünya çapında en geniş haklar olduğunu ileri sürmektedir. Bu açıdan Alevilerin daha özenli olması gerektiğini düşünmektedir. Alevilik derslerine yeterince katılım olmaması meselesi görüşülen üyeler tarafından da kabul edilmektedir. Bu zorluğu aşmak üzere dernekte öğrenci velilerini bilgilendirmek için bazı etkinlikler yapıldığı dernek üyelerince aktarılmaktadır.

"*Bazı aileler bu derslere çocukların kafalarının karışabileceği şüphesinden dolayı derslere önyargılı bakıyorlardı, bu nedenden ötürü dersin öğretmenleri kendilerini ve derslerini velilere tanıttılar, bir tartışma zemini yarattık ve şimdi aileler derslere daha ılımlı bakıyorlar. Lakin dersleri takip eden öğrenci sayısı yeterli değil, Almanya genelinde 1000 civarında çocuğumuz dersleri takip ediyor."* (Mehmet Şahin, yaş 54, Ludwigsburg, 10.02.2016).

Dernekte görüşülen kişiler Alman müfredatının Türkiye müfredatı kadar indirgemeci olmadığını düşünüyorlar. Okullarda verilmesi mümkün olan Alevilik dersleri de bunun bir kanıtı. Yeni neslin entegrasyonunu, Almancayı iyi bilmesini olumlu karşılıyorlar fakat kültür aktarımının da bir yerde sekteye uğradığını kabul ediyorlar. Hüseyin Çam'ın (yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016) aktarımına göre Alevilik derslerini Ludwigsburg ve çevresindeki beş okulda yürütülüyordu. Çam'a göre Almanya'da kazanılan bu hakkı uygulamaya geçirmek dernek sayesinde olmuştur. İnancı bilimsel olarak aktarmak için çok önemlidir yoksa globalleşme kültürü öldürebilir. Bir de inançların farklı yorumu meselesi de vardır. Bunun ortak

paydaya dönüşmesi için okullarda bilimsel olarak gelişecek ve Aleviler tek cevap vermeyi öğrenecektir.

Almanya'da Alevilik konusunda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu bilimsel çalışmaların önemli bir kısmı Almanyalı akademisyenler tarafından yürütülmüştür. Aleviliğin bir araştırma konusu olarak Almanya'da üniversitelere girişi Alman akademisyenlerin yaptığı bağımsız araştırmalarla sınırlı değildir. Almanya'da Hamburg Üniversitesi Dünya Dilleri Akademisi'nde Alevilik anabilim dalı açılmıştır. Alevilik Anabilim dalı başkanlığına uzun yıllardır Alevilik üzerine araştırmalar yapan akademisyen Handan Aksünger getirilmiştir. Hamburg'daki Alevilik kürsüsü dünyada ilktir. Aksünger'in aktarımına göre;

> *"Alevilik hem sözlü tarihiyle hem de yazılı tarihiyle birlikte araştırılacak. Bu yapılırken de teolojik olarak öğretmen adaylarına din dersi verilecek. Aleviler kendilerini nasıl görüyorsa, bilim olarak bu şekilde yola çıkacağız. Aleviliğin çıkış noktası insan merkezli. Dört kapı kırk makam insanın kamilleşmesi esasına dayanır. Aleviliği aynı zamanda İslam dininin çatısı altında sıkıştırmadan, kendine özgü yaşam biçimi ve inançlarıyla antropolojik olarak araştıracağız. Aleviliğin dinamik olması bir avantaj. Üniversitedeki eğitimimiz sırasında Kur'an da dahil olmak üzere farklı kaynaklardan yararlanacağız. Aleviliğe tek yönlü bakmak istemiyoruz. Aleviliğin sistematik olarak kendine özgü yapısından hareketle disiplinlerarası araştırmaya çalışacağız"* (Kaplan, 2015).

Almanya'da Alevilik ve akademi ilişkisinin gelişmesine bir başka katkı da Weingarten Eğitim Yüksekokulu'na bağlı "Alevilik Din Dersi/ Din Pedagojisi" ek anabilim dalı açılışı yapılmış olmasıdır. 2013-2014 eğitim öğretin yılında bu bölümün açılmasıyla Alevilik dersi verebilecek öğretmenler yetiştirmek amaçlanmıştır (Almanya Alevi Birliği Federasyonu, 03.05.2017). Bu anabilim dalında Alevilik dersleri veren Hüseyin Ağuiçenoğlu, derslerin içeriğini "Aleviliğin mistik ve tasavvufi bir öğreti olduğunu anlatıyoruz. Derslerde de Alevi terminolojisi, Alevi inanç metinlerine giriş, Buyruk, deyiş ve sanat, Alevi tarihine giriş, alevi din pedagojisine giriş. Tarihi gelişimi olarak Alevilik, Kızılbaşlık, Tahtacı Alevileri, Aleviliğin temel prensipleri, cem ibadeti, musahiplik, ocak sistemi, dede talip ilişkisi derslerini veriyoruz." sözleriyle

açıklamıştır. Öğretmenler bu dersleri alıp öğrencilerin karşısına Alevilik dersi öğretmeni olarak çıkmaktadırlar. Bu dersin öğretmeni olmak için Alevi inancına sahip olmak gerekmektedir (Sanay, 2016). Görüldüğü gibi Almanya'da olmak Aleviliğin eğitim kurumlarında da aktarılabilmesi anlamına gelmektedir. Artık kimlik gizlenmesi gereken değil, rahatça ve eğitim kurumlarında aktarılabilen bir hale bürünmüştür.

3.4. Almanya'da Olmanın Aleviler Açısından Getirileri

Almanya'da Alevi olmak, metinde daha önce de belirtildiği gibi en temelde gizlenme gereksinime ihtiyaç duyulmaması ve Aleviliğin eşit bir inanç olarak tanınması anlamında önemlidir. Böylece Alevilik belki de ilk defa bunca görünür ve kurumsal hale gelmiştir. Bu kurumsallığın sonuçları ise Aleviliğin rahat bir şekilde yaşanması, aktarılması ve Alevilik hakkında rahatça üretim yapılabilmesi sonucu doğurmuştur. Fişlenme, yaftalanma korkusundan sonra kimliğiyle rahatça çıkış yapabilme hali esasında Aleviler için alışılmamış bir durumdur. Dini inançlara eşit bir şekilde yaklaşma prensibinin gerçek bir şekilde işlemesi bireysel ve kurumsal anlamda Alevilere büyük bir özgüven vermiştir.

Almanya'da Alevilerin ilk jenerasyonu Türkiye'de doğmuştur. Bu yüzden ilk ağızdan birinci jenerasyonun Türkiye'deki çocukluk ve gençlik yıllarına dair anılarını duymak mümkündür. Konuşulan orta yaş ve üzeri üyeler, geçmişlerini olumlu bir şekilde anlatmaktadırlar. Böylece yeni jenerasyonların Türkiye ve geçmişte Türkiye'de yaşanan Alevilikle ilgili ilk ağızdan bilgisi bulunmaktadır.

Aleviliğin Almanya'da örgütlenme hikayesinin öncelikle özmekanda Aleviliği doğal bir şekilde öğrenmek ve yaşamak, daha sonrasında göç süreciyle birlikte bu süreci ötelemek yahut özel alanda ve sınırlı kişilerle birlikte, açık etmeden yaşamak ve sonuç olarak örgütlenme kararı ile birlikte bu kimlikle kamusal alanda var olmak şeklinde ilerlediğini söyleyebiliriz. Alevi kimliği altında örgütlenmek ile kimliğin açığa ve dışa vurumu süreci gerçekleşmiştir.

Almanya'da Alevilerin örgütlenmesi ve Alevilik yoluna örgütlü bir şekilde devam ediyor oluşu şüphesiz ki açıklık doğurmuştur. Bu kuşkusuz alışılageldik olmayan bir deneyimdir. Alevilerin dini kimliği ile açık bir şekilde örgütlenmiş olması gizlenmeye ihtiyaçlarının olmadığının bir ilanıdır. Alevilerin kamusal alanda aleni bir şekilde varlıklarını sergilemelerine rağmen birilerinin kendinden olup olmadığını anlamaya çalışmaları ve kendinden olanla genellikle daha yakın bir ilişki sergilemesi, topluluğun sosyal ve kültürel bağlılığının çok daha derin bir yerde olduğunun bir göstergesidir.

Alevilikler, ki burada farklı yörelerden gelmiş ve farklı adetlere sahip olan Aleviliklerden bahsediyoruz, daha önce de belirtildiği gibi yurtdışında birbirleriyle tanışma olanağı bulmuşlardır. Göç sürecinin Aleviler için öğretici ve dönüştürücü olduğunu söylemek mümkündür. Alevi toplumu geçmişte iletişim araçlarından yoksun olmak sebebiyle birbiriyle sınırlı bir şekilde iletişim kurmuş ve doğal olarak da birbirlerinden ayrı düşen ve farklılaşan ritüellere sahiptir. Ritüelin özü ve amacı aynı olsa da süreğinde farklılıklar olabilir.

Dernekteki Aleviler, Aleviliği pratik etme şekillerinin yöreden yöreye bile farklılık içerdiğini, derneğin bir anlamda tüm bunları birleştirdiğini ve birbirlerine öğrettiğini söylüyorlar. Kültürün içinde bulunduğu coğrafyadan ve diğer kültürlerden etkilendiğini belirtildi ve bu farklılığın olumsuz olmadığı belirtildi. Bu bağlamda Ahmet Nuri Doğan (yaş 60, Ludwigsburg, 08.02.2016), dernekleşmenin farklı şeyler görüp öğrenmeyi sağladığının, yıllarca görsel medyanın olmaması sebebiyle farklı yörelerdeki ritüel farklılıklarının bilinemediğinin aktarmıştır.

Hasan Hüseyin Erdem (yaş 73, Ludwigsburg, 09.02.2016) Almanya'da dernekleşmenin olumlu ve Alevilik için geliştirici bir unsur olduğunu düşünmektedir. Ona göre Alevilik Almanya'da geleneğe daha yakın bir şekilde yaşanmasına neden oluyor. Bu anlamda düşüncelerini şu şekilde aktarıyor:

"Almanya'da örgütlenmek daha kolay olduğundan dolayı Almanya'da Alevilik daha rahat, disiplinli, inançlı ve ritüellere uygun bir şekilde yaşanıyor. Türkiye'de ise

dernekler gün içinde kapalı olabiliyorlar. Derneklere ulaşamamak ya da ulaşmamayı tercih etmek de asimilasyonu hızlandırıyor."

İnancın pratiği pek çok unsurdan beslenmektedir. Şüphesiz ki Alevilik inancının ve bu inancın kültürel boyutunun Türkiye ana akımında iddia edildiği gibi Türklükle, Şamanizm'le ve benzeri unsurlarla ilişkileri vardır. Burada göz ardı edilmemesi gereken inancın, kültürün, ritüellerin vs. sadece bir kültürden beslenmediği gerçeğidir. Coğrafi olarak çok büyük bir bölgeye yayılmış olan inanç ve inançlar birçok faktörden beslenmektedir. Kültür bir inancın yahut yaşayış biçiminin taklidi değildir, bilakis birçok unsurun bir araya gelmesiyle kendini var eder. Farklı damarlardan beslenerek, birikerek çatlağını bulur ve çağlayarak, özgürce akmaya devam eder.

Aleviliğin Avrupa'da görünür olmasını sağlayan en önemli unsurlardan bahsedildiğinde YOL TV deneyimine değinilmesi gerekmektedir. Kitle iletişim araçlarının günümüzde en etkili araçlarından biri şüphesiz ki televizyonlardır. İnternet de bilgi alma anlamında önemli olsa da daha çok gençlere ve orta yaşlılara hitap etmektedir. Yaşı itibariyle yeniliklere ve teknolojinin değişimine pek fazla uyum sağlayamayan insanlar için televizyon yayınları çok önemlidir. Almanya'da birçok evde hala Türk televizyon kanallarının izlendiği gözlemlendi. Hala dil, kültür ve siyasi aktarım için Türkiye menşeili televizyonların önemi büyüktür.

Ayrıca kültürel aktarım ve dil aktarımında televizyonun rolü büyüktür. Bu anlamda Aleviler de kendi televizyon kanallarını kurmaya karar vermişlerdir. YOL TV isimli bu kanal AABK bünyesinde kurulmuş ve temel olarak Alevilikle ilgili yayınlar yapmayı amaçlamıştır. Bu kanal Avrupa'nın diğer ülkelerinden de Türkiye'den de izlenebilmekte ve özellikle orta yaş ve üzeri Alevilerce yoğunluklu olarak izlenmektedir. Her ne kadar Türkiye'de kanalın "cumhurbaşkanına hakaret" suçu ileri sürülerek 29.12.2016 tarihinden itibaren yayını durdurulmuş olsa da internet sitesi üzerinden kanal izlenebilir (Birgün, 04.05.2017).

YOL TV'nin adresi Almanya Köln'dür. AABK bünyesinde yapılanmış, Aleviliğe dair, siyasete ve sosyal yaşama dair programların yayımlandığı bir kanaldır. Bu kanalın "yüzünün sola dönük" olduğu ve "yönetime müdahil olmak istedikleri" belirtilmiştir (Memurlar.net, 04.05.2017). Bu anlamda Alevilerin kendi kimliklerini duyurabilmeleri ve birbirleriyle iletişime geçebilmeleri için bu kanalın varoluşunun çok önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu kanalda yapılan kimi programlar daha önce de belirttiğimiz farklı ritüeller meselesini anlatmak için de önemlidir. Bu bağlamda bazı programlarda Alevilerin özmekanlarına gidilir ve oranın, o yörenin kültürünün kamuoyuna tanıtılmasına yardımcı olunur.

Hüseyin Çam'ın (yaş 63, Ludwigsburg, 10.02.2016) aktardığına göre Yol TV, Su TV, Cem TV gibi kuruluşlar tam zamanında ortaya çıkmışlardır. Zira 10-15 yıl sonra ortaya çıksalardı bu Alevilik kültürü iyiden iyiye zayıflamış olacaktı. Bu kanalların ortaya çıkması Alevilik kültürünün aktarımına ve evlerin oturma odasına tekrar girmesine neden olmuştur. Çam, Alevilerin Sesi dergisinin daha fazla okunması gerektiğini düşünmektedir. Televizyon kanalları Aleviliğin tepkiselliğinin ve eylemselliğinin kısa sürede etki göstermesi sonucunu doğurmuştur. Yine Çam'ın aktardığına göre Almanya'da ARD isimli televizyon kanalındaki bir dizide Alevilerin "mumsöndü" yaptığı bir bölüm çekilmiştir. Yani Alevilerin ensest ve toplu ilişki içerisine girdiği ima edilmiştir. Bundan sonra bu televizyon kanalı büyük bir kalabalıkla Aleviler tarafından protesto edilmiştir. Çam'a göre yoğun Alevi katılımı bu eylemin YOL TV'de duyurulmasıyla toplanmıştır. Aksi halde kitleye bu kadar fazla ulaşamama ihtimali fazladır.

Avrupa'da Alevilerin kitlelere ulaşmasında en önemli yollardan bir diğeri ise "Alevilerin Sesi" dergisidir. AABK bünyesindeki dergi 1994 yılından itibaren yayımlanmaktadır (Bianet, 04.05.2017). Bu dergi Alevilerin sesinin Avrupa'da ve Türkiye'de duyurulmasını amaçlamaktadır. Dergi Alevi örgütlenmesinin tanınmasına ve yapılanmasına katkı sağlamıştır. Aynı zamanda Alevilerin de birbirleri ve Alevilik hakkında bilgi sahibi olmasını amaçlamıştır (Özkan, 2006). Alevilerin Sesi dergisi, AABK'nın diğer birimleri gibi Almanya merkezli olsa da, diğer Avrupa ülkelerindeki

Alevilerle de ilişkilidir. Bu bağlamda Almanya dışından da okurları vardır ve Almanya dışına da gönderilmektedir (Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, 04.05.2017).

Alevi dernekleri hakkında bilgi almanın bir diğer yolu da, birçok insan için ilk başvuru kaynağı olabilecek bir şekilde internet üzerinden bilgi edinmektir. Pek çok derneğin internet sitesi mevcuttur fakat görüldüğü kadarıyla derneklerin sosyal medya hesaplarından çok daha fazla ve güncel bilgiye sahip olmak mümkündür. Esasında bu örnek Alevilerin haberleşme yöntemlerinin çağa ayak uydurması anlamında önemli bir örnektir. Dernekler sosyal medya hesaplarında derneklerini herkes tarafından ulaşılabilir hale getirmektedirler. LB-AKM'nin de bir "app" sahibi olması iletişimin ve teknolojinin geldiği noktayı göstermekte, orta yaş ve üzeri insanların dahi çağa ayak uydurduklarının bir göstergesi olmaktadır.

Almanya'da kültürel aktarımın farklılaşması zorunlu bir durumdur. Eskisi gibi olamayacak kültürel aktarım, çözünmek yerine şekil değiştirmeyi uygun görmüştür. Dedelik kurumu için de aynısı geçerlidir. Almanya'ya emekçi olarak göçen dedeler hem diğer göçmenler gibi işlerde çalışmakta hem de derneğe hizmet vermektedirler. Dernekte görüştüğümüz Hasan Hüseyin Erdem, Cemalettin Akmaz derneğin inanç kurulunda yer alan dedelerdir. Aynı zamanda görüşülen Hüseyin Beyazıt (yaş 73, Ludwigsburg, 10.02.2016) ve eşi ana Fatma Beyazıt (yaş 66, Ludwigsburg, 10.02.2016) da derneğe özellikle derneğin ilk yıllarında önemli hizmetler vermişlerdir. Hepsi emekçi insanlardır. İnanç önderlerinin emekçi olduğu vurgusu önemlidir çünkü Alevi inanç önderlerinin tam aksine Türkiye'den Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yollanan imamlar ve din personeli, meslek olarak o mesleği yapmaktadırlar. Kısacası onların yaptıkları iş tamamen inançla ilgilidir. Aleviler için aynı şey geçerli değildir, dini önderlerin Aleviliğe hizmet adına özverili kişiler olduğu apaçıktır.

Alevilerde dede soyundan gelen insanların kutsal olarak görüldüğünden ve cemaat içerisindeki öneminden daha önce bahsedilmişti. Söz konusu önem yine daha önce bahsedildiği gibi sol ideolojinin yükselmesiyle bir ara yara almış olsa da dedeler

en azından inanç hassasiyeti yüksek kişiler tarafından hala çok fazla saygı görmektedirler. Yine de göç süreci sonucunda geleneksel yapılarda ciddi değişimler meydana gelmiştir. Geleneksel Alevilikte Alevi toplumunun ve dedelerin toplumsal denetim mekanizması oldukça güçlüydü. Günümüzde ise bu mekanizma bu denli kuvvetli işleyememektedir. Cemaatten dışlanmış olmak geçmişte çok ciddi sosyal ve ekonomik problemler yaratabilecekken, kentleşme ile birlikte kişilerin alternatiflere sahip olması, cemaat ve din adamı etkisinin zayıflamasına neden olmuştur.

Hasan Hüseyin Erdem'in (yaş 73, Ludwigsburg, 09.02.2016) aktarımına göre Aleviliğin kırsal adetlerinin bir kısmının çözüldüğünü söylemek mümkündür. Örneğin geçmişte Alevilerin dini önderleri köyleri ziyarete geldiğinde küskün, dargın insanların olup olmadığını sorarlardı. Bu yüzden tarla, sınır ya da daha farklı nedenlerden doğan tartışmaları dini önderler çözerlerdi. Aleviler olayları mahkemeye götürmemeye ve kendi içlerinde çözmeye gayret etmektedirler. Günümüzde ise Alevi derneklerinde bu gelenek görenekleri kısmen yaşatmaya çalıştıklarını aktarmaktadır. Yine de dışsal faktörlerin eskiye oranla daha baskın olduğunu söylemek mümkündür. Derneğin özellikle ilk yıllarında fazlaca hizmet veren Fatma Beyazıt'ın bir ana olarak cem yönetmesi ve bu kararı AABF bünyesinde kabul ettirmeleri de uzun yıllardır nadir olarak cem yöneten kadınlar için önemli bir öze dönüş kazanımıdır.

Almanya'da Aleviliğin özgün yanlarından en önemlisi diğer kurum ve kuruluşlarla Alevi kimliği altında ilişki kurabilme halidir. Bireyler şüphesiz ki başka dernekler ya da siyasi partilere üye olarak Alman kurum ve kuruluşlarıyla ve Türkiyeli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapabilirlerdi. Fakat burada Alevi örgütlenmeleri adı altında yapabilmek kimliğin artık saklanmadığının, varoluşunun gösterilmesi ve kanıtlanması olarak anlaşılabilir.

LB-AKM özelinde "eski komşuları unutmamak" olarak tanımlanabilecek bazı etkinlikler yapılmaktadır. "Türkiye'den gelen diğer göçmenler" her daim Sünni Türkler değildirler. LB-AKM üyeleri Kürtlerle zaman zaman dayanıştıkları gibi aynı zamanda Türkiye'den gelen Süryanilerle ve Ermenilerle de ortak bazı etkinlikler

gerçekleştirmişlerdir. Türkiyeli başka azınlıklarla da dayanıştıklarını, esasında çokkültürlü bir toplum olan Türkiye toplumunun diğer bileşenlerini de unutmadıklarını iddia etmek mümkündür. Bu anlamda güçsüz olanla, azınlık olanla dayanışmak bağlamında dernek üyelerinin "yol"a ve siyasi, kültürel değerlerine uygun bir şekilde davrandıklarına şahit olmaktayız.

SONUÇ

LB-AKM derneği özelinde Almanya'daki Alevileri anlamak olasıdır. Almanya Aleviliğin doğup büyüdüğü bir yer değildir. Ancak tarihsel koşullar Almanya'yı Alevilerin kendilerini en rahat ifade edebileceği, yaşayabileceği ve örgütleneceği bir yer haline getirmiştir. Bu tarihsel açıdan beklenen bir şey değildir. Buna karşın artık Alevilik daha çok Almanya ve diğer çokkültürlülüğü benimsemiş ülkelerde serpilip gelişmektedir. Bu değerler genellikle Avrupa Birliği değerleriyle ilişkilidir. Hatta Türkiye'deki Aleviliğin haklar ve tanınması açısından bile Avrupa Birliği değerleri etkili olmuştur. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme isteği, Türk Devleti'nin ideolojik ve örgütsel dönüşümünü zorlamıştır. Kuruluşu gereği daha çok türdeş kimliği önceleyen devlet yapısı giderek çokkültürlülüğü bir değer olarak kabul etmeye başlamıştır. Aleviler Türk devletinin çokkültürlülüğe ve farklılıklara hoşgörüyle yaklaşmamış olması nedeniyle Avrupa birliği ülkelerine gönüllü bir göç arzusu taşımaktadır. Türkiye'nin siyasal, sosyal ve özellikle iktisadi elverişsizliği olmasa, LB-AKM yi kuracak büyüklükte bir göç olmayabilirdi. Ne var ki göç gerçekleşmiş ve koşullar uyarlı olunca Aleviler örgütlenmiştir. Aleviliğin gelişmesinde bu örgütlü yapı başat rol oynamaktadır. Örgütlerin öncülüğünü de AABK yapmaktadır.

Birçok Avrupa ülkesindeki Alevi örgütlenmelerini kapsayan AABK yeni coğrafyasında Alevi kimliğini yaşatmayı ve koşullarını geliştirmeyi amaçlar. Böylelikle denebilir ki, AABK bir Alevi diasporası örgütüdür. Avrupa'da Alevi örgütlenmelerinin Türkiye ile ilişkilerinin en başından beri kuvvetli olduğu belirtilmişti. Bu durumda zaten Türkiyelilerin Avrupa'daki örgütlenmelerini oluşturan değerler hali hazırda göçmenlerin ülkelerden getirdikleri değerlerdir ve sahip oldukları kimliklerdir. Bu bağlamda Türkiyelilerin Avrupa'da birçok hemşehri derneği, dini dernekler ve etnik kimliğe dayalı dernekler kurduğu görülebilir. Dolayısıyla, rahatça söylenebilir ki göçmenler, yaşadıkları yeni yerlerde Türkiye'den pek çok değerle birlikte yaşamaktadırlar.

Türkiyeliler, yaşadıkları yerlere yaşam biçimlerini ve zaman içerisinde Türkiye'den getirdikleri değerleri yansıtan birçok kurumu taşımışlardır. Bu kişilerin oluşturdukları örgütlenmeler de şüphesiz ki Türkiye ile ilişkilidir. Zaten dernekler içerisinde de göçmenlerin öz kimliğiyle bağlantılı pek çok değer görülmektedir. Dolayısıyla rahatlıkla ileri sürülebilir ki Türkiye'den göçen insanların yüzünün Türkiye'ye dönük olması Almanya'ya değerleri taşımak bağlamında oldukça önemlidir. Üstelik derneklerin yönetiminin ve üyelerinin büyük bir kısmının orta yaş ve üzerinde insanlar olduğu düşünüldüğünde Türkiye'ye yönelik ilginin nedeni daha rahat anlaşılabilir. Orta yaş ve üzeri kişilerin büyük çoğunluğu yaşamlarının önemli bir kısmını Türkiye'de geçirmiş, sosyal, siyasal birçok ilişki kurmuşlardır. Bu çalışmanın özellikle Türkiye siyaseti ile ilgili bölümünde görüşülen kişilere Türkiye'ye ve Türkiye'de olan bitenlere olan ilginin nedeni sorulduğunda genel olarak Türkiye'deki insan hakları ihlallerinin daha fazla olduğunun, buna karşın temel demokratik değerlerin Almanya'da daha stabil olduğunun düşünüldüğünü anlarız. Kısacası Türkiye'de yapılacak daha fazla iş vardır, kazanılması gereken daha fazla hak vardır ve desteklenmesi gereken insanlar vardır. Ayrıca yüzün Türkiye'ye dönük olması Alevilerin Türkiye'de hala yeterince kazanım sağlayamamasıyla da alakalıdır. Yine de bu durum Avrupa'da Alevi hareketinin bulundukları ülkeyle olan ilişkilerinin zayıflığını göstermez. Aksine bulunulan yere entegrasyon sağlanmıştır ve daha fazlası için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

AABF'nin AABK ile ortak kullandığı web sitesine genel olarak göz atıldığında Alevilerin Avrupa'daki varlıklarına ilişkin haberlerin yanı sıra Türkiye'de olan bitene dair de çokça söz söylendiği görülmektedir. AABK'yi oluşturan federasyonların ya da yerel derneklerin web sitelerine göz atıldığında rahatlıkla görülebilir ki bu adreslerde Türkiye'deki siyasal, sosyal durumlara ve Alevi taleplerine yönelik bölümler bulunmaktadır. Zaten AABK'nin Haziran ve Kasım seçimlerinde verdiği siyasi desteğin ve söz konusu seçim bildirgesinin vaatlerinin Türkiye'deki Aleviliğin selametiyle alakalı olduğu ortadadır. Bu bağlamda Avrupa'daki Alevi hareketinin Türkiye'deki Alevi hareketiyle ve siyasi oluşumlarla bağlantısının olduğu

görülmektedir. AABK, Türkiye ile ilgili çeşitli durumlarda Türkiyeli Alevi örgütlerle beraber hareket etmektedir. Ayrıca LB-AKM'ye ve Avrupa'daki diğer Alevi örgütlerine zaman zaman Türkiye'den sanatçı, siyasetçi, akademisyen ya da araştırmacıların geldiği, bu kişilerle panel vb. düzenlendiği bilinmektedir. Sonuç olarak rahatlıkla anlaşılabilir ki, Alevi örgütlenmeleri anavatandan ilgisini ve desteğini çekmemiştir.

Almanya'da 500.000 ila 800.000 arasında Alevi'nin yaşadığı düşünülmektedir. Yine AABF'nin sitesinden elde ettiğimiz bilgilere dayanarak 100.000 kişinin Alevi örgütlenmesi çatısında toplandığı söylenebilir. Bu rakamlar Almanya'daki Alevi örgütlenmesinin ne denli büyük bir boyutta olduğunu göstermektedir. Söz konusu örgütlenmenin yalnızca dini boyutunun olmaması, ayrıca kültürel ve sosyal boyutunun da olması Alevilerin Alevi örgütlerinde bir araya gelmesini teşvik etmiş olmalıdır. Alevi örgütlenmelerinin yalnızca inanca dair örgütlenmeler olmaktansa pek çok alanda varlık göstermesi örgütlenmenin genişlenmesini ve diyaloğa daha açık bir hale gelmesini sağlamıştır. Böylelikle Alevi örgütlenmeleri kültürel, siyasi ve sosyal alanda Alman yönetimince daha iş yapabilir kurumlar olarak algılanmışlardır.

Entegrasyon bireysel olabileceği gibi örgütsel de olabilir. Alman siyasi partileri ve kurumlarıyla ilişki içerisinde olmanın ve bunlara karşı kendini ifade etmenin örgütlülükle alakası vardır. Ayrıca Alevi örgütlenmeleri yurt dışında Aleviliğin tanınmasını, bilinmesini ve temsilini sağlamıştır. Böylelikle Almanya'da Alevilik müfredata alınmış, Alevilik üniversitelerde çalışılır hale gelmiştir. Alevilik, bir inanç olarak tanınmış ve diğer inanç mensupları gibi haklarına kavuşmuştur. Böylelikle yeni coğrafyasında Alevi kimliği yaşama olanağı bulmuştur. Aleviler kendi kimliklerini kaybetmeden ama özellikle yeni jenerasyonlar yeni kimlikleriyle Aleviliği bir potada eriterek Aleviliğin Avrupa boyutunun da temsilcisi olacaklardır. Yine de ilerleyen yıllarda Alevi gençlerinin kimliklerine ne boyutta sahip çıkacakları merak uyandırıcı bir sorudur.

Başlangıçta Almanya'daki Alevi örgütlenmelerinin bu denli faal olduğu bilinmezken, araştırma derinleştirildikçe ve özellikle çeşitli görüşmeler yapıldıkça bu durum değişmiştir. Derneklerin ülkede yaşayan Alevilerin bir araya gelip ibadet ettiği ve kendi içlerinde çeşitli kültürel faaliyetler gerçekleştirdiği yerler olduğu sanılırken aslında yanılgı içerisinde olunduğu anlaşılmıştır. Türkiye'de Alevilerin görece kendilerini sakınma eğilimlerinin bu ülkede de olduğu sanılırken, esasında Aleviliğin, yeni mekanında farklı koşullar içerisinde yaşadığı anlaşılmıştır. Bu yeni koşulların, inançsal kimliğin Türkiye'ye göre daha az baskı altında olması ve daha fazla hak sahibi olabilmesi Almanya'da yaşayan Alevilerde özgüvenin artmasına neden olmuştur. Aleviler, Türkiyeliler Almanya'da dini kimliklerinden dolayı bir ayrımcılık yaşamamaktadırlar. Üstelik bu yalnızca ayrımcılık yaşamamak inancı sessizce, kendi aralarında yaşamak anlamına gelmemektedir. Bu çalışmanın ortaya koyduğu en büyük bulgulardan biri de bu olmalıdır. Güvende ve eşit olmak örgütlenmeye özgüven vermiş ve örgütlenmenin dışa açılmış bir hale gelmesine olanak vermiştir. Esasında belki de buradan da geleneksel Alevilikle modern zamanların Aleviliğinin farkı anlaşılabilmektedir. Yurtdışında Alevilik gizlenmemiş, tanınmış günümüzde de Alman kurumlarıyla iş yapabilir haldedir. Böylelikle Alevi dernekleri diaspora koşullarında dini ihtiyaçların ve birlik ve beraberlik ihtiyaçlarının karşılandığı yerler olmayı aşmış, belki de bu örgütlenmeleri kuran kişilerin dahi tahmin edemeyeceği kadar fazla bir şekilde kendisini Almanya kamuoyunun bir parçası haline getirmiştir.

Bu çalışma kapsamında Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi'nin kuruluşu, gelişmesi ve bölgedeki Aleviler için önemi araştırılmıştır. Bu bağlamda göç süreci boyunca Aleviliğin geçirdiği süreçler, dönüşümler ve sabit kalma halleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda dernekte Aleviliğin temel değerlerine uygun davranılmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kültürel aktarımın gerçekleşebilmesi için çaba sarf edilmektedir. Bu anlamda inancı ve kültürel değerleri aktarabilmek Alevilik için önemli olan değerlere başvurulmakta, Alevi kimliğinin gerekleri dernekte yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

Alevileri bir arada tutan önemli etkenlerden biri Alevilik tarihinin önemli kişileri ve onların günümüzde yarattığı etkidir. Örneğin Alevilerin yedi ulu ozan olarak adlandırdığı kişiler günümüzde dahi hayli önemlidir. Söz konusu ozanlarının bir kısmı kültürel değeri çok yüksek eserler yarattıkları gibi, yaşadıkları dönemlerde birçok Alevi'yi etrafında toplayabilen karizmatik liderler olduklarını söylemek mümkündür. Ayrıca özellikle Pir Sultan Abdal ve Nesimi gibi farklı düşüncelere sahip ozanların, muhalif kimliklerinden ötürü canından olması toplumsal hafızaya kazınmıştır. Örneğin Pir Sultan Abdal bu bağlamda sembol bir isim haline gelmiştir. Günümüzde de durum farklı değildir. Kültürün aktarılmasında bu gibi semboller hala yoğun bir şekilde kullanılmakta ve Aleviler tarafından benimsenmektedir. Diğer Alevi derneklerinde olduğu gibi LB-AKM'de de durum böyledir. Dernekte Aleviler tarafından yoğun olarak kullanılan, Alevilikle özdeşleşmiş semboller kullanılmıştır. Aynı zamanda dernekte güncele dair bazı ögeler de bulunmaktadır. Bunlar bir Seyit Rıza portresi, Sivas Katliamında katledilen kişilerin fotoğraflarının bulunduğu bir pano ve Gezi direnişinde yaşamını yitiren kişilere ait bir çizimdir.

Dernekte geçirilen zaman boyunca derneğe katılım gösteren Alevilerin Aleviliğe bakış açısı, neden bir araya geldikleri, nasıl bir arada kaldıklarını ve aralarındaki farklılıkların sonuçları anlaşılmaya çalışılmıştır. Görüşülen dernek üyelerinin birbirlerinden farklı karakterleri ve düşünceleri olduğu açıktır. Buna rağmen üyeler, derneğin çıkarlarını önceledikleri ve Alevilik ve Aleviler yararına davranışlarda bulunmayı arzuladıklarını aktarmışlardır. Kısacası, inanç ve inancın çıkarları doğrultusunda hareket etmek üyelerin hakkında en çok mutabık olduğu konudur. Bu bağlamda Aleviler arasında zaman zaman inancın orijinine dair farklı düşünceler öne sürüldüğü dernekte yapılan görüşmelerde anlaşılmıştır. Yine de dernekte bu düşünce farklılıklarının herhangi bir ayrımcılığa dönüşmemesine özen gösterilmektedir. Bu bağlamda, üyelerin birlik olmak düşüncesinde ısrarcı olduğu anlaşılmaktadır.

Üyeleri genellikle teolojik değil gündelik konuların ayırdığını ileri sürmek mümkündür. Ayrım yaratan konuların başında siyaset gelmektedir. Alevilerin siyasetten etkilenen ve siyaseti etkileyen bir topluluk olduğunu söyleyebiliriz. Aleviler, basitçe, diğer gruplar kadar politiklerdir. Çünkü siyasal istikrarsızlıkların olduğu kutuplaşmış bir ülke olarak, Türkiye zaten politik bir ülkedir. Halkı ayıran ve birleştirenin politika olduğu ileri sürülebilir. Bu anlamda politik, dini ve etnik farklılıklar sebebiyle siyasi partilerin ve grupların politik çekişmelerinin olduğunu ve bu durumun halka çok negatif bir şekilde yansıdığı söylenebilir. Bu nedenlerden dolayı zaman zaman halkların karşı karşıya geldiği, birbirlerine zarar verdiğini ve bazen de birbirlerinin canına kast ettikleri görülmektedir. Politik iklimin hemen herkesi etkilediği bu durumda Aleviler, asgari düzeyde, tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları kadar politiktirler.

Alevilerin siyasete genel bir ilgisinin olmasının sistemli ve örgütlü, aktif bir şekilde siyaset yapan ve aynı zamanda bazı siyasi partilere ve gruplara sempati duyan Aleviler olmuştur. Türkiye'de ve dünyada sol ve devrimci hareketin yükselişte olduğu bir dönemde, Türkiye'de sol ve devrimci hareketin Aleviliğin değerleriyle ortak noktalarının bulunduğunu söylemek mümkündür. Aleviliğin enternasyonal özelliği, ötekileri dışlamayan ve eşitliği savunan anlayışı gibi unsurlar aradaki yakınlaşmayı tetikleyici unsurlardır. Bu unsurlar üzerine düşünüldüğünde Alevilerin bu ittifakı "normal" bir şekilde yorumladığı görülür.

Dernekte görüşülen kişiler genel olarak Alevilik ve sol düşünce arasındaki bağlantının "doğal" olduğunu ifade etmektedirler. Bu bağlamda Alevilerin çoğunluğunun sol skalada durduğu bilinmektedir. Yine de kendi aralarında ideolojik farklılıklar yaşayabilirler. Alevi büyük bir kısmı skalanın neresinde durursa dursun özellikle Türkiye ve dünya solunun önemli devrimcilerini saygı ve sevgiyle anmaktadır. Bu anlamda zaman zaman ideolojik tartışmalar yaşansa da esasında

ideolojinin en azından temel değerlerinin Aleviler için birleştiriciliğinden de söz edilebilir.

Dernek üyelerinin Türkiye'de farklı coğrafyalardan geldiği fakat Alevi olmak kimliği altında birleştiği düşünüldüğünde farklı gelenek ve göreneklerin Almanya'da birbirlerini tanıma olanağı bulduğu söylenebilir. Bu farklılıklar birbirlerini dışlamadan, aynı çatı altında yaşamaktadır. Farklı gelenek ve göreneklerin Almanya'da Alevi dernekleri çatısı altında birleşmesiyle belki de gelecekte Almanya'daki Aleviliğin de kendine özgü kültürel değerleri olacaktır.

Alevilerin her ne olursa olsun hakim kültüre direndikleri ileri sürülebilir. Bu direniş hafızayı geri çağırmak, Alevilik kültürünü aktarmak ve yaşatmak yöntemiyle mümkün olmuştur. Bu anlamda Alevilerin hem Alman hakim kültürüne direndiklerini, hem de diğer Türkiyelilerden farklarını korumaya çalıştıkları söylenebilir. Özellikle Türkiyeliler arasındaki hegemonik ilişkilerin ve geleneksel gerginliklerin varlığını göz önüne aldığımızda Alevilerin kültürel olarak erimemesi önemlidir. Almanya, göçmenlere karşı özel olarak eritme siyaseti izlemese de, ülkenin 1990'lı yıllara değin Alevilerin özgün koşullarıyla ilgilenmediği ileri sürülebilir. Almanya, esasında göçmenlerin özgünlükleriyle uzun yıllar boyunca ilgilenmediği için, onlara "aynı" davranmıştır.

Almanya'da Alevi kurumları kurulmuş ve yaygınlaşmış olsa da ülkede Aleviliğin geleceğini yeni jenerasyonlar belirleyecektir. Alevilik, Türkiyelilik, göçmen geçmiş, Alman toplumu içinde olma, sosyal ve iş hayatını bu iki çevrede de geçirmek durumunda olan yeni jenerasyon her şeyi bir arada götürmek konusunda çok da başarısız değildir. Gözlemlendiği üzere, gençlerin bir kısmı ilk gençlik yıllarında derneğe gelmekte, semah dersi, bağlama kursu ve benzeri kurslar alarak bir kültürün taşıyıcılığını üstlenmektedirler ve yaptıklarının önemini farkındadırlar. Aynı zamanda

Almancayı belki de Türkçeden iyi konuşarak fakat nihayetinde Türkiye menşeili bir toplulukta da Türkçe konuşarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Kendi aralarında da iki ya da daha çok dilli kendilerine özgü bir dil yaratarak hayatını devam ettiren genç insanlar sanki bir anlamda da iki tarafı "idare ediyor" gibiler. Almanlarla Türkiyelilerin kamusallığında kendini çok rahat bir şekilde ifade edebilen kişiler olarak iki kesim arasında bir kültürel köprü görevi görmektedirler.

Göç koşulları sonrasında yeni bir bağlamda, yeni sosyolojik koşullar içerisinde Alevi dernekleri kurulmuş ve kurulmaya devam etmektedir. Alevi örgütlenmeleri vasıtasıyla Aleviler, Almanya'da kökleşmiş durumdadırlar. Yerel yönetimlerde ve ülkenin yönetiminde söz sahibidir. Siyasi kurumlarla bir araya gelebilmekte ve ortak faaliyetler yürütebilmektelerdir. Karşılıklı uyumun artması ve Alevilerin kültürel aktarımı mümkün kılmasıyla Almanya'da Alevilik kamusal alanda daha görünür hale gelecektir.

KAYNAKÇA

ABADAN- UNAT, Nermin (2002). Bitmeyen Göç, Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

ALLOUCHE, Adel (2001). Osmanlı- Safevi İlişkileri Kökenleri ve Gelişimi (Çev. A. Emin Dağ). İstanbul: ANKA Yayınevi.

ALTHUSSER, Louis (2002). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları (Çev. Yusuf Alp, Mahmut Özışık). İstanbul: İletişim Yayınları.

ASLAN, Şükrü (2010). "Millet ve İskan: Çokluktan Tekliğe ve Haricinden Dahiliye Erken Cumhuriyet Dönemi Deneyimleri". Der. Besime Şen, Ali Ekber Doğan. Tarih, Sınıflar ve Kent. Ankara: Dipnot Yayınları.

ASLAN, Şükrü (2007). "Neden İnönü Değil, Niçin Bayar?!". Ed. Fikret Başkaya, Sait Çetinoğlu. Resmi Tarih Tartışmaları-3. Ankara: Maki Basın Yayın.

ATA, Kelime (2007). Alevilerin İlk Siyasal Denemesi. Ankara: Kelime Yayınevi.

AYDIN, Suavi (2015). "Bir Etno-Dinsel Kimlik Olarak Alevilik." Der. İmran Gürtaş, Yalçın Çakmak. Kızılbaşlık, Alevilik Bektaşilik. İstanbul: İletişim Yayıncılık,11-32.

BEHAR, Büşra Ersanlı (1996). İktidar ve Tarih: Türkiye'de "Resmi Tarih" Tezinin Oluşumu (1929-1937). İstanbul: AFA Yayınevi.

BORATAV, Korkut (1993). Türkiye İktisat Tarihi 1908-2007. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

BOZKURT, Fuat (2005). Toplumsal Boyutlarıyla Alevilik. İstanbul: Kapı Yayınları.

BOZKURT, Fuat (2006). Çağdaşlaşma Sürecinde Alevilik. İstanbul: Kapı Yayınları.

BOZKURT, Tufan (2016). Almanya'da Alevi Olmak. İstanbul: Babek Yayınları.

BRUINESSEN, Martin van (2015). Kürtlük, Türklük, Alevilik (Çev. H. Yurdakul). İstanbul: İletişim Yayınları.

CANBOLAT, İbrahim (1995). Değişen Dünya ve Alman Dış Politikası. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

CASTLES, Stephen, Mark J. Miller (2008). Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri (Çev. B. Uğur Bal, İ. Akbulut). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

COŞAN- EKE, Deniz (2015). “Almanya’da Alevi Örgütlenmesi ve Kazanımları.” Birikim, Sayı (309-310), 92-98.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2014). Uluslararası İşgücü Anlaşmaları. Ed. Fazıl Aydın. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları.

ÇAMUROĞLU, Reha (1992). Tarih, Heterodoksi ve Babailer. İstanbul: Metis Yayınları.

ÇAMUROĞLU, Reha (2005). Değişen Koşullarda Alevilik. İstanbul: Kapı Yayınları.

ÇELİK, Hüseyin (2016). “Pülümür’den Yurtdışına Göç ve Pülümür Diasporası .” Der. Şükrü Aslan. Pülümür. Ankara: Ütopya Yayınları, 327-345.

DAĞHAN, Ozan (2012). “Göçün Tanımı.” Ed. Zehra Gülmüş, Türk-Alman İşgücü Anlaşması’nın 50. Yılında Almanya Türkleri. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 53-60.

DRESSLER, Markus (2016). Türk Aleviliğini İnşası (Çev. D. Orhun). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

GENEL, Mehmet Gökhan (2014). “Almanya’ya Giden İlk Türk İşçi Göçünün Türk Basınındaki İzdüşümü Sirkeci Garı’ndan Munchen Hauptbahnhof’a”. Journal of Selcuk Communications. Cilt (8), 303.

GÖKDAĞ, Ebru (2012). “Almanya’nın Göçmen İkilemi ve Rainer Werner Fassbinder’in Korku Kemirir Ruhu ve Kerhaneci Adlı Oyunlarına Yansıması.” Ed. Zehra Gülmüş, Türk-Alman İşgücü Anlaşması’nın 50. Yılında Almanya Türkleri. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, 77-96.

GÜNAY, Doğan (2015). “İki ya da Çok Dillilik ve Avrupa Toplumu”. (Ed.) Jean Pierre. 1. Uluslararası Türkçe Öğretimi Kongresi. Paris: CLE International: 69-70.

HAKSEVER, Ali (2014). Federal Almanya’da Göç ve Entegrasyon Politikaları-Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi. Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

HINZ, Walther (1992). Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd XV. Yüzyılda İran'ın Milli Bir Devlet Haline Yükselişi (Çev. T. Bıyıklıoğlu) Ankara: Türk Tarih Kurumu.

KALELİ, Lütfi (2000). Alevi Kimliği ve Alevi Örgütlenmeleri. İstanbul: Can Yayınları (Ali Adil Atalay).

KAPLAN, İsmail (2009). Alevice İnancımız ve Direncimiz. Almanya: AABF Yayınları.

KARAKAYA-STUMP, Ayfer (2015). Vefailik, Bektaşilik, Kızılbaşlık. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KARAMUSTAFA, Ahmet, (2015). "Anadolu'nun İslamlaşması Bağlamında Aleviliğin Oluşumu. Ed. Yalçın Çakmak, İmran Gültaş. Kızılbaşlık Alevilik Bektaşilik. İstanbul: İletişim Yayınları, 44-48.

KARPAT, Kemal H. (2016). "Önsöz." Der. M. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, xxiii-xl.

KASTORYANO, Riva (2009). ""Çokkültürlülük" Avrupa İçin Bir Kimlik mi?" Ed. Riva Kastoryano. İstanbul: Bağlam Yayınları, 17-37.

KAYA, Ahmet (2011). Türkiye'de Çerkesler- Diasporada Geleneğin Yeniden İcadı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KAYA, Ayhan, Ferhat Kentel (2008). Belçika Türkleri Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KAYA, Ayhan, Ferhat Kentel (2005). Euro-Türkler Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KAYA, Ayhan (2009). Euro-Türkler Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi? Der. Fuat Keyman, Ahmet İçduygu. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 264-269.

KESKİN, Mesut (2011). "Zazaca Üzerine Notlar". Der. Şükrü Aslan. Herkesin Bildiği Sır: Dersim. İstanbul: İletişim Yayınları, 221-244.

KHAYATI, Khalid (2010). Mağdur Diasporadan Sınır-Ötesi Vatandaşlığa mı? (Çev F. Adsay). İstanbul: Avesta Yayınları.

KORKMAZ, Esat (2015). Bütün Yönleriyle Alevilik. İstanbul: Demos Yayınları.

KURTOĞLU, Ayça (2004). Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset- Keçiören Örneği. İstanbul: İletişim Yayınları.

KUŞCA, Sibel ve Medine Sivri (2014). "Şah İsmail Hatayi ve Pir Sultan Abdal Deyiş ve Nefeslerinden Alevi- Bektaşi Kozmogonisi ve Kırklar Meclisi'ne". Folklor/Edebiyat, Cilt (20), Sayı (78), 179- 202.

KÜÇÜKÖZYİĞİT, Uğur (2014). "Hacı Bektaş Veli'nin Mesajı ve Bektaşiliğin Güçlenmesinde Etkili Olan Dinamikler." Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı (72), 232-239.

KYMLICKA, Will (1998). Çokkültürlü Yurttaşlık (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

OCAK, Ahmet Yaşar (2013). Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

OKAN, Nimet (2016). Canların Cinsiyeti. İstanbul: İletişim Yayınları.

ORAN, Baskın (2010). Türkiye'de Azınlıklar Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama. İstanbul: İletişim Yayınları.

ÖKTEM, Kerem (2015). "Alevilerin Siyasal Katılımının Dönüşümü: 1950-1973." Birikim, Sayı (309-310), 57-64.

SAVAŞ, Saim (2013). XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

SCHÜLER, Herald (2002). Particilik, Hemşehricilik, Alevilik. İstanbul: İletişim Yayınları.

SENNETT, Richard (1996). Kamusal İnsanın Çöküşü (Çev. A. Yılmaz, S. Durak). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

SHANKLAND, David (2010). "Antropoloji ve Etnisite: Yeni Alevi Hareketinde Etnografyanın Yeri." Ed. Tord Olson vd. Alevi Kimliği. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 21-33.

SÖKEFELD, Martin (2015). "Almanya'da Aleviler: Takiyeden Alevi Hareketine." Ed. Yalçın Çakmak, İmran Gültaş. Kızılbaşlık Alevilik Bektaşilik. İstanbul: İletişim Yayınları, 397-422.

SÖNMEZOĞLU, Faruk (2003). Uluslararası İlişkiler Sözlüğü. İstanbul: Der Yayınları.

ŞİŞMAN, Mehmet (2007). Örgütler ve Kültürler. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

TAYLOR, Charles (2005). "Tanınma Politikası", Çokkültürcülük, Haz. Amy Gutmann, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 71.

Türk Dil Kurumu (1988). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları, Cilt (2), 873.

UYGUR, Nermi (1996). Kültür Kuramı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

VASSAF, Gündüz (2010). Daha Sesimizi Duyurmadık- Avrupa'da Türk İşçi Çocukları. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

VORHOFF, Karin (2010). "Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilikle İlgili Akademik ve Gazetecilik Nitelikli Yayınlar". Ed. Tord Olson vd. Alevi Kimliği. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 34-72.

YALÇIN, Ayten (2004). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Bektaşilerin Rolü. Yüksek Lisans. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

YALÇINKAYA, Ayhan (2014). Kavimkırım İkliminde Aleviler. Ankara: Dipnot Yayınları.

YAMAN, Mehmet (2012). Alevilik İnanç, Edep, Erkan. İstanbul: Demos Yayınları.

YETKİN, Çetkin (1980). Türk Halk Hareketleri ve Devrimler. İstanbul: Milliyet Yayınları.

YILDIRIM, Rıza, (2015). "Bektaşi Kime Derler?: "Bektaşi" Kavramının Kapsamı ve Sınırları Üzerine Tarihsel Bir Analiz Denemesi" ." Ed. Yalçın Çakmak, İmran Gültaş. Kızılbaşlık Alevilik Bektaşilik. İstanbul: İletişim Yayınları, 71-108.

ZETTL, Erich (2009). Geçmişten Günümüze Almanya, Alman Kültür ve Edebiyatı Tarihi (Çev. Ali Osman Öztürk vd). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

AABF İnanç Kurulu (2015). http://www.aabf-inanc-kurumu.com/bolge-inanc-kurullari-2012-2015/dedelik-nedir / 25.04.2017.

AABF İnanç Kurulu (t.y.). http://www.aabf-inanc-kurumu.com/aleviligin-inanc-sembolleri-alman-parlamentosu%C2%B4nda/ / 20.07.2017.

Agos (2014). http://www.agos.com.tr/tr/yazi/9990/maras-katliami-anmasi-yasaklandi / 09.08.2017.

AKBAŞ, Rıza (2011). "İmam Rıza Ocağı'nın Yol Erkan Süreğine Göre Musahiplik, Görgü Cemi ve Cem Ritüelleri". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı (60), 448-449. http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=137503_79df33e8fc5832e1092f646dc10e47eb&? / 28.04.2017.

Alevi Kültür Dernekleri (2016). http://www.alevikulturdernekleri.com/almanya-alevi-kadinlar-birliginin-15-kurulus-yildonumu-kutlandi/ 28.07.2017.

Alevinet (16 Mart 2017). Hollandalı Aleviler seçim sonuçlarını nasıl değerlendiriyorlar? Erişim: Haber. https://www.alevinet.com/2017/03/16/hollandali-aleviler-secim-sonuclarini-nasil-degerlendiriyorlar / 15.08.2017.

Alevi Takvimi (t.y). http://www.alevitakvimi.com/alevi-links/almanyadaki-alevi-kurumlari / 02.03.2017.

Alikenanoglu.net (t.y.). http://alikenanoglu.net/hakkimda / 29.07.2017.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (2013). http://alevi.com/TR/avrupa-alevi-birlikleri-konfederasyonu-genel-kurulu / 09.08.2017.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (2014). http://alevi.com/TR/16-mayis-2014-weingarten-egitim-yuksekokulu-%E2%80%9Ealevilik-din-dersi-din-pedagojisi-ek-anabilim-dali-acilis-toreni / 03.05.2017.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (t.y). http://alevi.com/TR/hakkimizda/genel-tanitim / 03.03.2017.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (t.y). http://alevi.com/TR/hakkimizda/ortak-calisma/aagb / 28.07.2016.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (t.y). http://alevi.com/TR/alevilerin-sesi/as-aktuel-sayi/ / 04.05.2017.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (2017). http://alevi.com/TR/delil-egitim-akademisi-ve-avrupa-parlamentosunda-alevilik-ofisi/ / 20.07.2017.

Almanya Danışmanlık (t.y). http://www.almanya-danismanlik.eu/node/1001 / 23.07.2017.

ARMUTÇU, Oya "10 Soruda Yurtdışında Oy Kullanma Rehberi", Hürriyet 02.06.2014, http://www.hurriyet.com.tr/10-soruda-yurtdisinda-oy-kullanma-rehberi-26641960 / 20.04.2017.

Artı 49 (2017). http://www.arti49.com/almanyada-alevi-kultur-merkezine-saldiri-654506h.htm / 14.04.2017.

Artı 49 (2017). http://www.arti49.com/almanyada-3-alevilik-kursusu-kuruluyor-787258h.htm / 14.08.2017.

Avrupa Alevi Gençler Birliği (t.y). https://aagb.jimdo.com / 28.07.2017.

Avusturya Alevi İnanç Toplumu (2015). http://www.aleviten.at/tr/?p=4474 / 26.07.2017.

AYTAÇ, Ömer (2004). "Örgütler: Sosyolojik Bir Perspektif". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (1), 187-217. http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt14/sayi1/189-217.pdf / 02.08.2017.

Belçika Alevi Birlikleri Federasyonu (2009). http://www.alevi.dk/BASIN%20ARSIV/TC%20basbakanina%20BABF%20den%20alevi%20dosyasi.htm / 21.08.2017.

Bianet Bağımsız İletişim Ağı (2007). Alevilerin Sesi Dergisi 100 Sayıya Ulaştı. Haber. http://bianet.org/kurdi/kultur/89892-alevilerin-sesi-dergisi-100-sayiya-ulasti / 04.05.2017.

Biyografi.net.tr (t.y.). https://www.biyografi.net.tr/muslum-dogan-kimdir / 29.07.2017

COŞAN, Eke, Özkan Türkan (2014). "Diasporada Alevi Hareketinin Dönüşümü: Münih'te Bir Vaka Çalışması". Türkiye Politika ve Araştırma Merkezi, Cilt (3), Sayı (5), 55-66. http://researchturkey.org/?p=6253&lang=tr /06.05.2017.

Cumhuriyet Gazetesi (05 Aralık 2016). Avrupa Alevi örgütleri: Yanınızdayız. Erişim: Haber.http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/640248/Avrupa_Alevi_orgutleri__Yaninizdayiz.html / 09.08.2017.

ÇAKIR, Sabri (2011). "Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme". SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı (24), 129-142. http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=136207_671b24d9243fda085707ae06027f645d&? / 28.04.2017.

DANIŞMAN, J. "Alman Siyasetinde Türk Kökenliler", Deutsche Welle 24.10.2011. http://www.dw.com/tr/alman-siyasetinde-t%C3%BCrk-k%C3%B6kenliler/a-15481848 / 17.04.2017.

DANIŞMAN, J. "Misafir İşçilikten Göçmenliğe", Deutsche Welle 24.10.2011. http://p.dw.com/p/12xXQ / 26.02.2017.

Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu (2002). http://www.alevi.dk/ALEVILIK/Alevilik%20Bildirgesi.pdf / 03.03.2017.

Deutsche Welle (2013). http://www.dw.com/tr/kohl-s%C3%B6zlerini-savundu/a-16992853 / 30.04.2017.

Deutsche Welle (2015). http://www.dw.com/tr/pegida-kar%C5%9F%C4%B1tlar%C4%B1-meydanlarda/a-18201505 / 29.04.2017.

Diyanet Işleri Türk İslam Birliği (t.y). http://www.ditib.de/default1.php?id=5&sid=10&lang=en / 03.03.2017.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2010). https://diyanet.gov.tr/tr/icerik/kurulus-ve-tarihi-gelisim/6645?getEnglish / 14.04.2017.

EROL, Ayhan (2010). "Alevi Kimliğini Diasporada Müzakere Etmek: Toronto Alevi Göçmenlerinin İfade Kültürü Pratikleri". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi. Sayı (56), 39-60. http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=130139_7e4d77db71b7d8f246a8bf74d9bc5218&? / 02.05.2017.

ESER, Turan "Avrupa'da Alevi Olmak", Alevinet 31.01.2017. http://www.alevinet.com/2017/01/31/avrupada-alevi-olmak / 21.04.2017.

Facebook (t.y). https://www.facebook.com/Ludwigsburg-Alevi-K%C3%BClt%C3%BCr-Merkezi-167062336640226/?fref=ts / 27.07.2017.

GİRİT, Selin "İbadethane mi Kırmızı Çizgi mi?", BBC 08.01.2016, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160107_alevi_cemevi_selingirit / 17.04.2017.

Evrensel (02 Temmuz 2017). 2 Temmuz anmaları: Adalet gelinceye dek. Erişim: Haber. https://www.evrensel.net/haber/325226/2-temmuz-anmalari-adalet-gelinceye-dek / 29.07.2017.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (t.y). http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf / 14.02.2017.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2013). http://www.goc.gov.tr/files/_dokuman19.pdf / 17.04.2017Göç Terimleri Sözlüğü (t.y). http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf / 10.03.2017.

GÜLER, Ali "Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu Başkanı: CHP Bize ve Alevilere Saygısızca Yaklaştı", Demokrat Haber 19.04.2015, http://www.demokrathaber.org/siyaset/almanya-alevi-birlikleri-federasyonu-baskani-chp-bize-ve-alevilere-saygisizca-yaklasti-h47864.html / 21.04.2017.

GÜNLÜ, Ramazan (2014). Göç,Kimlik ve Öğrenme: Bilincin Toplumsal Örgütlenmesi. Mülkiye Dergisi. Sayı (27), 269-284. http://dergipark.gov.tr/mulkiye/issue/240/879 / 24.08.2017.

GÜRPINAR, Uğur Cem (2011). "Büyük Göçün 50 Yılı." Hariciye, Sayı (1), 17-18. https://issuu.com/hariciye/docs/aral_k_e_2011 / 24.02.2017.

Haberler.com (2014). http://secim.haberler.com/cumhurbaskanligi-secimi/almanya-secim-sonuclari / 21.04.2017.

Haberler.com (2015). http://secim.haberler.com/2015/almanya-secim-sonuclari / 21.04.2017.

Haberler.com (2015). http://secim.haberler.com/7-haziran-2015-secimi/almanya-secim-sonuclari / 21.04.2017.

HAKYEMEZ, Cemil (2014). "Tekke ve Zaviyelerin Kanunu Çerçevesinde Alevilik-Bektaşilik". Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt (13), Sayı (25). 161-162. http://www.ilafdergi.hitit.edu.tr/Makaleler/1948652060_25.6.pdf / 05.03.2017.

HAMSİCİ, Mahmut "Almanya Seçimleri: AKP Tabanı Kime Oy Verecek?", BBC 18.09.2013,http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/09/130918_almanya_secimler_akp / 19.04.2017.

KADERLİ, Zehra (2008). "Deliorman'ın Aydoğdu Köyünde Meci/İmece." Türkoloji Araştırmaları Dergisi, Sayı (16), 90-112. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/turkbilig/article/view/5000171637/5000154843 / 25.04.2017.

KAHVECİOĞLU, Ayşegül (02.01.2016).. Haber. http://www.milliyet.com.tr/cemevi-diyanet-in kirmizi/siyaset/detay/2172767/default.htm / 17.04.2017.

KAPLAN, Süheyla "Alevilik anabilim dalı açıldı", Deutsche Welle 31.01.2015, http://www.dw.com/tr/alevilik-anabilim-dal%C4%B1-a%C3%A7%C4%B1ld%C4%B1/a-18227526 / 03.05.2017.

Karma Komisyon (2007). İlkokullar için Alevilik Dersleri Öğretim Programı ve Ders Üniteleri. (Çev. İ. Kaplan) http://www.alevi.org/cms25/images/ARU1/Lehrplan_Grundschule_auf_Tu%C3%AArkisch.pdf / 03.05.2017.

KOÇTÜRK, Milazım (2008). "Almanya'ya Göçün Tarihi". Die Gaste, Sayı (2) http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sayi210.html / 26.02.2017.

KÖKSAL, Gürsal "Avrupa'daki Türkçe Medya", Açık Gazete 29.03.2014, https://www.acikgazete.com/avrupadaki-trke-medya / 20.02.2017.

LATİFOĞLU, Fatma (2015). "Yurt Dışında Görev Yapan Din Görevlilerinin Problemleri: Almanya Örneği." PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 1. http://sosyalarastirmalar.org/index.php/isrj/article/download/13/9 / 13.02.2017.

Ludwigsburg Alevi Kültür Merkezi (t.y). https://www.lbakm.net/startseite/devam-eden-kurslar/ / 25.07.2017.

MN Yazılım Medya Bilişim (2007). http://www.memurlar.net/haber/77890 / 04.05.2017.

ÖZDEMİR, Yücel "Avrupa Alevileri, HDP'yi Destekleme Kararı Aldı", Evrensel 24.03.2015, https://www.evrensel.net/haber/108646/avrupa-alevileri-hdpyi-destekleme-karari-aldi / 20.04.2017.

ÖZKAN, İsmail Cem "Alevilerin Sesi", Açık Gazete 22.11.2006, https://www.acikgazete.com/alevilerin-sesi / 04.05.2017.

ÖZOCAK, Özer (2014). "Diaspora Kavramı ve Ermeni Diasporası". Yeni Türkiye , Sayı 60 http://haypedia.com/makale/Osmanl%C4%B1%20Tarihi/ba288bd5-7c3c-4402-ab48-d9fb34241f4c.pdf / 16.04.2017.

Radikal (2015). http://www.radikal.com.tr/politika/hdp-alevi-bektasi-secim-bildirgesi-acikladi-1346886 / 21.04.2017.

Sabah (2016). http://www.sabah.de/gundem/2016/4/30/turkler-arasinda-issizlik / 29.04.2017.

SANAY, Büşra "Almanlar da Alevilik Dersi Alıyor", Cnnturk 02.05.2016, http://www.cnnturk.com/dunya/almanlar-da-alevilik-dersi-aliyor / 03.05.2017.

SİRKECİ, İbrahim (2012). "Türk Göç Kültürü: Türkiye ile Almanya Arasında Göç Hareketleri, Sosyo-Ekonomik Kalkınma ve Çatışma." Migration Letters, 9, 373-386. https://www.academia.edu/2305081/Türk_göç_kültürü_Türkiye_ile_Almanya_arasında_göç_hareketleri_sosyo-ekonomik_kalkınma_ve_çatışma / 01.03.2017.

SÖKEFELD, Martin (2014). Ayrıntı Dergi. http://ayrintidergi.com.tr/almanyadaki-aleviler / 03.03.2017.

ŞEKER, Dilara, Gülten Uçan (2016). "Göç Sürecinde Kadın." CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt (14), 199-214, http://dergipark.gov.tr/download/article-file/229307 / 16.04.2017.

T24 (2015). http://t24.com.tr/haber/hak-esitligi-anlasmasinda-sira-asagi-saksonyada,321267 / 15.08.2017.

TANLI, Mehmet "Hamm'da Alevilik Dersleri Yaygınlaştırılacak", Ha-Ber 07.09.2016, http://www.ha-ber.com/almanya/hamm-da-alevilik-dersleri-yayginlastirilacak-h35801.html / 03.05.2017.

TARTANOĞLU, Sinan "İşte kapatılan 45 gazete, 16 televizyon, 16 dergi, 3 haber ajansı ve 23 radyonun ismi", Cumhuriyet 27.07.2016,

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/575381/iste_kapatilan_45_gazete__16_televizyon__16_dergi__3_haber_ajansi_ve_23_radyonun_ismi.html / 11.04.2017.

TOKSÖZ, Gülay (2014). Almanya'daki Türk Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Sorunları. Mülkiye Dergisi, Cilt (26), 101-109. http://dergipark.gov.tr/download/article-file/418 / 24.02.2017.

TOPÇU, Elmas "PEGIDA: 'Son Alman Fenomeni' Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey 9 Soruda", Diken 12.01.2015, http://www.diken.com.tr/9-soruda-pegida-son-alman-fenomeni-hakkinda-bilmeniz-gereken-sey / 29.04.2017.

Türk Dil Kurumu (t.y). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58e90f55222604.18844844 / 07.05.2017.

UTKU, Murat "Almanya'nın Alevi ve Sünnilere Bakışı", Aljazeera 26.05.2014, http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/almanyanin-alevi-ve-sunnilere-bakisi / 03.05.2017.

ÜNVER, O. Can (2012). "Almanya'ya Türk İşgücü Göçü – Geçmişten Geleceğe Sorunlar, İmkanlar ve Fırsatlar." Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı (45),190-191. http://dergipark.gov.tr/download/article-file/9587 / 25.02.2017.

YILMAZ, Onur (2016). "Almanya'daki Başarılı Entegrasyon Örnekleri – Rol Model Olarak Türkler". Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Arastirmalari Dergisi, Sayı (24), 303-318. http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=119438751&lang=tr&authtype=ip,uid / 21.04.2017.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (t.y). https://www.ytb.gov.tr/secim_katilim.php / 20.04.2017 .

YÜCEL, Alev (2015). "Batı Avrupa'da Türkçe Medya: Almanya, Fransa ve Hollanda". Journal of Selcuk Communications, Cilt (8), Sayı (4), 344-365. http://josc.selcuk.edu.tr/article/view/1075000600/1075000524 / 26.02.2017.

ÖZGEÇMİŞ

Doğa Yenigün 1992 yılında Kocaeli'de doğmuştur. İzmit Cahit Elginkan Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünü bitirmiş, halen Kocaeli Üniversitesi Siyaset ve Sosyal Bilimler Programı'nda yüksek lisans yapmaya devam etmektedir.